

T.C.
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DİVÂNU LÛGATİ'T-TÜRK İLE HAKAS TÜRKÇESİNİN
KARŞILAŞTIRMALI SÖZ VARLIĞI

Yüksek Lisans Tezi

Ezgiya MALKOÇ

ARDAHAN, 2018

T.C.
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DİVÂNU LÛGATİ'T-TÜRK İLE HAKAS TÜRKÇESİNİN
KARŞILAŞTIRMALI SÖZ VARLIĞI

Yüksek Lisans Tezi
Ezgiya MALKOÇ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ELCAN

ARDAHAN, 2018

KABUL VE ONAY

Ezgiya MALKOÇ, tarafından hazırlanan “Divânu Lûgati’t-Türk ile Hakas Türkçesinin Karşılaştırmalı Söz Varlığı” başlıklı bu çalışma, 03.08.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Erhan GİRAY

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ELCAN

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Mayrambek OROZOBAYEV

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım 04/08/2018

Dr. Öğr. Üyesi Zafer AYKANAT

Enstitü Müdürü Y.

BİLDİRİM

Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği' ne göre hazırlamış olduğum Divânu Lûgati't-Türk ile Hakas Türkçesinin Karşılaştırmalı Söz Varlığı adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.
03.08.2018

Ezgiya MALKOÇ

ÖZET

DLT, Kaşgarlı Mahmud tarafından XI. yüzyılın başında yazılmış olan ve Türk dilinin temel taşlarından birisini oluşturan bir yapıttır. Günümüz Türkçesi açısından bakıldığında geniş bir sözlük olarak kendisini gösteren eser, aynı zamanda XI. yüzyıl Türk toplumunun gelenek-görenekleri, yaşayış tarzları ve sosyo-toplumsal yapısına da ışık tutmaktadır. Eserde yer alan birçok sözcük özünü bozmadan bugüne değin kullanılagelmiştir.

Türk toplulukları bugün itibarı ile dünyanın geneline yayılmış durumdadır. Bu topluluklardan birisini de Hakasya olarak bilinen coğrafyada hayatlarını devam ettiren Hakas Türkleri oluşturmaktadır.

Bir dilin geçmişten bugüne gelişmişlik ve değişkenlik göstergesi kullanılan sözcüklerin uğramış oldukları dönüşümler ya da kullanım alanlarının genişliği ile doğru orantılıdır. Türkçe geçmişten bugüne değin dünya üzerinde geniş bir coğrafyaya hitap edebilmiş büyük dillerden biridir. Geçmiş çağlarda toplum genelinde kullanılan birçok sözcük bugün dahi işlevini devam ettirmektedir. Dillerin büyüklük göstergelerinden birisi olan söz varlığı bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Çalışmada öncelikle DLT'ye değinilmiş olup, bu eser ve yazıldığı döneme ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra Hakas Türkleri, bu Türk topluluğunun yaşam tarzları, tarihleri, dil özellikleri ve buldukları coğrafya ele alınmıştır. Çalışmanın inceleme kısmında ise DLT ve Hakas Türkçesinin söz varlığı karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Bu karşılaştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde fonetik ve anlam bakımından aynen devam eden kelimeler; ikinci bölümde fonetiği değişmiş anlamı değişmemiş kelimeler; üçüncü bölümde fonetiği aynı, anlamı değişmiş kelimeler ve dördüncü bölümde hem fonetiği hem anlamı değişmiş kelimeler incelenmiştir. Ayrıca kelimeler anlam değişimleri bakımından incelenmiştir.

Açar Sözcükler: *Divânu Lûgati't-Türk*, Hakas Türkçesi, Söz Varlığı, Ses ve Anlam Değişmeleri

ABSTRACT

DLT is a work, composed of one of the keystones of Turkish Literature, written by Kashgartsy Mahmutin early XI. century. The work outstanding as a large dictionary from today's Turkish language also sheds light to customs, living styles, and socio- social structure of Turkish community of XI. century. Many words included in the work have been used until today keeping their originality.

As of today, Turkish communities has world-wide spread. One of these communities is Khakas Turks living in a geographical region known as Khakasiya.

It is proportional with transformations that words have undergone, which have been used as development and changeability indicators from past to present, and with their extensivity of usage areas. The Turkish language is one of the major languages that has addressed to a large geographical area from past to present in the world. Many words society-wide used in old eras continue to function even today. Vocabulary, one of the important indicators of languages appears at this point.

In the study, DLT was primarily discussed, and information about this work and period in which it was written were mentioned. Later, Khakas Turks, their living style, history, and language characteristics were discussed. In the review section of the study, the vocabulary of DLT and Khakas Turkish Language were comparatively reviewed. The said comparison consists of four sections. In the first section, words that have not undergone any change in terms of phonetical and meaning; in the second section, words that have changed phonetically but not in meaning; in the third section, words that have not changed phonetically, but in meaning; in the fourth section, words that have both changed phonetically and in meaning were discussed. In addition, words were reviewed in respect to meaning changes.

Key Words: *Divânu Lûgati 't-Türk*, Khakas Turkish Language, Vocabulary, Sound and Meaning Changes

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar ve ŞEKİLLER	vii
RESİMLER	viii
KISALTMALAR	ix
ÖNSÖZ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1 Divânu Lûgati't-Türk	5
1.2. Hakas Türkleri	7
1.2.1. Hakas Adı.....	7
1.2.2. Hakas Türklerinin Tarihi.....	8
1.2.3. Hakas Türklerinin Yaşamış Oldukları Coğrafya.....	9
1.2.4. Hakas Türklerinin Demografik Durumu	11
1.2.5. Hakas Türklerinin Boyları ve Hayat Tarzları.....	11
1.2.5.1. Kaçlar (Haastar):	12
1.2.5.2. Koyballar (Hoybal):	13
1.2.5.3. Sagaylar (Sağaylar):	13
1.2.5.4. Beltirler (Piltirler):	13
1.2.5.5. Kızıllar (Hızıllar):.....	13
1.2.5.6. Şorlar (Sorlar):	14
1.2.6. Hakas Türkçesi.....	14
1.3. Söz Varlığı	16
2. DİVÂNU LÛGATİ'T-TÛRK İLE HAKAS TÛRKÇESİNİN KARŞILAŞTIRMALI SÖZ VARLIĞI ÜZERİNE İNCELEME	20
2.1. Fonetik ve Anlam Bakımından Aynen Devam Eden Kelimeler	22
2.2. Fonetigi Değişmiş, Anlamı Değişmemiş Kelimeler	36
2.3. Fonetigi Aynı, Anlamı Değişmiş Kelimeler	170
2.4. Hem Fonetigi Hem Anlamı Değişmiş Kelimeler	177
SONUÇ	189
KAYNAKÇA	195

EK.....	199
ÖZGEÇMİŞ.....	242

TABLÖLAR ve ŞEKİLLER

Tablo 1: Hakasya'da Nüfus Dağılımı	12
Tablo 2: Hakas Kiril Alfabetesi	15-16
Tablo 3: Hakas Türkçesi Ağızları ve Kullanılan Yerler	17

RESİMLER

Resim 1: Hakas Cumhuriyeti	11
---	----

KISALTMALAR

anat.	:Anatomi
ask.	:Askerlik
bağ.	:Bağlaç
belt.	:Beltir Ağzı
bk.	:Bakınız
bot.	:Botanik
coğ.	:Coğrafya
din.	:Din
DLT	: Divânu Lûgati't-Türk
e.	:Edat
ed.	:Edebiyat
ekon.	:Ekonomi
elk.	:Elektrik
esk.	:Eskimiş
ET.	:Eski Türkçe
fel.	:Felsefe
fiz.	:Fizik
gr.	:Gramer
Hak.	:Hakasça
hlk.	:Halk ağzında

kaç. :Kaçın ağzı

kız. :Kızıl ağzı

kim. :Kimya

Km : Kilometre

Km² : Kilometrekare

koyb. :Koybal ağzı

krş. :Karşılaştırınız

M.Ö. : Milattan Önce

M.S. : Milattan Sonra

mat. :Matematik

mec. :Mecaz

müz. :Müzik

Rus. :Rusça

s. : Sayfa

s. :Sıfat

Sag. :Sagay ağzı

sinem. :Sinema

sp. :Spor

şor. :Şor ağzı

tarım. :Tarım

tek. :Teknoloji

tekr.	:Tekrar
teks.	:Tekstil
tıp.	:Tıp
tiy.	:Tiyatro
Trk.	:Türkiye Türkçesi
ünl.	:Ünlem
vb.	: Ve Benzeri
Yy.	: Yüzyıl
zf.	:Zarf
zm.	:Zamir
zool.	:Zooloji

ÖNSÖZ

Dîvânü Lugât'it-Türk (DLT), XI. yüzyıl Türk dilinin söz varlığını ortaya koymaktadır. Tarih, dil, kültür, coğrafya, antropoloji gibi alanların çalışmalarında önemli bir yere sahip olan eser, XI. yüzyıl Türk topluluklarının ortak ve farklı değerlerine vurgu yaparak günümüze ulaşmasını sağlamıştır. Türk dili ve kültür tarihi için büyük önem taşıyan bu eser, bu çalışmada söz varlığı araştırmasına kaynaklık etmiştir. XI. yüzyıl Türk topluluklarının söz varlığını yansıtan DLT ile Hakas Türkçesinin söz varlığı karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

DLT' de yer alan ve Hakas Türkçesinde karşılığı bulunan 1081 (bin seksen bir) madde başı kelime tespit edilerek art zamanlı bir bakış açısıyla, fonetik ve anlam değişmelerine göre fonetik ve anlam bakımından aynen devam eden kelimeler, fonetiği değişmiş, anlamı değişmemiş kelimeler, fonetiği aynı, anlamı değişmiş kelimeler, hem fonetiği hem anlamı değişmiş kelimeler olmak üzere dört grupta toplanmıştır. Çalışmanın amacı, DLT ile Hakas Türkçesi arasındaki ortak söz varlığını tespit ederek Hakas Türkçesinin değişen ve gelişen söz varlığını ortaya koymaktır. Söz varlığı üzerinden yapılan bu inceleme, lehçelere göre söz varlığının değişim ve gelişimini göstererek yeni yorumlamalara olanak sunacaktır.

Araştırmada Ahmet Bican Ercilasun ve Ziyat Akkoyunlu tarafından hazırlanan DLT tercümesi analiz edilmiş ve söz varlığı Ekrem Arıkoğlu tarafından hazırlanan Hakasça-Türkçe Sözlük ile karşılaştırılmıştır. Tespit edilen kelimeler, kendi içinde sınıflandırılıp her madde başı koyu renk yazılıp anlamı verilerek parantez içinde sayfa numarası belirtilmiştir. DLT' deki ve Hakas Türkçesindeki sözlük maddeleri aynen verildikten sonra sözcüğün açıklaması yapılmıştır. Fonetik ve semantik incelemesi yapılarak sonuç kısmında sayısal verilerle açıklanmıştır. Sırasıyla DLT' deki kullanımları incelenen kelimelerin Hakas Türkçesine gelene kadarki değişimleri saptanmaya çalışarak günümüz ölçünlü Hakas Türkçesindeki kullanımına yer verilmiştir. Her bölümün başında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Hakas Türkçesinin söz varlığını art zamanlı inceleyen bu çalışma ile alana özgü bir eksikliğin giderilmesi ve benzer diğer çalışmalara da kaynaklık etmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın konusunu belirleyerek beni bu alana yönlendiren ve

Çalışma süresince desteğini benden esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ELCAN'a, kitaplığını bana açarak çalışma sürem boyunca beni destekleyen mesai arkadaşım Züleyha Hande AKATA'ya, hayattaki en büyük destekçim eşim Gökhan MALKOÇ'a, tez yazım süresince oyun zamanlarından çaldığım kızım Deniz MALKOÇ'a ve bugünlere gelmemde en çok emeği olan annem Saime ALMAS'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ezgiya MALKOÇ

Ardahan, 2018

1. GİRİŞ

Her milletin bilim, kültür dünyasına damgasını vurmuş eserleri vardır. Bu anlamda Türk dünyasının dil, ilim, kültür, medeniyet, örf ve adetlerini ele alan eserlerinden birisi de Kaşgarlı Mahmud'un DivânuLûgati't-Türk adlı kitabıdır. Arapça olarak kaleme alınan bu eserde Türk boyları, bu boyların kullanmış oldukları kelimeler, deyimler ve atasözleri, şiirler, gramer kuralları enine boyuna ele alınarak incelenir.

Her eser yazıldığı zamana ait kültür ve medeniyet unsurlarının izlerini taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında, DLT' de kendi dönemiyle ilgili bilgiler içermektedir. O güne ait olan yaşam tarzı, inanışlar, gelenek ve görenekler, kültür ve medeniyete dair her şey DLT' de kendine yer bulmuştur. DLT, yazılan ilk Türkçe sözlük özelliği taşımasının yanında, kendi dönemi hakkında bilgiler vermesi açısından da önemli bir yere sahiptir.

Kendisine sonsuz bir ün, araştırmacılara bitmez tükenmez bir azık olsun diye bu kitabı yazdığını belirten Kaşgarlı Mahmut'un eseri pek çok yönden incelenmiş ve incelenmeye de devam etmektedir. DLT, yapısı itibarıyla – kelimelerin açıklamaları Arapçanın kurallarına dayalı olarak yapıldığı için- karşılıklı konuşmaların çok olmadığı bir eserdir. Ancak az da olsa, diyaloglar eserin değişik yerlerinde görülmektedir.

Bugün Hakasya Cumhuriyeti'nin bulunduğu coğrafya güneyde Kazakistan, Doğu Türkistan-Çin ve Moğolistan sınırlarının birleştiği yerdir ve burada üç birbirinden ayrılmaz bölgeden oluşur: Tuva, Altay ve Hakasya. En eski Türk boylarından olan ve kaynaklarda Minusin Tatarları, Sibiry Türkleri, Abakan Tatarları, Abakanlılar, Sagay Türkleri, Yenisey Kırgızları gibi farklı farklı isimlerle yer almış olan Hakaslar, bir Kırgız grubu olup Manas Han önderliğinde Tanrı Dağları'na göç etmeyerek Yenisey bölgesinde kaldıkları için Yenisey Kırgızları adını almışlar ve zamanla bu adı benimsemişlerdir. Yenisey Kırgızları yalnızca Hakasların kökenini oluşturmuş değildir. Onlar aynı zamanda bugünkü Kırgızistan Kırgızları veya diğer adlarıyla Tanrı Dağı Kırgızları'nın da kökenini oluşturmaktadırlar.

Bir dilin söz varlığı sözcükler, deyimler, terimler, atasözleri, kalıplaşmış sözler, mecazlar ve yan anlamlar gibi güçlü ve zengin bir kavram dünyasından oluşmaktadır. Söz varlığının niteliğinin zengin olması, dilin kullanım sürecinde ortaya çıkmaktadır. Kullanıldıkça dilde deyimler, mecazlar, yan anlamlar, argo, lehçe, ağız gibi öğeler ortaya çıkmaktadır. Dilin anlam dünyasında oluşan bu zengin karışım da sözlüklere taşınmaktadır. Toplumun duygu ve düşünce dünyasını yansıtan bu zengin karışıma göre sözlükler oluşturulur. Deyim sözlükleri, terim sözlükleri, lehçe sözlükleri, kavram sözlükleri gibi... Dilin zenginliğini yansıtan bu durumun sunulmasında uygun bağlamların oluşturulması gerekir. Bu bağlamların oluşturulmasında edebi metinlerden örnekler alınarak dilin estetik ve kültürel bir öge olduğu sezdirilir. Diller üzerinde araştırmalar yapılırken kullanılan ölçütlerden birisi de o dilin söz varlığının belirlenmesidir. Türkçe ile ilgili bir çalışma yapıldığında da doğal olarak söz varlığı önemli bir çalışma alanı kabul edilmelidir.

Tezin Konusu

Çalışmanın konusunu DLT' nin söz varlığının Hakas Türkçesinin söz varlığı ile karşılaştırılması oluşturmaktadır. Çalışmada Kaşgarlı Mahmud tarafından Türk dili alanında büyük bir yere sahip olan DLT' de kullanılan kelimeler ile Hakas Türklerinin kullandığı kelimeler kullanım şekilleri bağlamında karşılaştırılmıştır.

Tezin Amacı

Günümüz Hakas Türkçesi; Sagay, Kaçın, Kızıl, Koybal, Beltir, Şor (Hakasya topraklarında yaşayanlar) ağızlarının birleşmesiyle ortaya çıkmış bir lehçedir. Hakas Türkçesi yazı dili Sagay ve Kaçın (Haas) ağızları temelinde oluşturulmuştur. Bu lehçe, Güney Sibiryâ bölgelerinde yaşayan, Hakas Türklerinin edebi dilidir. Hakas Türkçesinin kökenleri Eski Türkçeye dayanmakla birlikte coğrafi, siyasi ve kültürel sebeplerden dolayı Eski Türkçe ile birtakım farklılıklar oluşmuştur. Bu çalışmanın amacı DLT ile Hakas Türkçesi arasındaki ortak söz varlığının ortaya çıkarılması ve art zamanlı bir bakış açısıyla incelenmesidir. Söz varlığı bir milletin sadece dilsel özelliklerini değil aynı zamanda o toplumun gelenek ve göreneklerini, kültürel ilişkilerini, diğer toplumlarla olan sosyo-kültürel bağlarını belirlemede önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmayla birlikte DLT' deki söz varlığının ne kadarının Hakas Türkçesinde korunduğu tespit edilmeye çalışılacak ve böylece aradan geçen zamanda Hakas Türkçesinin göstermiş olduğu dil içi değişim ve gelişim seyri incelenecektir.

Bu çalışmada, DLT ile Hakas Türkçesi arasındaki benzerlikler belirlenirken aynı zamanda değişiklikler de saptanmaya çalışılacaktır. Sonuç olarak, yapılan kıyaslamada ortak kullanılan kelimeler çıkartılacak ve böylece hem DLT' de hem de Hakas Türkçesinde bulunan maddi kültür öğelerinin kapsamı belirtilerek geçmişle olan geleneksel bağın bu iki lehçede ne şekilde geliştiği belirlenecektir.

Tezin Kapsamı

XI. yüzyıl Türk topluluklarının söz varlığını yansıtan DLT ile Hakas Türkçesinin söz varlığı karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. DLT' de yer alan ve Hakas Türkçesinde karşılığı bulunan 1081 (bin seksen bir) madde başı kelime tespit edilerek

art zamanlı bir bakış açısıyla, fonetik ve anlam değişmelerine göre fonetik ve anlam bakımından aynen devam eden kelimeler, fonetiği değişmiş, anlamı değişmemiş kelimeler, fonetiği aynı, anlamı değişmiş kelimeler, hem fonetiği hem anlamı değişmiş kelimeler olmak üzere dört grupta toplanmıştır. Çalışmanın amacı, DLT ile Hakas Türkçesi arasındaki ortak söz varlığını tespit ederek Hakas Türkçesinin değişen ve gelişen söz varlığını ortaya koymaktır. Söz varlığı üzerinden yapılan bu inceleme, lehçelere göre söz varlığının değişim ve gelişimini göstererek yeni yorumlamalara olanak sunacaktır.

Araştırmada Ahmet Bican Ercilasun ve Ziyat Akkoyunlu tarafından hazırlanan DLT tercümesi analiz edilmiş ve söz varlığı Ekrem Arıkoğlu tarafından hazırlanan Hakasça-Türkçe Sözlük ile karşılaştırılmıştır. Tespit edilen kelimeler, kendi içinde sınıflandırılıp her madde başı koyu renk yazılıp anlamı verilerek parantez içinde sayfa numarası belirtilmiştir. DLT’ deki ve Hakas Türkçesindeki sözlük maddeleri aynen verildikten sonra sözcüğün açıklaması yapılmıştır. Fonetik ve semantik incelemesi yapılarak sonuç kısmında sayısal verilerle açıklanmıştır. Sırasıyla DLT’ deki kullanımları incelenen kelimelerin Hakas Türkçesine gelene kadarki değişimler saptanmaya çalışarak günümüz ölçünlü Hakas Türkçesindeki kullanımına yer verilmiştir. Her bölümün başında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

1.1 Divânu Lûgati't-Türk

Kaşgarlı Mahmud (Mahmud ibn Hüseyin ibn Muhammed el-Kaşgarî), XI. yüzyılda yaşamış bir Türk dilcisi ve Türk bilginidir. Zeynep Korkmaz, onun için, “*gelmiş geçmiş dilcilerin en büyüğü*” yorumunu yapmaktadır (Korkmaz 1995:254). Kaşgarlı Mahmud hem tarihî kişilik olarak hem de meşhur eseri bakımından (Bkz: Atalay 2013) son derece önemli bir kişiliktir. Fakat bu önemine rağmen doğum ve ölüm tarihleri ve hayatı hakkında bugün kesin bilgilere pek sahip olunmadığı görülmektedir (İnayet 2006:347; Akün 2002:10).

Kaşgarlı Mahmud tarafından XI. yüzyılda kaleme alınan DLT, Türk dilinin bilinen ilk sözlüğüdür. Türk dilinin söz varlığını ortaya koyan ve Türk dili tarihi çalışmalarında önemli bir yere sahip olan eser, Türk kültür tarihinin de önemli bir yansıtıcısı konumundadır. Maddi ve manevi kültür ürünlerinin çok yönlü bir yapıyla günümüze ulaşmasını sağlayan eser büyük bir önem taşımaktadır.

İslami dönem Türk edebiyatının bilinen ikinci eseri DLT'nin yazım tarihi ile ilgili çeşitli görüşler olmasına karşın genel kanı eserin miladi takvime göre 1072-1077 yılları arasında kaleme alındığı yönündedir. Türk dünyasını hem siyasî hem de sosyal açıdan iyi tanıyan Kaşgarlı Mahmud tarafından Türk topluluklarından derlenen malzemelerden oluşan ansiklopedik sözlük niteliğindeki bu eser, Karahanlı Türkçesi olarak adlandırılan dönemde kaleme alınmıştır. Kaşgarlı Mahmud, XI. yüzyılın özelliklerini, derlediği malzemelerle ve çok yönlü bir bakış açısı ile eserine yansıtmıştır.

Türklük bilimi için ilkleri içerdiği söylenen eserin yazarı için de “ilk Türk sözlükçüsü, ilk Türk etimoloğu, ilk Türk gramercisi, ilk Türk sözlü kültür bilimcisi, ilk Türk haritacısı” (Özender, 2008:83-133) tanımlamaları kullanılır. İyi bir eğitim aldığı düşünülen Kaşgarlı Mahmud'un soyu ile ilgili bilgileri yine kendi eserinden ediniriz. Kaşgarlı Mahmud eserinde Türklerin “soyca en köklülerinden” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2014:2) olduğunu söyler. Türk ülkelerini baştan başa dolaştığını söyleyen Kaşgarlı Mahmud, gözleme dayalı elde ettiği verileri, lehçeler arası söz varlığını karşılaştırarak değerlendirmiştir. Eserinin giriş kısmında; “...ben onların ülkelerini ve bozkırlarını inceledim; Türk, Türkmen, Oğuz, Çigil, Yağma ve Kırgızların lehçelerini

ve kafiyelerini öğrendim” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2014: 2) diyerek çalışmasının kapsam ve içeriği hakkında bilgi verir. Kâşgarlı Mahmud’un eserinde verdiği boy adlarını coğrafi bölgelere göre şu şekilde sınıflandırabiliriz: “Kuzey (Batı) Grubu: Peçenek, Kıpçak, Oğuz, Yemek, Başğırt, Basmıl, Kay, Yabaku, Tatar ve Kırkızlar. Güney (Doğu) Grubu: Çigil, Tohsı, Yağma, Uğrak, Çaruk, Çomul, Uygur, Tangut ve Hıtaylar” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2014:2) Türk boylarından derlediği malzemeyi Türkçeden Arapçaya sözlük şeklinde düzenleyen Kâşgarlı Mahmud, Türkçe sözcüklerin Arapça karşılıklarını verdikten sonra her madde başıyla ilgili örnekler vermiştir. Türk dillerinin tamamını sekiz bölümde toplamış ve her bölümü de kendi içinde isimler ve fiiller olarak ikiye ayırmıştır. Her bölüm içindeki sözcükler Arapça kalıplara göre tasnif edilmiştir. Aynı vezindeki kelimeler kendi içinde alfabetik olarak sıralanmıştır.

Eserin bilinen tek nüshası İstanbul’da Millet Genel Kütüphanesi’nde (Ali Emirî, Arabî, nu. 4189) bulunmaktadır. 1910 yılların başında Ali Emirî Efendi tarafından bulunan nüsha Türkiye’de Kilisli Rıfat, Besim Atalay, Serap Tuğba Yurtsever, Ahmet Bican Ercilasun ve Ziyat Akkoyunlu tarafından Türkiye Türkçesine çevrilerek yayınlanmıştır. Eserle ilgili yurtiçinde ve dışında çok sayıda bilimsel çalışma yapılmıştır. DLT günümüzde de pek çok çalışmaya kaynaklık etmektedir.

1.2.Hakas Türkleri

1.2.1. Hakas Adı

Hakas adıyla ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır. ‘Hakas’ adı Çin kaynaklarından Han-Şu’ nun Ban-Gu biyografisinde Go-K’ un ve Gjan-K’un; T’ an-Şu’ da Gja-Gu; başka bir kayıta Ho-Gu, Ho-Gu-Sz’, Sya-Gya-Sz’, Ljao-Şi’ de Sya-Gya-Sz’ biçiminde geçer: Bu biçimler, “Hakas” adının ilk kullanımları olarak kabul edilir. “Hakas, Haxas” biçimlerinin ise eski eski Çince telaffuzu çok az yansıttıkları, daha çok 14. yüzyıldan sonraki telaffuza dayanan biçimler lduğu ileri sürülür: Joki ise, “Hakas” sözcüğünü “pak-az” biçiminde ayırır ve “pak” kısmını Yeniseylerin kavim unvan olan “pak” sözcüğü ile “az” kısmını ise Orhun yazıtlarında da geçen Yeniseylerin kavim adı olan “Az” ile açıklar. Bu görüşü RÊsÊnen de paylaşır ve “Hakas” sözcüğünün etimolojisini “Pakas” (Pak-az ‘Beyaz, Sarı az’) olarak açıklarlar” (akt. Arıkoğlu 2014: 112).

Hakaslar, tarihi kaynaklarda Yenisey Kırgızları olarak geçmektedir. Sonraki yıllarda Tanrı Dağı Kırgızlarının Müslümanlaşması ve yaşadıkları bölgelerin uzak olması Yenisey Kırgızlarının “Hakas” adını almalarına sebep olur. Ruslar bu bölgeleri istila edene kadar ve daha önceki yıllarda da Hakaslara “Tatar (Tadar) demekteydiler. Hakas Türkleri “Minusin (Minusinsk)”, “Abakan”, “Yenisey” ve “Sibirya Türkleri” veya “Tatarları” olarakta anılmışlardır. Bölge halklarını tanıyan Rus Türkolojisi, Hakas Türklerini hem Kırgızlardan hem de Tatarlardan ayırt ederek bölgede “Hakas” kimliğinin oluşmasını sağlamışlardır. Kendi ana dillerinde çoğu Hakas kendini “tadar/ tadarlar” olarak adlandırmaktadı (akt. Arıkoğlu 2014: 2014: 112).

Arıkoğlu’nun görüşüne göre; “Hakas” adının oluşumu üç dönemde incelenebilir. Birinci dönem Hun ve Kırgız Devletleri dönemidir. Bu dönemde Hakaslar Yenisey Kırgızları olarak isimlendiriliyorlardı. (MÖ II. yy. –MS XIII. yy.). İkinci dönem Hooray Devleti (XIV-XVIII. yy.) dönemidir. Bu dönemde Hakasların diğer Türk halkların göre kendilerine has özellikleri oluşmaya başlar. Üçüncü dönem Rus istilası dönemidir. 18. yüzyılın ikinci yarısından başlayan bu dönemde sürekli ve bilinçli yapılan propagandalarla Hakaslar, yeni bir kimlik etrafında toplanmıştır.

1.2.2. Hakas Türklerinin Tarihi

Hakas Türkleri, Güney Sibiry'a'da bulunan Sayan Dağları'nın kuzeyi ile batısındaki bozkırlarda yaşayan bir Türk topluluğudur. Rusya Federasyonu'na bağlı olan Hakas Türkleri özerk bir cumhuriyet olarak iç işlerinde bağımsız, dış işlerinde Rusya Federasyonu'na bağlıdır. Hakas Türkleri tarihi ve etnografik edebiyat, at ve koyun pastoralistleri, Şamanizm, epik efsaneleri, genizden söylenen şarkıları ve kendilerine özgü telli müzik aletleri ile bilinirler. Hakas Türklerinin en eski yazılı kaynakları XIII. yüzyıla değin gitmektedir. Sovyetlerin kuruluşu ile birlikte Sovyetlere bağlı, özerk bir statüye sahip olan Hakas Türkleri Sovyetlerin dağılışından sonra Rusya Federasyonu içerisinde bir cumhuriyet yönetimi ile varlıklarını sürdürmektedirler (Anderson 2002:341).

Hakas Türkleri eski Rus etnografya edebiyatında Abakan ya da Minusin Tatarları olarak adlandırılmaktaydı. Bu adlandırmaların yanı sıra Sagay Türkleri, Yenisey Kırgızları gibi farklı isimlerle de anılan Hakaslar kendilerini Tatar olarak görmelerine karşın (Çavdar 2010:11; Şahin 2002:1258);Devlet'e göre (2002:59-60) Hakas Türklerinin isim kaynağını "Heges" kelimesi oluşturmaktadır. 6. yüzyıla ait Çin kaynaklarında Kırgız sözü "Hia-kia-sseu" şeklinde yer almış ve Hakas Türklerinin atalarının Kırgızlar olduğu belirtilmiştir. Bu Türk topluluğu Çin kaynaklarında "Heges", "Hagias" olarak adlandırıldığı için Hakas aydınları bu unvanı benimsemişlerdir (Saraç 2007:26; Çavdar 2011:11).

VI. yüzyılda kaleme alınmış olan Bizans kaynaklarında "Kherkhir" olarak geçen Hakas Türklerinin adı VIII. yüzyıl Tibet metinlerinde "Hir-kis", "Hir-tis", "Kher-ged" gibi adlarla yer almaktadır (Drompp 2002:397).Hakas Türklerinin bağlı olduğu Kırgızlar tarihlerinin ilk dönemlerinde M.Ö. II. yüzyılda Hunlara bağlı olmuşlar, M.S. 4. yüzyıl ile birlikte Çinlilerle yakın ilişkiler kurmaya başlamışlardır. VI. yüzyılda Göktürkler ile egemenlik mücadelesine giren bu topluluk VIII. yüzyılda Yenisey ırmağı ile Sibirya arasındaki bozkırlarda yarı bağımsız bir konum elde etmiş ve 758 yılında Uygur Türklerine bağlı hale gelmiştir. 840 tarihinde Uygur Kağanlığı'nın yıkılması ile birlikte Kırgızlar egemenlik alanlarını güneyde Gobi çölü ile batıda İrtiş ırmağına kadar genişletmişlerdir. Daha sonra zamanla kuzeye doğru çekilen bu topluluk VIII. yüzyıl sonunda Moğol hâkimiyetini tanımıştır (Şahin

2002:1258).

1917 Ekim Devrimi ile birlikte Sovyetler'e bağı hale gelmişlerdir. 1917 devriminden sonra Hakas Türkleri Abakan Tatarları adını bırakarak Hakas ulusu olarak ortaya çıkmışlar; tarihlerini de yukarıda bahsedilen M.Ö. II. yüzyıla kadar dayandırmışlardır. Yenisey bölgesinde bulunan topraklar da Hakasya olarak adlandırılmıştır. Hakas Türklerinin ortaya atmış olduğu bu tez Sovyet yönetimince önce kabul edilmemiş, Hakasya özerkliğini ancak 1930'da kazanabilmiştir. 1990 tarihinde Sovyetler dağılmış ve bünyesinde bağı olarak yaşayan topluluklar bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Bu dönemde Hakas Türklerinin yaşamış olduğu bölge Hakas Cumhuriyeti olarak Rusya Federasyonu'na bağı 21 cumhuriyetten birisi olarak özerk bir yönetim olarak değişmiştir. 13 Mayıs 2000 tarihinde de Hakasya, Sibirya Federal Orkluğu'na dahil olarak Rus yerleşim merkezlerinden birisi haline gelmiştir (Şahin 2002:1259).

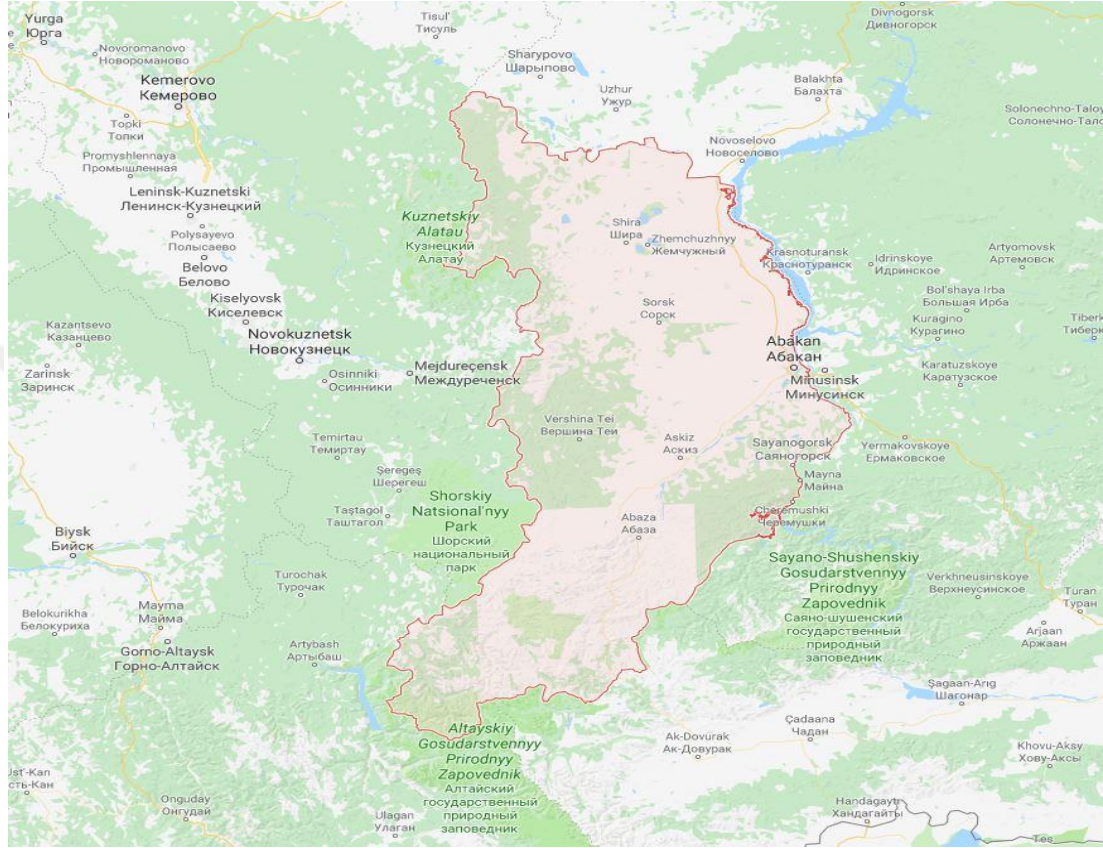
1.2.3. Hakas Türklerinin Yaşamış Oldukları Coğrafya

Hakas Türkleri Yenisey ırmağının yukarı kesimindeki Hakas Minusin havzasının batısında yer alan bir alanda yayılmıştır. Hakas Türklerinin yaşamış olduğu coğrafya bugün itibarı ile Türk tarihi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Eski devirlerde yaşamış olan Göktürk, Uygur, Kırgız gibi Türk Kağanlıkları bu coğrafyada egemenlik sürmüşler, arkalarında balbal, kurgan gibi birçok tarihi eser bırakmışlardır. Yenisey Kırgızlarına ait Yenisey Yazıtları bu bölgede bulunmaktadır (Somuncuoğlu 2002:332). Hakas Türklerinin yaşamış oldukları coğrafya güneybatı ve güneyde Altay Cumhuriyeti, güneydoğuda Tuva Cumhuriyeti, batıda Kemerovska Oblastı ile komşu sınır özelliğine sahiptir. Hakasya'da Ruslar, Hakaslar, Ukraynalılar, Almanlar, Tatarlar, Belaruslar, Çuvaşlar, Polonyalılar ve bunun gibi 108 farklı millete mensup insan yaşamaktadır. Hakasya'nın üçte ikisi dağlık olup yüzölçümü 64.400 km²'dir. Abakan ve Minusinsk adında büyük iki kente sahiptir (Yılmaz 2007:106; Devlet 2002: 60). Hakasya'nın başkenti adını Abakan ırmağından esinlenerek alan Abakan kentidir. Sibirya coğrafyasının en büyük ırmaklarından birisi olan ve uzunluğu 529 km olan Abakan ırmağına Hakasya'da "ayı kanı" denilmektedir. Her ne kadar çeşitli efsanelere dayandırılrsa da yapılan araştırmalar neticesinde Küçük ve Büyük Abakan ırmaklarının ayrıştığı noktada bulunan kayaların uzanan bir ayıya benzemekte olduğunu ortaya

çıkılmış ve söz konusu suyun bu kayalıklardan yeryüzüne dağıldığı görülmüştür (Çavdar 2010:14).

Resim: Hakas Cumhuriyeti

Kaynak: <https://www.google.com.tr/maps/place/Hakasya> (Erişim Tarihi: 10/07/2018)

Hakas coğrafyası kömür, mermer, demir, altın gibi yeraltı kaynakları bakımından zengin bir konumdadır. Ormanlık alanların kullanımı sayesinde kereste işletimi de yaygın bir yer tutmaktadır. Ekonomik olarak tarım ve hayvancılığın önde olduğu Hakas Cumhuriyeti'nde bitki üretimi de yeterli seviyede bulunmaktadır. Hayvancılıkta koyun ve keçi hayvancılığı ağırlıklı olmak üzere küçükbaşlar büyük bir yere sahiptir. 1800'lü yıllardan beri bakır madenciliği de gelişimini devam ettirmektedir. Konum olarak Abaza ve Teya'da demir cevherleri oldukça fazla bulunmakla birlikte, yukarı Çulım'da altın, Çemogrosk'ta kömür, Aksiz'de barit madeni çıkartılmaktadır. Bölge ayrıca bakır ve tungsten bakımından da önemli bir yere sahiptir. Oldukça zengin doğal kaynaklara sahip olan Hakasya doğal kaynakların yanı sıra yer altı kaynakları ve çeşitli madenler bakımından da bol bir coğrafyaya sahiptir.

Her ne kadar küçük sayılabilecek bir toprak parçasına sahip olsa da Hakasya'da 324 tane ırmak vardır. Bunlardan başka 110'u tuzlu, 390'ı tatlı olmak üzere 500 adet göl yer almaktadır. Tüm bu sebeplerden ötürü Rusya için bu bölge birinci derecedeki ihtimamını daima muhafaza etmiştir. Ekonomik geçim olarak da daha önce bahsedildiği gibi tarım, hayvancılık ve kerestecilik ilk sırayı almaktadır (Zaloğlu 2011:43-44; Çavdar 2010:15-16).

1.2.4. Hakas Türklerinin Demografik Durumu

18. yüzyılın sonlarına doğru 5000-6000 arası bir nüfus oranına sahip olan Hakas Türkleri 1890 tarihinde 30.000'e ulaşmıştır. Sovyetler dönemi ile birlikte bölgenin sanayileşmesi ve dış bölgelerden göçlerin artışı Hakas coğrafyasında Hakas Türklerinin oranını yüzdesel olarak azaltmıştır. 2010 tarihli nüfus sayımında Hakasya'nın toplam nüfusu 532.403 olarak belirlenmiştir. Milliyet bildiriminde bulunan kişi sayısı ise 523.714 kişidir. Hakasya dışında yaşayan Hakas Türklerinin toplam sayısı ise 16.379'dur (Zaloğlu 2011:43-44; Aktaş 2012:1). Nüfus sayımının yapıldığı söz konusu tarihte Hakasya'da nüfusun milliyetlere göre dağılımı şu şekilde olmuştur:

Tablo 1: Hakasya'da Nüfus Dağılımı

Milliyet	Nüfus	Yüzde
Rus	427.647	81,7
Hakas	63.643	12,1
Alman	5976	1,1
Ukrayna	5039	1,0
Tatar	3095	0,6
Şor	1150	0,2

Kaynak: http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/demo/per-itog/tab7.xls
(Erişim Tarihi: 10/07/2018)

1.2.5. Hakas Türklerinin Boyları ve Hayat Tarzları

Hakas Türklerinin hayat tarzlarına bakıldığında tarım ve hayvancılığın büyük bir yer tuttuğu, bununla birlikte sanayi sektörünün de özellikle büyük kentlerde

yoğunluklu olarak yapıldığı görülmektedir. Tarım ve hayvancılığın önemli bir yer tuttuğu Hakas Türklerinde özellikle son yüzyılın yarısından sonra çeşitli madenlerin önem kazanması ile birlikte sanayi alanında da büyük bir gelişme yaşanmıştır. Hakasya'nın kırsal alana dağılmış küçük kırsal aileler ile tohum üreten devlet çiftliklerinin birleşmesi de ekonomik olarak önemli bir yere sahiptir (Anderson 2002:344).

Tarihi bir kavim olan Hakas tabiri sadece bir milleti ifade etmemekte, birkaç Türk boyunun geneli için kullanılmaktadır. Hakas Türklerini meydana getiren boylar şunlardır (Şişman 1996:126):

- Kaçlar (Haastar),
- Koyballar (Hoybal),
- Sagaylar (Sağaylar),
- Beltirler (Piltirler),
- Kızıllar (Hızıllar),
- Şorlar (Sorlar)

Hakas Türklerini oluşturan bu boyların kendilerine ait ayrı dilleri ve dolayısı ile edebiyatları yoktur. Bu bölgenin dili ve edebiyatı Hakas Türkçesi kapsamında yer almaktadır. Boyların yapıları incelendiğinde:

1.2.5.1. Kaçlar (Haastar):

Kaçlar Abakan vadisinde ikamet eden Hakas Türklerinin bir boyudur. Kendilerini "Haas" olarak adlandırmaktadırlar. Anayurtları Hun-Tigay Dağı'nın yakınındaki Krasnayarsk kentinin alt kısmında bulunan Kaça ırmağı civarındadır. Kaça ırmağının adını Kaçınlerden almış olduğu bilinmektedir. Yenisey Kırgızları'nın Cungar'a zorunlu göçünden sonra Kaçlar Minusinsk civarına göç etmişlerdir (Butanaev 2001:39-40'dan akt. Aslışen 2006:12). Bugün Uybat, Kökse ve Bije ırmakları kenarında ikamet eden Kaçlar Sagaylar gibi tarım işleri ile uğraşmaktadırlar (İnan 1976:1276).

1.2.5.2.Koyballar (Hoybal):

Hakasya'da bulunan Minusinsk civarının ilk yerleşimcileri olan Koyballar Yenisey ve Abakan'ın sağ tarafında bulunan bozkırlarda hayatlarını devam ettirmektedirler. Araştırmacılara göre Koyballar Kırgız topraklarında bulunan Tubin ulusunun torunları olarak kabul edilmektedirler. Hakasya'nın Ruslara dahlinden sonra bir kısım Koybal Kaçlara entegre olmuşlardır (Butanayev ve Butanayeva 2007:57)

1.2.5.3.Sagaylar (Sağaylar):

Hakasya'nın en önemli etnik grubunu oluşturan Sagaylar Katanov'a göre Rus Kazaklarınca Abakan Vadisi'nden zorla göç ettirilen ve şu an kuzeybatı Çin'in dağlık bölgelerinde hayatlarını devam ettiren Kara Kırgızların devamıdır (Butanaev ve Butanaev 2001:43-44). Bölümün başında belirtilen, Hakaslara "hakas" adını verenler Sagay aydınlarıdır. Sagaylar kendilerini Kırgızların mirasçıları olarak kabul etmekle birlikte uğraş alanları olarak tarımı seçmişlerdir (İnan 1976:1276).

1.2.5.4.Beltirler (Piltirler):

Ağızca Sagaylar ile bir olarak görülen Beltirler Sagay Türkleri ile beraber yaşamaktadırlar. Kimi etnograflara göre Beltirler Sagay Türklerinin bir boyu olarak görülmektedir. Bu etnograflara göre yine Beltirler Abakan ile Taştı ırmakları arasında yaşamaktadırlar. Sagay Türkü olan Katanov, Beltirleri Minusinsk Tatarları olarak adlandırmaktadır. Hakasya'da Beltirlerin nüfusu 12.000'in üzerinde bulunmaktadır (Caferoğlu 1965:247-248 <https://turkcetarih.com/abakan-turkleri-hakaslar-prof-dr-ahmet-caferoglu/> Erişim Tarihi: 11/07/2018).

1.2.5.5.Kızıllar (Hızıllar):

Kızıllar kökenlerinin efsanevi ataları olan Hızıllah'a dayandığını ileri süren Hakas Türkleridir. Bu grup Hakasya'da kendilerini Sagaylar ile bir tutmaktadırlar. İyus vadisinde hayatlarını devam ettiren "Hızıl" (Kızıl) boyundan isimlerini almış oldukları düşünülen Kızıllar sarı saç arketipine uygun bir silüetleri olması sebebi ile de bu unvan ile tanınmaktadırlar. Kızıllar 17'inci yüzyılda Kırgız topraklarında bulunan Kırgız aymaklarından (oymaklarından) birisinin torunları olarak bilinmektedirler (Butanaev 2001:52'den akt. Aslışen 2006:15).

1.2.5.6.Şorlar (Sorlar):

19'uncu yüzyılda Radloff tarafından “kızak” kelimesi ile eşdeğer olan Şor adı ile anılan bu grup Rusya'nın Kemerovo Oblastı bölgesinde hayatlarını devam ettirmektedirler. Bölgenin tarihi adı Şorya olarak bilinmekte olup, kelime manası olarak “Türklerin Ülkesi” ile eşdeğerdir. Ruslar Şor Türkleri'nin millî bilinçlerini yok ederek onları asimile etmek için birçok uygulamaya başvurmuşlardır. Bunlardan birisi de Şorya'nın adının değiştirilerek Kemerovo haline getirilmesidir. Rusya'nın genelinde 2002 yılı itibarı ile Rus kaynaklarına göre toplam 14.000 Şor Türkü yaşamaktadır. Yerel olarak dağılıma bakıldığında ise Kemerovo bölgesinde 11.554 kişi, Hakasya'da 1.078 kişi, Krasnoyarsk'ta 201 kişi, Altay bölgesinde 165 kişi ve Altay Cumhuriyeti'nde ise 141 kişidir. İnanç olarak daha önceleri Göktanrı inancına mensup olan bu Türk grubu Rusların asimilasyon politikaları neticesinde zamanla Hıristiyanlaşmışlardır (Zaloğlu 2011:46).

1.2.6. Hakas Türkçesi

Çağdaş Hakas Edebiyatı'nın 20. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkmış olduğu görülmektedir. Hakas yazı dili ancak 1924 yılında Hakas alfabesinin düzene tabi tutulması neticesinde mümkün olabilmiştir. Kaynağını Kiril alfabesinin oluşturduğu Hakas alfabesi 1929 tarihinde Latinleşme hareketine değin varlığını sürdürmüştür. 1939 yılında Latin alfabesi kaldırılarak Hakas Türkçesi tekrardan Kiril kaynaklı alfabeyle dönüş yapmıştır. 1953 tarihine kadar söz konusu alfabenin iki defa değiştirilmiş olduğu ve son hali ile bugüne değin kullanılmış olduğu görülmektedir. Hakas Türkleri bugün 32 harfli Kiril alfabesi tabanlı Hakas alfabesini kullanmaktadırlar. Söz konusu alfabede yer alan harfler ve ses karşılıklarına bakıldığında:

Tablo 2: Hakas Kiril Alfabesi

Harfler	Ses Karşılıkları	Harfler	Ses Karşılıkları
Aa	Aa	Yy	Uu
Б б	Bb	ÿÿ	Üü
В в	Vv	Фф	Ff

Гг	Gg	Хх	Hh (Gırtlaksı)
Ғғ	Ğğ	Цц	Ts, ts
Дд	Dd	Чч	Çç
Ее	Ee	Ҷҷ	Cc
Жж	Jj	Шш	Şş
Зз	Zz	Щщ	Şç, şç
Ии	İi	Ъъ	Sertleştirme İşareti
Оо	Oo	Ыы	Iı
Ӗӗ	Ӗӗ	Ьь	-
Пп	Pp	Ээ	Ee
Рр	Rr	Юю	Yu, yu
Сс	Ss	Яя	Ya, ya
Тт	Tt	ѐ	Yo, yo

Kaynak: (Arıkoğlu 2005:12).

Sovyetler döneminde özellikle Kiril alfabesinin zorunlu tutulması ve Rus yerleşimcilerin Hakas Türkleri içerisine girmeleri ile birlikte Rusça, Hakas Türklerinin büyük bir çoğunluğu tarafından kullanılmıştır. Bugün Hakasya’da toplumsal, iktisadi ve politik alanlarda çoğunlukla Rusça kullanılmaktadır. 1926 tarihi verilerde Hakas Türklerinin yüzde 96’lık bir kısmı Hakas Türkçesini ana dil olarak kullanırken, 1989 tarihinde yapılan araştırmada ana dilini bilmeyen Hakas Türklerinin toplam Hakas nüfusuna oranı yüzde 24’e çıkmıştır.

Hakas Türkçesinin 4 temel ağızı (Kaç, Sagay, Kızıl, Şor) olduğu kabul edilir. Bu ağızlar da kendi içlerinde leksik, fonetik ve morfolojik olarak farklılaşmışlardır. Hakas coğrafyasının çeşitli bölgelerinde bu ağızlar yoğunluklu olarak konuşmaktadır.

Tablo 3: Hakas Türkçesi Ağızları ve Kullanılan Yerler

Hakas Türkçesi Ağzı	Yer(ler)
Kızıllar	Şira Rayonu
Kaçlar	Ust'-Abakan, Altay, Şira
Sagay	Askiz, Ust'-Abakan, Taştıp
Şorlar	Taştıp güneyi

Kaynak: (Yılmaz 2007:107)

Hakas ağzının coğrafi yerleşimine bakıldığında Hakasya'nın en uç kesimlerinde yaşayan Kızıllar Şira rayonunda¹ konuşmaktadırlar. Güneye doğru inildikçe Kaç ağzının Ust'-Abakan, Altay ve Şira rayonlarında yayılmış olduğu görülmektedir. Merkeze doğru gelindikçe Hakas Türkçesinde kullanılan en yaygın ağzı olan Sagay ağzı Askiz, kısmen Ust'-Abakan ve Taştıp rayonlarında konuşulmaktadır. Taştıp rayonunda daha önceden de Beltir ağzının yaygın olduğu köyler bulunmaktadır. Bu köyler zamanla Sagay ağzına yönelmişlerdir. Hakasya'nın en güneyinde Taştıp rayonunun yanında Şorların ağzı yayılmıştır.

1.3.Söz Varlığı

Dil, kişisel ve toplumsal eylemlerin adlandırılması ve anlamlar bütünlüğüne sokularak kurallar çerçevesinde kalıplaştırılması neticesinde ortaya çıkmış olan iletişim aracıdır. İnsanlar dünyaya gözlerini ilk açtıkları zaman objeleri ve nesnelere algılamaktan uzaktırlar. Zamanla önce algılama eylemi gerçekleşmeye başlar, daha sonra bu eylemlere çeşitli anlamlar yüklenir. Söz konusu sebepten ötürü eylemlerin meydana getirmiş olduğu tecrübeler toplumsal kurallara işaret etmektedir. Bu, söz varlığının teşkilinin zorunluluğunu ve dile yönelik oluşan öneme yapılan bir gerekliliktir.

Söz varlığı dönemden döneme, toplumdan topluma hatta coğrafyadan coğrafyaya değişim göstermektedir. Bu değişim, söz varlığının toplumsal yapıya uygun hale getirilip çeşitli yenilikleri ve gelişmeyi gerçekleştirmesini mümkün kılmaktadır. Bunun içindir ki, dillerin yapısal özellikleri incelenerek oldukça eski dönemlerde kullanılan sözlere yönelik çıkarımlar yapılabilmekte ve dillerin oluşturmuş oldukları dil aileleri ve dillere ait olan alt dallar ortaya çıkarılabilmektedir.

¹ Rayon, Türkiye yerleşim birimlerinde "ilçe" birimlerine denk olan Hakas yerleşim birimlerine verilen addır.

Herhangi bir düşüncenin yazı ya da söz yolu ile meydana gelmiş hali olan söz, dilin gösteren boyutunu işaret etmektedir. Gösterge bu hali ile “*kendi dışında bir şey gösteren her türlü nesne, varlık ya da olgu: özel olarak dilsel bir gösterenle bir gösterilenin birleşmesinden doğan birim*”(Buran 2002:9) şeklinde adlandırılmaktadır. Dilin ana kaynağını meydana çıkaran göstergeler insan zihnine toplumsal olarak anlamlana sahip olarak kodlanmış sembollerden ve bu sembollerin insan bilincinde anlamlandırılmasından meydana gelmektedir. Sembol olarak görülen sözcükler “*nesnelerin, kişilerin ve olayların kendileri değil, onları temsil eden soyut sembollerdir*”(Gökçe 2001:93).

İnsanların sağlıklı iletişim kurabilmeleri ve çevrelerinde meydana gelen olay/olguları anlamlandırabilmeleri göstergeler kanalı ile sağlanmaktadır ve bu hali ile göstergeler dilin söz varlığını meydana getiren anlamlı öğelerdir. Söz, “*bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, bir veya birkaç heceden oluşan ve anlamı olan ses birliği*” olarak adlandırılmaktadır. Sözcük ise, “*anlamlı ses veya ses birliği*”ya da “*ses dilinde belli anlamı ya da tümce kuruluşunda görevi bulunan anlatım aracı*” olarak tanımlanmaktadır (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts Erişim Tarihi: 11/07/2018). Söz varlığı kavramı ise, “*kelime hazinesi, kelime serveti, kelime dağarcığı, sözcük varlığı, sözcük dağarcığı, sözcük serveti, sözcük gömüsü, vokabüler, kelime kadrosu vb.*” anlamları karşılayabilmektedir (Baş ve Karadağ 2012:81). İnsanların karşılaştıkları varlıklara belirli bir adlandırma yapmalarını sağlayan ve bu sayede diğer insanlarla sağlıklı ve düzgün iletişime geçebilmelerini sağlayan sözler ya da sözcükler dilin söz varlığının temel öğeleridir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, bir dilde yer alan sözcüklerin toplamının o dilin sadece söz varlığı olmadığıdır. Bir dilin söz varlığı olarak aynı zamanda kalıplaşmış sözler, terimler, atasözleri de söz varlığının bütününe teşkil etmektedir(Aksan 2004:7).

Söz varlığı bir dilde kullanılan semboller, onların anlamlandırılması ya da kodlanmasından ibaret olmamakla birlikte, aynı zamanda o dili konuşan toplumun manevi yapısının, kültürel özelliklerinin, dünyaya bakış açısının ve hayat tarzının birer yansıması olarak görülmektedir(Aksan 2004:7).

Söz varlığı üzerine geçmişten bugüne değin birçok araştırma yapılmış, fakat herkesçe kabul edilen bir yöntemden bahsetmek olanaksızdır. Çalışmaların farklı

amaçlara hizmet etmeleri, çalışan kişilerin birbirlerinden bağımsız bir çalışma metodu oluşturmaları, ekip çalışmalarının sınırlı bir düzeyde kalması, çeşitli disiplinler arasındaki iletişimsizlik ve anlaşmazlıklar, söz varlığı unsurlarının benimsenmesindeki ölçütler, hedef kitlenin belirlenmesindeki farklı uygulamalar gibi birçok etken net bir söz varlığı metodunun ortaya çıkmasını engellemektedir. Söz varlığı çalışmaları konuşma dili üzerine araştırmalarveyazı dili üzerine araştırmalar olmak üzere temel olarak iki hedefe odaklanmıştır (Baş 2011:28):

Milletlerin kültür özelliklerini yansıtan söz varlığı dillerinin tarihsel gelişimine işaret etmesi bakımından önemlidir. Toplumlar maddi ve manevi örf, anane ve kültür öğelerinin tamamını dilleri vasıtası ile dış toplumlara ve gelecek nesillere aktarmaktadırlar. Bu sebeple dilin millî niteliğini gösteren en önemli vasıtalarından birisi söz varlığıdır. Söz varlığı incelemeleri ile dilin gelişim süreci tahlil edilebilmekte, ses, anlam ve biçimsel dil özelliklerinin tarihsel bağlamda nasıl değişime uğramış oldukları gözlemlenebilmektedir.

Bir dilde yer alan söz hazinesi millet kültürünün zenginliği ile doğru orantılıdır. Dilin kullanım alanlarının genişliği ölçüsünde milletlerin geniş bir medeniyet kurmuş oldukları ifade edilebilir. Coğrafi olarak geniş alanlara yayılan dillerin aynı zamanda söz varlıklarının da geniş olduğu görülmektedir. Şöyle ki, Afrika'nın kurak yerlerinde "kar" kelimesine dair bir kavram dilde yer olmadığı halde Sibirya steplerinde bu kelime için birçok söz varlığı mevcuttur. Bu sebeple dilin yayılma alanı geniş olan milletler kültürel gelişmişlik ve bununla birlikte söz varlığı bakımından da oldukça zengindirler.

Sözcükler insanın duygularıyla iç içe geçmiş; insana ait olan duygu değerleri sözcüklere yansımıştır. Anlam değişimi ferdin dilinde başlar, toplumun dilinde yaygınlık kazanır. Bu yüzden dili malzeme olarak kullanan usta şairler ve yazarlar anlam değişiminde öncü bir rol üstlenmektedir. Dildeki değişimin temelinde iletişimsel gereksinimler vardır. Anlam değişmelerinin temelinde yatan dil içi ve dil dışı sebepler vardır. Sözcükler bu sebepler neticesinde çeşitli anlam değişmelerine uğramışlardır.

Çalışmada anlam değişmesine uğrayan kelimeler 1. Anlam genişlemesi. 2. Anlam daralması. 3. Başka anlama geçiş. 4. Anlam iyileşmesi. 5. Anlam kötüleşmesi alt grupları halinde değerlendirilmiştir.

Anlam genişlemesi, adından da anlaşılacağı gibi, daralmanın tam tersidir. Bir gösterge, başlangıçta bir nesnenin, bir varlığın, bir eylemin bir bölümü ya da türünü anlatırken zamanla onların bütünü anlatır duruma gelmişse bu olaydan söz edilir. Genelleşme adı verilen bir tür değişim de anlam değişmeleri içinde düşünülebilir. Birçok dilde bir özel adın genelleşmesi sonunda bir tür adına ya da sığata dönüşüğü görülmektedir.

Anlam Daralması, anlam daralmasında sözcükte kavram ve anlam kapsamı bakımından bir küçülme meydana gelmektedir. Aksan (2003)'ında dikkat çektiği gibi "eskiden çok anlamlı olan bir göstergenin kimi anlamlarını ya da bunlardan birini yitirmesi anlam daralmasının bir çeşididir.

Sözlüksel değerler dar bir çevreden geniş bir çevreye aktarılırken anlamca genişler, geniş bir çevreden dar bir çevreye geçerken ise anlam daralmasına uğrarlar. Bir başka deyişle, bu düzlemde, anlam değişmeleri iki ana öbekte toplanabilir. Genelleşme ve özelleşme olarak vermektedir (Vardar 2001: 123). Vardar' ın bu ifadesi genelleşmenin anlam genişlemesine, özelleşmenin ise anlam daralmasına denk geldiğini gösteriyor.

Başka anlama geçiş (ya da anlam kayması): Kelimenin eskiden yansıttığı kavramdan tamamen ayrı, yeni bir kavramı yansıtır duruma gelmesi şeklinde tanımlanabilir. Kimi zaman toplum hayatındaki değişmelere, kimi zaman doğrudan doğruya ruhsal etkilere ya da başka nedenlere bağlanan bu değişikliklere her dilde rastlanmaktadır.

Anlam iyileşmesi, göstergenin eskiden taşıdığı anlamda bir iyileşmenin meydana gelmesidir. Anlam kötüleşmesi, anlamı iyi olan bir kelimenin zamanla kötü veya kötüye giden bir anlam kazanmasıdır (Korkmaz 1992: 11).

2. DİVÂNÜ LÛGATİ’T-TÛRK İLE HAKAS TÛRKÇESİNİN KARŞILAŞTIRMALI SÖZ VARLIĞI ÜZERİNE İNCELEME

Türkçe, çeşitli lehçeler halinde değişik Türk toplulukları tarafından konuşulan dilin ortak adıdır. Aynı kökten gelmiş olan bu dillerin fonetik ve semantik açıdan ortak önemli meseleleri ve benzerliklerinin olması bilimsel olarak yeni bakış açılarının oluşmasına imkân tanımıştır.

Dil, zamanla değişiklik gösteren bir olgudur. Saussure, dildeki değişimi somut bir şekilde anlatmak için onu hiç kesintiye uğramadan akan bir ırmağa benzetmiştir. Irmağın yavaşlaması veya sel gibi akması ikincil öneme sahiptir. Asıl önemli olan dildeki değişimdir. Dilin değiştiği olgusu ise ispata gerek olmayan bir husustur (Saussure 1998:201). Herhangi bir konudaki bilgilenmelerin artması, kelimelerin anlam alanlarının bölünmesine ve yeni adlarla adlandırılmalarına; bilgilenmenin zayıflaması ve yan kavramların, dolayısıyla bunların adlarının dilde kullanılma oranlarının düşmesiyle anlam alanlarının yan anlamları da içine almasına imkân tanır. Bazen tam tersi durumda bilgilenmenin azalmasıyla veya anlamı ifade eden yeni kelimelerin türetilmesiyle olgu anlamını bırakır. Bu durumda da anlam daralması meydana gelmektedir.

Dillerin hem ses hem de anlam yapıları bir tek düzelik içinde değil de sürekli bir hareketlilik, değişiklik içindedir. Bu durum birden çok sebebe bağlanabilmektedir.

Dilin anlam yapısı büyük oranda topluluğun tamamına aittir ve dolayısıyla anlam değişimlerinde topluluğun varlığı adlandırması söz konusudur. İşte bu yüzden anlam değişimlerini saptama da toplumların kültürel, sosyo-politik, siyasi ilişkileri önem arz etmektedir. Bu saptamalar yapılırken ayrıca eski-yeni bilgi ilişkisi gibi dil içi-dil dışı ölçütler kullanılmaktadır. Bugüne kadar pek çok dilbilimci ses ve anlam olayları üzerinde durmuş, bunları incelemiştir. Çalışmada buradan yola çıkılarak DLT ve Hakas Türkçesi ortak sözcükleri arasında meydana gelen anlam farklılıkları ve ses değişimlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmada anlam değişmesine uğrayan kelimeler 1. Anlam genişlemesi. 2. Anlam daralması 3. Başka anlama geçiş. 4. Anlam iyileşmesi. 5. Anlam kötüleşmesi alt grupları halinde değerlendirilmiştir.

Anlam genişlemesi, adından da anlaşılacağı gibi, daralmanın tam tersidir. Bir gösterge, başlangıçta bir nesnenin, bir varlığın, bir eylemin bir bölümü ya da türünü anlatırken zamanla onların bütününe anlatır duruma gelmişse bu olaydan söz edilir. Genelleşme adı verilen bir tür değişim de anlam değişimleri içinde düşünülebilir. Birçok dilde bir özel adın genelleşmesi sonunda bir tür adına ya da sığata dönüştüğü görülmektedir.

Anlam Daralması, anlam daralmasında sözcükte kavram ve anlam kapsamı bakımından bir küçülme meydana gelmektedir. Aksan (2003)'ında dikkat çektiği gibi "eskiden çok anlamlı olan bir göstergenin kimi anlamlarını ya da bunlardan birini yitirmesi anlam daralmasının bir çeşididir.

Sözlüksel değerler dar bir çevreden geniş bir çevreye aktarılırken anlamca genişler, geniş bir çevreden dar bir çevreye geçerken ise anlam daralmasına uğrarlar. Bir başka deyişle, bu düzlemde, anlam değişimleri iki ana öbekte toplanabilir. Genelleşme ve özelleşme olarak vermektedir (Vardar 2001: 123). Vardar'ın bu ifadesi genelleşmenin anlam genişlemesine, özelleşmenin ise anlam daralmasına denk geldiğini gösteriyor.

Başka anlama geçiş (ya da anlam kayması): Kelimenin eskiden yansıttığı kavramdan tamamen ayrı, yeni bir kavramı yansıtır duruma gelmesi şeklinde tanımlanabilir. Kimi zaman toplum hayatındaki değişimlere, kimi zaman doğrudan doğruya ruhsal etkilere ya da başka nedenlere bağlanan bu değişikliklere her dilde rastlanmaktadır.

Anlam iyileşmesi, göstergenin eskiden taşıdığı anlamda bir iyileşmenin meydana gelmesidir. Anlam kötüleşmesi, anlamı iyi olan bir kelimenin zamanla kötü veya kötüye giden bir anlam kazanmasıdır (Korkmaz 1992: 11).

Bu çalışmada fonetik ve anlam olgusu temel unsurlardır. İlk olarak ses değişimleri incelenmiştir. Daha sonra kelimelerin anlamsal değişimlerine değinilmiştir. Fonetik olarak aynı devam eden kelimeler veya anlamsal olarak herhangi bir değişmeye uğramayan kelimeler ayrıca açıklanmamıştır.

2.1.Fonetik ve Anlam Bakımından Aynen Devam Eden Kelimeler

Bu kısımda kelimelerin DLT ve Hakas Türkçesi Sözlüğü eserleri içerisindeki anlamları esas alınmıştır. Karşılaştırmalı bir çalışmada dikkat edilecek noktalardan birisi de kelimelerin ilgili dillerin ses yapısına uyup uymadıklarıdır. Bu açıdan eserlerdeki kelimeleri değerlendirirken uğradıkları ses değişimlerini göstermek temel amaçlarımızdan ilki olmuştur. Birinci inceleme kısmında fonetik olarak değişmeyen kelimeler saptandığı için bu kısımda fonetik değişimle ilgili ayrıca açıklama yapılmamıştır. Ancak bu gruptaki kelimeler tespit edilirken birden fazla anlama sahip olan kelimeler hem DLT’ de hem Hakas Türkçesinde bulunabilmektedir. Birden fazla anlama sahip olan kelimelerde anlamların birinin örtüştüğü durumlarda bu kelimeler ortak kabul edilmiştir. Dolayısıyla bu kelimeler anlam değişimleri bakımından ortak kabul edilmiştir. Anlamdeğişmesine uğrayan kelimeler ise açıklanmıştır.

DLTaba: tibet dilinde baba. (s. 538) > **HT.aba (u.):** sag. baba. (s. 24)

DLT’de “Tibet dilinde baba” anlamında kullanılan kelime, Hakas Türkçesi Sagay ağzında da baba şeklinde kullanılarak anlamsal olarak herhangi bir değişime uğramamıştır.

DLT açı-: ekşimek; acımak. (s. 538) > **HT.açı-:** 1. acımak, ekşimek. 2. sızlamak, acımak. (s. 26)

Fiil DLT’deki anlamını koruyarak yeni anlamlar kazanmış ve fiilin anlam alanı genişlemiştir.

DLT açıl-: açılmak. (s. 539) > **HT.açıl-:** açılmak. (s. 26)

DLT’de “açılmak” anlamında karşımıza çıkan kelime, Hakas Türkçesinde de aynı anlamıyla kullanılmıştır. Anlamsal olarak herhangi bir değişime uğramamıştır.

DLT açıt-: elem vermek, acıtmak. (s. 539) > **HT.açıt-:** acıtmak. (s. 27)

Fiilin DLT’de verilen anlamlarından birini kaybettiği ve anlam alanının daraldığı anlaşılmaktadır.

DLT açıt-: ekşitmek. (s. 539) > **HT.açıt-:** mayalamak, ekşitmek. (s. 27)

DLT alda-: hile yapmak, aldatmak. (s. 547)> **HT.alda-:** 1. aldatmak, kandırmak. 2. kandırmak, avutmak, teselli etmek. (s. 369)

DLT’de “hile yapmak, aldatmak” anlamını yansıtan *alda-* sözcüğü Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte “kandırmak, avutmak, teselli etmek” anlamlarını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT axsa-: aksamak. (s. 545) > **HT.ahsa-:** aksamak. (s. 32)

DLT āl > al: hile, aldatma. (s. 547) > **HT.al (u.):** hile, kandırma. (s. 34)

Hakas Türkçesi az sayıda örnekle uzun ünlüleri korumuştur. “Hakas Türkçesi, ağızlarında ve konuşma dilinde duyulmakla birlikte yazı diline yansımayan ünlü uzunluklarını barındıran çağdaş Türk lehçelerinden biridir” (Killi 2004: 43).

DLT al-: almak, satın almak. (s. 547) > **HT.al-:** 1. almak. 2. almak, kendine ulaştırılmak, iletilmek. 3. almak, satın almak. 4. *mat.* çıkarmak. 5. almak, biri ile evlenmek. 6. bir şeyi kendisi için yapmak anlamında yardımcı fiil olarak kullanılır. (s. 34)

DLT’de “almak, satın almak” anlamını yansıtan *alda-* sözcüğü Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte sonradan “ 1. almak. 2. almak, kendine ulaştırılmak, iletilmek. 3. almak, satın almak. 4. *mat.* çıkarmak. 5. almak, biri ile evlenmek. 6. bir şeyi kendisi için yapmak anlamında yardımcı fiil olarak kullanılır” anlamlarını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT alım: borç, alacak. (s. 547) > **HT.alım:** 1. alacak. 2. borç. (s. 38)

DLT ōn: on: (s. 776) > **HT.on:** on, 10. (s. 322)

DLT ana: anne. (s. 550) > **HT.ana (ı.):** anne. (s. 42)

DLT anda: orada; ondan. (s. 550) > **HT.anda:** *zf.* 1. o zaman. 2. orada. (s. 43)

Anda sözcüğü DLT’deki anlamlarını Hakas Türkçesinde korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT anı: onu. (s. 551) > **HT.anı:** *zm.* onu. (s. 44)

DLT aniñ: onun. (s. 551) > **HT.aniñ:** onun. (s. 44)

DLT ap > ep: pekiştirici ses tekrarı. (s. 553) > **HT.ap (ıı):** sıfatlarda pekiştirme yapar. (s. 44)

DLT ara: (çekim edatı olarak) arasında, arasına; bir şeyin ortası. (s. 554) > **HT.ara:** 1. ara, iç. 2. dolay, civar. (s. 47)

Ara sözcüğü Hakas Türkçesinde DLT'deki anlamının yanında “dolay, civar” anlamlarıyla da kullanılmıştır. Sözcük Hakas Türkçesinde anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT arala-: iki kişinin veya iki şeyin arasından geçmek. (s. 554) > **HT.arala:** 1. arasından gitmek, yürümek. 2. katmak, karıştırmak. (s. 47)

DLT'de “iki kişinin veya iki şeyin arasından geçmek” anlamını yansıtan *alda*-sözcüğü Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte “katmak, karıştırmak” anlamlarını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT arı-: temizlenmek. (s. 554) > **HT.arı-:** temizlenmek. (s. 50)

DLT arıt-: artırmak, temizlemek. (s. 555) > **HT.arıt-:** artırmak, temizlemek, silmek. (s. 51)

DLT art-: artmak, fazlalaşmak. (s. 557) > **HT.art- (ıı):** artmak, fazla. (s. 51)

DLT artıl-: (heybe, yük, insan vb. için) yarısı bir yanda yarısı diğer yanda kalacak şekilde hayvana yüklenmek, atılmak. (s. 558) > **HT.artıl- (ıı):** asılmak, yüklenmek. (s. 52)

DLT at: at, kısrak. (s. 561) > **HT.at (ıı):** kısrak. (s. 54)

DLT āt > at (ıı): isim. (s. 562) > **HT.at(ıı):** ad. (s. 54)

DLT at-: (şafak için): sökmek. (s. 562) > **HT.at-:** 1. ateş etmek. 2. (tan) atmak. (s. 54)

Sözcük DLT'de tespit edilen “(şafak için): sökmek” anlamının yanında Hakas Türkçesinde “ateş etmek” anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT atıs: atış. (s. 564) > **HT.atıs:** atış, ateş etme. (s. 54)

DLT āy > ay: 1. ay, dünya çevresinde dönen uydu. 2. ay, yılın 12 bölümünden biri. (s. 565) > **HT.ay (m.):** 1.gökteki ay. 2. ay, yılın on ikide biri. (s. 56)

DLT aya: aya, avuç içi. (s. 566) > **HT.aya (l.):** 1. aya. 2. (hayvanda) taban. (s. 56)

Sözcük DLT’de tespit edilen “aya, avuç içi” anlamının yanı sıra Hakas Türkçesinde“(hayvanda) taban” anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT ayas: açık gökyüzü. (s. 566) > **HT.ayas:** 1. ayaz, açık hava. 2. ayaz, soğuk. 3. gökyüzü. (s. 57)

Sözcük DLT’de tespit edilen “açık gökyüzü “ anlamının yanı sıra Hakas Türkçesinde“2. ayaz, soğuk. 3. gökyüzü” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT ayran: ayran. (s. 567) > **HT.ayran:** ayran. (s. 59)

DLT em-: emmek. (s. 6379) > **HT.em-:** emmek. (s. 123)

DLT ır: şarkı. (s. 656) > **HT.ır:** şarkı, türkü. (s. 206)

DLT in-: inmek. (s. 665) > **HT.in-:** inmek. (s. 219)

DLT ine-: işaret koymak. (s. 666) > **HT.ine-:** işaretlemek. (s. 219)

DLT kaftan: kaftan. (s. 677) > **HT.kaftan:** kaftan. (s. 237)

DLT kip: kalıp. (s.721) > **HT.kip (m.):** kalıp, kundura kalıbı. (s.246)

Sözcük Hakas Türkçesinde anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT kōl > köl: göl, gölcük, havuz. (s. 736) > **HT.kōl:** göl. (s. 263)

Sözcük DLT’ de verilen “gölcük, havuz” anlamlarını Hakas Türkçesinde kaybetmiştir ve anlam alanı daralmıştır.

DLT kōm-: (ölü vb.ni) gömmek. (s. 736) > **HT.kōm-:** gömmek. (s. 263)

DLT kör-: bakmak, görmek. (s. 739) > **HT.kör-:** 1. görmek. 2. bakmak. 3. bakmak, göz kulak olmak. 4. görüp geçirmek, yaşamak. 5. çocuk doğurmak, çocuk sahibi olmak. 6. deneme ifade eden yardımcı fiil olarak kullanılır. (s. 267)

kör- sözcüğü “bakmak, görmek” anlamlarını korumakla birlikte birlikte Hakas Türkçesinde “3. bakmak, göz kulak olmak. 4. görüp geçirmek, yaşamak. 5. çocuk doğurmak, çocuk sahibi olmak. 6. deneme ifade eden yardımcı fiil olarak kullanılır” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT köt: göt, kış. (s. 742) > **HT.köt:** göt, arka. (s. 270)

DLT kül: kül. (s. 755) > **HT.kül:** kül. (s. 275)

DLT kül-: gülmek. (s. 755) > **HT.kül-:** gülmek. (s. 275)

DLT kün > kün: güneş. (s. 756) > **HT.kün:** 1. güneş; batı. 2. gün. 3. hayat. 4. ölüyü anma günü. (s. 276)

DLT’de “güneş” anlamını yansıtan *alda-* sözcüğü Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte sonradan “batı; gün; hayat; ölüyü anma günü” anlamlarını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcük anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT küret-: (kar vb. şeyleri) kürütmek. (s. 757) > **HT.küret-:** küretmek. (s. 279)

DLT min: ben. (s. 764) > **HT.min:** *zm.* ben. (s. 266)

DLT muñ: bela, sıkıntı. (s. 765) > **HT.muñ:** üzüntü, keder. (s. 301)

DLT mün: çorba. (s. 766) > **HT.mün:** çorba. (s. 302)

DLT mün-: binmek. (s. 766) > **HT.mün-:** binmek. (s. 302)

DLT ol: o. (s. 773) > **HT.ol:** *zm.* o, üçüncü şahıs. (s. 320)

DLT oñ: sağ. (s. 776) > **HT.oñ (ı.):** sağ. (s. 322)

DLT ot: ot, bitki. (s. 779) > **HT.ot (ı.):** ot. (s. 328)

DLT ôt > ot: ateş, alev. (s. 779) > **HT.ot (ı.):** ateş. (s. 328)

DLT öy: yerdeki oyukluk. (s. 781) > **HT.öy (ı.):** 1. çukur. 2. girinti. 3. derin. 4. vadi. (s. 330)

DLT’ de “yerdeki oyukluk” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamına ek olarak yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT öy-: oymak. (s. 781) > **HT.oy-:** 1. oymak, delmek. 2. *mec.* delmek, düşmek. (s. 330)

Sözcük Hakas Türkçesinde mecaz anlam kazanmış böylece anlamı genişlemiştir.

DLT oyna-: oynamak. (s. 781) > **HT.oyna-:** 1. oynamak. 2. şaka yapmak.(s. 331)

Fiil Hakas Türkçesinde, DLT’de tespit edilen “oynamak” anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde “şaka yapmak” anlamının da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT oynat-: oynatmak. (s. 331) > **HT.oynat-:** oynatmak, oynamasına müsaade etmek. 2. eğlendirmek. (s. 331)

Fiil Hakas Türkçesinde, DLT’de tespit edilen “oynatmak” anlamının yanı sıra “oynamasına müsaade etmek; eğlendirmek” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT öl > öl: ıslak, nemli. (s. 786) > **HT.öl:** s. 1. nemli, rutubetli. 2. ıslak. (s. 335)

Fiil Hakas Türkçesinde, DLT’de tespit edilen anlamının yanı sıra yeni bir anlam daha kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT öl-: ölmek. (s. 335) > **HT.öl-:** ölmek. (s. 335)

DLT öñ: nesnenin rengi. (s. 787) > **HT.öñ (ı):** renk. (s. 335)

Sözcüğün “renk” anlamı aynen devam etmektedir. Ancak DLT’de dar anlamda nesnenin rengi manasına gelen sözcük Hakas Türkçesinde genel anlamda renk olarak kullanılmaktadır ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT ört: yangın. (s. 790) > **HT.ört:** yangın. (s. 339)

DLT örte-: yakmak; dağlanmak, yanmak. (s. 790) > **HT.örte-:** yakmak. (s. 339)

Sözcük DLT’de verilen anlamlarından bazılarını kaybetmiştir ve Hakas Türkçesinde anlam daralmasına uğramıştır

DLT örtet-: bir şeyin yakılması için emir vermek, yaktırtmak. (s. 790) > **HT.örtet-:** yaktırtmak. (s. 339)

DLT öt-: bir şeyi delip geçmek; bir yeri geçmek. (s. 792) > **HT.öt-:** 1. delmek. 2. (ekin) yeşermek. 3. (su) geçmek. 4. kalabalığın arasından geçmek. 5. geçmek. (s. 340)

Fiil DLT’deki “bir şeyi delip geçmek; bir yeri geçmek” anlamlarını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde “2. (ekin) yeşermek. 3. (su) geçmek. 4. kalabalığın arasından geçmek” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT s̄an: sayı. (s. 802) > **HT.san:** 1. hesap. 2. sayı. (s. 409)

Sözcük Hakas Türkçesinde “hesap” anlamını da kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT s̄ana-: saymak. (s. 802) > **HT.sana-:** 1. saymak, olduğunu düşünmek, farz etmek, addetmek. 2. saymak, hesaplamak. (s. 409)

DLT’de “saymak” anlamında kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT sap: kılıç ve bıçağın sapı. (s. 803) > **HT.sap (ı):** 1. (bitkide) sap. 2. (araç gereçte) sap. (s. 410)

Sözcüğün “sap” anlamı aynen devam etmektedir. Ancak DLT’de dar anlamda “kılıç ve bıçağın sapı” olarak kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde genel manada “(araç-gereçte) sap; bitkide sap” anlamlarında kullanılmaktadır. Sözcüğün Hakas Türkçesinde anlam alanı genişlemiştir.

DLT sarıl- > sarul-: sarılmak. (s. 805) > **HT.sarıl-:** sarılmak. (s. 413)

DLT sarıt- > sarut-: (sarık vb. şeyleri) sardırmak. (s. 806) > **HT. sarıt-:** sardırmak. (s. 413)

DLT sat-: satmak. (s. 808) > **HT.sat-:** satmak. (s. 414)

DLT s̄ın: uzunluk ve boy. (s. 819) > **HT.s̄ın (ı):** 1.boy. 2. uzunluk. 3. zirve, sıradağ. (s. 425)

Sözcük DLT'deki “uzunluk ve boy” anlamlarını Hakas Türkçesinde aynen korumakla birlikte “zirve, sıradağ” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT sın-: 1. kırılmak. 2. (ordu vb) yenilmek. (s. 819) > **HT.sın-:** kırılmak. (s. 425)

Fiil DLT'de tespit edilen ikinci anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş, böylece anlam daralmıştır.

DLT sına-: sınamak, denemek. (s. 820) > **HT.sına-:** sınamak, denemek. (s. 425)

DLT sinat-: sinatmak. (s. 820) > **HT.sinat-:** sinatmak, denetmek. (s. 425)

DLT söl: sol. (s. 827) > **HT.sol:** sol. (s. 442)

DLT soñ: 1. herhangi bir şeyin ve işin sonu, son. 2. sonra. (s. 828) > **HT.soñ:** 1. son, sonra. 2. gelecek. (s. 443)

Sözcük DLT'de kullanılan ilk anlamını korumuştur ve ikinci olarak yeni bir anlam daha kazanmıştır. Bu da sözcüğün Hakas Türkçesinde anlam genişlemesine uğradığını göstermektedir.

DLT sor-: emmek. (s. 828) > **HT.sor-:** 1. emmek. 2. içine çekmek, içmek. (s. 446)

Sözcük Hakas Türkçesinde, DLT'deki “emmek” anlamını koruyarak ikinci bir anlam daha kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT soy-: (deriyi) yüzmek. (s. 828) > **HT.soy-:** (deriyi) yüzmek, soymak. (s. 447)

DLT sök-: (yama, dikiş vb. şeyleri) sökmek. (s. 831) > **HT.sök- (ı.):** sökmek. (s. 448)

DLT sōk- > sök-: sövmek, küfretmek. (s. 831) > **HT.sök- (ıı.):** sövmek, kötü söylemek. (s. 448)

DLT sun-: (bir şey) vermek, uzatmak. (s. 836) > **HT.sun-:** sunmak, uzatmak. (s. 456)

DLT sür-: önüne katıp sürmek. (s.841) > **HT.sür-:** sürmek, peşinden takip etmek. (s. 460)

DLT sürt-: (yağ vb. şeyleri) sürmek. (s.841) > **HT.sürt-:** 1. ovmak, ovuşturmak. 2. sürtmek, sürmek, sıvamak. (s. 461)

DLT'de “(yağ vb. şeyleri) sürmek” anlamını yansıtan *sürt-* sözcüğü Hakas Türkçesinde aynı anlamı koruyarak “ovmak, ovuşturmak” anlamını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT süs-: süsmek. (s. 843) > **HT.süs- (ı):** süsmek. (s. 461)

DLT süt: süt. (s. 843) > **HT.süt:** süt. (s. 462)

DLTtañ: şafak vakti, sabah. (s. 852) > **HT.tañ (ı):** tan. (s. 476)

DLT tan: sabah erken ve akşam esen soğuk rüzgâr. (s. 851) > **HT.tan (ı):** 1. esinti, meltem. 2. (esinti sonucu) inme, felç. (s. 476)

DLT'de “sabah erken ve akşam esen soğuk rüzgâr” anlamını yansıtan *tansözcüğü* Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte sonradan “(esinti sonucu) inme, felç” anlamını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT tap-: 1. bulmak. 2. hizmet etmek. 3. kulluk etmek. (s. 853) > **HT.Tap- (ıı):** 1. aramak. 2. bulmak. 3. servet edinmek. 4. (çocuk) doğurmak. (s. 479)

FiilHakas Türkçesinde hem anlam genişlemesi hem anlam daralması yaşamıştır. “hizmet etmek; kulluk etmek” gibi kullanımdan düşen anlamlar anlam daralmasını, “aramak; servet edinmek; (çocuk) doğurmak” gibi kazanılan yeni anlamlar anlam genişlemesini göstermektedir.

DLT tār: herhangi bir şeyin darı, dar. (s. 855) > **HT.tar (ıı):** 1. dar. 2. *mec.* dar. (s.480)

Sözcük Hakas Türkçesinde mecaz anlam kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT tara-: 1. (askeri) dağıtmak. 2. (saç vb. için) taramak. (s. 856) > **HT.tara:** 1. dağılmak, birbirinden ayrılmak. 2. yayılmak, dağılmak. 3. taramak. (s. 480). aramak. 2. bulmak. 3. servet edinmek. 4. (çocuk) doğurmak. (s. 479)

Fiilde hem anlam genişlemesi hem anlam daralması meydana gelmiştir. “(askeri) dağıtmak” şekliyle kullanımdan düşen anlam anlam daralmasını, “dağılmak, birbirinden ayrılmak; yayılmak, dağılmak.” gibi kazanılan yeni anlamlar anlam genişlemesini göstermektedir.

DLT taral-: (saç vb.) taranmak. (s. 856) > **HT.taral-:** 1. dağılmak, yayılmak. 2. taranmak. (s. 480)

Fiil önceki anlamını koruyarak yeni anlamlar kazanmış ve fiilin anlam alanı genişlemiştir.

DLT taran-: başkasının yardımı olmadan taranmak. (s. 856) > **HT.taran-:** 1. dağılmak. 2. taranmak. (s. 480)

Fiil DLT’de tespit edilen “taranmak” anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde ikinci bir anlam daha kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT tarıt-: ekin ektirmek. (s. 857) > **HT.tarıt-:** ektirmek. (s. 482)

DLT tart-: 1. (bir şeyi) çekmek. 2. (ayakkabı vb. şeyleri) çıkarmak. 3. (para vb. şeyleri) tartmak. 4. (ip vb. şeyleri) uzatmak, germek. (s. 858) > **HT.tart-:** 1. çekmek. 2. seğirmek. 3. çekmek, taşımak. 4. (ağırlık) çekmek, gelmek. 5. çekmek. 6. çekmek, azalmak. 7. çekmek, daralmak. 8. ishal kesilmek, durmak. (s.482)

Fiilde hem anlam genişlemesi hem anlam daralması meydana gelmiştir. “(ayakkabı vb. şeyleri) çıkarmak; (para vb. şeyleri) tartmak; (ip vb. şeyleri) uzatmak, germek” gibi kullanımdan düşen anlamlar anlam daralmasını, “seğirmek; (ağırlık) çekmek, gelmek; çekmek, azalmak; çekmek, daralmak; ishal kesilmek, durmak” gibi kazanılan yeni anlamlar anlam genişlemesini göstermektedir.

DLT tās: taş, kaya. (s. 860) > **HT.tas (т.):** 1. taş. 2. taş, taştan. (s. 484)

Sözcük Hakas Türkçesinde anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT tat: kılıç vb. üzerinde kabaran pas. (s. 861) > **HT.tat:** pas. (s. 485)

DLT tay: tay. (s. 864) **tay:** tay. (s. 486)

DLT tayan-: dayanmak, yaslanmak; güvenmek. (s. 865) > **HT.tayan-:** dayanmak, yaslanmak. (s. 486)

Sözcük DLT’de verilen “güvenmek” anlamını kaybetmiş ve Hakas Türkçesinde anlam daralması yaşamıştır.

DLT teg-: ulaşmak, erişmek; isabet etmek, değmek; saldırmak. (s. 865) > **HT.teg-:** değmek, dokunmak. (s. 490)

Fiil Hakas Türkçesinde, DLT’de kullanılan “ulaşmak, erişmek; saldırmak” anlamlarını kaybetmiş ve anlam daralması yaşamıştır.

DLT tep-: tepmek, (herhangi bir şey için) ayağını oynatmak. (s. 869) > **HT.tep-:** 1. tepmek, çifte atmak. 2. tepmek, tepiklemek. (s. 491)

Sözcük hem anlam genişlemesine hem de anlam daralmasına uğramıştır.

DLT tın > tın: nefes, ruh. (s. 877) > **HT.tın:** 1. can. 2. nefes, soluk. (s. 494)

Sözcük DLT’de verilen anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni bir anlam daha kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT tın-: (insan) nefes almak. (s. 877) > **HT.tın-:** 1. nefes almak. 2. iç çekmek, ah almak. (s. 495)

Fiil DLT’deki “(insan) nefes almak” anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde “iç çekmek, ah almak” anlamlarını da kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT tıt: çam ağacı (*Pinus*). (s. 878) > **HT.tıt:** bot. 1. melez (ağacı). 2. melez ağacından. (s. 497)

Sözcük DLT’deki “çam ağacı (*Pinus*)” ilk anlamının yanında Hakas Türkçesinde kazandığı yeni anlamıyla geniş bir alanda kullanılmaya başlanmıştır. Hakas Türkçesinde DLT’ye nispetle daha geniş bir anlam söz konusudur.

DLT tirek: kavak ağacı (*Populus*). (s.882) > **HT.tirek:** bot. kavak, kavak ağacı. (s. 504)

DLT tōn: 1. içi buz olan herhangi bir şey. 2. donmuş şey. (s. 892) > **HT.tōn (n.):** 1. don, donmuş. 2. sert, soğuk. 3. sağlam, dayanıklı. (s. 514)

DLT’de “içi buz olan herhangi bir şey; donmuş şey” anlamlarını yansıtan *tōn* sözcüğü Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte sonradan “sert, soğuk; sağlam, dayanıklı” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT toñ-: 1. soğuktan donup ölmek. 2. (su vb) donmak. (s. 892) > **HT.toñ-:** 1. donmak. 2. çok üşümek. (s. 514)

Fiilde hem anlam genişlemesi hem anlam daralması meydana gelmiştir. Kullanımdan düşen “soğuktan donup ölmek” anlam daralmasını, kazanılan “çok üşümek” anlamı ise anlam genişlemesini göstermektedir.

DLT top: top. (s. 892) > **HT.top:** 1. top. 2. yuvarlak. (s. 517)

Sözcük önceki anlamını koruyarak yeni anlamlar kazanmış ve sözcüğün Hakas Türkçesinde anlam alanı genişlemiştir.

DLT tōk-: dökmek. (s. 895) > **HT.tōk-:** 1. dökmek. 2. dökmek, akıtmak. (s. 521)

Fiil DLT’de kullanılan “dökmek” anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde “dökmek, akıtmak” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT tōktür-: dökmek için emir vermek, döktürmek. (s. 895) > **HT.tōktür-:** döktürmek, akıttırmak. (s. 521)

DLT tōl: Oğuzcada yavru. (s. 895) > **HT.tōl:** çocuk, yavru. (s. 521)

DLT’de kelime ortasındaki uzun /ō/ Hakas Türkçesinde normal /ö/ ye değişmiştir.

DLT tōr: evin baş kısmı, itibarlı yeri. (s.896) > **HT.tör (n.):** köşebaşı, başköşe. (s. 522)

DLT’de kelime ortasındaki uzun /ō/ Hakas Türkçesinde normal /ö/ ye değişmiştir.

DLT tōrt > tōrt: dört. (s. 897) > **HT.tōrt:**s. dört. (s. 523)

DLT tul: dul. (s. 898) > **HT.tul (n.):** 1. matem, yas. 2. dul. (s. 526)

Sözcük DLT'deki ilk anlamını koruyarak Hakas Türkçesinde ikinci bir anlam kazanmış ve anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT tur-: 1. kalkmak, ayağa kalkmak. 2. durmak, (bir yerde) kalmak. 3. (sis vb.) kalkmak. (s. 900) > **HT.tur-:** 1. durmak, kalmak. 2. kalkmak, uykudan uyanmak. 3. kalkmak, yerinden doğrulmak. 4. fiyatında, değerinde olmak. 5. şimdiki zaman bildiren ek. hareketin sürekliliğini ifade eder. (s. 528)

Fiilde hem anlam genişlemesi hem anlam daralması meydana gelmiştir. Sözcüğün “(sis vb.) kalkmak” gibi kullanımdan düşen anlamı anlam daralmasını, “fiyatında, değerinde olmak; şimdiki zaman bildiren ek; hareketin sürekliliğini ifade eder” gibi kazanılan yeni anlamı anlam genişlemesini göstermektedir.

DLT tün: kadının ilki (oğlu, kızı, eşi). (s. 900) > **HT.tun:** ilk, birinci. (s. 527)

Sözcüğün “ilk” anlamı aynen devam etmektedir. Ancak DLT'de sınırlandırılmış olarak “kadının ilki (oğlu, kızı, eşi)” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde genel anlamda kullanılmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT tür-: dürmek. (s. 910) > **HT.tür-:** dürmek, katlamak, yığmak. (s. 534)

DLT tüp > tüp: 1. ağacın kökü. 2. duvar temeli. 3. insanın aslı. 4. dip. (s. 910) > **HT.tüp:** dip. (s. 534)

Sözcük DLT'de verilen “1. ağacın kökü. 2. duvar temeli. 3. insanın aslı” anlamlarını Hakas Türkçesinde kaydetmiş ve anlam daralması yaşamıştır.

DLT ün: un. (s. 922) > **HT.un:** un. (s. 540)

DLT urun-: dövünmek. (s. 924) > **HT.urun-:** 1. dövünmek, vurunmak, çarpınmak, birbirine vurmak. 2. rastlamak.

Fiil DLT'de kullanılan anlamını koruyarak Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve fiilin anlam alanı genişlemiştir.

DLT ut-: yenmek, galip gelmek. (s. 925) > **HT.ut-:** utmak, kazanmak. (s. 543)

DLT uya: 1. kuş yuvası. 2. kardeş, akraba, yakın. (s. 927) > **HT.uya:** 1. yuva, kuş evi. 2. yuva, ev. (s. 543)

Fiilde hem anlam genişlemesi hem anlam daralması meydana gelmiştir. Sözcüğün “kardeş, akraba, yakın” gibi kullanımdan düşen anlamları anlam daralmasını, “yuva, ev” gibi kazanılan yeni anlamı anlam genişlemesini göstermektedir.

DLT uyala-: yuva yapmak, yuva edinmek. (s. 927) > **HT.uyala-:** yuva yapmak. (s. 543)

DLT uzun: uzun olan her şey, uzun. (s. 928) > **HT.uzun:** s. 1. uzun. 2. uzun, uzak. 3. uzunluk. (s. 544)

DLT’deki ve Hakas Türkçesindeki tanımları karşılaştırdığımızda sözcük, anlam alanı genişlemiş olarak karşımıza çıkmaktadır.

DLT için: sebep ifade eden bir edat, için. (s. 929) > **HT.üçün:**s. için. (s. 547)

DLT üg-: küme hâline getirmek. (s. 929) > **HT.üg-:** yığmak, kümelemek, toplamak. (s. 547)

DLT ügre: tutmaca göre daha ince hamur şeritleri ile yapılan bir yemek. (s. 930) > **HT.ügre:** çorba. (s. 547)

DLT üle-: paylaşmak, dağıtmak. (s. 932) > **HT.üle-:** 1. bölmek. 2. dağıtmak. (s. 548)

DLT’de tek anlamlı olarak tespit edilen bu sözcük Hakas Türkçesinde “dağıtmak” anlamını da koruyarak yeni anlam kazanmış ve fiilin anlam alanı genişlemiştir.

DLT ület-: dağıtılıp üleştirilmek için emir vermek, üleştirmek. (s. 932) > **HT.ület-:** böldürmek, dağıtırmak. (s. 548)

DLT ülgü: ölçü. (s. 932) > **HT.ülgü:** biçki modeli, kalıp. (s. 548)

DLT ün > ün: ses. (s. 932) > **HT.ün:** 1. ses. 2. ton, ses tonu. (s. 549)

Sözcük, DLT’de tespit edilen “ses” anlam varlığına ek olarak Hakas Türkçesinde “ton, ses tonu” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanını genişletmiştir.

DLT ür-: havlamak, ürmek. (s. 933) > **HT.ür- (u.):** 1. ürmek, havlamak. 2. esmek. (s. 549)

Fiil DLT'deki "havlamak, ürmek" anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde "esmek" anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT ür-: (ateş vb. şeyleri) üflemek. (s. 933) > **HT.ür- (u.):** üflemek. (s. 549)

DLT üt > üt: delik. (s. 936) > **HT.üt (u.):** delik. (s. 551)

2.2.Fonetiği Değişmiş, Anlamı Değişmemiş Kelimeler

İncelemenin ikinci kısmı olan bu bölümde fonetik olarak değişmiş ancak anlam olarak değişmemiş kelimelerin incelenmesine yer verilmiştir. Sözcüklerin DLT ile Hakas Türkçesi arasında ne gibi ses değişikliklerine uğradıkları açıklanmıştır. Çalışmanın bir diğer temel inceleme noktası olan anlamsal değişmelere uğrayan kelimeler de incelenmiştir.

DLT aç: aç. (s. 538) > **HT. as (a):** s. aç. (s. 52)

DLT'de *aç* şeklinde olan kelime Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ > /s/ değişimine uğramıştır ve *as* şeklini almıştır.

DLT aç- : açmak. (s.538) > **HT.as- :** 1. açmak. 2. *mec.* açmak. (s.52)

DLT'de *aç* şeklinde olan kelime Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak ç>s değişimine uğramıştır ve *as* şeklini almıştır.

Sözcük DLT'de tespit edilen anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde mecazi anlam kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT açığ: ekşi; acı. (s. 538) > **HT.açığ:** s.1. acı, tatlı karşıtı. 2. acı, keder. 3. acı, şiddetli. 4. ekşi. 5. rahatsızlık verici. (s. 26)

DLT'de *açığ* şeklinde olan kelime Hakas Türkçesinde yumuşayarak /g/ > /ğ/ değişimine uğramıştır ve *açığ* şeklini almıştır.

Sözcük DLT'de gösterilen anlamları korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT açış-: açmakta yardımcı olmak veya açmakta yarışmak. (s. 539) > **HT.açış-(ı):** (birlikte) açmak. (s. 27)

DLT’de *açış-* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde sürekli ünsüzler arasındaki ses değişmelerine bağlı olarak /ş/ > /s/ değişimine uğramıştır ve *açıs-* şeklini almıştır.

DLT açış-: karşılıklı birbirini ekşitmek. (539) > **HT.açıs- (ıı.):** 1. acı duymak, acımak. 2. ekşitmek, tadını ekşi hale getirmek. 3. (birlikte) acımak, üzülmek. (s.27)

DLT’de “karşılıklı birbirini ekşitmek” anlamını yansıtan sözcük Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte “acı duymak, acımak; (birlikte) acımak, üzülmek” anlamlarını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT açuk: açık, açılmış; net. (s. 540) > **HT.açih:s.** 1. açık, üstü kapalı olmayan yer. 2. açık, iki ucu birbirine bağlı olmayan. 3. açık, engelsiz. (s. 26)

DLT’de *açuk* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /k/ > /h/ değişimine uğramıştır ve *açıs-* şeklini almıştır.

Fiil Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır. Ancak DLT’de tespit edilen “net” anlamını yitirerek anlam daralması yaşamıştır.

DLT ağak: ayak. (s. 540.) > **HT.azah:** 1. ayak. 2. ayak, araçta ayak. 3. alt. 4. son. (s.59)

DLT’de *ağak* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /k/ > /h/ değişimine uğramıştır ve *azah* şeklini almıştır.

DLT ağaklıg: ayaklı, ayağı olan. (s.540) > **HT.azahtıg:** 1. ayaklı. 2. hızlı. (s.60)

DLT’de *ağaklıg* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /k/ > /h/ değişimine uğramıştır ve *azahtıg* şeklini almıştır.

ağak sözcüğüne genellikle isimlerisifat yapan ve bugünkü yazı dilinde *-lı/ -li* eklerinin karşılığı olan *-lıg /-liğ /-lug-/ lüg* ekleri getirilerek oluşan *ağaklıg* kelimesi, Hakas Türkçesinde *-lıg / -liğ / -nıg / -niğ / -tıg / -tiğ* şeklinde olan sıfat yapma ekini almıştır. DLT’de /l/ fonemiyle gösterilen ek Hakas Türkçesinde kelimenin sonunda bulunan ünsüzün tonsuz olması sebebiyle t’li varyantıyla gösterilmiştir.

DLT adğır ~ aygır: atın erkeği, aygır. (s. 540) > **HT.ashır:** 1. aygır. 2. erkek (hayvan). (s. 53)

DLT’de *adğır* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak önce tonlu /z/ye sonra da tonsuz sızıcı /s/ ye değişmiştir. /-d-/ > /-z-/ > (-s-) değişimine uğramıştır ve *ashır* şeklini almıştır. DLT’ de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde /h/ yedeğiştir.

Hakas Türkçesinde sözcüğün “aygır” anlamı aynen devam etmektedir. Ancak DLT’de “atın erkeği” manasına gelen sözcük Hakas Türkçesinde “erkek (hayvan)” anlamında kullanılmaktadır ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT adıg: ayı. (s.541) > **HT.azıg (ıı.):** ayı. (s.60)

DLT’de *adıg* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde; 1. /-d-/ > /-z-/ > (-s-) değişimine uğramıştır; 2. kelime sonundaki /g/ yumuşayarak /ğ/ sesine dönüşmüştür ve bu ses olaylarından sonra kelime *azıg* şeklini almıştır.

DLT adır-: ayırmak. (s.541) > **HT.azır-:** 1. aşırarak, üstünden geçirmek. 2. yutmak, aşırarak. 3. ayırmak, bölmek. (s.60)

DLT’de *adır-* şeklinde olan fiil Hakas Türkçesinde /-d-/ > /-z-/ > (-s-) değişimine uğramıştır ve *azır-* şeklini almıştır.

Fiil DLT’de verilen anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT adırıl-: ayrılmak. (s. 541) > **HT.azın- (ıı):** 1. ayrılmak. 2. açılmak. 3. kendine yol açmak, öne geçmek. (s. 60)

DLT’de *adırıl-* şeklinde olan fiil Hakas Türkçesinde /-d-/ > /-z-/ > (-s-) değişimine uğramıştır ve *azın-* şeklini almıştır.

DLT’de “ayrılmak” anlamını yansıtan *adırıl-* sözcüğü Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte “açılmak; kendine yol açmak, öne geçmek” anlamlarını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT aglak: boş, ıssız, çorak. (s.544) > **HT.ağlah:** 1. s. az sayıda. 2. s. ücra, تنها, ıssız. 3. z.f. yalnız tek başına. (s.31)

DLT’de *aglak* şeklinde olan fiil Hakas Türkçesinde yumuşayarak /g/ > /ğ/ değişimine, kelime sonundaki /q/ sesi sızıcılaşarak /h/ sesine dönüşmüştür ve kelime *ağlah* şeklini almıştır.

DLT’de “boş, ıssız, çorak” anlamını yansıtan ‘sözcük Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte “az sayıda; zf. yalnız tek başına” anlamını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT agna-: hayvanlar debelenerek kaşınmak, ağnamak. (s.544) > **HT.ağlan-:** ağnamak, toprakta yuvarlanmak. (s.31)

DLT’ de ag fiil köküne –na dönüşlülük eki getirilerek yapılan agna- fiili Hakas Türkçesinde ag- fiil köküne –lan dönüşlülük eki getirilerek yapılmıştır.

DLT’ de kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak Hakas Türkçesinde /ğ/ ye değişmiştir. Agna isim kökünden agna-

DLT agrı-: ağrımak. (s.544) > **HT.ağrı-:** ağrımak. (s.31)

DLT’de *agrı-* şeklinde olan fiil Hakas Türkçesinde yumuşayarak /g/ > /ğ/ değişimine uğramıştır ve *ağrı-* şeklini almıştır.

DLT axsak: aksak. (s.545) > **HT.ahsah:** s. aksak, topal. (s.32)

DLT’de *axsak* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /q/ > /x/ değişimine uğramıştır ve *ahsah* şeklini almıştır.

DLT āk > ak: Oğuzcada beyaz. (s.546) > **HT.ah (ı):** s. 1. ak, beyaz. 2. güzel, alımlı. 3. ak, kır. 4. kır, boz. 5. masum, suçsuz. (s.31)

DLT’de *āk > ak* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /q/ > /x/ değişimine uğramıştır ve *ah* şeklini almıştır.

DLT’de “boş, ıssız, çorak” anlamını yansıtan ‘sözcük Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte “az sayıda; zf. yalnız tek başına” anlamını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT ak-: akmak; (ordu, insan topluluğu için) akar gibi gelmek. (s.546) > **HT.ah-:** 1. akmak. 2. suda sürüklenerek gitmek. (s.32)

DLT’de *ak-* şeklinde olan fiil Hakas Türkçesinde sızıcılışarak /q/ > /x/ değişimine uğramıştır ve *ah-* şeklini almıştır.

Sözcük DLT’de tespit edilen “(ordu, insan topluluğu için) akar gibi gelmek” anlamını kaybetmiş ve anlam daralması yaşamıştır. Bununla birlikte “suda sürüklenerek gitmek” anlamını kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT alımlıg: alacaklı, hak sahibi. (s. 548) > **HT.alımnıg:**s. borçlu. (s. 38)

DLT’de *alım* isminegenellikle isimlerisıfat yapan ve bugünkü yazı dilinde *-lı, -li* eklerinin karşılığı olan *-lıg-, -lig-, -lug-, -lüg* ekleri getirilerek oluşan *alımlıg* kelimesi, Hakas Türkçesinde *-lıg-, -līg-, -niğ-, -nīg-, -tığ-, -tīg* şeklinde olan sıfat yapma ekini almıştır ve *alımnıg* şeklini almıştır. DLT’de /l/ fonemiyle gösterilen ek Hakas Türkçesinde kelimenin sonunda bulunan sesin nazal ünsüz olması sebebiyle t’li varyantıyla gösterilmiştir.

DLT alış-: almada yardımcı olmak, birlikte almak. (s.548) > **HT.alış-:** 1. (birlikte) almak. 2. evlenmek, karşılıklı birbirini almak. (s.39)

DLT’ de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

Fiil DLT’deki anlamını koruyarak yeni anlamlar kazanmış ve fiilin anlam alanı genişlemiştir.

DLT alp: kahraman, yiğit, şecaatli. (s. 549) > **HT.alp:** 1. yiğit, alp. 2. güçlü. (s. 39)

DLT’ de *alp* şeklinde karşımıza çıkan sözcük Hakas Türkçesinde kelime içinde /ı/ ünlüsünün türemesiyle *alıp* şeklini almıştır.

DLT’ de “kahraman, yiğit, şecaatli” anlamlarına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamlarını korumakla birlikte “güçlü” anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT altun: altın, dinar. (s.549) > **HT.altun:** altın. (s. 40)

DLT’de *altun* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde /u/ > /ı/ ünlülerinin düzleşmesiyle değişime uğramıştır ve *altın* şeklini almıştır.

DLT ağır: ağır, yavaş. (s.542) > **HT.aar:** 1. s. ağır, çetin, güç. 2. s. ağır, tartıda çok çeken, hafif karşıtı. 3. s. ağır, değeri çok olan, gösterişli. 4. ağır, yavaş. (s.22)

DLT’de *ağır* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde /-g-/ ünsüzünün düşmesiyle değişime uğramıştır ve *aar* şeklini almıştır.

Sözcük DLT’de gösterilen ”ağır, yavaş” anlamını korumakla beraber “1. s. ağır, çetin, güç. 2.s. ağır, tartıda çok çeken, hafif karşıtı. 3.s. ağır, değeri çok olan, gösterişli” şeklinde yeni anlamlar da kazanmış ve fiilin Hakas Türkçesinde anlam alanı genişlemiştir.

DLT ağırla-: ağırlamak, ihsan etmek, ikram etmek. (s.542) > **HT.aarla-:** 1. ağırlamak, saygı göstermek 2. ikramda bulunmak. (s.23)

DLT’de *ağırla-* şeklinde olan fiil Hakas Türkçesinde /-g-/ ünsüzünün düşmesiyle değişime uğramıştır ve *aarla-* şeklini almıştır.

DLT ağız: insanın ve bütün hayvanların ağzı. (s.543) > **HT.aas (ahsı):** 1. ağız, başın ön kısmı. 2. ağız, dudakların çevrelediği bölüm. 3. ağız, kapların veya eşyaların açık yanı. 4. ağız, akarsuyun, derenin ağzı. (s.23)

DLT’de *ağız* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde 1. /-g-/ ünsüzünün düşmesiyle değişime uğramıştır; 2. Kelime sonundaki /-z/ sesinin tonsuzlaşmasıyla /-s/ ye değişmiştir ve *arla-* şeklini almıştır.

DLT ağız: ırmağın, testinin, küpün ve kuyunun ağzı. (s.543) > **HT.aas (ahsı):** 1. ağız, başın ön kısmı. 2. ağız, dudakların çevrelediği bölüm. 3. ağız, kapların veya eşyaların açık yanı. 4. ağız, akarsuyun, derenin ağzı. (s.23)

Sözcük DLT’deki anlamını koruyarak yeni anlamlar kazanmış ve sözcün anlam alanı genişlemiştir.

DLT ança: o kadar, onca; ona göre; şöyle. (s. 550) > **HT.anca:** 1. o kadar, onca. 2. kat, msli. (s. 43)

DLT’de *ança* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde sürekli tonsuz /ç/ sesinin süreksiz tonlu /c/ sesine değişmesiye *anca* şeklini almıştır.

DLT arıg > arıg: temiz. (s.554) > **HT.arıg (u.):** s. 1. temiz. 2. saf, arı, açık.

DLT’de *arıg* > *arīg* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde /-g/ ünsüzünün yumuşamasıyla /-ğ/ ye değişmiş ve *arla-* şeklini almıştır.

Sözcük DLT’deki “temiz” anlamını koruyarak Hakas Türkçesinde “saf, arı, açık” anlamlarını da kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT arıgla-: iyisini seçmek, temizini seçmek, temizlemek. (s.555) > **HT.arıgla-:** 1. temizlemek. 2. ayıklamak, sapından ayırmak. (s.50)

DLT’ de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

Fiilde hem anlam genişlemesi hem anlam daralması meydana gelmiştir. “iyisini seçmek, temizini seçmek” gibi kullanımdan düşen anlamlar anlam daralmasını, “ayıklamak, sapından ayırmak” gibi kazanılan yeni anlamlar anlam genişlemesini göstermektedir.

DLT arık: Oğuz ve Kıpçak lehçesinde cılız. (s.555) > **HT.arıh:** s. zayıf, cılız, arık. (s.50)

DLT’de *arık* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /q/ > /h/ değişimine uğramış ve *arih* şeklini almıştır.

DLT arın-: temizlenmek, yıkanmak; etek tıraşı olmak. (s.555) > **HT.arıgla-:** temizlenmek. (s.50)

DLT’de kökü arı- olan fiile esas itibarıyla dönüşlü ve edilgen (pasif) fiiller teşkil eden -n- eki getirilerek dönüşlü fiil yapılmıştır. Bu ek ünsüzle biten tabanlara -ı- / -i-; -u- / -ü- yardımcı ünlüleriyle bağlanır. Hakas Türkçesinde arık fiil tabanına -lan-, -len- -nan-, -nen-, -tan-, -ten- eklerinin fonetik özellikleri –la- (ve varyantları) eki getirilerek dönüşlü fiil yapılmıştır. İşlev, ekin –n- sesince belirlendiğinden, bu ek olma ifade eden geçişsiz fiiller yapar.

Fiil DLT’deki “etek traşı olmak” anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiştir ve anlam alanı daralmıştır.

DLT arka: sırt. (s.556) > **HT.arğa (ı):** 1. arka, sırt. 2. sıradağ. 3. sırtla ilgili. 4. orman. (s.48)

DLT’ de kelime içindeki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /ğ/ ye değişmiştir.

DLt’ de “sırt” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte “2. sıradağ. 3. sırtla ilgili. 4. orman” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT arkaş-:sırt sırta vermek, sırt sırta vererek yardımlaşmak. (s.556) > **HT.arğas-:** birbirine arka çıkmak, yardımlaşmak. (s.49)

DLT’ de kelime içindeki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT arslan: arslan. (s. 557) > **HT.arsılañ:** aslan. (s.51)

DLT’ de *arslan* şeklinde geçen kelime Hakas Türkçesinde iki ünsüz arasında /l/ sesinin türemesiyle *arsılañ* şeklini almıştır. DLt’ de kelime sonundaki /n/ sesi Hakas Türkçesinde /ñ/ ye değişmiştir.

DLT artuk: fazla, fazlalık. (s.558) > **HT.artuh:** 1. fazla. 2. güzel, iyi, yeğ. 3. pek, çok. (s.51)

DLT’de kelime içindeki /-u-/ sesi daralarak Hakas Türkçesinde /-ı-/ sesine, DLt’de kelime sonundaki /-k/ sesi sızıcılaşarak Hakas Türkçesinde /-h/ sesine değişmiştir.

Sözcük DLt’deki “fazla fazlalık” anlamlarını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde“. güzel, iyi, yeğ. 3. pek, çok” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT aş > āş: yemek. (s.560) > **HT.as (u.):** 1. aş, yemek. 2. buğday. 3. tahıl, hububat. (s.52)

DLT’de kelime sonundaki /-ş/ sesi değişerek Hakas Türkçesinde /-s/ ye değişmiştir.

DLT’de “yemek” anlamını yansıtan sözcük Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte sonradan farklı anlamlar ifade ederek “buğday; tahıl, hububat.” anlamlarını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT āş- > **as-:** (dağ vb. yüksek yerler için) aşmak. (s.560) > **HT.as- (m.):** 1. batmak. 2. aşmak. 3. geçmek. 4. galip gelmek. 5. (su) taşımak. (s.52)

DLT’de “dağ vb. yüksek yerler için) aşmak” anlamını yansıtan fiil Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte sonradan farklı anlamlar ifade ederek “batmak; geçmek; galip gelmek; (su) taşımak.” anlamlarını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT aşun-: (birini) geçmek, geride bırakmak. (s. 561) > **HT.azın-(ı):** 1. ayrılmak, uzlaşmak. 2. açılmak. 3. kendine yol açmak, öne geçmek. (s. 60)

DLT’de kelime içindeki /-ş-/ sesi tonlulararak Hakas Türkçesinde /-z-/ ye, DLT’de kelime içindeki /-u-/ ünlüsü Hakas Türkçesinde daralarak /-ı-/ ya değişir.

DLT’de “(birini) geçmek, geride bırakmak” anlamında olan fiil Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumuştur ancak daha sonra “ayrılmak, uzlaşmak; açılmak” anlamlarını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT atlıg: atlı. (s. 564) > **HT.attığ (ı):**s. atlı. (s. 55)

DLT’de isim köküne *-lıg / -lig / -lug / -lüg* eklerinin getirilmesiyle *atlıg* şeklini alan sözcük Hakas Türkçesinde aynı görevde olan *-lığ / -liğ; -niğ / niğ; -tiğ / -tiğ* eklerinin getirilmesiyle “attığ” şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek, Hakas Türkçesinde de aynı işlevi devam ettirmektedir.

DLT av: oğuzlarda av. (s.564) > **HT.ab:** av. (s.24)

DLT’de *av* şeklinde karşımıza çıkan sözcük, sızıcı tonlu /v/ sesinin süreksiz tonlu /b/ sesine dönüşmesiyle Hakas Türkçesinde *ab* şeklini almıştır.

DLT ayak: ayak. (s.566) > **HT.azah:** 1. ayak. 2. ayak, araçta ayak. 3. alt. 4. son. (s.59)

DLT’de kelime içindeki sürekli akıcı /-y-/ sesi Hakas Türkçesinde sürekli sızıcı /-z-/ ye, DLT’de kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak Hakas Türkçesinde /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'deki “ayak” anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde “2. ayak, araçta ayak. 3. alt. 4. son” anlamlarını da kazanmıştır ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT āz > az: az. (s. 567) > **HT.as (i):**zf. az. (s. 52)

DLT' de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT azıg: hayvanların azı dişi. (s. 567) > **HT.azıĝ (ıı):** azı (dişi). (s. 60)

DLT'de *azıg* şeklinde olan kelime Hakas Türkçesinde yumuşayarak /g/ > /ğ/ değişimine uğramıştır ve *azıĝ* şeklini almıştır.

Sözcüğün “azı dişi” anlamı aynen devam etmektedir. Ancak DLT'de dar anlamda “hayvanların azı dişi” manasına gelen sözcük Hakas Türkçesinde genel manada kullanılmış ve anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT azuk: azık, yiyecek. (s.568) > **HT.azıh (ıı):** azık, yiyecek. (s.60)

DLT'de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya, DLT'de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT bağram: halk arasında sevinç ve gülüşme, sevinç ve piknik, eğlence. (s. 569). > bayram: Oğuzcada bayram. (s. 579) > **HT.paryam:** bayram. (s. 354)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, DLT'de kelime içindeki /d/ sesi Hakas Türkçesinde /y/ ye değişmiştir. Hakas Türkçesinde *payram* şeklinde olması beklenen sözcük *paryam* şeklinde gösterilmektedir. Söyleyişi kolaylaştırma yönünde meydana gelen bu olaya göçüşme (yer değiştirme = metatez) denilmektedir.

DLT bāg: (bohça vb. şeyler için) bağ. (s.569) > **HT.pağ:** 1. bağ, bağlı. 2. bağ, ip. (s.344)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, DLT'de kelime sonundaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ sesine değişmiştir.

DLT’ de “(bohça vb. şeyler için) bağ” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte “bağ, bağlı” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT bagla-: bağlamak. (s. 570) > **HT.palğa-:** 1. bağlamak. 2. Örgü örmek. (s. 346)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, DLT’de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir. Hakas Türkçesinde *bagla-* şeklinde olması beklenen fiil *palğa-* şeklinde gösterilmektedir. Seslerin yer değiştirmesi şeklinde gösterilen ve söyleyişi kolaylaştırma yönünde meydana gelen bu olaya göçüşme (yer değiştirme = metatez) denilmektedir.

Fiil Hakas Türkçesinde, DLT’de gösterilen “bağlamak” anlamını korumakla birlikte “örgü örmek” anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT baglat-: bağlatmak. (s. 570) > **HT.palğat-:** bağlatmak. (s. 347)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, DLT’de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir. Hakas Türkçesinde *baglat-* şeklinde olması beklenen fiil *palğat-* şeklinde gösterilmektedir. Seslerin yer değiştirmesi şeklinde gösterilen ve söyleyişi kolaylaştırma yönünde meydana gelen bu olaya göçüşme (yer değiştirme = metatez) denilmektedir.

DLT bak-: bakmak. (s.570) > **HT.pah- (u.):** bakmak, gözetlemek, seyretmek. (s.345)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, DLT’de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Fiil Hakas Türkçesinde DLT’deki “bakmak” anlamını korumakla birlikte “gözetlemek, seyretmek” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT baka: kurbağa. (s. 571)> **HT.pağa:** kurbağa. (s. 345)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, DLT’de kelime ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT bal: bal. (s.571) > **HT.> HT.pal:** 1. bal. 2. yabanî bal, ormanda bulunan bal. (s.345)

DLT’ de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT’ de “bal” anlamında kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte “yabanî bal, ormanda bulunan bal” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT balık: balık; argu lehçesinde ve Oğuzların bazılarında çamur; müslüman olmayanların ve Uygurların lehçesinde kale ve şehir. (s.572) > **HT.palĥ:** 1. balık. 2. s. balık, balıktan. (s.347)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, DLT’de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcüğün Hakas Türkçesinde DLT’de verilen anlamlarından ikisini kaybederek anlam daralmasına uğradığı görülmektedir.

DLT bār > bar: bir şeyin var olduğunu ve yerinde bulunduğunu haber veren bir kelime, var. (s.573) > **HT.par (u):** 1. var. 2. varlık. 3. mevcut, eldeki. (s.348)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’de verilen anlamını aynı korurken yeni anlamlar da kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT bar-: gitmek. (s.573) > **HT.par-:** 1. gitmek. 2. süreklilik içinde olmayı ifade eden yardımcı fiil olarak kullanılır. (s.348)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT’de “gitmek” anlamında kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde “süreklilik içinde olmayı ifade eden yardımcı fiil olarak kullanılır” anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT barça: bütün, hepsi. (s.574) > **HT.parça:** z.f. bütün. (s.348)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT barış-: karşılıklı (gelip) gitmek; karşılıklı (gelip) gitmede yarışmak. (s.575) > **HT.parış-:** (birlikte) gitmek, varmak. (s.349)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde karakteristik bir değişime uğrayarak /ş/ ye değişmiştir.

Fiil Hakas Türkçesinde DLT’de gösterilen ikinci anlamını kaybetmiş ve anlam daralması yaşamıştır.

DLT bas-: üstüne çöküp basmak, bastırmak. (s.575) > **HT.pas- (ı):** 1. basmak. 2. yürümek, adım atmak. 3. tartıda çekmek. 4. yazı yazmak. 5. daktilo etmek. 6. sessizce yaklaşmak. (s.350)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT’de “üstüne çöküp basmak, bastırmak” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde “2. yürümek, adım atmak. 3. tartıda çekmek. 4. yazı yazmak. 5. daktilo etmek. 6. sessizce yaklaşmak” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT baş: insan başı; genel olarak baş (hayvan, bitki, eşya, dağ vb.). (s.576) > **HT.pas (ı):** 1. baş, kafa. 2. baş, uç nokta. 3. ön, önce. 4. uç, baş. 5. baş, hayvan sayısı. 6. baş, zamanın başlangıç noktası. 7. baş, lider. 8. başla ilgili. (s.350)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde karakteristik bir değişime uğrayarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’de verilen anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT başla-: 1. (bir şeye, işe) başlamak. 2. yönetmek, komuta etmek. 3. rehberlik yapmak. (s. 577) > **HT.pasta-:** 1. başlamak. 2. idare etmek, yönetmek. 3. kılavuzluk etmek. (s. 351)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT başlat-: (bir şeye, işe) başlamak için emir vermek, başlatmak. (s. 578) > **HT.pastat-:** 1. başlatmak. 2. yönettirmek. 3.kılavuzluk ettirmek. (s. 352)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir. DLT’ de isimden fiil yapan –la- eki Hakas Türkçesinde –ta- şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek, Hakas Türkçesinde de aynı işlevi devam ettirmektedir.

Fiil Hakas Türkçesinde DLT’deki anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT başlıg: başlı, başı olan. (s. 578)> **HT.pastıg:** 1. başlı. 2. başlı, uçlu. (s. 352)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT’de *baş* sözcüğüne isimden isim yapan *-lig / -lig / -lug / -lüg* eklerinin getirilmesiyle *başlıg* şeklini alan sözcük Hakas Türkçesinde “pas” ismine *-lıg / -līg; -nıg / nīg; -tıg / -tīg* isimden isim yapma eklerinden biri getirilerek “*attıg*” şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek, Hakas Türkçesinde de aynı işlevi devam ettirmektedir.

Sözcük DLT’de verilen anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde yeni anlam kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT bat-: su vb. şeylere batmak. (s.578) > **HT.pat-:** 1. batmak, saplanmak. 2. batmak, içine girmek. (s.353)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

Fiil Hakas Türkçesinde DLT’de verilen anlamına ek olarak yeni anlam kazanmış ve anlamı genişlemiştir.

DLT batıg: nehir vb. şeylerin derin yeri. (s.578) > **HT.patıg:** bataklık, bataklık. (s.353)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, DLT’de kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ sesine değişmiştir.

DLT bāy: zengin. (s.579) > **HT.pay (ı):** 1. zengin, varlıklı. 2. zengin, verimli. 3. zengin, gösterişli. (s.354)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de gösterilen anlamını koruyarak yeni anlamlar kazanmış ve sözcüğün Hakas Türkçesinde anlam alanı genişlemiştir.

DLT baya: bu saatten önce, az önce. (s.579) > **HT.paya:** zf. demin, az önce. (s.354)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT bayu-: zenginleşmek. (s. 579)> **HT.payı-:**zengin olmak, zenginleşmek. (s. 354)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, DLT’de kelime sonundaki /u/ ünlüsü Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT bayut-: zenginleştirmek. (s. 579) > **HT.payıt-:** zenginleştirmek. (s. 354)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir. DLT’de kelime ortasındaki /u/ ünlüsü Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT bayram: Oğuzcada bayram. (s.579) > **HT.payram:** bayram. (s.354)

DLT’de *bayram* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /b/ > /p/ değişimine uğramıştır ve *paryam* şeklini almıştır.

DLT beg > **bēg**: bey (*emi:r*). (s.580) > **HT.pig**: 1. bey. 2. bürokrat. 3. müdür, direktör. (s. 363)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, DLT’de kelime içindeki /e/ sesi daralarak /i/ sesine değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT bek: sağlam, muhkem, sıkı. (s.581) > **HT.pik**: s. 1. berk. 2. sağlam. 3. güvenilir, emniyetli. 4. pek, çok. (s.363)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, DLT’de kelime içindeki /e/ sesi daralarak /i/ sesine değişmiştir.

Sözcük DLT’de verilen anlamlarına ek olarak Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT bekle-: kapatmak; bağlamak; sağlamlaştırmak. (s. 581) > **HT.pikte-**: 1. berkitmek, sağlamlaştırmak. 2. kapatmak, kilit altına almak. (s. 364)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /e/ sesi daralarak /i/ ye ve kelime içindeki /l/ sesi /t/ ye değişmiştir.

DLT beklen-: sağlamlaşmak; hapsedilmek. (s. 581) > **HT.pikten-**: 1. berkimek, sağlamlaşmak. 2. kilitlenmek, kapatılmak. (s. 364)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /e/ sesi daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT’de “bek” isim köküne –la-/ -le- isimden türemiş fiil yapma eki getirilmek suretiyle isim fiilleştirilmiştir. Hakas Türkçesinde de “pik” isim köküne –la- (ve varyantları) isimden fiil yapma eki getirilmiştir. Fonetik olarak değişen ek, Hakas Türkçesinde de aynı işlevi devam ettirmektedir.

DLT bilig: akıl; hikmet; ilim. (s.582) > **HT.pilīg**: bilme, öğrenme: (s.366)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /i/ sesleri daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

Fiilin DLT’de tespit edilen “akıl” anlamı Hakas Türkçesinde kullanımdan düşmüş ve anlam alanı daralmıştır.

DLT belgü: işaret ve alamet. (s.582) > **HT.pİlgi:** belge, im, işaret. (s.366)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /e/ sesi daralarak /ĩ/ ye ve kelime sonundaki /ü/ sesi daralarak /i/ sesine değişmiştir.

Sözcük DLT’de tespit edilen “işaret” anlamı Hakas Türkçesinde kullanımdan düşmüş ve anlam alanı daralmıştır.

DLT bıçkle-: bıçaklamak. (s. 585) > **HT.pıçahta-:** bıçaklamak, bıçakla yaralamak. (s. 359)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki ince dar /i/ sesi kalınlaşarak /ı/ ya, kelimeiçindeki ve sonundaki ince normal /e/ sesi kalın geniş /a/ ya, kelime ortasındaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye ve kelime ortasındaki /l/ sesi tonsuzlaşarak /t/ ye değişmiştir.

DLT bilin-: (kendine ait bir şeyi) bilip anlamak. (s. 588) > **HT.pİlin-:** 1. bilmek. 2. hissetmek, farkına varmak. 3. kendini bilmek, idrakinde olmak. (s. 366)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak / ĩ / sesine değişmiştir.

Fiil Hakas Türkçesinde DLT’de tespit edilen anlamını korumakla birlikte “kendini bilmek, idrakinde olmak” anlamını da kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT biliş-: tanışmak. (s. 588) > **HT.pİlis-:** bilişmek, tanışmak. (s. 366)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak / ĩ / sesine değişmiştir.

DLT bir- > ber-: vermek.(s.589) > **HT.pir-:** 1. vermek. 2. tezlik veya başkası için bir şey yapmak anlamında yardımcı fiil olarak kullanılır. (s.367)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /e/ sesi daralarak / i / sesine değişmiştir.

Fiil Hakas Türkçesinde DLT’de tespit edilen anlamını korumakla birlikte yeni anlam kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT biş: beş. (s. 590) > **HT.pis (ı):** beş. (s. 369)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT beriş- biriş-: karşılıklı vermek. (s.589) > **HT.piris-:** verişmek, birlikte vermek. (s.368)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /e/ sesi daralarak / i / ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak / ĩ / ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT beşik: beşik. (s.583) > **HT.pizik:** beşik. (S.370)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /e/ sesi daralarak / i / ye, kelime ortasındaki /ş/ sesi tonlularak /z/ ye ve kelime içindeki /i/ sesi daralarak / ĩ / sesine değişmiştir.

DLT biç-: (ot vb. şeyleri) biçmek. (s.584) > **HT.pis-(ı):** biçmek. (s.362)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi ve kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak sırasıyla /p/ ye ve /s/ ye değişmiştir.

DLT biçtur-: kesmek için emir vermek, kestirmek. (s.585) > **HT.pıstur-:** biçtirmek. (s.362)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime sonundaki /ç/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye ve kelime sonundaki /u/ sesi daralarak /ı/ sesine değişmiştir.

DLT bildir: geçen yıl. (s.585) > **HT.pıltır:** z.f. bildir, geçen sene. (s.360)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi ve kelime ortasındaki /d/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak sırasıyla /p/ ye ve /d/ ye değişmiştir.

DLT birkır-: at vb. birk diye ses çıkarmak.(s.585) > **HT.pırğır-:** pıskırmak, aksırmak, burnundan gürültüyle soluk almak.

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /k/ sesi sızıcılışarak /t/ sesine değişmiştir.

DLT bış-: yemek pişmek; meyve olgunlaşmak; kıymız kıvama gelmek. (s. 585)
> **HT.pıs-(ı.):** 1. (meyve) olgunlaşmak. 2. (güneşte) yanmak. 3. (organ, vücut) olgunlaşmak. (s. 361)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

Fiil Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır. Ancak Hakas Türkçesinde DLT'de tespit edilen iki anlamını kaybederek anlam daralmasına uğramıştır.

DLT bışur-: pişmiş (yemek, yiyecek). (s.586) > **HT.pızır-:** 1. pişirmek. 2. *mec.* pişirmek, olgunlaştırmak. (s.362)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /ş/ sesi tonlulaşarak /z/ ye değişmiştir ve kelime sonundaki /u/ sesi daralarak /ı/ sesine değişmiştir.

Fiil DLT'de tespit edilen mecaz anlamını Hakas Türkçesinde kaybederek anlam daralmasına uğramıştır.

DLT bıçek: bıçak. (s.586) > **HT.pıçah:** bıçak. (s.359)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /i/ sesi kalınlaşarak /ı/ ya ve kelime ortasındaki /k/ sesi sızıcılışarak /h/ sesine değişmiştir.

DLT big: koca beg. (s.586) > **HT.pig:** 1. bey. 2. bürokrat. 3. müdür, direktör. (s. 363)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT'de tespit edilen anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT bil: bel. (s.586) > **HT.pil (ı.):** 1. bel. 2. bel (dağda). 3. bel, belle ilgili. (s.364)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de verilen anlamını Hakas Türkçesinde korumakla birlikte yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT bil-: 1. anlamak. 2. bilmek. 3. tanımak. (s.586) > **HT.pıl-:** bilmek. (s.364)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak / ĩ / sesine değişmiştir.

Fiilin DLT’de tespit edilen “anlamak; tanımak” anlamları Hakas Türkçesinde kullanımdan düşmüş ve anlam daralmıştır.

DLT bile-: bilemek, keskinleştirmek. (s.587) > **HT.pile-:** bilemek, keskinleştirmek. (s.365)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT bilek: bilek. (s.587) > **HT.pilek:** 1. bilek, el. 2. bilekle ilgili. (s.365)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak / ĩ / sesine değişmiştir.

Sözcük DLT’de tespit edilen “bilek” anlamını Hakas Türkçesinde korumakla birlikte “el; bilekle ilgili” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT bir: sayıda bir. (s.588) > **HT.pır:** s. 1. bir. 2. bir, aynı, benzer. 3. bir, herhangi bir. (s.367)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak / ĩ / sesine değişmiştir.

Sözcük DLT’de verilen “sayıda bir” anlamını Hakas Türkçesinde korumakla birlikte “bir, aynı, benzer; bir, herhangi bir “ anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT bir: aynı, bir, eşit. (s.589) > **HT.pİR:** s. 1. bir. 2. Bir, aynı, benzer. 3. bir, herhangi bir. (s.367)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak / ĩ / sesine değişmiştir.

Sözcük DLT'de verilen anlamını Hakas Türkçesinde korumakla birlikte yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT biril-: verilmek. (s.589) > **HT.pirİL-:** verilmek. (s.368)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak / ĩ / sesine değişmiştir.

DLT biş: beş. (s.590) > **HT.pis (ı.):** beş. (s.369)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT bit: bit. (s.590) > **HT.pit:** bit. (s.369)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT biz: biz. (s.591) > **HT.pİs (ı.):** zm. biz. (s.369)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT bit: bit. (s.590) > **HT.pit:** bit. (s.369)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT boğ: insanın uzunluğu ve boyu. (s.591) > **HT.pos (u.):** zm. 1. kendi. 2.gövde, beden. 3. boy, endam. (s.378)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime sonundaki /đ/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT'de verilen anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT boğug: boya, renk. (s.591) > **HT.poziğ (ı):** boya: (s.379)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /d/ sesi sızıcılaşarak /z/ ye, kelime ortasındaki /u/ sesi daralarak /ı/ ya ve kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT’de “boya, renk” anlamlarında kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde “renk” anlamını kaybederek anlam daralması yaşamıştır.

DLT bog-: boğmak: (s.592) > **HT.poğ-:** 1. boğmak. 2. (torba, çuval ağzı) bağlamak. (s.372)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT’de “boğmak” anlamınaa gelen fiil Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT bok: Oğuz lehçesinde bok. (s.593) > **HT.poh:** bok. (s.373)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT bol-: olmak. (s.593) > **HT.pol-:** 1. olmak. 2. Olmak, durmak. 3. –ebil-yeterlik anlamında kullanılır. 4. –imek fiili yerine kullanılır. 5. –dır anlamında yardımcı fiil. (s.373)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

Fiil DLT’de tespit edilen anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT boluş: sözle yardım etme. (s.594) > **HT.polıs (ı):** yardım. (s.374)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /u/ sesi daralarak /ı/ ya ve kelime sonundaki /ş/ sesi /y/ ye değişmiştir.

Sözcüğün DLT’de verilen anlamı incelendiğinde Hakas Türkçesinde anlamının genişlediği görülmektedir.

DLT boluş-: birinin tarafını tutmak ve onun için kavga etmek. (s.594) > **HT.polıs-:** yardım etmek. (s.374)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /u/ sesi daralarak /ı/ ya ve kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /y/ ye değişmiştir.

DLT boşu-: (dügüm) gevşemek. (s.595) > **HT.pozı-:** 1. kurtulmak, serbest kalmak. 2. (vida vb.) gevşemek. 3. Boşalma. (s.379)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /ş/ sesi tonlularak /z/ ye ve kelime ortasındaki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

Fiil Hakas Türkçesinde, DLT’de tespit edilen anlamına ek olarak yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT boşat-: (çuval, kap vb. için) boşaltmak. (s.595) > **HT.pozıt-:** 1. bırakmak, salıvermek. 2. (kap) boşaltmak. 3. (vida vb.) gevşetmek. 4. kurtarmak. (s.379)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /ş/ sesi tonlularak /z/ ye ve kelime ortasındaki /a/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

Fiil Hakas Türkçesinde, DLT’de tespit edilen anlamına ek olarak yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT boyun ~ boyun: insan vb.’nin boynu. (s.596) > **HT.moyın:** anat. 1. boyun. 2. boyunla ilgili. (s.300)

DLT’de *boyın ~ boyun* şeklinde karşımıza çıkan kelime /b/ > /m/ değişimine ve /u/ > /ı/ daralmasına uğrayarak Hakas Türkçesinde *moyın* şeklini almıştır.

Sözcük DLT’de tespit edilen anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde yeni anlam kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT bök: aşık oyununda aşığın sırtının yukarı gelmesi. (s. 597) > **HT.pöge:** kemik oyununda kemiğin çukur yanının gelmesi.(s. 379)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi tonlularak /g/ ye değişmiştir. DLT'de bök şeklinde olan kelime Hakas Türkçesinde yukarıdaki fonetik değişimlere ek olarak kelime sonunda /e/ ünlü türemesi yaşamış ve *böge* şeklini almıştır.

DLT börk: başa giyilen şey, börk. (s. 598) > **HT.pörük:** börk, şapka. (s. 381)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir. DLT'de *börk* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde iki ünsüz arasına /i/ sesinin girmesiyle ünlü türemesi yaşamıştır ve *pörük* şeklini almıştır.

DLT böz: bez. (s. 598) > **HT.pös:** bez, kumaş. (s. 381)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT böl-: bölmek, parçalamak. (s.598) > **HT.pöl-:** 1.bölmek. 2. ayırmak, tecrit etmek. (s.380)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

Fiil DLT'deki anlamını koruyarak Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT bölük: hayvan topluluğu (sürü), insan topluluğu (grup). (s.598) > **HT.pölik:** 1. kol, branş, şube. 2. bölme, duvar. 3. bölüm. (s.380.)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /ü/ sesi düzleşerek /i/ yedeğişmiştir.

DLT bu: bu. (s.598) > **HT.pu:** zm. bu. (s.384)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT budgay > bugday: buğday. (s. 599) **puğday:** bot. 1. buğday, buğday bitkisi. 2. buğday, buğdaydan (yapılan). (s. 385)

DLT'de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir. Hakas Türkçesinde *budgay*

> *bugday* şeklinde olması beklenen sözcük *puğday* şeklinde gösterilmektedir. Söyleyişi kolaylaştırma yönünde meydana gelen bu olaya göçüşme (yer değiştirme = metatez) denilmektedir.

Sözcük DLT’de verilen anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT buk-: büküp toplamak. (s.599) > **HT.pıh-:** bükmek, kıvırmak, toplamak. (s.360)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /u/ sesi daralarak /ı/ ya ve kelime sonundaki /k/ sesi tonsuzlaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT buka: ineğin erkeği, boğa. (s. 599) **puğa:zool.** 1. boğa. 2. boğa gibi. (s. 385)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /k/ sesi tonsuzlaşarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT bulga-: bulanmak, bulandırmak. (s.601) > **HT.pulğa-:** bulamak, karmak, karıştırmak. (s.386)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT bulgak: düşman gelmesinden dolayı halk arasına düşen kargaşa; halk arasındaki fitne.(s.601) > **HT.pulğah:** karışıklık, kalkışma. (s.386)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi ve kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak sırasıyla /p/ ve /h/ ye, kelime ortasındaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamlarını Hakas Türkçesinde koruyarak yeni anlamlar kazanmış ve sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT bulgan-: (su,mide vb.) bulanmak. (s.601) > **HT.pulğal-:** 1. bulanmak. 2. karışmak. (s.386)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

bulgan- fiili Hakas Türkçesinde DLT’deki anlamının yanında “karışmak” anlamıyla daha geniş bir anlamda kullanılmaya başlanmıştır. Anlam genişlemesi Hakas Türkçesinde meydana gelmiştir.

DLT bulgan-: karışmak. (s.601) > **HT.pulğal-:** 1. bulanmak. 2. karışmak. (s.386)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir. DLT’de fiili dönüşlü ve edilgen yapan ek –n- iken, Hakas Türkçesinde bu ek -l- şeklindedir.

DLT’de “karışmak” anlamına gelen fiil Hakas Türkçesinde bu anlamını koruyarak “ bulanmak” anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT bulıt > bulut: bulut. (s.601) > **HT.pulut:** bulut. (s.386)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /ı/ sesi /u/ ya değişmiştir.

DLT bulıtlan-: bulutlanmak. (s.602) > **HT.pulutta-:** bulutlanmak. (s.386)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /ı/ sesi /u/ ya değişmiştir. DLT’de bulıt isim köküne getirilen –lan isimden fiil yapan ek, Hakas Türkçesinde pulut kök ismine getirilen –la / -le (ve varyantları) eki ile aynı görevdedir. Ek fonetik olarak Hakas Türkçesindeki kalınlık incelik uyumundan dolayı değişiklik göstermiştir.

DLT buluñ: köşe. (s.602) > **HT.puluñ:** 1. köşe. 2. coğ. burun, çıkıntı. (s.386)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT’de “köşe” anlamını yansıtan sözcük Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte sonradan farklı bir anlam daha kazanarak “coğ. burun, çıkıntı” anlamlarını da kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT bur-: su buharı yükselmek, buharlaşmak. (s. 602) **pula-:** (duman, buhar) yükselmek, buğulanmak, kıvrılarak yükselmek. (s. 385)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime sonundaki titreşim akıcı /r/ sesi yan akıcı /l/ sesine değişmiştir. DLT’de *bur-* şeklinde olan fiil Hakas Türkçesinde yukarıda bahsedilen fonetik değişmelerin yanında sözcük sonunda /a/ ünlüsünü türetmiştir ve *pula-* şeklini almıştır.

DLT burun: burun. (s.603) > **HT.purun (u.):** burun. (s.388)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT burun: bir şeyin ilki, önce. (s.603) > **HT.purun (u.):** *z.f.* önce, evvel. (s.388)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT bus: sis, karaltı.(s. 604) > **HT.pus (u.):** pus, buğu. (s.388)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT büt: but, ayak. (s.604) > **HT.put:** but; kalça. (s.388)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT’de “but, ayak” şeklinde geçen kelime Hakas Türkçesinde bu anlamını koruyarak ikinci anlam kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT butı-: budamak. (s. 605) > **HT.buda-:** ağacın budaklarını kesmek. (s. 44.)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime ortasındaki /t/ sesi tonlularak /d/ ye ve kelime sonundaki /ı/ sesi /a/ ya değişmiştir.

DLT büz > buz: buz. (s.605) > **HT.pus (u.):** 1. buz. 2. *mec.* buz gibi, çok soğuk. (s.388)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT’de “buz” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte mecaz anlamda kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT buz-: yıkmak, harap etmek, kırmak. (s.605) > **HT.pus-:** bozmak, kırmak. (s.388)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de verilen anlamlarından birini Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlam daralması yaşamıştır.

DLT bün: çorba. (s. 607) **mün:** çorba, bulyon. (s. 302)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT bür-: büzmek. (s.607) > **HT.pür-:** bükmek, tutup çevirmek, dürmek, katlamak. (s.391)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

DLT büt-: (yara) kapanmak.(s.608) > **HT.püt-:** 1. olmak, vücuda gelmek. 2. (yara) kapanmak, iyileşmek. 3. yapmak, vücuda getirmek. (s.392)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki “(yara) kapanmak” anlamını aynen korumakla birlikte Hakas Türkçesinde, birinci ve üçüncü sırada verilen anlamları kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT büt-: Kıpçak lehçesinde (bitki) bitmek, (yavru) doğmak, (herhangi bir şey) yaratılmak. (s.608) > **HT.püt-:** 1. olmak, vücuda gelmek. 2. (yara) kapanmak, iyileşmek. 3. yapmak, vücuda getirmek. (s.392)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

Fiil Hakas Türkçesinde DLT’deki anlamını korumakla birlikte “(yara) kapanmak, iyileşmek” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT böri: kurt, börü. (s.598) > **HT.püür:** kurt. (s.392)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /ö/ sesi daralarak uzun /ü/ sesine değişmiştir. DLT’de kelime sonundaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür.

DLT çak: “tam, tam kendisi, ta kendisi” anlamında bir pekiştirici. (s.611) > **HT.sah (u.):** zf. tam, aynen. (s.404)

DLT’de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi tonsuzlaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT çak-: (çakmak) çakmak. (s.611) > **HT.sah- (u.):** (kıvılcım) çıkarmak, çakmak. (s.404)

DLT’de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi tonsuzlaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT çaktur-: (çakmak) çaktırmak. (s.612) > **HT.sahtır- (u.):** (çakmak taşı) çaktırmak. (s.405)

DLT’de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi tonsuzlaşarak /h/ ye değişmiştir. DLT’de fiilden fiil yapma eki olan –tur- , Hakas Türkçesinde /u/ sesinin daralmasıyla –tır- şeklini almıştır.

DLT çalın-: kendini yere çalmak veya kendini yere atıyormuş gibi göstermek. (s.613) > **HT.sahl-:** konulmak, konmak, bırakılmak, salınmak. (s.408)

DLT’de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir. DLT’de “bir işi kendi kendine yapmak” anlamında fiilden fiil yapmak eki olan –n- Hakas Türkçesinde aynı işlevi görmekle birlikte fonetik olarak değişmiş ve -l- şeklini almıştır.

DLT çap-: (ata) hafifçe vurmak. (s.615) > **HT.sap-:** 1. çarpmak. 2. dikmek, ekmek. 3. vurmak, çarpmak. 4. dövmek. (s.411)

DLT’de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Fiil Hakas Türkçesinde DLT’deki anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT çaw: ün, şöhret. (s. 617) > **HT.sab:** ün, şan, şöhret. (s. 398)

DLT’de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye, kelime sonundaki sızıcı tonlu /w/ sesi süreksizleşerek /b/ ye değişmiştir.

DLT çık-: (dışarı, yukarı) çıkmak. (s. 622) > **HT.sih- (ı):** (tohum vb) çıkmak, uç vermek. 2. çıkmak, yola koyulmak. 3. ortaya çıkmak, peyda olmak. 4. bırakmak, vazgeçmek. 5. dil açılmak. 6. doğmak. 7. koyulmak, başlamak anlamında yardımcı fiil olarak kullanılır. (s. 422)

DLT’de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamının yanında Hakas Türkçesinde kazandığı yeni anlamlarıyla geniş bir alanda kullanılmaya başlanmıştır. Hakas Türkçesinde DLT’ ye nispetle daha geniş bir anlam söz konusudur.

DLT çıkar-: çıkarmak. (s.622) > **HT.sihar-:** çıkarmak. (s.422)

DLT’de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye, kelime ortasındaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT çın: doğru; güvenilir; doğruluk. (s. 623) > **HT.sın (ı):** gerçek, doğru. (s. 425)

DLT’de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’de verilen “doğru anlamını aynen korurken “güvenilir, doğruluk” manalarını kaybetmiştir, böylece anlam daralmıştır.

DLT çıñra-: (zil, çingirak vb.) çalmak, şingırdamak. (s.623) > **HT.sıñra-:** şingırdamak, çınlamak. (s.426)

DLT'de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT çõg: 1. güneşin sarılığı ve saçakları. 2. odun köz olduktan sonra ateşin alevi. (s. 626) > **HT.soğ:** köz, kor. (s. 440)

DLT'de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi sızıcılaşarak /ğ/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'de verilen ilk anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiştir ve anlam daralmıştır.

DLT çom-: suya dalmak. (s.627) > **HT.som-:** 1. (suda) yüzmek. 2. suya dalmak. (s.443)

DLT'de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT'de tek anlamı olan fiil Hakas Türkçesinde ilk anlamının yanında yeni anlam da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT çõp: bir şeyin çöpü ve usaresi; üzüm vb. şeylerin posası; şarap, yağ vb. şeylerin dibe çöken kısmı, tortu. (s.628) > **HT.sõp:** 1. çöp. 2. hayvan yeminden kalan artık. 3. ip kalıntısı. (s.450)

DLT'de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT'de verilen anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlamı genişlemiştir.

DLT eğer: eyer. (s. 632) > **HT.izer:** eyer. (s. 232)

DLT'de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime ortasındaki /d/ sesi sızıcılaşarak /z/ ye değişmiştir.

DLT eğerle-: eyerlemek. (s. 632) > **HT.izerle-:** eyerlemek. (s. 232)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime ortasındaki /d/ sesi sızıcılaşarak /z/ ye değişmiştir.

DLT eg-: eğmek. (s. 633) > **HT.eğ-:** eğmek. (s. 122)

DLT’ de kelime sonundaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak/ğ/ ye değişmiştir.

DLT egil-: eğilmek. (s.633) > **HT.eel-:** eğilmek. (s.121)

DLT’ de iki ünlü arasındaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

DLT egin: kürek kemiği; omuz. (s.634) > **HT.een (u):** omuz. (s.122)

DLT’de kelime ortasındaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’de verilen anlamlarından ilkinin kaybetmiş ve anlam daralmasına uğramıştır.

DLT egir-: eğirmek. (s. 634) > **HT.iir-:** eğirmek. (s. 214)

DLT’de kelime ortasındaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

DLT egiril-: eğirilmek. (s. 634) > **HT.igirle-:** eğirilmek, bükülmek. (s. 214)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine, kelime ortasındaki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir. DLT’ de kelime ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür. DLT’de hem edilgen, hem de dönüşlü fiiller teşkil eden –l- eki, Hakas Türkçesinde –le- olarak karşımıza çıkar.

DLT elge-: un vb. elemek. (s.636) > **HT.ilge-:** elemek. (s.217)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine değişmiştir.

DLT elgel-: un vb. elenmek. (s. 636) > **HT.ilgel-:** elenmek. (s. 217)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine değişmiştir.

DLT elgeş-: un vb. elemede yardım etmek veya yarışmak. (s.636) > **HT.ilges:** (birlikte) elemek. (s.217)

DLT'de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine değişmiştir. DLT'de -ş- işteşlik eki Hakas Türkçesinde -s- olarak kullanılmaktadır.

DLT elget-: un vb. eletmek. (s.637) > **HT.ilget-:** eletmek, elenmesini sağlamak. (s.217)

DLT'de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine değişmiştir.

DLT elig: elli. (s.637) > **HT.ilig:** elli. (s.217)

DLT'de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine, kelime ortasındaki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT elükle-: alaya almak, alay etmek, maskara etmek. (s.637) > **HT.elükte-:** *sag.* Alaya almak, biriyle eğlenmek. (s.123)

DLT'de kelime ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir. DLT'de isimden fiil yapma eki olan /-le-/Hakas Türkçesinde önünde bulunduğu ünsüzün durumuna göre /-te-/ li varyantıyla gösterilmiştir.

DLT emçi: doktor. (s.637) > **HT.imci:** doktor. (s.218)

DLT'de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye kelime ortasındaki /ç/ sesi tonlularak /c/ ye, kelime sonunda bulunan /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT em: ilaç. (s.637) > **HT.im:** ilâç. (s.218)

DLT'de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine değişmiştir.

DLT emle-: ilaç vermek, tedavi etmek, iyileştirmek. (s.638) > **HT.imne-:** tedavi etmek. (s.218)

DLT'de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine değişmiştir. DLT'de isimden fiil yapma eki olan /-le-/Hakas Türkçesinde kendinden önceki sesin durumuna göre /-ne-/ varyantıyla gösterilmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’de gösterilen “ilaç vermek” anlamını yitirerek anlam daralması yaşamıştır.

DLT emlet-: tedavi ettirmek. (s. 638) **imnet-:** tedavi ettirmek. (s. 218)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine değişmiştir. DLT’de isimden fiil yapma eki olan /-le-/Hakas Türkçesinde kendinden önceki sesin durumuna göre /-ne-/ varyantıyla gösterilmiştir.

DLT emüz-: emzirmek. (s.639) > **HT.emis-:** emzirmek. (s.123)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine, kelime ortasındaki /ü/ sesi daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT er: adam. (s. 640)> **HT.ir:** 1. erkek. 2. erkek, koca. (s. 222)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’de verilen anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT erkek: erkek. (s.642)> **HT.ırgek:** erkek. (s. 223)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ sesine, elime ortasındaki /k/ sesi tonlularak /g/ ye değişmiştir.

DLT erin-: tembellik etmek. (s.642) > **HT.irĩn-:** erinmek, üşenmek. (s.224)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine, kelime ortasındaki /i/ sesi daralarak /ĩ/ sesine değişmiştir.

DLT erlen-: (kadın için) Evlenmek. (s.642) > **HT.irlen-:** 1. kocaya varmak. 2. yiğitlenmek, erkeklenmek. (s.225)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine değişmiştir.

Fiil DLT’de verilen anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT ert-: geçmek; gitmek. (s.643) > **HT.irt-:** geçmek. (s.225)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine değişmiştir.

DLT’de “geçmek; gitmek” anlamlarını barındıran sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamlardan ikincisini kaybetmiş ve anlam daralmıştır.

DLT erte > irte: sabahın erken saati. (s.643) > **HT.irte:** 1. erken. 2. sabah. 3. vakitsiz, vaktinden önce. (s.225)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’de verilen anlamını koruyarak yeni anlamlar edinmiştir ve anlam genişlemiştir.

DLT ertür-: ileri geçirmek. (s. 644) > **HT.irtür-:** geçirmek. (s. 226)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT erü- > eri-: erimek. (s. 644) > **HT.irĩ-:** erimek. (s. 223)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT erüt-: eritmek. (s. 644) > **HT.irüt-:** eritmek. (s. 224)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT esne-: esnemek. (s. 645) > **HT.ize- (i):** esnemek. (s. 231)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine, kelime içindeki /s/ sesi tonlularak /z/ ye değişmiştir. DLT’de kelime içindeki /n/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür.

DLT esrük: sarhoş. (s. 646) > **HT.izirík:** esrik, sarhoş. (s. 233)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine, kelime içindeki /s/ sesi tonlularak /z/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir. DLT’de *esrük* şeklinde olan kelime Hakas Türkçesinde *izirík* şeklindedir ve yukarıdaki fonetik değişmelere ek olarak iki ünsüz arasında /ĩ/ türemesi yaşamıştır.

DLT esürt-: sarhoş etmek. (s. 646) > **HT.izirt-:** 1. içirtmek. 2. içki içirtmek. (s. 233)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine, kelime içindeki /s/ sesi tonlularak /z/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT ile karşılaştırıldığında sözcük Hakas Türkçesinde anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT eştil-: işitmek. (s.647) > **HT.istil-:** işitmek, duyulmak. (s.229)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine, kelime içindeki /ş/ sesi /s/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT et: et. (s.648) > **HT.it:** 1. vücut, vücudun eti. 2. Et: (s.230)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine değişmiştir.

DLT ile karşılaştırıldığında sözcük Hakas Türkçesinde anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT et-: etmek. (s.648) > **HT.it-:** etmek, yapmak. (s.230)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine değişmiştir.

DLT etek: etek. (s. 648) > **HT.idek:** 1. etek. 2. dağ eteği. (s. 213)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine, kelime içindeki /d/ sesi tonsuzlaşarak /t/ ye değişmiştir.

DLT’de “etek” anlamını yansıtan sözcük Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte yeni bir anlam daha kazanmıştır. Böylece Hakas Türkçesinde sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT etlig: etli, iri gövdeli. (s.649) > **HT.ittig:s.** 1. etli. 2. şişman, etine dolgun insan. (s.231)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir. DLT’de isimden isim yapma eki olan /-lig/ deki /l/ sesi Hakas

Türkçesinde kendinden önceki sesin durumundan dolayı tonsuzlaşarak /-tığ/ şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak aynıdır. Ayrıca DLT’de ekte görülen /i/ sesi Hakas Türkçesinde darlaşarak /ĩ/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamına nispetle yeni anlam kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT ettür-: ettirmek, yaptırmak. (s. 649) > **HT.itür-:** ettirmek, yaptırmak. (s. 231)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT ev: (Oğuzlarda ve onları takip edenlerde) ev. (s. 649) > **HT.ib:** 1. ev. 2. çadır. 3. evsel, evle ilgili, eve ait. 4. *mec.* mezar. (s. 211)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime sonundaki /v/ sesi süreksizleşerek /b/ ye değişmiştir.

DLT’de “(Oğuzlarda ve onları takip edenlerde) ev” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla beraber yeni anlamlar da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT ewlen-: evlenmek. (s. 651) > **HT.iblen-:** 1. evlenmek. 2. ev sahibi olmak. 3. etrafı halkayla çevrilmek. (s. 212)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime içindeki /w/ sesi Hakas Türkçesinde süreksizleşerek /b/ ye değişmiştir.

DLT’de tek anlamı olan sözcük Hakas Türkçesinde iki anlam daha kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT ewlig: ev sahibi, evi olan. (s. 651) > **HT.iblig:s.** 1. ev sahibi, evi olan. 2. yeri yurdu olan. (s. 212)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime sonundaki /w/ sesi süreksizleşerek /b/ ye, kelime içindeki /i/ sesi darlaşarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT ewür-: ters çevirmek. (s. 651) > **HT.ibür-:** 1. bir şeyin etrafını dolaşmak, çevirmek, ablukaya almak, çevrede dolanıp durmak. 2. ters yüz etmek, içini dışına çevirmek. (s. 211)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime sonundaki /w/ sesi süreksizleşerek /b/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamlarını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT xān: han. (s. 654) > **HT.han (ı):** hakan. (s. 144)

DLT ıđ- > **ıđ-:** göndermek. (s. 655) > **HT.is-:** 1. göndermek. 2. anlatmak. 3. yardımcı fiil olarak kendisinden önceki fiillerle kaynaşarak fiilin gerçekleştiğini ifade eder. (s. 208)

DLT’de kelime sonundaki /đ/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT’de “göndermek” anlamına gelen fiil Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte yeni anlamlarda kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT ığuk: 1. serbest bırakılmış hayvan. 2. geçit vermeyen, uzayıp giden (dağ). 3. mübarek olan her şey. (s. 655) > **HT.ızıh (ı):** kutsal (yer, hayvan, bitki). (s. 209)

DLT’de kelime içindeki /đ/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /z/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya, kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de tespit edilen “serbest bırakılmış hayvan; geçit vermeyen, uzayıp giden (dağ)” anlamlarını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlam alanı daralmıştır.

DLT ıgla-: ağlamak. s. 655. ~ **yıgla-:** ağlamak. (s. 970) > **HT.ılğa-:** ağlamak. (s. 204)

Sözcük DLT’de iki şekilde gösterilmiştir; DLT’de *ıgla-* olarak gösterilen sözcük içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir. Hakas Türkçesinde *ılğa* şeklinde olması beklenen sözcük *ılğa* şeklinde gösterilmektedir.

Söyleyişi kolaylaştırma yönünde meydana gelen bu olaya göçüşme (yer değiştirme = metatez) denilmektedir.

DLT’de *yıgla-* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde kelime başındaki sızıcı tonlu y sesinin düşmesiyle *ılğa* şeklini almıştır. Ayrıca DLT’deki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT ırğag: sudan buzu çekip buzluğa koymakta kullanılan çengel. (s. 657) > **HT.ırğah:** 1. çengel, kanca. 2. çelme, bağda. (s. 207)

DLT’de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi tonsuzlaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de gösterilen anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT iş: kandilin isi ve duvar vb. üzerindeki kurum. (s. 658) > **HT.is:** is, duman, tütün. (s. 208)

DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişerek karakteristik bir ses olayı yaşamıştır.

Sözcük DLT’deki anlamıyla karşılaştırıldığında Hakas Türkçesinde anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT iş: iş, amel. (s. 669) > **HT.ış (im):** iş, güç. (s. 226)

DLT’de kelime başındaki /ı/ sesi Hakas Türkçesinde /ĩ/ ya değişmiştir. DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişerek karakteristik bir ses hadisesi yaşamıştır.

DLT işlan- > **ışlan-** : duman yapışmak, islenmek, kararmak. (s. 658) > **HT.ıstal-:** dumanlanmak, tütme, islenmek, duman yükselmek. (s. 208)

DLT’de kelime içindeki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir. DLT’de isimden fiil yapma eki olan -lan- Hakas Türkçesinde kendinden önceki ünsüzün durumuna göre -tal- (ve varyantları) şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak aynıdır.

Sözcük DLT ile karşılaştırıldığında Hakas Türkçesinde “duman yükselmek” anlamını da barındırarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT it: köpek, it. (s. 659) **İt:** 1. köpek. 2. mec. kurt. (s. 230)

DLT’de /i/ şeklindeki ses Hakas Türkçesinde incelererek /i/ ye değişmiştir.

DLT’de “köpek, it” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar edinerek anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT iç: iç. (s. 660) > **HT.İs (ı.):** 1. iç. 2. mide. 3. iç. 4. iç. 5. karın içi. 6. karın. (s. 226)

DLT’de /i/ şeklindeki ses Hakas Türkçesinde incelererek /i/ ye değişmiştir. DLT’de kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlarda kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT iç-: içmek. (s. 660) > **HT.İs - (ı.):** içmek.(s. 226)

DLT’de /i/ şeklindeki ses Hakas Türkçesinde incelererek /i/ ye değişmiştir. DLT’de kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT içkü: içilen şeyler. (s. 660) > **HT.İskî:** 1. içki. 2. içkicilik. (s. 227)

DLT’de kelime içindeki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /s/ ye değişmiştir. DLT’de kelime sonundaki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde incelererek /i/ ye değişmiştir.

Sözcüğün DLT’de tespit edilen anlamı Hakas Türkçesinde aynen devam etmektedir. Ancak DLT’de genel anlamda “içilen şeyler” manasına gelen sözcük Hakas Türkçesinde sadece alkollü “içki” olarak kullanılmaktadır ve anlam alanı daralmıştır. Bununla birlikte sözcüğün Hakas Türkçesinde ikinci anlamının tespit edilmesi anlam genişliği yaşadığını göstermektedir.

DLT iki: iki. (s. 663) > **HT.İkî:** iki. (s. 215)

DLT’de kelime başındaki ve sonundaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde incelererek /i/ ye değişmiştir.

DLT ikinc: ikinci. (s. 663) > **HT.İkîncî:** ikinci. (s. 215)

DLT'de kelime başındaki ve ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde incelerek /ĩ/ ye değişmiştir. DLT'de kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak/c/ ye değişmiştir ve kelime sonunda /ĩ/ sesi türemiştir.

DLT ikkiz: ikiz. (s. 663) > **HT.İKİS:** ikiz. (s. 215)

DLT'de kelime başındaki ve ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde incelerek /ĩ/ ye değişmiştir. DLT'de kelime ortasındaki k sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür. DLT'de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT iri-: çürümek. (s. 666) > **HT.İRİ-:** 1. süt ekşimek, bozulmak. 2. çürümek, bozulmak. (s. 223)

DLT'de kelime başındaki ve sonundaki /i/ sesi incelerek /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT'de “çürümek” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT irik: çürümüş, çürük. (s. 666) > **HT.İRİK (İ.):** çürük, çürümüş. (s.224)

DLT'de kelime başındaki ve ortasındaki /i/ sesi incelerek /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT irin: dudak. (s. 667) > **HT.İRİN:** dudak. (s. 224)

DLT'de kelime ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde incelerek /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT işla-: iş yapmak. s.658. > **HT.İŞLE-:** çalışmak. (s.670.)

DLT'de kelime başındaki /ı/ sesi incelerek /i/ ye değişmiştir. DLT'de kelime içindeki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişerek karakteristik bir ses olayı yaşamıştır. DLT'de kelime sonundaki /a/ sesi Hakas Türkçesinde incelerek /e/ ye değişmiştir.

DLT it-: düşürünceye kadar itmek. (s. 670) > **HT.İT-:** itmek. (s. 231)

DLT'de kelime başındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde incelerek /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT içil-: içilmek. (s. 660) . > **HT.İZİL-:** içilmek. (s. 233)

DLT'de kelime başındaki ve ortasındaki /i/ sesi incelerek /ĩ/ ye değişmiştir. DLT'de kelime ortasındaki /ç/ sesi sızıcılaşarak /z/ ye değişmiştir.

DLT içiş-: içmekte yarışmak veya yardımlaşmak. (s. 660) > **HT.İzış-:** içişmek. (s. 234)

DLT'de kelime başındaki ve ortasındaki /i/ sesi incelerek /ĩ/ ye değişmiştir. DLT'de kelime ortasındaki /ç/ sesi sızıcılaşarak /z/ ye değişmiştir. DLT'de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

DLT içür-: içirmek. (s. 661) > **HT.İzür-:** içirmek. (s. 233)

DLT'de kelime başındaki ve ortasındaki /i/ sesi incelerek /ĩ/ ye değişmiştir. DLT'de kelime içindeki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde /z/ ye değişmiştir. DLT'de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT ig: iğ. s. 661. ~ **İK:** iğ. s. 663. ~ **yig:** iğ. s. 974. ~ **yik:** iğ. (s. 974) > **HT.ii (ii):** iğ, ip örmek için çengel. (s. 214)

DLT'de *ig* şeklinde gösterilen sözcük Hakas Türkçesinde kelime başında ünsüz türemesine uğramış ve *yik* şeklini almıştır.

DLT'de *ik* şeklinde gösterilen sözcük Hakas Türkçesinde kelime başında ünsüz türemesine uğramış ve *yik* şeklini almıştır.

DLT'de *yig* şeklinde gösterilen sözcük Hakas Türkçesinde /g/ > /k/ değişimine uğrayarak *yik* şeklini almıştır.

DLT ikigü: ikisi, her iki. (s. 663) > **HT.İkölen:** ikisi birlike, ikisi. (s. 215)

DLT'de kelime başındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir. DLT'de iki isim köküne sıfat-fiil yapan –gü eki gelmiştir. Hakas Türkçesinde ise aynı ek –olañ/ –öleñ şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ek fonem olarak değişmiştir ancak anlam olarak aynen devam etmektedir.

DLT ingek: inek. (s. 666) > **HT.İnek:** inek. (s. 220)

DLT'de kelime başındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir. DLT'de *ingek* olan sözcük Hakas Türkçesinde /g/ sesinin düşmesiyle *İnek* şeklini almıştır.

DLT iriñ: cerahat, irin. (s. 667) > **HT.İriñ:** irin, cerahat. (s. 224)

DLT'de kelime başındaki ve ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT isig: sıcak. (s. 668) > **HT.izig:** 1. sıcak. 2. sıcak. 3. sıcak. (s. 233)

DLT'de kelime başındaki ve ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir. DLT'de kelime ortasındaki /s/ sesi tonlularak /z/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alını genişlemiştir.

DLT isit-: ateşlenmek; ısıtmak. (s. 669) > **HT.izit-:** ısıtmak. (s. 234)

DLT'de kelime başındaki ve ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir. DLT'de kelime ortasındaki /s/ sesi tonlularak /z/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'deki anlamlarından ilkinin kaybetmiş ve anlam alanı daralmıştır. Anlam daralması Hakas Türkçesinde yaşanmıştır.

DLT işen-: güvenmek, itimat etmek. (s. 670) > **HT.izen- (u):** beklemek, ummak, güvenmek. (s. 231)

DLT'de kelime başındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir. DLT'de kelime ortasındaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /z/ olmuştur.

Fiiil DLT'deki anlamı ile karşılaştırıldığında Hakas Türkçesinde anlam alanının genişlediği görülmektedir.

DLT kaç-: kaçmak, firar etmek. (s. 673) > **HT.has- (u):** kaçmak. (s. 156)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir. DLT'de kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT kaçur-: kaçırmak. (s. 674) > **HT.hashır-:** kaçırmak. (s. 156)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir. DLT'de kelime ortasındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir. DLT'de kelime ortasındaki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya

değiştir. Sözcük yukarıdaki fonetik değişmelere ek olarak Hakas Türkçesinde kelime ortasında /h/ sesinin türetilmesiyle *hashır* şeklini almıştır.

DLT kamış: kamış. (s. 681) > **HT.hamıs (ı):** kamış. (s. 143)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değiştir. DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değiştir.

DLT kamug: hepsi, her, bütün. (s. 681) > **HT.hamıh:** 1. pek çok. 2. çok. 3. bütün, cümle, hep. (s. 143)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değiştir. DLT’de kelime ortasındaki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değiştir. DLT’de kelime sonundaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /h/ ye değiştir.

Sözcük hem DLT’deki anlamını korumuş hem de yeni anlamlar kazanmıştır. Anlam genişlemesi Hakas Türkçesinde meydana gelmiştir.

DLT kan-: (suya) kanmak, doymak. (s. 681) > **HT.han-:** kanmak. (s. 144)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değiştir.

Sözcüğün “kanmak” anlamı aynen devam etmektedir. Ancak DLT’de dar anlamda “(suya) kanmak” manasına gelen sözcük Hakas Türkçesinde geniş anlamda “kanmak” şeklinde kullanılarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT kanatlan-: kanadı çıkmak. (s. 681) **hanattan-:** 1. kanatlanmak. 2. tüyleri çıkmak. 3. yaramazlık etmek. (s. 145)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değiştir. DLT’de isimden fiil yapma eki –lan- Hakas Türkçesinde kendinden önceki ünsüzün durumuna göre –tan- (ve varyantları)” şeklinde kullanılmıştır. Ek fonetik olarak değiştir ancak anlamsal olarak aynı görevi devam ettirmektedir.

DLT’de tek anlamı olan sözcük Hakas Türkçesinde bu anlama ilave iki anlam daha kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kandur- > kantur-: (suya) kandırmak, doyurmak. (s. 682) > **HT.handır-**
: 1. Susuzluğunu kandırmak, gidermek. 2. tatmin etmek, ifa etmek, yerine getirmek. (s. 145)

Sözcük DLT’de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. DLT’de *kandur-* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde kelime başındaki /k/ nin sızıcılaşarak /h/ ye değişmesi ve kelime ortasındaki /u/ sesinin daralarak /ı/ ya değişmesiyle *handır-* şeklini almıştır.

2. DLT’de *kantur-* şeklinde karşımıza çıkan sözcük Hakas Türkçesinde kelime başındaki /k/ nin sızıcılaşarak /h/ ye değişmesi, kelime ortasındaki /t/ nin tonlularak /d/ ye değişmesi ve kelime ortasındaki /u/ sesinin daralarak /ı/ ya değişmesi sonucu *handır-* şeklini almıştır.

Sözcük DLT ile karşılaştırıldığında Hakas Türkçesinde anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT kapış: yağmalama. (s. 683) > **HT.habıs:** 1. kapışma, tutuşma, mücadele. 2. mec. kapış, tutma, yakalama. 3. mücadele. 4. kavga etme, dövüşme. (s. 136)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye kelime ortasındaki /p/ sesi tonlularak /b/ ye ve kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT’de “yağmalama” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlama ek olarak yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kapış- > kapuş-: (top) kapışmak. (s. 683) > **HT.habıs- (ı):** 1. kapışmak. 2. tutuşmak. 3. mücadele etmek. 4. savaşmak. (s. 136)

Sözcük DLT’de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. DLT’de *kapış-* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde kelime başındaki /k/ nin sızıcılaşarak /h/ ye değişmesi, kelime ortasındaki /p/ sesinin tonlularak /b/ ye değişmesi ve kelime sonundaki /ş/ sesinin /s/ ye değişmesiyle *habıs-* şeklini almıştır.

2. DLT’de *kapuş-* şeklinde karşımıza çıkan sözcük Hakas Türkçesinde kelime başındaki /k/ nin sızıcılaşarak /h/ ye değişmesi, kelime ortasındaki /p/ nin tonlularak

/b/ ye değişmesi, kelime içindeki /u/ nun daralarak /ı/ ya değişmesi ve kelime sonundaki /ş/ nin /s/ ye değişmesi sonucu *habıs-* şeklini almıştır.

Sözcük DLT’de verilen anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT karak: göz, gözbebeği. (s. 685) > **HT.harah:** 1. göz. 2. gözenek. 3. delik, filede göz. 4. oyun kağıdın da maça. 5. gözle ilgili, göze ait. (s. 149)

DLT’de kelime başındaki ve sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’deki anlamını korumuş ve yeni anlamlar daha kazanmıştır. Böylelikle anlam alanı genişlemiştir.

DLT kargan-: lanet etmek. (s. 686) > **HT.harğan:** beddua etmek. (s. 153)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye kelime ortasındaki /g/ sesi yumuşayarak /g/ ye değişmiştir.

DLT karınlıg: karınlı, karnı olan. (s. 687) > **HT.harınnıg:** 1. büyük karınlı. 2. gebe, hamile. (s. 154)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir. DLT’de isimden isim yapan –lıg eki Hakas Türkçesinde kendisinden önceki ünsüzün durumuna göre –nıg (ve varyantları) şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak aynıdır.

Sözcük DLT’de verilen anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde “gebe, hamile” anlamlarını da kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT kat I: dikenli ağaçların meyvesi; Yemek, Kıpçak, Kay, Tatar, Çomullarda her türlü ağacın meyvesi. (s. 691) > **HT.hat (u):** yemiş. (s. 157)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT katgur-: katıla katıla gülmek. (s. 692)> **HT.hahtır-:** kahkaha atmak, gülmek. (s. 158)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT katıg: katı, güçlü, sert, sıkı, bir şeyin katı olanı; katılık. (s. 692) > **HT.hatiğ:** 1. sert, hırçın, öfkeli. 2. sert, ağır, dayanılması zor. 3. *mec.* sert, bağışlaması zor. 4. sert, güçlü, kuvvetli. 5. sert, yumuşak karşıtı. (s. 158)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye ve kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT’de iki anlamı verilen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamları korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT katur-: katılaştırmak, sertleştirmek. (s. 693) > **HT.hatır-:** kurutup sertleştirmek, katılaştırmak. (s. 159)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT kayna-: kaynamak; kaynayıp coşmak. (s. 696) > **HT.hayna-:** 1. kaynamak. 2. pişmek. 3. yanmak, kaynamak. 4. *mec.* kaynamak, birbirine girmek, çok olmak. 5. kaynamak. 6. yaramazlık etmek, kaynaşmak. (s. 163)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT ile karşılaştırıldığında Hakas Türkçesinde anlam genişliğine uğradığı görülmektedir.

DLT kaynat-: kaynatmak. (s. 696) > **HT.haynat-:** 1. kaynatmak. 2. kaynatmak, pişirmek. 3. (kireç) söndürmek. (s. 163)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’ “kaynatmak” anlamında kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte “kaynatmak, pişirmek; (kireç) söndürmek” anlamlarını da almış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kâz: kaz. (s. 696) > **HT.has (u):** kaz. (s. 155)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kaz-: kazmak. (s. 696) > **HT.has- (ı):** 1. kazmak. 2. sökmek. (s. 156)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’deki anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kanat: kanat. (s.682) > **HT.hanat:** 1 kanat. 2. kanat, taraf, yan. 3. köşe. 4. kanat, yüzgeç. (s.144)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’de “kanat” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamlarını korumakla birlikte yeni anlamlarda kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kaçtur-: kaçırmak. (s.674) > **HT.kaçur-:** kaçırmak. (s.674)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir. DLT’de kelime ortasındaki /t/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür.

DLT kaçın: kayın, sıhri akrabalık. (s.675) > **HT.hazın:** kayın, kayın birader. (s.166)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /đ/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /z/ ye değişmiştir.

DLT kađıñ: kayın ağacı. (s.675) > **HT.hazıñ:** akağaç. (s.166)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /đ/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /z/ ye değişmiştir.

DLT kadır: zor, şiddetli, çetin. (s.675) > **HT.hazır:**s. 1. savaşçı, kavgacı, kızgın. 2. şiddetli, coşkun. 3. azgın. 4. sert. 5. zf. hızlı. (s.167)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /đ/ sesi sızıcılaşarak /z/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT ile kıyaslandığında Hakas Türkçesinde anlam genişlemesine uğradığı görülmektedir.

DLT kak-: dövmek, hafifçe vurmak, kakmak. (s.677) > **HT.hah-:** 1. vurmak, çarpmak. 2. (müzik aleti) çalmak. (s.138)

DLT’de kelime başındaki ve sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’de “dövmek, hafifçe vurmak, kakmak” anlamlarına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamlarını korumakla birlikte “(müzik aleti) çalmak” anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kal- > kâl-: kalmak, terk edilmek, bırakılmak. (s.678) > **HT.hal-:** 1.kalmak. 2. kalmak, artmak. 3. tamamlanmak, sona ermek anlamında yardımcı fiil olarak kullanılır. (s.139)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kalıñ: kalın (mihir). (s.679) > **HT.halıñ:** kalın (evlilikte). (s.142)

DLT’de kelime başındaki ve sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kamçı: kamçı. (s.680) > **HT.hamcı:** kamçı. (s.143)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /ç/ sesi tonlularak /c/ ye değişmiştir.

DLT kamçıla-: kamçulamak. (s.680) > **HT.hamçıla-:** kamçulamak.(s.143)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /ç/ sesi tonlularak /c/ ye değişmiştir.

DLT kamıç: kepçe. (s.681) > **HT.hamıs (u.):** kepçe. (s.143)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /ç/ sesi sızıcılaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT kamışlıg: kamışlı. (s.681) > **HT.hamıstıĝ (ı.):**s. kamışlı. (s.143)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /ç/ sesi sızıcılaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT’de isimden isim yapan –lıg eki Hakas Türkçesinde kendisinden önceki ünsüzün durumuna göre –tıĝ (ve varyantları) şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ses anlam olarak aynıdır.

DLT kân > kan: kan. (s.681) > **HT.han (u.):** kan. (s.144)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kanlıg > kânlıg: kanlı. (s.682) > **HT.hannıĝ:**s. kanlı. (s.146)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir. DLT’de isimden isim yapan –lıg eki Hakas Türkçesinde kendisinden önceki ünsüzün durumuna göre –nıĝ (ve varyantları) şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ses anlam olarak aynıdır.

DLT kâp: kap; tulum; çuval, torba. (s.683) > **HT.hap (ı.):** kap, torba, çuval. (s.146)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de verilen “tulum” anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlam alanı daralmıştır.

DLT kap-: kapmak; çalmak. (s.683) > **HT.hap-:** 1. kapmak. 2. ağızıyla tutmak kapmak. 3. değmek, dokunmak, sürtünmek. (s.146)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcükte hem anlam genişlemesi hem anlam daralması meydana gelmiştir. Sözcük DLT’de verilen “çalmak” anlamını kaybederek anlam daralmasına uğramıştır. Hakas Türkçesinde kazandığı “ağızıyla tutmak kapmak.; değmek, dokunmak, sürtünmek” anlamlarıyla da anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT kār: kar. (s.684) > **HT.har:** kar. (s.147)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kara: siyah, kara. (s.684) > **HT.hara:**s. kara. (s.147)

DLT'de kelime başındaki ve sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT karaklıg: gözbebeği olan hayvan. (s.685) > **HT.harahtıg:**s. gözlü. (149)

DLT'de kelime başındaki ve ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir. DLT'de isimden isim yapan -lıg eki Hakas Türkçesinde kendisinden önceki ünsüzün durumuna göre -tıg (ve varyantları) şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ses anlam olarak aynıdır

Sözcük DLT'de “gözbebeği olan hayvan” anlamıyla dar manada kullanılırken Hakas Türkçesinde daha geniş anlamda “gözlü” olarak kullanılarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT karart-: karartmak. (s.685) > **HT.haralt-:** 2. karartmak. 2. *mec.* karalamak; kara çalmak. (s.150)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /r/ sesi /l/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'de tespit edilen “karartmak” anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde mecaz anlam da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT karga: karga. (s.686) > **HT.harğa:** karga. (s. 152)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT karga-: lanetlemek, birinin kötülüklerini saymak. (s.686) > **HT.harğa-:** kargımak, lânet etmek, beddua etmek. (s.153)

DLT'de kelime başındaki ve ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT kargal-: lanetlenmek. (s.686) > **HT.harğal:** lânetlenmek. (s.153)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT kargaş-: karşılıklı lanet etmek. (s.686) > **HT.harğas-:** (birbirini) lânetlemek, (birbirine) beddua etmek, kargışmak. (s.686)

DLT’de kelime başındaki ve ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir. DLT’de kelime sonundaki işteş –ş- eki Hakas Türkçesinde –s- olmuştur. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak değişmemiştir.

DLT karın: karın; mide. (s.687) > **HT.harın (ı.):** 1. karın. 2. tulum, kırba. (s.153)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde “tulum, kırba” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT karındaş: aynı karından olan iki çocuk, karın arkadaşı. (s.687) > **HT.harındaş:** 1. kardeş. 2. akraba. 3. kardeş, kardeş kadar yakın kimse veya topluluk. (s.154)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir. DLT’de isimden isim yapan –daş/ -deş eki Hakas Türkçesinde –das /-des /-tas /-tes şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak değişmemiştir.

DLT karış: karış. (s.687) > **HT.harıs:** karış. (s.154)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT karışla-: karışlamak. (s.687) > **HT.harısta-:** karışlamak. (s.154)

DLT’de kelime başındaki ve ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir. DLT’de isimden fiil yapan –la-/ -le- eki Hakas Türkçesinde –la-/ -le-/ -ta-/ -te- şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak değişmemiştir.

DLT k̄aš: kaş. (s.691) > **HT.has (iv.):** 1. eyer kaşı. 2. insan kaşı. (s.155)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT k̄aš: herhangi bir şeyin ucu ve kıyısı. (s.691) > **HT.has (i.):** 1. kıyı. 2. sırt, tepe. 3. kenar.4. yar. (s.155)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’de verilen anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kat-: katmak, ilave etmek, karıştırmak. (s.692) > **HT.hat- (iii.):** katmak, katıştırmak. (s.157)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kaya: dağın kayası. (s.695) > **HT.haya (i.):** kaya. (s.160)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kayda: nerede. (s.695) > **HT.hayda:zf.** nerede. (s.161)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kazın-: kendi başına kazmak. (s.697) > **HT.hazın-:** kazınmak, eşinmek. (s.166)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kazış-: kazmada yardım etmek veya yarışmak. (s.697) > **HT.hazıs- (i.):** (birlikte) kazmak. (s.167)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT keç-: geçmek. (s.697) > **HT.kis- (i.):** geçmek. (s.251)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /e/ sesi daralarak /i/ ye ve kelime sonundaki /ç/ sesi sızıcılaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT keçig: geçit. (s. 697) > **HT.kiçig:** geçit, nehir geçidi. (s. 242)

DLT’de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’de verilen anlamını korumakla birlikte “nehir geçidi” anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT keçtür-: geçirsin diye emir vermek, geçirtmek. (s. 698) > **HT.kizirt-:** geçir(t)mek. (s. 253)

DLT’de kelime içindeki /e/ ve /ü/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye, kelime içindeki /ç/ sesi tonlularak /z/ ye değişmiştir.

DLT’de fiile ettirgenlik anlamı katan ek –r- dir. Hakas Türkçesinde ise –t- ekidir. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak değişmemiştir.

DLT keçür-: (suyu, günü vb) geçirmek. (s. 698) > **HT.kizir- (ı):** geçirmek. (s. 253)

DLT’de kelime içindeki /e/ ve /ü/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye, kelime içindeki /ç/ sesi tonlularak /z/ ye değişmiştir.

DLT keç-: giymek. s. 699. >**ket-:** giymek. (s. 707) > **HT.kis- (ı):** giymek. (s. 251)

Fiil DLT’de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1.*keç-*:DLT’de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime sonundaki /d/ sesi sızıcılaşarak /s/ ye değişmiştir.

2. *ket-*:DLT’de kelime içindeki /e/ nin daralarak /i/ ye, kelime sonundaki /t/ sesi sızıcılaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT kegir- > kigir-: geçirmek. (s. 700) > **HT.kigir-:** geçirmek. (s. 242)

Fiil DLT’de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *kegir*: DLT’de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmiştir.

2. *kigir*:- DLT’de kelime içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT keldür:- getirmek. s. 701. ~ **keltür**:- getirmek. (s. 702)> **HT.kıldür**:- getirmek. (s. 243)

Fiil DLT’de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *keldür*:- DLT’de kelime içindeki /e/ ve /ü/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmiştir.

2. *keltür*:- DLT’de kelime içindeki /e/ ve /ü/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye, kelime içindeki /t/ sesi tonlularak /d/ ye değişmiştir.

DLT kemür:- kemirmek. (s. 703) > **HT.kimür**:- kemirmek. (s. 245)

DLT’de kelime içindeki /e/ ve /ü/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT kerek: gerek, lazım. (s. 704) > **HT.kirek**: 1. gerek. 2. ihtiyaç. 3. –malı, -meli. 4. İş, şey. 5. olay, vakıa. 6. gerekli. (s. 248)

DLT’de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de verilen “gerek, lazım” anlamlarını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT kereklig: gerekli olan. (s. 704)> **HT.kirektığ**:s. gerekli. (s. 248)

DLT’de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir. DLT’de genellikle üzerine getirildiği isimleri sıfat yapan –lıg/ -lig / -lug / -lüg / eki bugünkü yazı dilimizdeki –lı / -li eklerinin karşılığıdır. Bu ek Hakas Türkçesinde –tıg/ -tığ (ve varyantları) şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak değişmemiştir.

DLT kert:- (ağaç) kertmek; (boyun) kertmek (küçük düşürmek). (s. 705) > **HT.kirt**:- 1. kertmek. 2. kemirmek. 3. ufalamak, parçalamak. 4. doğramak. (s. 250)

DLT’de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT'deki anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kertik > kertük: kertik, tahtada kertme. (s. 705) > **HT.kirtük:** kertik. (s. 250)

Fiil DLT'de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *kertik*: DLT'de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmiştir.

2. *kertük-*: DLT'de kelime içindeki /e/ ve /ü/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT kel-: gelmek. (s.700) > **HT.kil-:** gelmek. (s.243)

DLT'de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT keldür-: getirmek. (s.701) > **HT.kildür-:** getirmek. (s.243)

DLT'de kelime içindeki /e/ ve /ü/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT kelin: gelin. (s.702) > **HT.kilîn:** gelin. (s.244)

DLT'de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT keliş: geliş. (s.702) > **HT.kilîs:** geliş, gelme. (s.244)

DLT'de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT kemi: oğuz ve Kıpçak lehçelerinde gemi. (s.702) > **HT.kime:** 1. gemi. 2. kayık. (s.245)

DLT'de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde sırasıyla /i/ ve /e/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'deki anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde “kayık” anlamını kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT keril-: gerinmek. (s.704) > **HT.kiril-:** gerinmek, gerilmek. (s.249)

DLT’de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde sırasıyla /i/ ve /ï/ ye değişmiştir.

DLT keril-: gerilmek; yayılmak. (705) > **HT.kiril-:** gerinmek, gerilmek. (s.249)

DLT’de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde sırasıyla /i/ ve /ï/ ye değişmiştir.

DLT keriş: ağız kavgası. (s.705) > **HT.hırıs:** küfürleşme. (s.175)

DLT’de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde /ı/ ya değişmiştir.

DLT keriş-: çekişmek, dalaşmak, kavga etmek. (s.705) > **HT.hırıs-:** kavga etmek. (s.175)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kes-: kesmek. (s.706) > **HT.kis (m.):** 1. kesmek. 2. biçmek. 3. kırmak, doğramak. (s.251)

DLT’de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT’de “kesmek” anlamını karşılayan sözcük Hakas Türkçesinde “kesmek” anlamına gelmekle beraber “biçmek; kırmak, doğramak” anlamlarını kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kestür-: kesmesini istemek, kestirmek. (s. 706) > **HT.kistür-:** kestirmek. (s.252)

DLT’de kelime içindeki /e/ ve /ü/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ï/ ye değişmiştir.

DLT kıl: insan vb. şeylerin kılı. (s.711) > **HT.hıl:** 1. kıl. 2. tüy, yün. 3. tel. 4. yünden. 5. örümcek ağı. (s.170)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamı ile karşılaştırıldığında Hakas Türkçesinde ilk anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kıl-: kılmak, etmek, yapmak. (s.711)> **HT.hıl-:** kılmak, yapmak. (s.170)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kıs-: kıstırmak. (s. 715)> **HT.hıs- (u):** sıkıkmak, sıkıktırmak, zorlamak. (s. 176)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kısığ: hapis, baskı. (s. 715) > **HT.hızığ:** 1. sıkma, sıkıştırma. 2. *mec.* baskı, zulüm. (s. 181)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT'de verilen anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kısır: kısır kadın ve kısır hayvan. (s. 715) > **HT.hızır:** kısır (mal). (s. 181)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /s/ sesi tonlularak /z/ ye değişmiştir.

DLT kış: kış. (s. 716) > **HT. hıs(ı):** kış. (s. 176)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kışlat-: (insanları) evinde kışlatmak. (s. 716) > **HT.hıstat-:** kışlatmak, kışı geçirtmek. (s. 177)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT'de isimden fiil yapan -la- / -le- eki Hakas Türkçesinde -la-, -le- / -na-, -ne- / -ta-, -te şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak aynı kalmıştır.

DLT kıy-: kıymak, yanlamasına kesmek. (s. 716) > **HT.hıy-:** kıymak, kesmek, doğramak. (s. 178)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kıyış-: 1. yanlamasına kesmede yardım etmek veya yarışmak. 2. gözden kaybolmak. (s. 717) > **HT.hıyıs-:** (birlikte) kıymak, doğramak, kesmek. (s. 179)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'de verilen birinci anlamını Hakas Türkçesinde korurken ikinci anlamını yitirmiştir, böylece sözcüğün anlam alanı daralmıştır.

DLT kīz > kız: kız. (s. 717) > **HT.hıs (u):** kız. (s. 176)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT kızıl: kızıl, her şeyin kırmızısı. (s. 718) > **HT.hızıl:** 1. kızıl. 2. kırmızı. (s. 181)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kılıç: kılıç. (s.711) > **HT.hılıs:** kılıç. (s.171)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /ç/ sesi sızıcılaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT kımız: kımız.(s.712) > **HT.hımıs:** kımız. (s.171)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT kın > kīn: kılıç ve bıçağın kını. (s.712) > **HT.hın:** kın, kılıf. (s.171)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kır: dağların sırtı. (s.712) > **HT.hır (u):** 1. çatı. 2. üst. 3. yan, kenar. 4. dağ, dağ zirvesi. (s.173)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'deki anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kır-: kazmak, koparmak, yolmak. (s.712) > **HT.hır-:** 1. kırmak. 2. saç, sakal kesmek, kazımak. 3. kırmak, öldürmek. (s.173)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'deki anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kırk: kırk. (s.714) > **HT.hırh:** kırk. (s.174)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir ve iki ünsüz arasında /ı/ türemesi yaşamıştır.

DLT'de *kırk* şeklinde olan kelime Hakas Türkçesinde iki ünsüz arasında /ı/ türemesiyle *hırh* şeklini almıştır.

DLT kırk-: kırmak. (s.714) > **HT.hırh-:** 1. kırmak, kesmek. 2. tıraş etmek. (s. 174)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT'de *kırk-* şeklinde olan kelime Hakas Türkçesinde iki ünsüz arasında /ı/ türemesiyle *hırh-* şeklini almıştır.

DLT'de “kırmak” anlamını yansıtan sözcük Hakas Türkçesinde aynı anlamı korumakla birlikte sonradan “kesmek; tıraş etmek” anlamlarını da kazanmıştır. Böylece sözcüğün anlamı genişlemiştir. Anlam genişlemesi olayı Hakas Türkçesinde gerçekleşmiştir.

DLT kısa: kısa.(s. 715) > **HT.hışha:** kısa. (s.176)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /g/ sesi tonsuzlaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kısaç: kerpeten. (s.715) > **HT.hışhas:** kısaç, kerpeten. (s.177)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /g/ ve kelime sonundaki /ç/ sesi tonsuzlaşarak sırasıyla /h/ ve /s/ ye değişmiştir.

DLT kışla-: kışlamak, kışı geçirmek. (s.716) > **HT.hısta- (ı.):** kışı geçirmek, kışlamak. (s.177)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT'de isimden fiil yapan -la- / -le- eki Hakas Türkçesinde -la-, -le- / -na-, -ne- / -ta-, -te şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak aynı kalmıştır.

DLT kışlag: kışlak, kışlık yer. (s.716) > **HT.hıstağ:** kışlak.(s.177)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT'de isimden fiil yapan -la- / -le- eki Hakas Türkçesinde -la-, -le- / -na-, -ne- / -ta-, -te şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak aynı kalmıştır.

DLT kıyıl-: yanlamasına kesilmek. (s.717) > **HT.hıyıl-:** kıyılmak, kesilmek, doğranmak. (s.179)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kiçig: küçük. (s. 719) > **HT.kiçig:**s. 1. küçük.2. küçük, yaşça küçük. (s. 242)

DLT'de kelime içindeki /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak /ï/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT'deki anlamını korumakla birlikte yeni anlam kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT kidin > kiğin: sonra; geride, arkada olan. (s. 719) > **HT.kizïn:**s. arka. (s. 253)

Fiil DLT'de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *kidin*: DLT’de kelime ortasındaki /d/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /z/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

2. *kiğin*: DLT’de kelime ortasındaki /d/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /z/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki ilk anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlamı daralmıştır.

DLT kirlen-: kirlenmek. (s. 722) > **HT.kĩrlen-:** kirlenmek. (s. 249)

DLT’de kelime içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT kişne-: kişnemek. (s. 724) > **HT.kĩste-:** kişnemek. (s. 251)

DLT’de kelime içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime içindeki /ş/ sesi /s/ ye ve kelime içindeki /n/ sesi tonsuzlaşarak /t/ ye değişmiştir.

DLT kir-: girmek. (s.721) > **HT.kĩr-:** 1. girmek. 2. düşmek. 3. geçmek. 4. basmak, girmek. 5. başlamak. (s.247)

DLT’de kelime içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de verilen anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kiriş: yay kirişi. (s.722) > **HT.kĩriş:** kiriş. (s.249)

DLT’de kelime içindeki /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT kok-: 1. korkmak, kokusu yükselmek. 2. (yara) sakinleşmek. 3. (su) azalıp durgunlaşmak. (s.725) > **HT.hoh- (ı):** su eksilmek, azalmak, çekilmek. (s.183)

DLT’de kelime başındaki ve sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’deki birinci ve ikinci anlamını kaybetmiş ve anlamı daralmıştır.

DLT köl > kol: kol. (s.726) > **HT.hol:** 1. el. 2. hayvanın budu, kol. 3. elle ilgili, ele ait. 4. dere, nehir kolu. 5. kol. 6. el, yönetim, baskı, etki. 7. yan, taraf. 8. dere yatağı, vadi. (s.184)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcüğün DLT’de tespit edilen “kol” anlamı Hakas Türkçesinde daralarak “hayvanın budu, kol” anlamını almıştır. Bununla birlikte sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlamı genişlemiştir.

DLT kolan: kolan, eyer kayışı. (s.726) > **HT.holağ:** kolan. (s.184)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /n/ sesi tonlularak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT koltık: koltuk altı. (s.726) > **HT.holtıh:** (vücutta) koltuk. (s.185)

DLT’de kelime başındaki ve sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT koltukla-: koltuğuna almak; koltuğuna vurmak. (s.726) > **HT.holtıhta-:** 1. koltuğunun altına almak. 2. koltuğundan tutmak. (s.185)

DLT’de kelime başındaki ve sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’de isimden fiil yapan –la- / -le- eki Hakas Türkçesinde –la-, -le- / -na-, -ne- / -ta-, -te şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak aynı kalmıştır.

DLT kon-: 1. (kuş vb.) konmak. 2. (kabile vb.) konmak, inmek; konaklamak, yerleşmek. (s.727) > **HT.hon-:** 1. geceleme, geceyi geçirmek. 2. (kuş) konmak. 3. güneş inmek. 4. attan inmek. 5. durmak, duraklamak. 6. yardımcı fiil olarak bitmek, sona ermek anlamını verir. (s.186)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamlarını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kop: çok, bol, oldukça; mübalağa ve kuvvetlendirme sözü. s. 728. ~ **köp:** gür, bol, sık ve dolaşık. (s. 739) > **HT.köp:** s. çok. (s. 266)

DLT’de kelime ortasındaki /o/ sesi Hakas Türkçesinde incelerek /ö/ ye değişmiştir.

DLT korum: kaya. (s. 731) > **HT.horım (u):** 1. yüksek kaya. 2. taşlık alan. (s. 190)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /u/ sesi incelerek /ı/ ya değişmiştir.

DLT’de “kaya” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte “taşlık alan” anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT koşul-: (bir şey bir şeye kendi kendine veya birisi tarafından) katılmak. (s. 731) > **HT.hozıl-:** 1. katılmak. 2. katılmak, karışmak. 3. toplanmak. (s. 193)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /ş/ sesi tonlularak /z/ ye ve kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’deki anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kork-: korkmak. (s.730) > **HT.horih-:** korkmak. (s.190)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’de *kork-* şeklinde karşımıza çıkan sözcük Hakas Türkçesinde iki ünsüz arasında /ı/ sesinin türemesiyle *horih-* şeklini almıştır.

DLT korkıt- > korkut-: korkutmak. (s.730) > **HT.horğit-:** korkutmak. (190)

Fiil DLT’de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1.*korkıt-*:DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /k/ sesi tonlularak /ğ/ ye değişmiştir.

2. *korkut-*:DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT kōş: çift, çifte. (s.731) > **HT.hos (ı):** 1. eş, benzer, çift. 2. birleşik, müşterek. (s.191)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT koş-: (yanına) katmak. (s.731) > **HT.hos- (u.):** koşmak, eklemek, ilave etmek. (s.191)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanan sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT kōy > koy: koyun. (s.732) > **HT.hoy:** 1. koyun. 2. koyunla ilgili. (s.192)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde kazandığı ikinci anlamı ile anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT koyug: koyu, katı sıvı. (s.733) > **HT.hoyığ:** 1. koyu, katı. 2. sık, yoğun, kesif. 2. koyu bir hâlde, katı şekilde. sert, katı, şiddetli. (s.192)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya ve kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci ve üçüncü anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT köç: göç. (s.733) > **HT.kös (m.):** 1. göç. 2. göçebe. 3. *mec.* aile. 4. bir göçümlük mesafe, uzaklık. (s.269)

DLT’de kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT’de “göç” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT köç-: göçmek. (s.733) > **HT.kös-:** göçmek. (s.269)

DLT'de kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT kögüz: göğüs. (s. 734) > **HT.kögıs (ı):** göğüs. (s. 261)

DLT'de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT köker-: grileşmek, göğün rengine olmak. (s. 734) > **HT.köger-:** 1. göğermek. 2. morarmak. 3. filizlenmek, yeşermek. (s. 260)

DLT'de kelime içindeki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonlulaşarak /g/ ye değişmiştir.

Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanan sözcük anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT kölige: koyu gölge. ~ **kölik:** gölge. (s. 736) > **HT.kölek:** gölge. (s. 262)

DLT' de sözcük iki şekilde karşımıza çıkmaktadır.

1. *kölige:* DLT' de kelime içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde /e/ ye, kelime içindeki /g/ sesi tonsuzlaşarak /k/ ye değişmiştir ve kelime sonundaki /e/ sesi düşmüştür.

2. *kölik:* DLT' de kelime içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde /e/ ye değişmiştir.

DLT kömtür-: gömdürmek. (s. 737)> **HT.kömdür-:** gömdürmek. (s. 263)

DLT'de kelime ortasındaki /t/ sesi Hakas Türkçesinde tonlulaşarak /d/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT kök: gök, gökyüzü, hava. (s.734) > **HT.kök (ı):**s. 1. yeşil. 2. mavi. 3. yeşilden. 4. *mec.* gök, gökyüzü

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış böylelikle anlamı genişlemiştir.

DLT kömiş- > kömüş-: gömmede yardımcı olmak. (s.737) > **HT.kömıs-:** gömdürmek, gömmek. (s.264)

Sözcük DLT'de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1.*kömiş-*:DLT’de kelime içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

2. *kömüş-*:DLT’de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT kōn: gön, deri, (s. 737) > **HT.kōñ:** gön, tabaklanmış deri. (s. 264)

DLT’de kelime sonundaki /n/ sesi Hakas Türkçesinde /ñ/ ye değişmiştir.

DLT köni: düz (nesne); doğru, düzgün. (s.738) > **HT.kōñi:** 1. s. doğru, düz, düzgün. 2. *zf.* doğruca (s.264)

DLT’de kelime sonundaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış böylece anlamı genişlemiştir.

DLT köriş-: gözle bakışmak; herhangi bir şey görünmek. (s. 740) > **HT.kōriş-:** görüşmek. (s. 268)

DLT’de kelime sonundaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT körtür-: görmesini sağlamak, gördürmek. (s. 740)>**HT.kördür-:** göstermek. (s. 267)

DLT’de kelime ortasındaki /t/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /d/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT köruk: kuyumcu ve demirci körüğü. (s. 741) > **HT.körük (n):** köruk, demirci körüğü. (s. 268)

DLT’de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT körün-: görünmek. (s. 741) > **HT.körün-:** 1. görünmek. 2. ortaya çıkmak, belli olmak. 3. bakınmak. (s. 268)

DLT’de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

Sözcük yeni anlamlar kazanarak Hakas Türkçesinde anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT körüş: sözle değil gözle olan münazara, bakışma. (s. 741) **körıs-** görüşmek. (s. 268)

DLT’de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT körün-: görünmek. (s.741) > **HT.körin-:** 1. görünmek. 2. ortaya çıkmak, belli olmak. 3. bakınmak. (s.268)

DLT’de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanan fiilin anlam alanı genişlemiştir.

DLT kuba: doru ve sarı arasında olan. (s.744) > **HT.huba (m.):** 1. solgun sarı, kuba, sararmış, solmuş. 2. boz. (s.194)

DLT’de kelime başındaki /h/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kuğug: kuyu. s. 745. ~ **kuyug:** kuyu. (s. 753) > **HT.hutuh:** kuyu. (s. 200)

Sözcük DLT’de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1.*kuğug:* DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, içindeki /đ/ sesi tonsuzlaşarak /t/ ye ve kelime sonundaki /g/ sesi tonsuzlaşarak /h/ ye değişmiştir.

2. *kuyug:* DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /y/ sesi tonsuzlaşarak /t/ ye ve kelime sonundaki /g/ sesi tonsuzlaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kuğruk: kuyruk. (s.745) > **HT.huzuruh:** kuyruk. (s.201)

DLT’de kelime başındaki ve sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /đ/ sesi sızıcılaşarak /z/ ye değişmiştir. DLT’de *kuğruk* şeklinde olan kelime Hakas Türkçesinde yukarıda belirtilen fonetik değişmelere ek olarak iki ünsüz arasında /u/ ünlüsünün türemesiyle *huzuruh* şeklini almıştır.

DLT kulaç: kulaç. (s. 745) > **HT.hulas:** kulaç.(s. 196)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /ç/ sesi sızıcılaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT kulaçla-: kulaçla kulaçlamak. (s. 745) > **HT.hulasta-:** kulaçlamak. (s. 196)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /ç/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT'de isimden fiil yapan –la- eki Hakas Türkçesinde –ta- (ve varyantları) şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlam bakımından değişmemiştir.

DLT kulak: kulak. (s. 745.) > **HT.hulah:** 1. kulak, işitme organı. 2. kulak, börkün kulakları. 3. kulak, kulp, tutamak. 4.delik. (s. 196)

DLT'de kelime başındaki ve sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'deki anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kulakla-: kulağa vurmak. (s. 745) > **HT.hulahta-:** kulağını çekmek. (s. 196)

DLT'de kelime başındaki ve ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT'de isimden fiil yapan –la- eki Hakas Türkçesinde –ta- (ve varyantları) şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlam bakımından değişmemiştir.

DLT kulaklıg: kulaklı, kulağı olan. (s. 746) > **HT.hulahtıg:**s. kulaklı. (s. 196)

DLT'de kelime başındaki ve ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT'de isimden isim yapan –lıg- /-lig- / -lug- / -lüg eki Hakas Türkçesinde –lıg- / -līg- / -nığ- / -nīg- / -tığ- / -tīg- şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlam bakımından değişmemiştir.

DLT kulun: kulun, tay. (s. 746) > **HT.hulun:** kulun. (s. 197)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kunduz: kunduz. (s. 746) > **HT.hundus:** *zool.* kunduz. (s. 197)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT kırı- > **kuru-:** kurumak. (s. 748) > **HT.huru-:** kurumak. (s. 199)

Sözcük DLT'de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır.

1. *kırı-*: DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /u/ sesi /ı/ ya değişmiştir.

2. *kuru-*: DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kurşa-: kemer bağlamak. (s. 749) > **HT.hurça-:** 1. (kemer) bağlamak, kuşanmak. 2. çemberlemek. (s. 198)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /ş/ sesi tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci anlam kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kurşat-: kuşanmayı emretmek. (s. 749) > **HT.hurçat-:** kuşatmak, kemer bağlatmak. (s. 198)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /ş/ sesi tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT kurut: keş (yağsız, kuru peynir). (s. 750) > **HT.hurut:** kurutulmuş peynir, kurut. (s. 199)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kusık: fındık. (s. 750) > **HT.huzuh:** 1. fıstık, çam fıstığı. 2. ceviz. (s. 201)

DLT'de kelime başındaki ve sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /s/ sesi tonlularak /z/ ye ve kelime içindeki /ı/ sesi /u/ ya değişmiştir.

DLT kustur-: kusturmak. (s. 750) > **HT.hustır-:** kusturmak. (s. 200)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT kur: kuşak, kemer. (s.747) > **HT.hur (ı):** 1. kemer. 2. bez parçası. 3. çıkıntı, aşıt, geçit. (s.197)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci ve üçüncü anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT kurt: kurt (böcek). (s.749) > **HT.hurt:** *zool.* Kurtçuk, böcek. (s.199)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kurı- > kuru-: kurumak. (s.748) > **HT.huru-:** kurumak. (s.199)

Sözcük Hakas Türkçesinde iki şekildedir;

1.*kurı-*: DLT'de kelime sonundaki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir

2. *kuru-*: DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kurug: kuru; (boş) suçlama. (s.749) > **HT.huruğ:** 1. kuru. 2. boş. 3. sade, katıksız. 4. boş. (s.199)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

Sözcükte hem anlam genişlemesi hem anlam daralması meydana gelmiştir. Sözcük DLT'deki ikinci anlamını kaybederek anlam daralması yaşamıştır. Bununla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kurug: içi boşalmış olan (kap, ev). (s.749) > **HT.huruğ:** 1. kuru. 2. boş. 3. sade, katıksız. 4. boş. (s.199)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'deki anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT kus-: kusmak. (s.750) > **HT.hus- (ı):** 1. dökmek, serpmek. 2. kusmak. (s.200)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Fiil Hakas Türkçesinde kazandığı yeni anlamı ile anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT kustur-: kusturmak. (s.750) > **HT.hustır-:** kusturmak. (s.200)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT kuş: kuş. (s.750) > **HT.hus (ı):** kuş. (s.199)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kuşla-: kuş avlamak. (s.751) > **HT.husta-:** kuş avlamak. (s.200)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT'de isimden fiil yapan –la- eki Hakas Türkçesinde –ta- (ve varyantları) şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek anlamsal olarak değişmemiştir.

DLT kutgar-: kurtarmak. (s.751) > **HT.huthar-:** kurtarmak. (s.201)

DLT'de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime ortasındaki /g/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT kuzgun: kuzgun. (s. 753) > **HT.hushun:** zool. 1. kuzgun. 2. mec. kuzgun, hunhar, yırtıcı, vahşi. (s. 200)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya, kelime içindeki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye ve kelime içindeki /g/ sesi sızıcılaşarak tonsuz /h/ ye değişmiştir.

DLT kũç > küç: güç, kuvvet. (s.753) > **HT.küs (ı):** güç, kuvvet. (s.280)

DLT’de kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT küdegü > küdegü: damat, güveyi. (s. 754)> **HT.küzee:** damat, güveyi. (s. 281)

DLT’ de kelime içindeki /d/ sesi Hakas Türkçesinde /z/ ye değişmiştir, İki ünlü arasındaki /g/ sesi düşmüştür ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

DLT’de kelime içindeki /d/ sesi sızıcılaşarak /z/ ye değişmiştir. DLT’de kelime içindeki /g/ sesi düşmüş ve kendinden önceki sesi uzatmıştır.

DLT kümüş: gümüş; para. (s. 756) > **HT.kümüs:** 1. gümüş. 2. gümüşten, gümüş. 3. gümüş gibi. (s. 276)

DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ sesine değişmiştir.

Sözcük DLT’deki “para” anlamını kaybederek anlam daralmasına uğramıştır. Bununla birlikte ikinci ve üçüncü anlamlar kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır. Anlam daralması ve anlam genişlemesi Hakas Türkçesinde yaşanmıştır.

DLT künlük: günlük. (s. 756) > **HT.kündük (ı):**sag. günlük. (s. 277)

DLT’de isimden isim yapan –lük- eki Hakas Türkçesinde –dük- (ve varyantları) şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlamsal olarak değişmemiştir.

DLT küreş-: (kar vb.) küremekte yarış etmek veya yardımlaşmak. (s.757) > **HT.küres- (ı):** birlikte küremek. (s.279)

DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

DLT küreş-: güreşmek; savaşmak. (s.757) > **HT.küres- (ı):** 1. güreşmek. 2. mücadele etmek. 3. savaşmak. (s.279)

DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde “mücadele etmek” anlamı kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT kürgek: geminin küreği ve her türlü kürek. (s. 757) **kürcek (ı):** 1. kürek. 2. kürek gibi, küreğe benzer. 3. kürek,ekmek küreği. (s. 278)

DLT’ de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde /c/ ye değişmiştir.

DLT küri-: (kar vb) şeyleri kürümek. (s. 757) > **HT.küre-:** 1. küremek, kürekle bir tarafa atmak. 2. *mec.* harcamak. (s. 278)

DLT’de kelime sonundaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde genişleyerek /e/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’ deki anlamına ek olarak mecaz anlam kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT küye: keçe vb. şeyleri yiyen güve. (s. 758) > **HT.küü (ı):** güve. (s. 281)

DLT’ de iki ünlü arasındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüş ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

DLT’de kelime içindeki /y/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüş ve kendinden önceki /ü/ sesini uzatmıştır.

DLT küz > küz: güz. (s. 759) > **HT.küs (ı):** güz. (s. 280)

DLT’de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT miñ: bin. (s. 764) > **HT.mñ:** bin. (s. 296)

DLT’de kelime ortasındaki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /n/ sesi /ñ/ ye değişmiştir.

DLT müdür-: bindirmek. (s. 766) > **HT.müdü-:** bindirmek. (s. 302)

DLT’de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT müñre-: (öküz vb.) böğürmek. (s. 766) > **HT.müüre-:** böğürmek. (s. 303)

DLT' de iki ünlü arasındaki /ñ/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüş ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

DLT müñret-: (adamı) ulutmak, öküz gibi böğürtmek. (s. 767) > **HT.müüret-:** böğürtmek. (s. 303)

DLT' de iki ünlü arasındaki /ñ/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüş ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

DLT müñüz: bütün hayvanların boynuzu, boynuz. (s. 767) > **HT.müüs:** 1. boynuz. 2. boynuzla ilgili, boynuzdan. (s. 303)

DLT' de iki ünlü arasındaki /ñ/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüş ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir ve DLT' de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir

Sözcük DLT' deki anlamlarına ek olarak Hakas Türkçesinde “boynuzla ilgili, boynuzdan” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT oçak > oçuk: ocak. (s. 770) > **HT.oçır:** ocak. (s. 318)

Sözcük DLT'de iki şekildedir;

1. *oçak:* DLT'de kelime içindeki /a/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya, kelime sonundaki /k/ sesi /r/ ye değişmiştir.

2. *oçuk:* DLT'de kelime ortasındaki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya, kelime sonundaki /k/ sesi /r/ ye değişmiştir.

DLT orun: yer. (s. 778) > **HT.orın:** 1. yer. 2. yer, iz. (s. 326)

DLT'de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT'deki anlamına ek olarak yeni anlam kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT ogul ~ ogul: oğul, çocuk. (s. 771) > **HT.ool:** oğlan. (s. 323)

DLT'de iki ünlü arasındaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

DLT ogurla-: çalmak. (s. 772) > **HT.oğırla-:** hırsızlık yapmak, çalmak. (s. 320)

DLT’de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ı/ ya, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT ok: ok. (s. 772) > **HT.oh (ı):** 1. ok. 2. mermi. (s. 320)

DLT’de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci anlam edinmiş ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT orlaş- > **orlaş-:** (birlikte) bağırıp çağırmak. (s. 777) > **HT.ortas-:** 1. böğürüşmek. 2. bağrısmak. (s. 327)

Sözcük Hakas Türkçesinde iki şekildedir;

1. *orlaş-*: DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

2. *orılaş-*: DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir ve kelime içindeki /ı/ sesi düşmüştür.

DLT ortak: ortak. (s. 778) > **HT.ortah:** ortak. (s. 327)

DLT’de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT ortu: orta, bir şeyin ortası. (s. 778) > **HT.ortı:** 1. orta. 2. yarı. 3. ara, mesafe. 4. dolu olmayan. (327)

DLT’de kelime sonundaki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’de verilen anlamlarına ek olarak yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT ortula-: orta yaşa gelmek. (s. 778) > **HT.ortıla-:** yaşı orta halli göstermek. (s. 328)

DLT’de kelime ortasındaki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT otgar-: otlatmak. (s. 779) > **HT.othar-:** yemlemek, ot yedirmek, otlatmak. (s. 329)

DLT’de kelime ortasındaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT otlug: otlı, otu olan. (s. 780) > **HT.ottıĝ (ı.):**s. Otlı: (s. 329)

DLT’de isimden isim yapan –lıg-, -lig-, -lug-, -lüg- eki Hakas Türkçesinde – lıg-, -līg-, -nıĝ-, -nīg-, -tıĝ-, -tīĝ- şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak değişmemiştir.

DLT ottuz: otuz; üçer defa, üçer. (s. 780) > **HT.otıs:** otuz. (s. 329)

DLT’de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir ve kelime içindeki /t/ seslerinden birisi düşmüştür.

Sözcük DLT’deki “üçer defa, üçer” anlamlarını Hakas Türkçesinde kaybederek anlam daralması yaşamıştır.

DLT oynaş: -haram olarak- başkasıyla sevişen kadın. (s. 781)> **HT.oynas:** 1. oynama, oynayış. 2. oynaş, yosma, ahlâksız. (s. 331)

DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde “oynama, oynayış” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT oyun: oyun. (s. 781) > **HT.oym:** 1. oyun. 2. şaka. (s. 330)

DLT’de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralmıştır.

Sözcük Hakas Türkçesinde, DLT’deki anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT õç > õç: intikam ve kin, õç. (s. 783) > **HT.õs (ı.):** õç. (s. 339)

DLT’de kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki “kin” anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş böylece anlam alanı daralmıştır.

DLT õgey: õgey ata “üvey baba”, õgey kız “besleme kız”, õgey oğul “besleme oğul”. (s. 784) > **HT.õõy:** üvey. (s. 338)

DLT’de iki ünlü arasındaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüş ve böylece yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

DLT ördek: ördek, ördeğe benzer su kuşları. (s. 789) > **HT.örtek:** *zool.* ördek. (s. 339)

DLT’de kelime içindeki /d/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /t/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki ikinci anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlam daralması yaşamıştır.

DLT öğren-: öğrenmek. (s. 785) > **HT.ügren-:** 1. öğrenmek. 2. öğrenim görmek, okumak. 3. alışmak. (s. 547)

DLT’de kelime başındaki /ö/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ü/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’deki anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT öğret-: öğretmek. (s.785) > **HT.ügret-:** 1. eğitmek, yola getirmek. 2. okutmak, okula göndermek. 3. tembihlemek. (s. 548)

DLT’de kelime başındaki /ö/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ü/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT öldür-: öldürmek. (s. 786) > **HT.öldür-:** öldürmek. (s. 335)

DLT’de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT ölüğ: ölü. (s. 786) > **HT.ölg:** ölü, ölmüş, ölen.

DLT’de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT ölüm: ölüm. (s.787) > **HT.ölüm:** ölüm. (s. 335)

DLT’de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT önlen-: renklenmek. (s. 787) > **HT.öñnen-:** renklenmek, güzelleşmek, gelişmek. (s. 336)

DLT’de isimden fiil yapan –la-, -le- eki Hakas Türkçesinde –la-, -le- (ve varyantları) eki gibidir. İşlev, ekin –n- sesince belirlendiğinden, bu ek olma ifade eden geçişsiz fiiller yapar. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak değişmemiştir.

DLT öñlüg: renkli. (s. 787) > **HT.öñniğ:**s. 1. renkli. 2. *mec.* güzel. (s. 336)

DLT’de isimden isim yapan –lıg-, -lig-, -lug-, -lüg- eki Hakas Türkçesinde –lıg-, -līg-, -nığ-, -nīg-, -tığ-, -tīg- eki ile aynı işlevdedir. Ek fonetik olarak değişmiş ancak anlamsal olarak aynen devam etmektedir.

Sözcük Hakas Türkçesinde mecaz anlamlar kazanmış böylece anlam alanı genişlemiştir.

DLT ör- > **ör-:** (saç, sepet vb. şeyler için) elle örmek. (s. 789) > **HT.ür- (ı):** örmek. (s. 549)

DLT’de kelime içindeki /ö/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ü/ ye değişmiştir.

DLT örtes-: karşılıklı birbirinin bir şeyini yakmak. (s. 790) > **HT.örtes-:** yakmak. (s. 339)

DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

DLT ööt: safra kesesi. (s. 792) > **HT.ööt:** 1. öd, safra. 2. safra kesesi. (s. 338)

DLT’de sözcüğün ilk hecesinde bulunan uzun ünlü Hakas Türkçesinde korunmuştur.

Sözcük Hakas Türkçesinde “öd, safra” anlamlarını kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT ötgün-: taklit etmek, öykünmek. (s. 792) > **HT.ötkin-:** 1. öykünmek, taklit etmek. 2. sataşmak, takılmak. (s. 340)

DLT’de kelime ortasındaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /k/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ı/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci anlam kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT ötgür-: bir şeyi bir yerden geçirmek; (mektup için) göndermek. (s. 792) > **HT.öttir-:** 1. geçirmek. 2. deldirmek. 3. ipliği iğneye saplamak. (s. 340)

DLT’de fiil köküne, fiilden türemiş fiil yapan –gır-, -gir-, -gur-, -gür- eki getirilerek oluşturulan geçişli ettirgen fiil, Hakas Türkçesinde fiil köküne –dır-, -dir-, -tır-, -tir- eklerinin getirilmesiye oluşturulmaktadır.

Fiil DLT’deki anlamına kıyasla Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT öz > öz: kendi. (s. 794) > **HT.ös (u):** 1. iç, öz. 2. mide. 3. kendi. (s. 339)

DLT’de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci ve üçüncü anlamlar kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT saç: saç. (s. 797) > **HT.sas (u):** saç. (s. 414)

DLT’de kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT saç-: 1. (su vb. şeyleri) serpmek; yağmur saçmak. 2. dağıtmak, malını fırlatmak. (s. 797) > **HT.sas- (u):** 1. saçmak, dökmek, serpmek, yaymak. 2. fırlatmak, atmak. (s. 414)

DLT’de kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Fiil Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT saçlıg: gür saçlı. (s. 798) > **HT.sastıg:**s. saçlı. (s. 414)

DLT’de kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT’de isimden isim yapan –lıg-, -lig-, -lug-, -lüg- eki Hakas Türkçesinde –lıg-, -līg-, -nıġ-, -nīg-, -tıġ-, -tīġ- şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlam bakımından değişmemiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT saçtur-: (para vb.) saçtırmak. (s. 798) > **HT. sastır- (u.):** saçtırmak, dağıtırmak, döktürmek. (s. 414)

DLT’ de kelime içindeki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT’ de “(para vb.) saçtırmak” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte “dağıtırmak, döktürmek” anlamlarını da kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT sag-: (süt) sağmak. (s. 798) > **HT.sağ-:** sağmak. (s. 401)

DLT’de kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT sagız: sakız. (s. 799) > **HT.sağıs (u.):** ağaç gövdesinde sakız, reçine. (s. 403)

DLT’de kelime sonundaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT sapla-: sap takmak. (s. 804) > **HT.sapta-:** 1. saplamak, sap takmak. 2. saplamak, geçirmek. 3. beşik kertmesi yapmak. (s. 411)

DLT’de isim köküne getirilen –la-, -le- isimden fiil yapmak eki Hakas Türkçesinde kendinden önceki ünsüzün tonlulaşıp tonlulaşmamasına göre–la-, -le-, -na-, -ne-, -ta-, -te- şeklini almıştır.

Sözcük Hakas Türkçesinde anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT saplat-: (kılıç, hançer vb. şeyleri) sapına geçirtmek. (s. 804) > **HT.saptat-:** 1. saplatmak, sap taktırmak. 2. saplatmak, ipliği iğneye taktırmak. (s. 411)

DLT’de isim köküne getirilen –la-, -le- isimden fiil yapmak eki Hakas Türkçesinde kendinden önceki ünsüzün tonlulaşıp tonlulaşmamasına göre–la-, -le-, -na-, -ne-, -ta-, -te- şeklini almıştır.

Sözcük Hakas Türkçesinde anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT sargar-: sararmak, zaferanla boyanmış gibi olmak. (s. 805) > **HT.sarğal:**

1. sararmak. 2. solmak. 3. eskimek. (s. 412)

DLT’de kelime ortasındaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye, kelime sonundaki /r/ sesi /l/ ye değişmiştir.

Hakas Türkçesinde “solmak; eskimek” anlamlarını da kazanan sözcük anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT sattur-: sattırmak. (s. 809) > **HT.sattır-:** sattırmak. (s. 415)

DLT’de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT sārīg: sarı. (s. 805) > **HT.sarığ:** 1. sarı. 2. sarışın. a) eritilmiş yağ. b) maslenitsa, eski bir bayram. (s. 412)

DLT’de kelime sonundaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT’de sarı anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT sarıl- > sarul-: sarılmak. (s. 805) > **HT.sarıl-:** sarılmak. (s. 413)

DLT’de kelime sonundaki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT sarıt- > sarut-: (sarık vb. şeyleri) sardırmak; (bir şey) sarmayı istemek. (s. 806) > **HT.sarıt-:** sardırmak. (s. 413)

DLT’de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde “(bir şey) sarmayı istemek” anlamını yitirerek anlam daralmasına uğramıştır.

DLT saru-: (bir şeyi bir şeye) sarmak. (s. 808) > **HT.sarı-:** sarmak. (s. 412)

DLT’de kelime sonundaki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT sāv: şöhet (*şî:t*). (s. 810) > **HT.sab:** ün, şan, şöhet. (s.398)

DLT'de kelime sonundaki /w/ sesi Hakas Türkçesinde süreksizleşerek /b/ ye değişmiştir.

DLT sekiz: sekiz. (s. 813) > **HT.sigīs:**s. sekiz. (s. 432)

DLT'de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye, kelime içindeki /k/ sesi tonlularak /g/ ye ve kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT sekiz ön :seksen. (s. 813) > **HT.sigizon:**s. seksen. (s. 432)

DLT'de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye, kelime içindeki /k/ sesi tonlularak /g/ ye değişmiştir.

DLT sen: sen. (s. 813) > **HT.sin (u.):** zm. sen. (s. 435)

DLT'de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT şeş-: (bir şeyin bağını, kösteğini) çözmek. (s. 815) > **HT.sis- (u.):** çıkarmak, çözmek. (s. 438)

DLT'de kelime başındaki ve sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye kelime ortasındaki /e/ sesi daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT sèzig: zan. (s. 816) > **HT.sizik:** 1. tahmin, sezi, zan, şüphe. 2. anlama, kavrama, sezme. 3. duygu, duyu. (s. 438)

DLT'de kelime ortasındaki /è/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi /k/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT sèzin-: zanda bulunmak. (s. 816) > **HT.sizın-:** 1. fark etmek, farkına varmak, anlamak, kavramak. 2. duymak, sezinmek. (s. 439)

DLT'de kelime içindeki /è/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT sıgta-: ağlamak. (s. 818) > **HT.sih̄ta- (ı):** ağlamak. (s. 422)

DLT’de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT sıgdat-: ağlatmak. (s. 817) . ~ **sıgtat-:** ağlatmak. (s. 818) ~ **sıxtat-:** ağlatmak. (s. 822) > **HT.sıgtat-:** ağlatmak. (s. 422)

Sözcük DLT’de üç şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. sıgdat-: DLT’de kelime içindeki /d/ Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /t/ ye değişmiştir.

2. sıgtat-: Sözcükte herhangi bir ses değişimi yaşanmamıştır.

3. sıxtat-: DLT’de kelime içindeki /h/ sesi Hakas Türkçesinde süreksizleşerek /g/ ye değişmiştir.

DLT sık-: sıkamak. (s.818) > **HT.sıh- (ıı.):** kısmak, kırpmak, sıkamak. (s. 422)

DLT’de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLTsinuk: Oğuzcada kırık (s. 820) > **HT. sınh (ıı.):** 1. kırık, çatlak. 2. kırıntı, yıkıntı. 3. kırma, parçalama. (s. 426)

DLT’de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT’de “Oğuzcada kırık” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte “çatlak; kırıntı, yıkıntı; kırma, parçalama” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT sış: vücuttaki şiş. (s. 821) > **HT.sıs (ıı.):** çıban, şiş. (s. 437)

DLT’de kelime ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde incelerek /ï/ ye, kelime sonundaki /ş/ /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde “çıban” anlamını kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT sış > sış: et dizilen şiş; tutmaç yeme şişi. (s. 821) > **HT.sıs (ıı.):** şiş, kebab şişi. (s. 437)

DLT'de kelime ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde incelerek /ĩ/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT sızla-: sızlamak. (s. 823) > **HT.sısta-:** sızlamak. (s. 429)

DLT'de kelime ortasındaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye, kelime içindeki /l/ sesi süreksizleşerek /t/ ye değişmiştir.

DLT sızlat-: sızlatmak. (s. 823) > **HT.sıstat-:** sızlatmak. (s. 429)

DLT'de kelime ortasındaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye, kelime içindeki /l/ sesi süreksizleşerek /t/ ye değişmiştir.

DLT siğ-: işlemek. (s. 823) ~ **sit-:** işlemek. (s. 826) > **HT.sıde-:** işlemek, sidiklemek. (s. 431)

Sözcük DLT'de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *siğ-*: DLT'de kelime ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir. Hakas Türkçesinde kelime sonunda /e/ sesi türemiştir.

2. *sit-*: DLT'de kelime ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /t/ sesi tonlularak /d/ ye değişmiştir. Hakas Türkçesinde kelime sonunda /e/ sesi türemiştir.

DLT sidük > siğük: her türlü idrar, sidik. (s. 823) > **HT.sıdik:** sidik, idrar. (s. 432)

DLT'de kelime içindeki /i/ ve /ü/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT sigil: siğil. (s. 823) ~ **sügül:** siğil. (s. 839) > **HT.süül:** siğil. (s. 462)

Sözcük Hakas Türkçesinde iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *sigil:* DLT'de kelime içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde yuvarlaklaşarak /ü/ ye değişmiştir, iki ünlü arasındaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüş ve iki ünlü benzeşmiştir.

2. *sügül:* DLT'de kelime ortasındaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür.

DLT silk-: silmek. (s. 824) > **HT.silik-:** silmek, sarsmak, silkelemek. (s. 434)

DLT’de ilk hecedeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir. DLT’de *silk-* şeklinde karşımıza çıkan sözcük Hakas Türkçesinde yukarıdaki fonetik değişmeyle birlikte ikinci hecede /ĩ/ sesinin türemesiyle *şilk-* şeklini almıştır.

DLT sirke: başta bulunan bit yumurtası. (s. 825) > **HT.şirge:** sirke, bit sirkesi. (s. 436)

DLT’de ilk hecedeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime içindeki /k/ sesi tonlulaşarak /g/ ye değişmiştir.

DLT sirkele-: (çocuğun başından) sirke sökmek. (s. 825) > **HT.şirgele-:** sirke düşmek, sirkelenmek. (s. 437)

DLT’de ilk hecedeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime içindeki /k/ sesi tonlulaşarak /g/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde “sirke düşmek” anlamını kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT sizig: zan. (s. 826) > **HT.sizik:** 1. tahmin, sezi, zan, şüphe. 2. anlama, kavrama, sezme. 3. duygu, duyu. (s. 438)

DLT’de ikinci hecedeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi tonsuzlaşarak /k/ ye değişmiştir.

Hakas Türkçesinde DLT’de gösterilen anlamına ek olarak ikinci anlam kazanan sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT soği-: soğumak. (s. 826) > **HT.soo-:** soğumak. (s. 444)

DLT’de iki ünlü arasındaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüş ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

DLT sogul-: (süt vb) çekilmek, (su vb) emilmek. (s. 826) > **HT.sool-:** 1. (su) soğulmak, çekilmek, azalmak. 2. gözü akmak. (s. 445)

DLT’de iki ünlü arasındaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüş ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

DLT soği-: soğumak. (s. 826) > **HT.soo-:** soğumak. (s. 444)

DLT’de iki ünlü arasındaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüş ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT soyul-: (deri) soyulmak. (s. 830) > **HT.soyıl-:** (deri) soyulmak, yüzülmek. (s.448)

DLT’de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLTsoyuş-: (deri, ağaç, yumurta vb.. şeyleri) soymada yardımcı olmak. (s. 830) > **HT.soyıs-:** deriyi birlikte yüzmek, soymak. (s. 448)

DLT’de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de daha genel anlamda kullanılırken Hakas Türkçesinde daha dar anlamda kullanılmış ve anlam alanı daralmıştır.

DLT sökül-: (elbise) sökülme. (s. 831) > **HT.sögül-:** sökülme. (s. 448)

DLT’de kelime ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /g/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ı/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde daha geniş anlamda kullanılmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT söküş-: (elbise vb. şeyleri) sökmede yardım etmek veya yarışmak. (s. 832) > **HT.sögış- (ı):** (birlikte) dikişi sökmek. (s. 448)

DLT’de kelime ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /g/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ı/ ye ve kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT söküş-: karşılıklı sövmek, sövüşmek. (s. 832) > **HT.sögış- (u):** sövüşmek, küfürleşmek. (s. 448)

DLT’de kelime ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /g/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ı/ ye ve kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT söz: söz. (s. 832) > **HT.sös:** söz. (s. 451)

DLT’de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT sözle-: söylemek, konuşmak. (s. 833) > **HT.söste-:** 1. söylemek. 2. kulağına fısıldamak. (s. 451)

DLT’de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT’de isimden fiil yapan –la-, -le- eki Hakas Türkçesinde –ta-, -te- (ve varyantları) şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak değişmemiştir

Hakas Türkçesinde “kulağına fısıldamak” anlamı kazanan ek anlam genişlemesi yaşamıştır

DLT suk-: sokmak, girdirmek; bir şeyi zorla sokmak. (s. 835) > **HT.suh-:** sokmak, koymak, yerleştirmek. (s. 455)

DLT’de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT suvuk: yumuşak sıvı. (s. 836) > **HT. suuh:** sıvı, mayı, akışkan, kaygan. (s. 458)

DLT’de kelime ortasındaki /v/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür ve kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT suw > sūw: su. (s. 836) > **HT.suğ (ı):** 1. su. 2. nehir, ırmak. 3. su, suyla ilgili. (s. 454)

DLT’de kelime sonundaki /w/ sesi Hakas Türkçesinde süreksizleşerek /b/ ye değişmiştir.

DLT’de “su anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte “nehir, ırmak; su, suyla ilgili” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT suwgar-: suvarmak. (s. 837) > **HT.suğar-:** su vermek, su içirmek. (s. 454)

DLT’de kelime içindeki /w/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür ve kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT suwgarış-: suvarmada yardımcı olmak. (s. 837) > **HT.suğarış-:** (birlikte) sulamak. (s. 454)

DLT’de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir ve kelime içindeki /w/ sesi düşmüştür.

DLT suwgart-: suvartmak. (s. 837) > **HT.suğart-:** sulatmak, suvartmak. (s. 454)

DLT’de kelime içindeki /w/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür ve kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT sūwsa-: susamak. (s. 838) > **HT.suhsa-:** susamak. (s. 455)

DLT’de kelime içindeki /w/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT suwsat-: susatmak. (s. 838) > **HT.suhsat-:** susatmak. (s. 455)

DLT’de kelime içindeki /w/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT süñük: kemik. (s. 840) > **HT.söök (ı):** 1. kemik. 2. naaş, cenaze. 3. nesil, kuşak, göbek. 4. kemik, kemikten yapılmış. 5. mezar. 6. vücut, iskelet. (s. 449)

DLT’ de iki ünlü arasındaki /ñ/ sesi düşmüş ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

DLT sürtür-: 1. (birinin bir yeri) terk etmesi için emir vermek, (birini) sürdürmek. 2. (koyun vb. hayvanları) sürdürmek. (s. 842) > **HT.sürdür-:** 1. sürdürmek, takip ettirmek. 2. kovalanmak, sürülmek. (a. 460)

DLT’de kelime ortasındaki /t/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /d/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi incelerek /i/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamını koruyarak Hakas Türkçesinde iki yeni anlam kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT sürüş-: (biri, diğerini) kovalamak. (s. 842) > **HT.sürüş-:** birbirini takip etmek, sürüşmek, birbirinin peşinden gitmek. (s. 461)

DLT'de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde incelererek /i/ ye değişmiştir.

DLT sürtül-: (yağ vb. şeyler) sürülmek. (s. 841) > **HT.sürtül-:** 1. ovulmak, ovuşturulmak. 2. sürtülmek, sıvanmak. (s. 461)

DLT'de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde incelererek /i/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT'deki anlamını korumakla birlikte yeni anlam kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT sürtün-: (bir yere) sürtünmek. (s. 841) > **HT.sürtün-:** 1. ovulmak, ovuşturulmak. 2. sürtünmek, sıvanmak. (s. 461)

DLT'de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde incelererek /i/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT'deki anlamını korumakla birlikte yeni anlam kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT şeş-: (düğüm) çözmek, (at vb. hayvanları) bağından serbest bırakmak. (s. 845) > **HT.sis- (u.):** çıkarmak, çözmek. (s. 438)

DLT'de kelime başındaki ve sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye, kelime ortasındaki /e/ sesi daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT tåg > tag: dağ. (s. 847) > **HT.tağ:** dağ. (s. 470)

DLT'de kelime sonundaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

talı: seçkin (şey). (s. 850) > **HT.talı:** 1. seçkin. 2. sevimli. (s. 474)

DLT'de kelime sonundaki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci anlam kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT talula-: (bir şeyi) seçmek, seçip ayırmak. (s. 850) > **HT.talla-:** 1. seçmek, ayırmak. 2. titizce ayıklamak. (s. 474)

DLT'de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür.

Sözcük DLT'deki anlamını korumakla birlikte yeni anlam kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT tamak: boğaz. >**tamgak:** 1. boğaz, hançere. 2. damak. (s. 850) > **HT.tamah (u.):** boğaz. (s. 475)

Sözcük DLT'de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *tamak:* DLT'de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

2. *tamgak:* DLT'de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir ve kelime içindeki /k/ sesi düşmüştür.

Sözcük DLT'deki “damak” anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlam alanı daralmıştır.

DLT tamga: hakan vb. kimselerin damgası. (s. 850) > **HT.tañma:** damga. (s. 478)

DLT' de tamga şeklinde karşımıza çıkan kelime Hakas Türkçesinde metatez yaşamıştır ve ilk olarak tagma şeklini almış daha sonra /g/ sesi /m/ sesinin etkisiyle /ñ/ ye değişmiştir.

DLT tamgala-: yazıya mühür vurmak. (s. 850) > **HT.tañmala-:** 1. damgalamak. 2. mec. damgalamak, iz bırakmak. (s. 478)

DLT' de tamga şeklinde karşımıza çıkan kelime Hakas Türkçesinde metatez yaşamıştır ve ilk olarak tagma şeklini almış daha sonra /g/ sesi /m/ sesinin etkisiyle /ñ/ ye değişmiştir.

DLT tamgalıg: damgalı, üzerine damga vurulmuş olan. (s. 851) > **HT.tañmalıg:** s. damgalı. (s. 478)

DLT' de tamga şeklinde karşımıza çıkan kelime Hakas Türkçesinde metatez yaşamıştır ve ilk olarak tagma şeklini almış daha sonra /g/ sesi /m/ sesinin etkisiyle /ñ/ ye değişmiştir.

DLT tartış-: 1. karşılıklı çekmek, çekişmek. 2. (altın vb. şeyleri) tartmada yardımcı olmak. 3. (ip vb. şeyleri) germede yardımcı olmak. 4. (yay) kurma ve

çekmede yarışmak. 5. (nesnenin parçacıkları) birbirini çekmek. (s. 859) > **HT.tartıs-**
1. birlikte çekmek. 2. çekişmek, kavga etmek, tartışmak. 3. mücadele etmek. 4. birlikte çekmek, taşımak. 5. et çekmesine (kıymasına) yardım etmek. (s. 483)

DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

Sözcük hem anlam genişlemesine hem de anlam daralmasına uğramıştır.

DLT taş: dışarı, dış (elbise vb). (s. 860)> **HT.tas (ıv):** dış. (s. 484)

DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de verilen “dış (elbise vb.) anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlam daralması yaşamıştır.

DLT tamur: vücuttaki damar. (s. 851) > **HT.tamır:** anat. 1. damar, insan damarı. 2. damar, yaprak damarı. 3. kök, bitki kökü. 4. kök, insan soyu (s. 475)

DLT’de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT tamurlug: damarlı, içinde damar bulunan. (s. 851) > **HT.tamırlıg:**s. damarlı, lifli, telli. (s. 476)

DLT’de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT’de kelime sonundaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT’ de isimden isim yapan –lug- eki Hakas Türkçesinde –lıg- (ve varyantları) şeklinde kullanılmıştır. Fonetik olarak değişen ek işlev olarak değişmemiştir.

DLT tañ: şaşırtıcı (şey). (s. 852) > **HT.tān (u):** ünl. Şaşma, şaşıрма bildiren ünlem. (s. 476)

DLT’de kelime sonundaki /ñ/ sesi Hakas Türkçesinde /n/ ye değişmiştir.

DLT targak: tarak. (856) > **HT.tarğah:** tarak. (s. 481)

DLT’de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT taş-: taşmak. (s. 860) > **HT.tas-:** (su) taşmak, kabarmak, dökülmek, kabarmak. (s. 484)

DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

DLT tawış > tawuş: ses ve hareket. (s. 863) > **HT.tabıs (u.):** ses, seda, ün. (s. 469)

Sözcük Hakas Türkçesinde iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *tawış:*Hakas Türkçesinde kelime içindeki /w/ sesi Hakas Türkçesinde süreksizleşerek /b/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

2. *tawuş:* DLT’de kelime içindeki /w/ sesi Hakas Türkçesinde süreksizleşerek /b/ ye, kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya ve kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de verilen “hareket” anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlam alanı daralmıştır.

DLT tawrak: hız; hızlı, çabuk. (s. 864) > **HT.tabırah:** 1. *is.* hız, çabukluk, sürat. 2. *s.* süratli, hızlı, seri, çabuk, çevik. 3. *zf.* çabuk, süratle, hemen. (s. 469)

DLT’de kelime içindeki /w/ sesi Hakas Türkçesinde süreksizleşerek /b/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir ve iki ünsüz arasında /ı/ sesi türemiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT tayak: değnek, baston; dayanak. (s. 864) > **HT.tayah:** 1. *asa,* baston, dayak, dayanak. 2. dört ayaklı hayvanın bir ayağı. (s. 486)

DLT’de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci anlam kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT taz: kel. (s. 865) > **HT.tas (ı.):** 1. *kel,* dazlak. 2. *boynuzsuz,* kabak. (s. 483)

DLT’de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde “boynuzsuz, kabak” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT teli-: yavruyu başka hayvanın yanına katmak. (s. 867) > **HT.tili-:** (yavruyu) başka bir anneye alıştırmak. (s. 501)

DLT’de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT teñle-: denkleştirmek, denk duruma getirmek. (s. 868) > **HT.tiñne-:** 1. denlemek. 2. kıyaslamak, mukayese etmek. (s. 503)

DLT’de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT’de “teñ” ismine –la-, -le- isimden türemiş fiil yapma eki getirilmeksuretiyle isim fiilleştirilmiştir. Hakas Türkçesinde de “tiñ” ismine –la- (ve varyantları) isimden fiil yapma eki getirilmiştir. Fonetik olarak değişen ek, Hakas Türkçesinde de aynı işlevi devam ettirmektedir.

DLT tepe: dağ. s. 869. ~ **töpü:** 1. dağın tepesi, tepe. 2. insanın tepesi, başın üstü. (s. 896) > **HT.töñ:** tepe, yükseklik. (s. 522)

DLT’ de kelime içindeki /p/ sesi Hakas Türkçesinde ilk önce /m/ ye daha sonra /ñ/ ye değişmiştir.

DLT tepig: tekme, tepik. (s. 869) > **HT.tebiğ:** tepme, tepiş. (s. 488)

DLT’de kelime ortasındaki /p/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /b/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT tepil- > tepül-: tepilmek. (s. 869) > **HT.tebül-:** tepilmek. (s. 488)

Sözcük Hakas Türkçesinde iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *tepil-*: DLT’de kelime ortasındaki /p/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /b/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

2. *tepül-*: DLT’de kelime ortasındaki /p/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /b/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT tepiş-: tekmeleşmek, tepişmek. (s. 869) > **HT.tebīs-:** tepişmek. (s. 488)

DLT'de kelime ortasındaki /p/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /b/ ye, kelime içindeki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye ve kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT teri: deri. (s. 871) > **HT.tiri:** deri(si). (s. 505)

DLT'de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT teriñ: Oğuzlarda her şeyin bol ve derini. (s. 871) > **HT. tireñ:** derin. (s. 504)

DLT'de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT teve: Oğuzlarda deve. ~ **tewe:** deve. ~ **tewi:** Türklerde (ölçünlü Türkçede) deve. (s. 873) > **HT.tibe:** deve. (s. 497)

Sözcük Hakas Türkçesinde üç şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *teve:* DLT'de ilk hecedeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde /i/ ye, kelime içindeki /v/ sesi süreksizleşerek /b/ ye değişmiştir.

2. *tewe:* DLT'de ilk hecedeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime içindeki /w/ sesi /b/ ye değişmiştir.

3. *tewi:* DLT'de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde sırasıyla /i/ ve /e/ ye değişmiştir.

DLT tez-: kaçmak. (s. 874) > **HT.tis- (i):** kaçmak. (s. 506)

DLT'de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT tezek: at pisliği. (s. 874) > **HT. tizek:** tezek. (s. 507)

DLT'de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT temür: demir. (s. 868) > **HT.timür:** 1. demir. 2. demir, demirden. 3. *mec.* demir gibi, sert. (s. 501)

DLT’de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT’de “demir” anlamındaki sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT teñ: denk ve akran. (s. 868) > **HT.tiñ:** 1. s. denk, eşit. 2. s. düz. 3. z*f.* düz. 4. z*f.* denk, eşit, birlikte. (s. 502)

DLT’de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

DLT teñiz: deniz. (s. 868)> **HT.tiñis:** deniz, okyanus. (s. 503)

DLT’de kelime içindeki /e/ ve /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde “okyanus” anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT teñleş-: denkleşmek, denk duruma gelmek. (s. 868) > **HT.tiñnes-:** denkleşmek, eşit olmak. (s. 503)

DLT’de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT’de “teñ” ismine –la-, -le- isimden türemiş fiil yapma eki getirilmek suretiyle isim fiilleştirilmiştir. Hakas Türkçesinde de “tiñ” ismine –la- (ve varyantları) isimden fiil yapma eki getirilmiştir. DLT’de fiilden fiil yapan –ş- eki Hakas Türkçesinde –s- şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek, Hakas Türkçesinde de aynı işlevi devam ettirmektedir.

DLT tep-: tekme atmak, tekmelemek, tepmek. (s. 869) > **HT.tip-:** tekme atmak, tepmek. (s. 503)

DLT’de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT ter: 1. ter. 2. parayla çalıştırılan kişinin ücreti. (s. 871) > **HT.tir:** ter. (s. 504)

DLT’de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT'deki “parayla çalıştırılan kişinin ücreti” anlamını kaybetmiş ve anlam alanı daralmıştır.

DLT terle-: ter sızdırmak, terlemek. (s. 872) > **HT.tirle-:** terlemek. (s. 505)

DLT'de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT terlet-: terletmek. (s. 872) > **HT.tirlet-:** terletmek. (s. 505)

DLT'de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT tıkmn-: (bir şeyi, bir şeyin içine) şiddetle ve tekmeyle sokmak. (s. 876) > **HT.tığın-:** 1. tıkamak, sokmak. 2. tıkmak, gövdeye indirmek. (s. 492)

DLT'de kelime ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /ğ/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'deki anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde ikinci anlam kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT tıl: 1. genel olarak dil (*lisa:n*); konuşma organı (*lisa:n*). 2. dil, lehçe. 3. konuşma, söz. (s. 876) > **HT.tıl:** 1. ağızdaki organ, dil 2. dil, lisan. 3. haber. 4. *mec.* dil. (s. 500)

DLT'de kelime ortasındaki /ı/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde mecaz anlam kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT tıñla-: dinlemek, (söze) kulak asmak. (s. 878) > **HT.tıñna-:** dinlemek. (s. 495)

DLT'de kelime içindeki /l/ sesi Hakas Türkçesinde /n/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'de “(söze) kulak asmak” deyimini yitirmiş ve anlam alanı daralmıştır.

DLT tıñlat-: (söz) işittirmek ve dinlemeyi sağlamak, dinletmek. (s. 878) > **HT.tıñnat-:** dinletmek, işittirmek. (s. 495)

DLT'de kelime içindeki /l/ sesi Hakas Türkçesinde /n/ ye değişmiştir.

DLT tırnak: tırnak. (s. 878) > **HT.tırğah:** 1. tırnak. 2. pençe. (s. 496)

DLT’de kelime içindeki /ñ/ sesi Hakas Türkçesinde /ğ/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılışarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki “tırnak” anlamını korumakla beraber Hakas Türkçesinde “pençe” anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT tışı: dişi, her şeyin dişisi. (s. 878) > **HT.tiži:** dişi, erkek karşıtı. (s. 507)

DLT’de içindeki /ı/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ya, kelime ortasındaki /ş/ sesi tonlulaşarak /z/ ye değişmiştir.

DLT tiş > tiş: diş. (s. 878) > **HT.tis (ı.):** diş. (s. 505)

DLT’de içindeki /ı/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT ti- ~ te-: demek, söylemek. (s. 879) > **HT.ti-:** demek, söylemek. (s. 497)

Sözcük DLT’de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *ti-*: DLT’de kelime sonundaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

2. *te-*: DLT’de kelime sonundaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT tik-: dikmek. (s. 879) > **HT.tik- (ı.):** dikmek. (s. 499)

DLT’de içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT til-: boylamasına kesmek, dilmek. (s. 881) > **HT.til-:** 1. dilmek. 2. koparmak. 3. yırtmak. 4. kesmek. (s. 500)

DLT’de içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde “yırtmak” anlamını kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT tile-: istemek; isteyip aramak. (s.881)> **HT.tile-:** 1. aramak. 2. dilemek, istemek. (s. 500)

DLT’de içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT tilek: dilek. (s. 881) > **HT.tileg:** 1. arama. 2. dilek, istek. (s. 500)

DLT'de içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi tonlularak /g/ ye değişmiştir.

DLT'de "dilek" anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT tilet-: istetmek, aratmak. (s. 881) > **HT.tilet-:** 1. aratmak. 2. diletmek, istetmek. (s. 501)

DLT'de içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT tilim: dilim, boyuna kesilmiş veya yarılmış her şey. (s. 881) > **HT.tilim:** dilim. (s. 501)

DLT' de içindeki /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT tilkü: tilki. (s. 882) > **HT.tülgü:** tilki. (s. 533)

DLT'de ilk hecedeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde yuvarlaklaşarak /ü/ ye, kelime içindeki /k/ sesi tonlularak /g/ ye değişmiştir.

DLT tin: yular, dizgin. (s. 882) > **HT.tin:** dizgin. (s. 502)

DLT'de kelime içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT tire-: destek yapmak. (s. 882) > **HT.tire-:** diremek, dayamak, destek koymak. (s. 504)

DLT'de içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT tiregü: kendisine dayanılacak ve yelken ve benzeri şeyleri dik tutacak olan nesne (direk). (s. 882) > **HT.tireg:** direk, destek, dayak. (s. 504)

DLT'de içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir ve kelime sonundaki /ü/ sesi düşmüştür.

DLT tiren-: (bir yere) Dayanmak. (s. 882) > **HT.tiren-:** dayanmak, yaslanmak, destek almak. (s. 504)

DLT'de içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT tiriğ: canlı, diri. (s. 883) > **HT.tiriğ:** 1. diri, canlı. 2. *meç.* canlı, güçlü. 3. canlı, parlak. (s. 505)

DLT’de içindeki /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT tirin-: kendi başına toplamak. (s. 883) > **HT.tirin-:** derlenmek, toparlanmak, hazırlanmak. (s. 505)

DLT’de ikinci hecedeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT tirsgek: 1. göz kapağında çıkan sivilce. 2. elin dirseği. (s. 883) > **HT.tirseğ (ı):** dirsek. (s. 505)

DLT’de kelime başındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir ve kelime ortasındaki /g/ sesi düşmüştür.

Sözcük DLT’deki “göz kapağında çıkan sivilce” anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlam daralması yaşamıştır.

DLT tişle-: dişlerle ısırarak. (s. 884) > **HT.tište-:** dişlemek, dişleriyle ısırarak. (s. 507)

DLT’de kelime başındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime içindeki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT’de isimden fiil yapan –le- eki Hakas Türkçesinde kendinden önceki ünsüzün durumuna göre –te- (ve varyantları) şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak aynı kalmıştır.

DLT titreş-: (insan) titremek, titreşmek; (nesne) yerinden oynamak, titreşmek. (s. 884) > **HT.titires-:** titreşmek, titremek. (s. 507)

DLT’de ilk hecedeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir ve iki ünsüz arasında /ĩ/ ünlüsünün türemesiyle *tĩtires-* şeklini almıştır.

DLT’de kelime sonundaki fiilden fiil yapan –ş- eki Hakas Türkçesinde –s- şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak aynıdır.

Sözcük DLT'deki “(nesne) yerinden oynamak, titreşmek” anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlam alanı daralmıştır.

DLT tiz: diz. (s. 885) > **HT.tīs (ı.):** diz. (s. 506)

DLT'de kelime ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT tiz-: dizmek. (s. 885) > **HT.tīs- (ı.):** dizmek. (s. 506)

DLT'de kelime ortasındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT toğ-: doymak. s. 885. ~ **toy-:** doymak. (s. 894) > **HT.tos-:** doymak. (s. 519)

Sözcük DLT'de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. **toğ-:** DLT'de kelime sonundaki /đ/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak tonsuz /s/ ye değişmiştir.

2. **toy-:** DLT'de kelime sonundaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT tok: tok. (s. 888) > **HT.toh (ı):** 1. tokluk. 2. tok. 3. besleyici, gıdalı. (s. 511)

DLT'de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT tokson: doksan. (s. 889) ~ **tokuz ön:** doksan, dokuz kere on. (s. 890) > **HT.toğizon:**s. doksan. (s. 510)

Sözcük DLT'de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. tokson: DLT'de kelime ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /ğ/ ye, kelime içindeki /s/ sesi tonlularak /s/ ye değişmiştir. Sözcükte Hakas Türkçesinde iki ünsüz arasında /ı/ ünlüsü türemiştir.

2. *tokuz ön*: DLT’de kelime içindeki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılışarak /ğ/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir. Hakas Türkçesinde ilk heceden sonra /o/ ve /ö/ ünlüleri bulunmadığı için ön ayrı yazılmıştır.

DLT tokuz: dokuz. (s. 890) > **HT.toğıs (ı)**: dokuz. (s. 510)

DLT’de kelime ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılışarak /ğ/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya ve kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLTtog-: doğmak. (s. 886) > **HT.tuğ-**: yavrulamak, yumurtlamak. (s. 526)

DLT’de kelime ortasındaki /o/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /u/ ya, sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT tolga-: (yün çilesi) dolamak. (s. 890) > **HT.tolğa**: 1. döndürmek, çevirmek. 2. dolamak. 3. burmak, kıvrırmak. 4. (yakasına) yapışmak. (s. 513)

DLT’de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT toprak: toprak, kum; toz. (s. 892) > **HT.tobrah**: yer, toprak. (s. 508)

DLT’de kelime içindeki /p/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /b/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılışarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki “toz” anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlam daralmasına uğramıştır.

DLT tökül-: birisi tarafından veya kendi kendine dökülmek. (s. 865) > **HT.tögül-**: dökülmek. (s. 521)

DLT’de kelime ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /g/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ı/ ye değişmiştir.

DLT töküş-: dökmede, akıtmada yardım etmek veya yarışmak. (s. 895) > **HT.tögıs-**: karşılıklı dökmek, serpiştirmek. (s. 521)

DLT’de kelime ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /g/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT torku: ipek. (s. 893) > **HT.toręı:** 1. ipek. 2. ipekli, ipekten. 3. ipek gibi, kıymetli. (s. 518)

DLT’de kelime içindeki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılarak tonlu /v/ ye, kelime sonundaki /u/ sesi daralarak “ı” ya değişmiştir.

Sözcük DLT’deki “ipek” anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT toz-: bazı Kıpçak, Yemek, Suvar ve Bulgarlar Rus’a ve Rum’a kadar uzananlarca doymak. (s. 894) > **HT.tos-:** doymak. (s. 519)

DLT’de kelime sonundaki “z” sesi tonsuzlarak “s” ye değişmiştir.

DLT törtünç: dördüncü. (s. 897) > **HT.törtünci:** dördüncü. (s. 523)

Yalın olan sayı isimleri kendilerinden sonra gelen herhangi bir ismi nitelediklerinde “asıl sayı sıfatı” adını alırlar. DLT’de asıl sayı isimleri üzerine getirilen –inç-, -inçi-, -ümç-, -ünçü- ekleri ile yapılmaktadır. Hakas Türkçesinde ise sıra sayı sıfatları ünlüyle biten sayılara –ncı, -nci; ünsüzle biten sayılara –ıncı-, –inci eklerinin getirilmesiyle yapılır.

DLT tōş: dōş, göğsün başı, göğüs. (s. 897) > **HT.tōs (I.):** 1. dōş, göğüs. 2. dağ yamacı. (s.523)

DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci olarak “dağ yamacı” anlamını kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT tōşe-: (dōšek vb) dōşemek. (s. 897) > **HT.tōze-:** dōşemek, sermek. (s. 523)

DLT’de kelime ortasındaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /z/ ye değişmiştir.

DLT tōşel-: birisi tarafından dōşenmek. (s. 897) > **HT.tōzel-:** dōşenmek. (s. 523)

DLT’de kelime ortasındaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /z/ ye değişmiştir.

DLT töşen-: (kendi başına döşek vb) döşemek. (s. 897) > **HT.tözen-:** döşenmek. (s. 523)

DLT’de kelime ortasındaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /z/ ye değişmiştir.

DLT töşet-: döşetmek. (s. 897) > **HT.tözet-:** döşetmek. (s. 523)

DLT’de kelime ortasındaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /z/ ye değişmiştir.

DLT töz: 1. asıl. 2. üst tabaka. (s. 898) > **HT.tös:** 1. ruh. 2. tılsım. 3. kök, öz, esas. (s. 523)

DLT’de kelime sonundaki /z / sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük hem anlam genişlemesine hem anlam daralmasına uğramıştır. DLT’deki ikinci anlamını kaybederek anlamı daralmış, Hakas Türkçesinde ikinci ve üçüncü anlam kazanarak anlam alanı genişlemiştir.

DLT tüg: sancak, tuğ. (s. 898) > **HT.tuğ:** tuğ, bayrak. (s. 526)

DLT’de kelime sonundaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT tumşuk: kuşun gagası, gaga. (s. 900) > **HT. tumzuh:** 1. burun. 2. gaga. (s. 527)

DLT’ de kelime içindeki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /z/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’ de “kuşun gagası, gaga” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte “burun” anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT turuᡃ-: 1. beraber ayaġa kalkmak. 2. (birine) mukavemet etmek. (s. 903)
> **HT.turıs-:** 1. (birlikte) durmak, bekleᡃmek. 2. (birine) arka çıkmak, savunmak. (s. 529)

DLT’de ikinci hecedeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya, kelime sonundaki /ᡃ/ sesi /s/ ye deġiᡃmiᡃtır.

DLT tusu: fayda ve Şifa. (s. 903) > **HT.tuza:** yardım, yarar, fayda. (s. 531)

DLT’de kelime içindeki /s/ sesi tonlulaᡃarak /z/ ye, kelime sonundaki /u/ sesi geniᡃleyerek /a/ ya deġiᡃmiᡃtır.

Sözcük DLT’deki “Şifa” anlamını Hakas Türkçesinde kaybederek anlam daralması yaᡃamıᡃtır.

DLT tuᡃag: atın n ayaklarını baġlamak için kullanılan köstek. (s. 903) > **HT.tuzah:** 1. bukaġı, köstek. 2. ilmikli kapan, kuᡃ kapanı. (s. 531)

DLT’de kelime ortasındaki “Ő” sesi Hakas Türkçesinde tonlulaᡃarak /z/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi sızıcılaᡃarak /h/ ye deġiᡃmiᡃtır.

Sözcük DLT’deki anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmıᡃ ve anlam alanı geniᡃlemiᡃtır.

DLT tuttur-: tutmak, yakalamak için emir vermek, tutturmak. (s. 905)> **HT.tut(t)ır-:** tutturmak, tutuᡃturmak. (s. 530)

DLT’de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya deġiᡃmiᡃtır.

DLT tuyag: toynak. (s. 906) > **HT.tuyġah:** toynak. (s. 530)

DLT’de kelime sonundaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaᡃarak tonlu /ġ/ ye deġiᡃmiᡃtır. DLT’de *tuyag* Şeklinde olan kelime Hakas Türkçesinde yukarıdaki fonetik deġiᡃime ek olarak kelime içinde /ġ/ sesinin türemesiyle *tuyġah* Şeklini almıᡃtır.

DLT tuyagliġ: tırnaklı, toynaklı (hayvan). (s. 906) > **HT.tuyġahtıġ:**s. toynaklı. (s. 531)

DLT’de kelime sonundaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaᡃarak tonlu /ġ/ ye deġiᡃmiᡃtır ve Hakas Türkçesinde /ġ/ sesi tremiᡃtır.

DLT’de “*tuyag*” sözcüğüne isimden isim yapan –lıg-, -lig-, -lug-, -lüg eklerinin getirilmesiyle *tuyaglıg* şeklini alan sözcük Hakas Türkçesinde “*tuyğah*” ismine –lığ-, -lığ-, -nığ-, nığ-, -tığ-, -tığ isimden isim yapma eklerinden biri getirilerek “*tuyğahıtığ*” şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak değişmemiştir.

DLT tüz: tuz. (s. 906) > **HT.tus (ı.):** 1. tuz. 2. tuzla ilgili. (s. 529)

DLT’ de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci anlam kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT tuza-: tuzlamak. (s. 906) > **HT.tusta-:** tuzlamak. (s. 529)

DLT’ de kelime içindeki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT’de kelime sonundaki genellikle kök isimlere gelen ve daha çok geçişli-etken fiiller teşkil eden –a-, -e- eki Hakas Türkçesinde –la-, -le-, -na-, -ne-, -ta-, -te- şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlamsal olarak değişmemiştir.

DLT tuzak: tuzak, avda kullanılan ağ. (s. 907) > **HT.tuzah:** 1. bukağı, köstek. 2. İlmikli kapan, kuş kapanı. (s. 531)

DLT’de kelime içindeki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT tüzlug: tuzlu, tuzu olan (et vb). (s. 907) > **HT.tustığ:s.** tuzlu. (s. 530)

DLT’de kelime içindeki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT’de isme –lıg-, -lig-, -lug-, -lüg eklerinin getirilmesiyle *tüzlug* şeklini alan sözcük Hakas Türkçesinde –lığ-, -lığ-, -nığ-, nığ-, -tığ-, -tığ eklerinin getirilmesiyle *tustığ* şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak değişmemiştir.

DLT türül-: dürülmek. (s. 912) > **HT.türil-:** dürülmek, toplanmak, yığılmak, toparlanmak. (s. 535)

DLT’de ikinci hecedeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT tũř-: dũrmede yardımcı olmak veya yarışmak. (s. 912) > **HT.tũris-**: birlikte dũrmek, toplamak, yığmak. (s. 535)

DLT’de ikinci hecedeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ĩ/ ye, kelime sonundaki /ř/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT tũř-: dũř, rũya. (s. 912) > **HT.tũs (ũ.)**: dũř, rũya. (s. 535)

DLT’de kelime sonundaki /ř/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

DLT tũř-: 1. inmek. 2. dũřmek. (s. 912) > **HT.tũs-**: 1. inmek. 2. kalmak. 3. dũřmek. 4. rastlamak. 5. yatmak. 6. (rũzgâr) çıkmak, esmek. 7. (yağmur) yağmak, inmek. 8. (ışık) vurmak. 9. *meç.* hisse, pay dũřmek. 10. yardımcı fiil olarak fiilin tezliğini ifade eder. (s. 535)

DLT’de kelime sonundaki /ř/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

DLT, de “inmek; dũřmek” anlamlarıyla kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamları korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı değişlemiştir.

DLT tũřũr-: 1. dũřũrmek. 2. indirmek. (s. 913) > **HT.tũzĩr-**: 1. indirmek. 2. dũřũrmek. 3. kaybetmek, yitirmek. (s. 536)

DLT’de kelime içindeki /ř/ sesi Hakas Türkçesinde tonlulaşarak /z/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’deki anlamlarını korumakla birlikte yeni anlamlar da kazanmış ve anlam alanı değişlemiştir.

DLT tũtũn: duman. (s. 913) > **HT.tũdũn**: duman. (s. 532)

DLT’de kelime ortasındaki /t/ sesi Hakas Türkçesinde tonlulaşarak /d/ ye değişmiştir.

DLT tũz: 1. eşit, denk. 2. dũz. (s. 914) > **HT.tũs (ũ)**: dũz. (s. 535)

DLT’de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki “eşit, denk” anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlam alanı daralmıştır.

DLT uç-: uçmak. (s. 915) > **HT.us- (u.):** uçmak. (s. 542)

DLT’de kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT uğı-: uyumak. (s. 916) > **HT.uzu-:** 1. uyumak.2. yatmak, biriyle yatmak. 3. donup kalmak. 4. (yoğurt) oluşmak. (s. 544)

DLT’de kelime içindeki /đ/ sesi Hakas Türkçesinde /z/ ye, kelime sonundaki /ı/ sesi /u/ ya değişmiştir.

DLT’de “uyumak” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT uk-: anlamak, öğrenmek. (s. 919) > **HT.uh-:** 1. duymak, dinlemek, işitmek. 2. anlamak. (s. 538)

DLT’de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’de “anlamak, öğrenmek” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT ulı-: ulumak. (s. 920) > **HT.ulı-:** ulumak (köpek, kurt). (s. 539)

DLT’de kelime sonundaki /ı/ sesi Hakas Türkçesinde /u/ sesine değişmiştir.

DLT ulı-: birlikte ulumak. (s. 921) > **HT.ulus-:** uluşmak. (s. 540)

DLT’de kelime sonundaki /ı/ sesi Hakas Türkçesinde/u/ ya değişmiştir ve kelime sonundaki işteş -ş- eki Hakas Türkçesinde –s- şeklindedir.

DLT ūht- > ulht-: ulutmak. (s. 921) > **HT.ulut-:** ulutmak. (s. 540)

DLT’de kelime sonundaki /ı/ sesi Hakas Türkçesinde /u/ sesine değişmiştir.

DLT ulug: yüce, ulu, büyük. (s. 921) > **HT.ulug:**s. 1. büyük, geniş. 2.yaşlı. 3. *mec.* büyük. (s. 539)

DLT’de kelime sonundaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'deki anlamlarına ek olarak Hakas Türkçesinde ikinci ve üçüncü anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

unıt- > **unut-**: unutmak. (s. 922) **undu-**: unutmak. (s. 540)

DLT'de sözcük iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. **unıt-**: Hakas Türkçesinde kelime içinde /ı/ sesi düşmüştür ve kelime sonunda /u/ sesi türemiştir ve DLT'de kelime sonundaki /t/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /d/ ye değişmiştir.

2. **unut-**: Hakas Türkçesinde kelime içindeki /u/ sesi düşmüştür ve kelime sonunda /u/ sesi türemiştir ve DLT'de kelime sonundaki /t/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /d/ ye değişmiştir.

DLT uruk: ip. (s. 923) > **HT.uruh:** organ, kendir, ip. (s. 541)

DLT'de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızılılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT uruş > **ūruş:** dövüş ve savaş, mücadele. (s. 924) > **HT.urus:** vuruş, dövüş, savaş, kavga. (s. 542)

DLT'de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

DLT uruş- > **urış-**: vuruşmak, savaşmak. (s. 924) > **HT.urus-**: dövüşmek, vuruşmak, çarpışmak, tutuşmak, kapışmak. (s. 542)

Sözcük DLT'de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. **uruş-**: DLT'de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

2. **urış-**: DLT'de kelime içindeki /ı/ sesi Hakas Türkçesinde /u/ ya, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir

DLT uyal-: utanmak ve çekinmek. (s. 927) **uyat-**: utanmak, sıkılmak. (s. 543)

DLT'de kelime sonundaki /l/ sesi Hakas Türkçesinde süreksizleşerek /t/ ye değişmiştir.

DLT ūz: eli sanatlı ve mesleğinde mahir (insan). (s. 928) **us (ı):** uz, usta. (s. 542)

DLT’de kelime sonundaki /z/ Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT uzak: uzamış olan, uzun, uzun süre. (s. 928) > **HT.uzah (u.):**s. 1. uzun, uzun zaman. 2. uzak. (s. 544)

DLT’de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’ deki anlamlarını koruyarak Hakas Türkçesinde “uzak” anlamını da kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT üç: üç. (s. 929) **üs (ı.):** üç. (s. 551)

DLT’de kelime sonundaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT üçünc: üçüncü. (s. 929) > **HT.üçünci:**s. üçüncü. (s. 547)

. Yalın olan sayı isimleri kendilerinden sonra gelen herhangi bir ismi nitelediklerinde “asıl sayı sıfatı” adını alırlar. DLT’de asıl sayı isimleri üzerine getirilen –inç, –inçi, –ünç, –ünçü ekleri ile yapılmaktadır. Hakas Türkçesinde ise sıra sayı sıfatları ünlüyle biten sayılara –ncı, –nci; ünsüzle biten sayılara –ıncı, –inci eklerinin getirilmesiyle yapılır.

DLT üd: Oğuzlarda ve onlara uyanlarda delik. (s. 929) ~ **üt** > **üt:** delik. (s. 936) > **HT.üt (ı):** delik. (s. 551)

Sözcük DLT’de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *üd:* DLT’de kelime sonundaki /t/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /d/ ye değişmiştir.

2. *üt* > *üt:* Sözcük herhangi bir fonetik değişmeye uğramamıştır.

DLT ülker: Ülker yıldızı. (s. 932) > **HT.ülger:** ülker. (s. 548)

DLT’de kelime ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /g/ ye değişmiştir.

DLT ülüş: pay, hisse. (s. 932) > **HT.ülüs:** pay, hisse, ülüş. (s. 549)

DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

DLT ünde-: seslenerek çağırmak. (s. 932) > **HT.ünne-:** seslemek, seslenmek. (s. 549)

DLT'de kelime içindeki /d/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /n/ ye değişmiştir.

DLT ündeş-: karşılıklı çağırmak, çağırışmak. (s. 932)> **HT.ündes-:** seslenmek, cevap vermek. (s.549)

DLT'de kelimenin sonunda bulunan işteşlik eki -ş- Hakas Türkçesinde -s- ye değişmiştir. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak değişmemiştir.

DLT ürk-: (kurttan, düşmandan vb. şeylerden) ürmek. (s. 934) > **HT.ürgü-:** ürmek, korkmak. (s. 550)

DLT'de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /g/ ye değişmiştir ve kelime sonunda /ü/ sesi türemiştir.

DLT ürküş-: (birden çok insan, topluluk) ürmek, korkarak kaçışmak. (s. 934) > **HT.ürgüs-:** ürkütmek. (s. 550)

DLT'de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

DLT ürküt-: ürkütmek. (s. 934) > **HT.ürgüt-:** ürkütmek. (s. 550)

DLT'de kelime ortasındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /g/ ye değişmiştir.

DLT üşi- > üşü-: çok üşümek, soğuk almak. (s. 935) > **HT.üzü-:** 1. üşümek. 2. donmak, çok üşümek. (s. 552)

Sözcük DLT'de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *üşi-*: DLT'de kelime içindeki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /z/ ye, kelime sonundaki /ü/ sesi daralarak /i/ ye değişmiştir.

2. *üşü-*: DLT'de kelime ortasındaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /z/ ye değişmiştir.

DLT üşit- > üşüt-: soğuyuncaya kadar soğukta bırakmak. (s. 936) > **HT.üzüt-:** üşütmek. (s. 552)

Sözcük DLT'de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *üşit-*: DLT’de kelime içindeki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /z/ ye, kelime içindeki /i/ sesi yuvarlaklaşarak /ü/ ye değişmiştir.

2. *üşüt-*: DLT’de kelime içindeki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /z/ ye değişmiştir.

DLT üz: yağ. (s. 937) > **HT.üs (u):** yağ. (s. 551)

DLT’de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT üz-: koparmak, kesmek, kesip atmak. (s. 937)> **HT.üs-:** 1. kesip koparmak. 2. plâni, anlaşmayı bozmak. 3. sözü kesmek. (s. 551)

DLT’de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Hakas Türkçesinde DLT’dekine ek olarak sözcüğe yeni anlamlar eklenmiştir. Böylece sözcük anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT üztür-: kopartmak. (s. 937) > **HT.üstür-:** kestirmek. (s. 551)

DLT’de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /s/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT üzül-: kopmak. (s. 937) > **HT.üzül-:** kesilmek, kopmak, sınırlanmak. (s. 551)

DLT’de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT yā: yay. (s. 939) > **HT.çaa (u):** yay. (s. 69)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir. DLT’de kelime içindeki uzun /ā/ sesi Hakas Türkçesinde korunmuştur.

DLT yağ- ~ yat-: yaymak, sermek. s. 939. **~yay-:** 1. (elbise vb. şeyleri suda) çalkalamak. 2. meylettirmek. (s. 961) > **HT.çay-:** 1. yaymak, sermek, serpmek. 2. sürmek, yaymak. 3. yıkmak, saçmak, dağıtmak. 4. (dedikodu) yaymak. (s. 85)

Sözcük DLT’de üç şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *yağ-*: DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /d/ sesi sızıcılaşarak /y/ ye değişmiştir.

2. *yat-*: DLT’de kelime başındaki /y/ sesi tonsuzlaşarak /ç/ ye kelime sonundaki /t/ sesi tonlularak /y/ ye değişmiştir.

3. *yay-*: DLT’de kelime başındaki ve sonundaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’deki anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yadag: yaya. (s. 939) > **HT.çazağ (m):**s. yaya. (s. 88)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime ortasındaki /d/ sesi sızıcılaşarak /z/ ye ve kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT yağıl-: 1. (askerler, yabancılar vb. için) dağılmak, yayılmak. 2. yayılmak, serilmek. (s. 939) ~**yayıl-:** 1. (asker vb) yayılmak. 2. sallanmak, titreyip salınmak. (s. 960) **çazıl- (u):** yayılmak, açılmak. (s. 89)

Sözcük DLT’de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *yağıl-*: DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime ortasındaki /d/ sesi /z/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de daha dar anlamda kullanılırken Hakas Türkçesinde anlam alanı genişlemiştir.

2. *yayıl-*: DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /y/ sesi /z/ ye değişmiştir.

Sözcük hem anlam daralması hem de anlam genişlemesi yaşamıştır. DLT’de “yayılmak” anlamı sadece asker vb. ile sınırlı tutulmuştur Hakas Türkçesinde ise daha geniş anlamda kullanılmıştır. Bu bakımdan sözcük anlam genişlemesi yaşamıştır. Bununla birlikte sözcük DLT’deki “sallanmak, titreyip salınmak” anlamlarını kaybederek anlam daralması yaşamıştır.

DLT yāğ > yag: 1. yağ. 2. Oğuzlarda iç yağı. (s.940) > **HT.çağ:** hayvansal yağ. (s. 72)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /ç/ sesi yumuşayarak /g/ ye değişmiştir.

yagıla-: 1. düşmanla savaşmak. 2. düşmanlık etmek, düşmanlık yapmak. (s. 941) **çaala-:** 1. savaşmak. 2. savaşa gitmek. 3. kavga etmek. 4. küfretmek. (s. 69)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir ve iki ünlü arasındaki /g/ sesi düşmüştür. Böylece yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’de verilen anlamlarına ek olarak üçüncü ve dördüncü anlamlar kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

yağır: büyükbaş hayvanların yarası. (s. 941) **çaar:** yağır, atın sırtında oluşmuş yara. (s. 69)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir ve iki ünlü arasındaki /g/ sesi düşmüştür. Böylece yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

Sözcük DLT’de daha dar anlamda kullanılırken Hakas Türkçesinde daha genel manada kullanılmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yağ-: yağmak. (s. 940) > **HT.çağ-:** yağmak. (s. 72)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yagla- > yāgla-: yağlamak. (s. 941) > **HT.çağla- (ı.):** yağlamak, iç yağı sürmek. (s. 74)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye , kelime ortasındaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT yāghg: yağlı olan. (s. 941) **çağlıg:**s. 1. yağlı. 2. yağlı, yağ bulaşmış. (s. 74)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT’de isimden isim yapan –lıg- eki Hakas Türkçesinde sondaki /g/ sesinin yumuşamasıyla /-lığ-/ şeklini almıştır. Fonetik olarak değişen ek anlamsal olarak değişmemiştir.

DLT yaka: elbise yakası. (s. 943) > **HT çağa:** 1. kıyı, kenar. 2. kemer, kuşak. 3. yaka. (s. 72)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /k/ sesi sızıcılaşarak /ğ/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yakın: yakın. (s. 943) > **HT.çağın:** 1. yakın, uzak karşıtı. 2. yakın, kadar. 3. yakın, akraba. (s. 73)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /k/ sesi sızıcılaşarak /ğ/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci ve üçüncü anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yalga-: yalamak (s. 945) ~ **yalwa-:**yalamak.(s. 946) > **HT.çalğa-:** yalamak, lap lap içmek. (s. 76)

Sözcük DLT’de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *yalga-*: DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

2. *yalwa-*:DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /w/ sesi /b/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde “lap lap içmek” anlamını kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT yalğan-: yalamak, yalanmak. (s. 945) > **HT.çağlan-:** yalanmak. (s. 76)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

Hakas Türkçesinde *çağlan-* şeklinde olması beklenen sözcük *çağlan-* şeklinde gösterilmektedir. Söyleyişi kolaylaştırma yönünde meydana gelen bu olaya göçüşme (yer değiştirme = metatez) denilmektedir.

DLT yalgaş-: (birden çok kişi) yalamak, yalaşmak. (s. 945) > **HT.çalğas-:** yalaşmak, birbirini yalamak. (s. 76)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT yalgat-: yalatmak. (s. 945) > **HT.çağlat-:** yalatmak. (s. 76)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

Hakas Türkçesinde *çalğat-* şeklinde olması beklenen sözcük *çağlat-* şeklinde gösterilmektedir. Söyleyişi kolaylaştırma yönünde meydana gelen bu olaya göçüşme (yer değiştirme = metatez) denilmektedir.

DLT yalın: ateşin alevi, alev. (s. 945) > **HT.çalın:** 1. yalım, alev. 2. *mec.* yalım, alev. 3. Şimşek, yıldırım. (s. 77)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT yalwan-: yalanmak. (s.946) > **HT.çağlan-:** yalanmak. (s. 76)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /w/ sesi /ğ/ ye değişmiştir.

Hakas Türkçesinde *çalğan-* şeklinde olması beklenen sözcük *çağlan-* şeklinde gösterilmektedir. Söyleyişi kolaylaştırma yönünde meydana gelen bu olaya göçüşme (yer değiştirme = metatez) denilmektedir.

DLT yañak: 1. ağızın iki tarafında, dişlerin oturduğu kemik. 2. bir şeyin yanı, kenarı. (s. 949) > **HT.naah:** 1. yanak. 2. yanak. (s. 305)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde/n/ ye değişmiştir. DLT’de iki ünlü arasındaki /ñ/ sesi düşmüştür.

DLT yañıla-: yenilemek. (s. 949) > **HT.naala-:** yenilemek. (s. 305)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde /n/ ye değişmiştir. DLT’de iki ünlü arasındaki /ñ/ sesi düşmüştür ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

DLT yañı: yeni. (s. 949) > **HT.naa:**s. 1. yeni. 2. taze. 3. yakın zaman. 4. genç, taze. (s. 305)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde /n/ ye değişmiştir. DLT’de iki ünlü arasındaki /ñ/ sesi düşmüştür ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci ve üçüncü anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde /n/ ye değişmiştir. DLT’de iki ünlü arasındaki /ñ/ sesi düşmüştür ve yan yana gelen iki ünlü benzeşmiştir.

DLT yap-: (kapıyı) çarpmak, kapatmak, örtmek. (s. 950) > **HT.çap-:** örtmek, kapatmak, kaplamak. (s. 78)

DLT’de kelime başındaki tonlu /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de dar anlamda “(kapıyı) çarpmak, kapatmak, örtmek” anlamında kullanılırken Hakas Türkçesinde daha genel anlamda kullanılmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yapçun-: yapışmak, yapışıp asılmak. (s. 950) > **HT.çapsın- (m.):** yapışmak, asılmak, tutunmak. (s. 79)

DLT’de kelime başındaki tonlu /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ye, kelime içindeki /ç/ sesi sızıcılaşarak /s/ ye ve kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT yapşur-: yapıştırmak. (s. 951)> **HT.çapsır-:** yapıştırmak. (s. 79)

DLT’de kelime başındaki tonlu /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /ş/ sesi /s/ ye ve kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT yaptur-: (kapı vb. bir şeyi) çarpmayı emretmek, kapattırmak. (s. 951) >

HT.çaptır-: 1. kapattırmak, örttürmek. 2. sardırmak, sarılmak, bürümek. (s. 80)

DLT’de kelime başındaki tonlu /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci anlam kazanmış ve sözcüğün anlamı genişlemiştir.

DLT yâr: yar, uçurum, sel sularının aktığı yarık. (s. 952) > **HT.çar:** yar, uçurum. (s. 80)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ye değişmiştir.

DLT’deki ikinci anlamını Hakas Türkçesinde kaybeden sözcük anlam daralması yaşamıştır.

DLT yar-: yarmak. (s. 952) > **HT.çar-:** 1. yarmak, kesmek, kırmak. 2. bölmek, ikiye ayırmak. (s. 80)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci olarak “bölmek, ikiye ayırmak” anlamını kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yara-: uymak ve yaramak; caiz (mümkün) olmak. (s. 952) > **HT.çara-:** yarmak, uygun olmak. (s. 80)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ye değişmiştir.

DLT yaran-: (birine) yaranmak; naz ve cilve yapmak. (s. 953) > **HT.çaran-:** yaranmak. (s. 80)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki “naz ve cilve yapmak” anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlam alanı daralmıştır.

DLT yaraş-: (insanlar) uyum sağlamak, anlaşmak. (s. 953) > **HT.çaras-:** 1. yaramak, uygun gelmek. 2. uzlaşmak, uyuşmak, barışmak. (s. 80)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT’de “(insanlar) uyum sağlamak, anlaşmak” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte “yaramak, uygun gelmek” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yarıl-: yarılmak. (s. 953) > **HT.çarıl-:** 1. kopmak, ayrılmak. 2. çiçek tomurcukları açılmak. 3. yarılmak. 4. (yavru) yumurtadan çıkmak. 5. ayrılmak. 6. eşler ayrılmak. (s.82)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ye değişmiştir.

DLT’de “yarılmak” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamına ek olarak yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yarıl-: yarıp kopmak, ayrılmak. (s. 953) > **HT.çarıl-:** 1. kopmak, ayrılmak. 2. çiçek tomurcukları açılmak. 3. yarılmak. 4. (yavru) yumurtadan çıkmak. 5. ayrılmak. 6. eşler ayrılmak. (s.82)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yarım: nesnenin yarısı, yarım. (s. 954) > **HT.çarım:s.** 1. yarım. 2. yarı. 3. buçuk. (s. 82)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yarın: kürek kemiği. (s. 954) **DLT çarın:** kürek kemiği. (s. 82)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ye değişmiştir.

DLT yartur-: (odun vb. şeyleri) yardırmak. (s. 955) **DLT çardır-:** 1. yardırmak. 2. böldürmek. (s. 81)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT’ de fiilden fiil yapan –tur eki Hakas Türkçesinde –dır şeklindedir.

Hakas Türkçesinde ikinci olarak “böldürmek” anlamını kazanan sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT yarış: iki adam arasında mal bölüşümü. (s. 954)> **HT.çarıs (ı.):** yarış, yarma, bölme, bölüm. (s. 83),

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT yarış: at yarışı. (s. 954) > **HT.çarıs (ı.):** yarış, müsabaka. (s. 83)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki “yarış” anlamını korumaktadır. Ancak DLT’de daha dar anlamda “at yarışı” olarak kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde genel manada “yarış, müsabaka” olarak kullanılmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yarış-: 1. yarışmak, at yarıştırmak. 2. yarı yarıya bölmek. (s. 954) > **HT.çarıs- (ı.):** yarışmak. (s. 83)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’de kullanılan ikinci anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve anlam alanı daralmıştır.

DLT yaru-: (güneş vb.) aydınlatmak; (karanlık bir yer) aydınlanmak. (s. 956)
> **HT.çarı-:** 1. aydınlanmak, parlamak, ışık saçmak. 2. yeni doğanın gözü açılmak. (s. 82)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde ikinci olarak “yeni doğanın gözü açılmak” anlamını kazanmış ve anlam alanı daralmıştır.

DLT yaruk: yarık. (s. 956) > **HT.çarık (ı.):** yarık, çatlak. (s. 82)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /u/ sesi daralarak /ı/ ya ve kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT yaruk: aydınlık, ışıklı, parlak; ışık. (s. 956) > **HT.çarık (ı.):**s. 1. açık, sarıh, vazıh. 2. parlak, aydınlık.

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /u/ sesi daralarak /ı/ ya ve kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamlarını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde “açık, sarıh, vazıh” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yasta-: (birinin arkasına) yastık koymak. (s. 957) > **HT.çasta-:** 1. yaslamak, yastık koymak. 2. yatak sermek. (s. 84)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde “yatak sermek” anlamını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yastuk: yastık. (s. 957) > **HT.çastık:** yastık. (s. 84)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya ve kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılışarak /h/ ye değişmiştir.

DLT yāş: 1. gözyaşı. 2. insanın yaşı. 3. taze. 4. yeşil. (s. 957) > **HT.čas (ı):** 1. küçük, yeni doğmuş. 2. taze. 3. yaş, kuru olmayan, taze. 4. yaş, gözyaşı. 5. yaş, bir yıl. (s. 83)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

Sözcükte hem anlam daralması hem de anlam genişlemesi meydana gelmiştir. Hakas Türkçesinde “küçük, yeni doğmuş; yaş, bir yıl” anlamlarını kazanmış ve bu bakımdan sözcük anlam genişlemesi yaşamıştır. Bununla birlikte sözcük DLT’deki “sallanmak, titreyip salınmak” anlamlarını kaybederek anlam daralması yaşamıştır.

DLTyāşa-: yaşamak. (s. 957) > **HT.çaza- (ıv):** yaşamak. (s. 87)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /ş/ sesi tonlulaşarak /z/ ye değişmiştir.

DLTyāşart-: yeşertmek. (s. 958) > **HT.çazart-:** yeşertmek. (s. 88)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLTyāşıl > yāşıl: yeşil. (s. 958) > **HT.çazıl:s.** yeşil. (s. 89)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /ş/ sesi tonlulaşarak /z/ ye değişmiştir.

DLTyāşur-: gizlemek, örtmek. (s. 958) > **HT.çazır-:** saklamak, gizlemek. (s. 89)

DLT’de kelime başındaki tonlu /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /ş/ sesi tonlulaşarak /z/ ye ve kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

Sözcük DLT’deki “örtmek” anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve sözcüğün anlam alanı daralmıştır.

DLTyāşut: gizli, gizlenmiş. (s. 958) > **HT.çazıt (ı):** 1. gizli. 2. sır, gizlilik. (s. 90)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /ş/ sesi tonlularak /z/ ye ve kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLTyāt: yabancı, ecnebi. (s. 959) > **HT.çat:** yad, el, başkası. (s. 84)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yat-: yatmak, (bir şeyin) altında uzun süre kalmak. (s. 958) > **HT.çat-:** 1. yatmak. 2. şimdiki zaman eki –yor. 3. uzanmak. 4. ekleşmiş olarak şimdiki zamanı bildiren yardımcı fiil olarak kullanılır. (s. 85)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'deki anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yaxşı: iyi. (s. 961) > **HT.çahsı:** 1. z.f. güzel, iyi. 2. s. güzel. (s. 74)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /ş/ sesi /s/ olmuştur.

DLT yāy: yaz. (s. 961) > **HT.çay (ı.):** yaz. (s. 85)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yaya: insanın kığı, kalçası. (s. 961) > **HT.çaya:** kalça. (s. 85)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yayıl-: (asker vb.) yayılmak. (s. 961) > **HT.çayıl-:** 1. yayılmak, dağılmak. 2. (duman) dağılmak. 3. (dedikodu) yayılmak. 4. serpilmek, saçılmak, yayılmak. (s. 86)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

Fiil Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT yaykal-: (su vb) çalkalanmak. (s. 962) > **HT.çayhal-:** sallanmak, çalkalanmak, ırgalanmak. (s. 86)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT yayla-: yaz mevsimini geçirmek, yaylamak. (s. 962) > **HT.çayla-:** yaylamak, yaylaya çıkmak. (s. 87)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yaylag: yayla, yazlık. (s. 962) > **HT.çaylağ:** yayla. (s. 87)

DLT'de kelime başındaki tonlu /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT yāz: 1. yaz. 2. ilkbahar. (s. 962) > **HT.çay (u.):** yaz. (s. 85)

DLT'de kelime başındaki tonlu /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi /y/ ye değişmiştir.

DLT'de “yaz; ilkbahar” anlamlarında kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde “ilkbahar” anlamını kaybetmiştir ve sözcüğün anlam alanı daralmıştır.

DLT yaz-: Oğuzcada yazmak. (s. 963) > **HT.ças- (i.):** sermek, yaymak, dağıtmak, yazmak. (s. 84)

DLT'de kelime başındaki tonlu /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir. DLT'de kelime sonundaki /z/ sesi Hakas Türkçesinde kelime sonunda bulunmadığından tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'deki “yazmak” anlamına ek olarak Hakas Türkçesinde “sermek, yaymak, dağıtmak” anlamlarını da karşılayarak anlamı genişlemiştir.

DLT yazıl-: çözülmek, açılmak. (s. 963) > **HT.çazıl- (ı):** yayılmak, açılmak. (s. 89)

DLT'de kelime başındaki tonlu /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yāzuk > yazuk: suç, günah. (s. 964) > **HT.çaziğ (ı):** 1. günah, yazık. 2. hata, yanlış. (s. 89)

DLT'de kelime başındaki tonlu /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir. DLT'de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir. DLT'de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak tonlu /ğ/ ye değişmiştir.

DLT yek: şeytan. (s. 964) > **HT.çik (ı):s.** 1. alçak, rezil. 2. şeytan, iblis. (s. 98)

DLT'de kelime başındaki tonlu /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir. DLT'de kelime ortasındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT yelne-: kısırak memesi doğum sırasında dolmak, memeye süt gelmek. (s. 965) çilne-: bk. > **HT.çilne-:** (meme) sütle dolmak, şişmek. (s. 100)

DLT'de kelime başındaki tonlu /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir. Hakas Türkçesinde kelime içinde /ı/ sesi türemiştir.

DLT yeñ-: Oğuz ve Kıpçak lehçesinde yenmek, galip gelmek. (s. 966) **çiñ-:** yenmek, galip gelmek, mağlup etmek. (s. 100)

DLT'de kelime başındaki tonlu /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir. DLT'de kelime ortasındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT yér ~ yer: yer. (s. 967) ~ **yir: yer:** yeryüzü; toprak; mekan; arazi; ülke. (s. 977) > **HT.çer:**kız. yer. (s. 91)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT’de *yir* şeklinde karşımıza çıkan kelime Hakas Türkçesinde /i/ sesinin genişleyerek /e/ olması sonucu *çer* şeklini almıştır.

Sözcük DLT’deki “yer” anlamını korumakla birlikte “toprak; mekân; arazi; ülke” anlamlarını da kazanmış ve anlam alanı genişlemiştir.

DLT yel ~ yël: yel, rüzgar; karındaki yel, gaz. (s. 974) > **HT.çil (ı.):** yel, rüzgar. (s. 99)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye kelime içindeki /e/ ~ /è/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki ikinci anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve sözcüğün anlam alanı daralmıştır.

DLT yeñ-: oğuz ve Kıpçak lehçesinde yenmek, galip gelmek. (s. 966) > **HT.çiñ:** yenmek, galip gelmek, mağlup etmek. (s. 100)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /e/ sesi daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT yer-: (dal vb. şeyleri) Demir kullanmadan, nazikçe yarmak. (s. 967) > **HT.çir-:** yirmek, kırmak, yarmak. (s. 101)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye kelime içindeki /e/ sesi daralarak /i/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’deki anlamına ek olarak “kırmak” anlamını da kazanmış ve sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT yet- > yit-: yetişmek, erişmek, ulaşmak. (s. 967) > **HT.çit-:** 1. kavuşmak, ulaşmak, yetişmek, varmak. 2. basmak, ulaşmak. 3. yetmek, yeterli olmak, kâfi gelmek. 4. yetmek, ulaşmak. (s. 102)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /e/ sesi daralarak /i/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT'deki anlamına ek olarak yeni anlamlar kazanmış ve sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT yıd: koku. (s. 968)> **HT.çıs (ı):** koku. (s. 95)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /d/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT yıdla-: (misk vb. bir şeyi) koklamak. (s. 968) > **HT.çısta-:** koklamak. (s. 95)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime ortasındaki /d/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT'de “yıd” ismine –la-, -le- isimden türemiş fiil yapma eki getirilmek suretiyle isim fiilleştirilmiştir. Hakas Türkçesinde de “çıs” ismine –la- (ve varyantları) isimden fiil yapma eki getirilmiştir. Fonetik olarak değişen ek, Hakas Türkçesinde de aynı işlevi devam ettirmektedir.

DLT yıdlan-: (et vb. şeyler) kokmak. (s. 969)> **HT.çıstan-:** koku saçmak, koku vermek. (s. 95)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime ortasındaki /d/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT'de “yıd” ismine –lan-, -len- isimden türemiş fiil yapma eki getirilmek suretiyle isim fiilleştirilmiştir. Hakas Türkçesinde de “çıs” ismine –tan (ve varyantları) isimden fiil yapma eki getirilmiştir. Fonetik olarak değişen ek, Hakas Türkçesinde de aynı işlevi devam ettirmektedir.

DLT yıg-: yığmak, toplamak; biriktirmek. (s. 969) > **HT.çığ-:** 1. toplamak, biriktirmek. 2. yığmak. 3. saklamak. 4. gömmek, defnetmek. (s. 91)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT'deki anlamını koruyarak yeni anlamlar kazanmış ve sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT yıgaç ~yigāç: ağaç; odun, tahta, kereste. (s. 969) > **HT.ağas:** 1. ağaç. 2. s. ağaçla ilgili, ağaç. (s. 30)

DLT’de kelime başındaki “y” sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür ve DLT’de kelime başındaki /ı/ sesi genişleyerek /a/ ya, kelime sonundaki /ç/ tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT yıglat-: ağlatmak. (s. 970) > **HT.ılgat-:** ağlatmak. (s. 205)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür ve kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir. Sözcükte metatez oluşmuştur.

DLT yıra-: uzaklaşmak. (s. 972) > **HT.ıra-:** uzaklaşmak. (s. 206)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür.

DLT yırak: uzak. (s. 973) > **HT.ırah:** uzak. (s. 206)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür ve kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT yırat-: uzaklaştırmak. (s. 973) > **HT.ırat-:** uzaklaştırmak. (s. 206)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür.

DLT yigne: iğne. s. 974. ~ **yiñne:** iğne. (s. 977) > **HT.iñe:** iğne. (s. 220)

Sözcük DLT’de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *yigne*: DLT’de kelime başındaki /y/ ve kelime içindeki /g/ sesleri düşmüştür ve kelime içindeki /n/ sesi /ñ/ ye değişmiştir.

2. *yiñne*: DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür ve kelime içindeki /n/ sesi /ñ/ ye değişmiştir.

DLT yoriga at: yorga at. (s. 981) > **HT.çorğa:** yorga. (s. 108)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir ve kelime içindeki /ı/ sesi düşmüştür.

DLT yorık: koşma ve yürüme, hareket. (s. 981) > **HT.çorih:** 1. yürüyüş. 2. yolculuk. (s. 108)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde “yolculuk” anlamını da kazanmış ve sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT yıl: sene, yıl. (s. 971) > **HT.çıl:** 1. yıl. 2. yıllık. (s. 92)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT’de “sene, yıl” anlamını karşılayan sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte “yıllık” anlamını da kazanmış ve sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT yılan: yılan. (s. 971) > **HT.çılan:** yılan. (s. 92)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yılan yılı: Türkçede 12 yıldan birinin adı, yılan yılı. (s. 971) > **HT.çılan çılı:** yılan yılı. (s. 93)

DLT’de kelimelerin başındaki /y/ sesi Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yılıg: ılık (su vb.)(s. 971) > **HT.çılığ:**s. Ilık, sıcak. (s. 93)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT yılır-: ısınmak. (s. 971) > **HT.çılın-:** ılmak, ısınmak. (s. 93)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /r/ sesi /n/ ye değişmiştir.

DLT yılıt-: (su vb. şeyleri) Isıtmak. (s. 972) > **HT.çılıt-:** ısıtmak, ılıtmak. (s. 93)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yıp: ip, iplik. (s. 972) > **HT.çıp:** 1. ip. 2. avda kullanılan ağ. (s. 101)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime ortasındaki /ı/ sesi daralarak /ĩ/ ya değişmiştir.

DLT’de “ip, iplik” anlamlarına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını koruyarak “avda kullanılan ağ” anlamını da kazanmış ve sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT yırt-: yırtmak. (s. 973) > **HT.çirt-:** yırtmak, parçalamak. (s. 95)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde “parçalamak” anlamını kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT yırtıl-: yırtılmak. (s. 973) > **HT.çirtıl-:** yırtılmak, parçalanmak. (s. 95)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yi: dikiş, dikiş yeri. (s. 973) > **HT.çik:** 1. dikiş yeri. 2. yarık, aralık, çatlak. (s. 98)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir ve sözcük Hakas Türkçesinde kelime sonunda konsonant türemesi yaşamıştır.

DLT’de “dikiş, dikiş yeri” anlamlarına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamlarını korumakla birlikte “yarık, aralık, çatlak” anlamlarını da kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT yi-: (bir şey) Yemek. (s. 973) > **HT.çi-:** yemek. (s. 96)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT yigit: delikanlı, her şeyin genci. (s. 974) > **HT.çiiit:**s. Genç, yiğit. (s. 98)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir ve kelime içindeki /g/ konsonantı Hakas Türkçesinde düşmüştür.

Sözcük DLT'deki “her şeyin genci” anlamını Hakas Türkçesinde yitirerek anlam daralması yaşamıştır.

DLT yıl: atın yelesi. (s. 975) > **HT.çilîn (ı.):** yele. (s. 100)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir ve sözcük Hakas Türkçesinde /ĩ/ ve /n/ seslerinin türemesiyle *çilîn* şeklini almıştır.

DLT yir: yer; yeryüzü; toprak; mekân; arazi; ülke. (s. 977) > **HT.çir:** 1. yer, yeryüzü. 2. yer, mekân. (s. 101)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'deki “toprak; arazi; ülke” anlamlarını yitirmiş ve sözcüğün anlamı daralmıştır.

DLT yit-: yitmek, kaybolmak. (s. 978) > **HT.çit-:** yitmek, kaybolmak. (s. 103)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime ortasındaki /i/ sesi /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT yiti: yedi. (s. 978) > **HT.çiti:**s. yedi. (s. 103)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, ikinci hecedeki /i/ sesi daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT yitiğ: keskin (bıçak; kılıç vb). (s. 978) > **HT.çitiğ:**s. 1. keskin, iyi kesen. 2. keskin, iyi gören göz. (s. 103)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, /i/ sesleri daralarak /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT yök > yok: yok, olmaz, değil. (s. 980) > **HT.çoh:** 1. yok. 2. fakir. (s. 105)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT'deki anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde “fakir” anlamını da kazanmış ve sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT yöl > yol: yol, yolculuk, sefer. (s. 980) > **HT.çol:** 1. yol. 2. yolla ilgili. (s. 107)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yuban-: (kendini işten) alıkoyup savsaklamak. (s. 984) > **HT.çuban-:** ağır davranmak, boş şeylerle uğraşmak. (s. 110)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yubka: her şeyin incesi; yufka. (s. 985) ~ **yuvga:** yufka ekmek. (s. 990) > **HT.çuğa:s.** 1. ince. 2. nazik. (s. 111)

Sözcük DLT’ de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *yubka*:DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /k/ sesi sızıcılaşarak /ğ/ ye değişmiştir ve kelime içindeki /b/ sesi düşmüştür.

2. *yuvga*:DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir ve kelime içindeki /v/ sesi düşmüştür.

Sözcük DLT’deki “yufka” anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve sözcüğün anlam alanı daralmıştır.

DLT yuk-: bulaşmak. (s. 985) > **HT.çuh:** 1. yapışmak. 2. hastalık bulaşmak. 3. uyuşmak, uygun gelmek, kaynaşmak. (s. 111)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’deki anlamını korumakla birlikte yni anlamlar kazanmış ve sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT yuktur-: sürmek, dokundurmak, bulaştırmak. (s. 985) > **HT.çuhtr-:** 1. yapıştırmak. 2. (hastalık) bulaştırmak. (s. 111)

Sözcük DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye ve kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT yul-: yolmak. (s. 986) > **HT.çul-:** yolmak, çekip köküyle koparmak. (s. 112)

Sözcük DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yun-: yıkanmak. (s. 989) > **HT.çun-:** 1. yıkanmak. 2. temizlenmek. (s. 112)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde DLT’deki anlamını korumakla birlikte yeni anlamlar da kazanmış ve sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT yügrük: hızlı koşan. (s. 992) **çügürük:** 1. koşu. 2. koşucu, hızlı. 3. *mec.* keskin, atik. (s. 114)

Sözcük DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ı/ ye değişmiştir ve kelime içinde /ü/ vokali türemiştir.

DLT’de “hızlı koşan” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde bu anlamını korumakla birlikte “koşucu, hızlı; *mec.* keskin, atik” anlamlarını da kazanmış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT yüztür-: (suda) yüzdürmek. (s. 994) > **HT.çüstür-:** suda yüzdürmek. (s. 115)

Sözcük DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye ve kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /ı/ ye değişmiştir.

DLT yüzük: yüzük. (s. 995) > **HT.çüstük:** yüksük (yüzük). (s. 115)

Sözcük DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir ve kelime içinde /t/ konsonantı türemiştir.

DLT tüşe-: rüya görmek. (s. 912) > **HT.tüze-:** (düş) görmek. (s. 536)

DLT’de iki ünlü arasındaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde tonlularak /z/ ye değişmiştir.

DLT yügür-: koşmak. (s. 992) > **HT.çügür-:** koşmak. (s. 114)

Sözcük DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yügürt-: (birini) koşturmak. (s. 992) > **HT.çügürt-:** koşturmak, sürmek. (s. 114)

Sözcük DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yük: yük. (s. 992) > **HT.çük (ı.):** yük, bagaj. (s. 114)

Sözcük DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki “yük” anlamını korumakla birlikte Hakas Türkçesinde “bagaj” anlamını da kazanmış ve sözcüğün anlam alanı genişlemiştir.

DLT yükle-: yüklemek. S. 992) > **HT.çükte-:** yüklemek. (s. 114)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT’de isimden fiil yapan –la-, -le- eki Hakas Türkçesinde –ta-, -te- (ve varyantları) şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak değişmemiştir.

DLT yürek: kalp, yürek. (s. 994) > **HT.çürek:** yürek, kalp. (s. 115)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT yüz > yüz: yüz, çehre; yüzey. (s. 994) > **HT.çüs (ı.):** yüz, surat, çehre. (s. 115)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki “çehre” anlamını Hakas Türkçesinde kaybetmiş ve sözcüğün anlam alanı daralıştır.

DLT yüz: (sayıda) yüz. (s. 994) > **HT.çüs (ı.):s.** yüz, 100 sayısı. (s. 115)

Sözcük DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT yüz-: (suda) yüzmek. (s. (944) > **HT.çüs-:** suda yüzmek. (s. 115)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT yüzlüğ > yüzlüğ: yüzlü, yüzü olan. (s. 994) > **HT.çüstig:s.** yüzlü, yüzü olan. (s. 115)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT’de ismegenellikle isimlerisıfat yapan ve bugünkü yazı dilinde *-lı, -li* eklerinin karşılığı olan *-lıg-, -lig-, -lug-, -lüg* ekleri getirilerek oluşan *yüzlüg* kelimesi, Hakas Türkçesinde *-lıg-, -lig-, -nığ-, -niğ-, -tığ-, -tiğ* şeklinde olan sıfat yapma ekini alarak *çüstig* şeklini almıştır. DLT’de /l/ fonemiyle gösterilen ek Hakas Türkçesinde kelimenin sonunda bulunan ünsüzün tonsuz olması sebebiyle t’li varyantıyla gösterilmiştir.

2.3.Fonetiği Aynı, Anlamı Değişmiş Kelimeler

İncelemenin üçüncü bölümünde fonetiği aynı, anlamı değişmiş kelimeleri inceleyeceğiz. Bu kısımda fonetik değişmediği için sadece anlam değişmelerine yer verilecektir. Anlam değişmesine uğrayan kelimeler 1. Anlam genişlemesi. 2. Anlam daralması. 3. Başka anlama geçiş. 4. Anlam iyileşmesi. 5. Anlam kötülşmesi alt grupları halinde değerlendirilmiştir.

DLT abıt- : gizlemek, saklamçak *abıt-*. (s.538)> **HT.abıt-:** avutmak, dinlendirmek. (s. 25)

DLT ala: alaca. (s. 547) > **HT. ala:** s. ala. (s. 34)

DLTacı: Barsgan lehçesinde kocakarı. (s. 538) **açı:** amca çocuğu. (26)

DLT açın-: ihsanda bulunmak. (s.539) > **HT.açın-:** acımak, merhamet etmek. (s. 27)

DLT añ: yağlı ilaç olarak kullanılan bir kuş. (s. 552) > **HT.añ:** 1. hayvan. 2. yabanî hayvan, vahşî hayvan. (s. 42)

DLT’ de dar manada “yağlı ilaç olarak kullanılan bir kuş” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde daha geniş anlamlarda kullanılmaya başlamış ve anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT ar-: 1. yorulmak. 2. kandırmak, aldatmak. (s.553) > **HT.ar-:** 1. kütüğü oymak. 2. zayıflamak. (s.46)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT arçı: heybe. (s. 554) > **HT. arçı:** düğünde gelinin ailesinin verdiği yiyecekler. (s. 48)

DLT’ de “heybe” anlamına gelen *arçı* sözcüğü Hakas Türkçesinde “düğünde gelinin ailesinin verdiği yiyecekler” anlamına gelerek başka anlama geçişi yoluyla anlam değişmesi yaşamıştır.

DLT artın-: kendi yükünü, heybesini vb. şeyleri hayvan üzerine koymak. (s. 558) > **HT.artın-:** yüklenmek. (s. 52)

DLT atan: iğdiş edilmiş deve. (s. 563) > **HT.atan:** buğra, erkek deve. (s. 54)

DLT’ de “iğdiş edilmiş deve” anlamına gelen *atan* sözcüğü Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşayarak “buğra, erkek deve” anlamlarında kullanılmıştır.

DLT aya-: korumak. (s.566) > **HT.aya-:** acımak, merhamet etmek. (s. 56)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT ayala-: alkışlamak. (s.566) > **HT.ayala-:** ayasıyla vurmak. (s.57)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT ayıt-: sormak. (s.566) > **HT.ayıt-:** söylemek, demek. (s.58)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT inan-: güvenmek. (s. 656) > **HT.inan-:** 1. vakit bulmak. 2. isteyerek yapmak. (s. 205)

Sözcük Hakas Türkçesine başka anlama geçiş yaparak anlam değişmesine uğramıştır.

DLT il: ülke, eyalet. (s. 664) > **HT. il:** halk. (s. 216)

DLT’ de “ülke, eyalet” anlamına gelen “il” sözcüğü Hakas Türkçesinde anlam daralması yaşamış ve “halk” anlamında kullanılmıştır.

DLT in: koyun pisliği. (s. 665) > **HT.in (ı.):** 1. im, işaret. 2. kopya. (s. 219)

Sözcük anlamı DLT ile kıyaslandığında Hakas Türkçesinde anlam iyileşmesi yaşamıştır.

DLT kabak: kabak. (s.673) > **HT.kabak:** meyhane. (s.237)

Eş değer gözükken kabak kelimesi yapı ve dizim birimlerinin eş değer olmaması sebebiyle yalancı eş değerdir.

DLT kaban: erkek adı. (s.673) > **HT.kaban:**zool. Yaban domuzu. (s.237)

Sözcük Hakas Türkçesinde anlam kötüleşmesi yaşamıştır.

DLT könek: deriden yapılan su kabı. (s. 738) > **HT.könek:** kova. (s. 264)

DLT’ de “deriden yapılan su kabı anlamına gelen *könek* sözcüğü Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yoluyla anlam değişmesine uğramış ve “kova” anlamını almıştır.

DLT kürlen-: gürlmek. (s.757) > **HT. kürlen-(ı.):** 1. bağırarak. 2. azarlamak, yersiz çıkışmak. 3. yaramazlık yapmak. (s. 280)

Sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamıştır.

DLT ma (ı.): “işte burada, al” anlamında bir gösterme edatı. (s. 761) > **HT.ma (ı.):** ünl. ha, hı!. (s. 287)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT mayıl-: (meyve) bozulmak. (s. 762) > **HT.mayıl-:** yorulmak. (s. 292)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT miñde-: (saç) yolmak. (s. 764) > **HT.miñde-:** acele etmek. (s. 296)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT or-: (ot vb.) biçmek, kesmek. (s. 777) > **HT.or-:** 1. ekleminden bölmek; parçalara ayırmak. (s. 325)

DLT' de “(ot vb.) biçmek, kesmek” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT orna-: yerleşmek, mekân tutmak, yurt tutmak. (s. 778) > **HT.orna-:** 1. değişmek, değiş tokuş etmek. (s. 327)

DLT' de “yerleşmek, mekân tutmak, yurt tutmak” anlamlarınagelen sözcük Hakas Türkçesinde “1. değişmek, değiş tokuş etmek” anlamlarına gelerek başka anlama geçmiş yaşamıştır.

DLT os-: Oğuzca'da zannetmek. (s. 778) > **HT.os-:** 1. ağaçtan ağaca atlamak, zıplamak. 2. kurtulmak. (s. 328)

Sözcük Hakas Türkçesinde hem anlam genişlemesi hem de başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT özel-: âciz kalmak, içinden hemen çıkılamayacak bir işe düşmek; ruhu teslim etmekte zorlanmak; eziyet çekmek. (s. 794) > **HT.özel-:** üzülmek, sıkıntı duymak. (s. 340)

SözcükHakas Türkçesinde anlam daralması yaşamıştır.

DLT saban: saban. (s. 797) > **HT.saban (u.):kaç.** 1. karasaban.2. kız. saban demiri. (s. 399)

Sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamıştır.

DLT saban: toprağı ekin için hazırlama, sürme. (s. 797) > **HT.saban (ı.):** ağaç yayık, ağaç fıçı. (s. 398)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT salın-: sarkmak, salınmak. (s. 801) > **HT.salın-:** 1. bırakmak, koymak, salmak. 2. güvenilmek, inanılmak. (s. 408)

Sözcük Hakas Türkçesinde hem anlam genişlemesi hem de başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT sarın-: (işe) sarınmak, kendini (işe) sarmak. (s. 805) > **HT.sarın-:** sarılmak. (s. 413)

Sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamıştır.

DLT sarın-: (sarık) sarınmak. (s. 805) > **HT.sarın-:** sarılmak. (s. 413)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLt säy: taşlık yer. (s. 811) > **HT. say:** 1. çakıl, say. 2. sığ, sıgılık. (s. 415)

DLT' de "taşlık yer" anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamış ve "1. çakıl, say. 2. sığ, sığlık" anlamlarını kazanmıştır.

DLT sıp: iki yıllık at. (s. 820) > **HT.sıp:** bir yaşında tay. (s. 426)

Sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamıştır.

DLT sır: Çin kâselerine sürülen ve üzerine işleme yapılan macun. (s. 820) > **HT.sır (ı.):** boya. (s.427)

Sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamıştır.

DLT sırı-: sık dikişle dikmek. (s. 820) > **HT. sırı-:** sırimak, seyrek dikmek. (s. 428)

DLT' de "sık dikişle dikmek" anlamında kullanılan "sırı-" fiili Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yoluyla anlam değişmesine uğramış ve "sırimak, seyrek dikmek" anlamında kullanılmıştır.

DLT söl: ağaç ve etteki nem. (s. 832) > **HT.söl (ı.):** 1. irin, cerahat. 2. lenf. 3.yaşayan organizmadaki sıvı. (s. 449)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT taban: devenin tabanı. (s. 847) > **HT.taban (ı.):** taban. (s. 468)

Sözcük Hakas Türkçesinde anlam daralması yaşamıştır.

DLT talas: tutma yeri; at yarışında ve çevgân oyununda bitişi göstermek için uzatılan ip. (s. 848) > **HT.talas:** dalaş, dalaşma, kavga. (s. 473)

Sözcük DLT'deki anlamı ile karşılaştırıldığında Hakas Türkçesinde anlam kötüleşmesi yaşamıştır.

DLt täl: taze dal. (s. 848) > **HT. tal:** söğüt. (s. 472)

DLT' de "taze dal" anlamında karşımıza çıkan sözcük Hakas türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamış ve "söğüt" anlamını almıştır.

DLT tana: uç ve Argu lehçesinde kişniş (*Coriandrum sativum*) tohumu. (s. 851) > **HT.tana:** 1. sedef düğme. 2. sedef. (s. 477)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT tap: 1. yaradan veya dayaktan deride kalan iz. 2. "yeter, kâfi" anlamında bir söz. (s. 853) > **HT.tap:** 1. perçin. 2. yonga. (s. 478)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT tartıl-: 1. (para vb. şeyler) tartılmak. 4. (ip vb. şeyler) gerilmek. (s. 858)
> **HT.tartıl-:** 1. çekilmek. 2. taşınmak. 3. dolmak. 4. yükselmek, çekilmek. 5. (et) kıyılmak, çekilmek. (s. 483)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT tartın-: şefkat göstermek. (s. 859) > **HT.tartın-:** 1. çekilmek, daralmak. 2. çekilmek, önünden tutup götürülmek. 3. çekmek, kendi kendine çekmek. (s. 483)

Sözcük Hakas Türkçesinde anlam anlam kötüleşmesi yaşamıştır.

DLT tarun- ~ tarın-: sıkılmak, bıkmak. (s. 859) > **HT.tarın-(u):** darılmak, kızmak, sinirlenmek. (s. 482)

Sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamıştır.

DLT tit-: (eti vb. şeyleri) ditmek, parçalamak. (s. 878) > **HT.tit-:** ditmek, yün kabartmak. (s. 497)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT tir-: biriktirmek. (s. 882) > **HT. tir-:** dermek, toparlamak. (s. 504)

DLT’ de “biriktirmek” anlamında karşımıza çıkan sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamış ve “dermek, toparlamak” anlamlarını kazanmıştır.

DLT tōr > tor: ağ, kuş ve balık avlanan tuzak ve ağ. (s. 893) > **HT.tor:** 1. komet, kuyruklyıldız. 2. oyuk, kertik. (s.517)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT töle-: Oğuzcada (koyun vb.) yavrulamak. (s. 895) > **HT.töle-:** ödemek. (s. 521)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT tölet-: Oğuzcada (koyun vb.) doğurtmak. (s.895) > **HT.tölet-:** ödetmek. (s. 522)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT tōp: arpa mayası ile yoğrulan kaynamış buğdayın ılık bir yerde bekletilmesiyle elde edilen yiyecek. (s. 896) > **HT.tōp:** zirve, şahika. (s. 522),

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT tuluñ: 1. göz ile kulak arkası. 2. atın kulağı altında bulunan, atın gemine ait bir halka. (s. 899) sırmak, seyrek dikmek > **HT. tuluñ:** belik, iki saç örgüsü (kadının evli olduğunu gösterir). (s. 527)

Sözcük hem anlam genişlemesi hem de anlam daralması yaşamıştır. DLT’ de iki anlamı verilen sözcük Hakas Türkçesinde tek anlamlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca DLT’ de “1. göz ile kulak arkası. 2. atın kulağı altında bulunan, atın gemine ait bir halka. (s. 899) sırmak, seyrek dikmek” anlamlarına gelen sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçişi yoluyla anlam genişlemesi yaşamış ve “belik, iki saç örgüsü (kadının evli olduğunu gösterir)” anlamında kullanılmıştır.

DLT tun-: (gök) bulutlanmak, kapanmak. (s. 900) > **HT.tun-:** sağır olmak, sağırlaşmak. (s. 527)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT turum: bir adam boyu. (s. 902)> **HT.turum:** çok büyük. (s. 529)

Sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamıştır.

DLT türgek: bohça. (s. 911) > **HT. türgek:** 1. makarna. 2. rulo. (s. 534)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT ul-: yıpranmak, dağılmak. (s. 919) > **HT.ul-:** ulumak. (s. 539)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT ula-: 1. bağlamak. 2. (akrabalık vb. için) bağ kurmak. (s. 920) > **HT.ula:** 1. (parmağıyla) göstermek, işaret etmek. 2.ulamak. (s. 539)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT una-: rıza göstermek, razı olmak. (s. 922) > **HT.una-:** onamak. (s. 540)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT unat-: razı etmek. (s. 922) > **HT.unat-:** 1. kırıp parçalamak, ufak parçalara doğramak. 2. kırıp geçirmek, öldürmek. (s. 540)

Sözcük DLT’de “razı etmek” anlamını Hakas Türkçesinde yitirmiştir ve kazandığı yeni manalarla anlam kötüleşmesi yaşamıştır.

DLT ur > ür: vurmak, dövmek. (s. 922)> **HT.ur-:** dökmek, akıtmak. (s. 541)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT uran: oğuzlarda sürekli olarak (kölesini) döven. (s. 923) > **HT.uran:** uranyum. (s. 541)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT uy-: (un vb. şeyleri) sertleşip kıvamını bulması için bastırmak. (s. 927) > **HT.uy-:** uymak. (s. 543)

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamıştır.

2.4. Hem Fonetigi Hem Anlamı Değişmiş Kelimeler

İncelemenin dördüncü kısmı olan bu bölümde hem fonetiği hem anlamı değişmiş kelimelerin incelenmesine yer verilmiştir. Sözcüklerin DLT ile Hakas Türkçesi arasında ne gibi ses değişikliklerine uğradıkları açıklanmıştır. Çalışmanın bir diğer temel inceleme noktası olan anlamsal değişmelere uğrayan kelimeler de incelenmiştir.

DLT açılıg: 1. içine konan şeyi ekşitecek ekşisi bulunan 2. nimetlenecek nimeti olan, nimet içinde yaşayan. (s.538) > **HT.açılıg:**s. Acılı, üzüntülü. (s. 26)

DLT’de kelime içindeki ve sonundaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT’de iki anlama gelen sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçmiş ve tek anlam edinmiştir.

DLT adaş: arkadaş. (s. 540) > **HT.adas (ı):** adaş. (s. 28)

DLT’de kelime sonundaki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

DLT’ de “arkadaş” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yoluyla anlam değişmesi yaşamış ve “adaş” anlamını kazanmıştır.

DLT bālıg: yaralı. (s. 572) > **HT.palıg:** yara. (s. 347)

DLT’de kelime başında /b/Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ye değişmiştir.

DLT’de “yaralı” anlamına gelen sözcük, Hakas Türkçesinde“yara”anlamını alarak anlam değişmesine uğramıştır.

DLT bilig: akıl; hikmet; ilim. (s.582) > **HT.pılıg:** bilme, öğrenme: (s.366)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye değişmiştir.

Sözcüğün Hakas Türkçesinde anlamı değişmiş vesözcük başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT belik: yaranın derinliğini ölçen alet. (s.582) > **HT.pılıg (u):** kesici veya batıcı alet, silâh. (s.366)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /e/ ve /i/ sesi daralarak sırasıyla /e/ ve /i/ ye ve kelime sonundaki /k/ sesi tonlularak /g/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’deki anlamından çıkarak Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanmış ve başka anlama geçmiştir.

DLT birkıg: at ve eşeğin çıkardığı ses. (s. 585) > **HT.pırğı (u):** av hayvanını kandırmaya yarayan alet, düdük. (s. 360)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /k/ sesi sızıcılaşarak /k/ ye değişmiştir ve kelime sonundaki /g/ sesi düşmüştür.

Sözcük DLT’deki anlamının dışında Hakas Türkçesinde yeni anlamlar kazanarak başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT boluş-: birinin tarafını tutmak ve onun için kavga etmek. (s.594) > **HT.polıs-:** yardım etmek. (s.374)

DLT’ de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya ve kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde anlam iyileşmesi yaşamıştır.

DLT borsuk: Oğuzlarda kaba ete benzer küçük bir hayvan (Meles). (s. 594) > **HT.porsih (u):**kaç.zool. kirpi. (s. 377)

DLT’de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /b/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya ve kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaparak anlam değişmesine uğramıştır.

DLT buçgak: devenin ayak derisi. (s. 599) > **HT. pıshah:** hayvan pençesi derisi. (s. 362)

DLT’ de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya, kelime içindeki /ç/ sesi Hakas /s/ ye, kelime içindeki /g/ sesi /h/ ye ve kelime sonundaki /k/ sesi tonsuzlaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’ de “devenin ayak derisi” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde “hayvan pençesi derisi” anlamını kazanmış ve yakın anlama geçiş yoluyla anlam değişmesi yaşamıştır.

DLT bulga-: bulanmak, bulandırmak. (s.601) > **HT.pulğa-:** bulamak, karmak, karıştırmak. (s.386)

DLT’ de kelime başındaki /b/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /p/ ye, kelime içindeki /g/ sesi yuuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamıştır.

DLT çık-: (dışarı, yukarı) çıkmak. (s. 622) > **HT.sih- (ı):** (tohum vb) çıkmak, uç vermek. 2. çıkmak, yola koyulmak. 3. ortaya çıkmak, peyda olmak. 4. bırakmak, vazgeçmek. 5. dil açılmak. 6. doğmak. 7. koyulmak, başlamak anlamında yardımcı fiil olarak kullanılır. (s. 422)

DLT’de kelime başındaki /ç/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /s/ ye, kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’de tek anlamı olan sözcük Hakas Türkçesinde birden fazla anlama gelmiş ve başka anlama geçi yoluyla anlam değişmesi yaşamıştır.

DLT eskü: kazma, külünk. (s.645) > **HT.iski:** 1. kürek. 2. kürek, kayık, sandal küreği. (s.227)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi ve kelime sonundaki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmiştir.

DLT’de “kazma, külünk” anlamında kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde “kürek; kürek, kayık, sandal küreği” anlamına gelmiştir. Sözcük başka anlama geçiş yaşamıştır

DLT eşik: eşik. (s. 647)> **HT.izik:** kapı. (s. 233)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ sesine, kelime içindeki /ş/ sesi tonlularak /z/ ye değişmiştir.

DLT’deki ve Hakas Türkçesindeki verilen tanımlar kıyaslandığında sözcüğün yakın anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT ewrül-: (yüzünü) dönmek. (s. 651) > **HT.ibiril-:** 1. dönmek, dönüp durmak. 2. etrafı çevirmek. (s. 211)

DLT’de kelime başındaki /e/ sesi ve kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime içindeki /w/ sesi süresizleşerek /b/ ye değişmiştir ve Hakas Türkçesinde kelime içinde /ĩ/ ünlüsü türemiştir.

Sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yoluyla anlam değişmesi yaşamıştır.

DLT irk: dört yaşına girmiş koyun. (s. 667) > **HT.ırık:** iğdiş edilmiş, üç yaşında koç. (s. 224)

DLT’de kelime başındaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir. DLT’de *irk* şeklinde karşımıza çıkan kelime Hakas Türkçesinde kelime ortasında /i/ nin türemesiyle *ırık* şeklini almıştır.

DLT’de ve Hakas Türkçesinde verilen tanımlar kıyaslandığında sözcüğün yakın anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT kam: kâhin. (s. 680) > **HT.ham:** kam, şaman. (s. 143)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’de ve Hakas Türkçesinde verilen tanımlar kıyaslandığında sözcüğün farklı anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT kapış: yağmalama. (s. 683) > **HT.habıs:** 1. kapışma, tutuşma, mücadele. 2. *mec.* kapış, tutma, yakalama. 3. mücadele. 4. kavga etme, dövüşme. (s. 136)

DLT’ de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /h/ ye, kelime içindeki /p/ sesi tonlularak /b/ ye ve kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT’ de “yağmalama” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde “1. kapışma, tutuşma, mücadele. 2. *mec.* kapış, tutma, yakalama. 3. mücadele. 4. kavga etme, dövüşme” gibi farklı anlamlar kazanarak başka anlama geçiş yoluyla anlam değişmesine uğramıştır.

DLT kargış: lanet ve lanetleme. (s. 686) > **HT.harğas:** kargış, kargıma, beddua. (s. 153)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye, kelime içindeki /ı/ sesi genişleyerek /a/ ya ve kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT’de ve Hakas Türkçesinde verilen tanımlar kıyaslandığında sözcüğün yakın anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT kat: kat, tabaka. (s.692) > **HT.hat (n.):** kat, defa, kere. (s.157)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’de ve Hakas Türkçesinde verilen tanımlar kıyaslandığında sözcüğün uzak anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT kayak: kaymak. (s.695) > **HT.hayah:** yağ. (s.160)

DLT’de kelime başındaki ve sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılışarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’de ve Hakas Türkçesinde verilen tanımlar kıyaslandığında sözcüğün yakın anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT kazı: insan karnının boğumları. (s.696) > **HT.hazı (ı.):** karın yağı. (s.166)

DLT’de kelime başındaki ve sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılışarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’de ve Hakas Türkçesinde verilen tanımlar kıyaslandığında sözcüğün yakın anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT ker-: germek; yaymak. (s. 704) > **HT.kır-:** 1. girmek. 2. düşmek. 3.geçmek. 4. basmak, girmek. 5. başlamak. (s. 247)

DLT’de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT’deki anlamla Hakas Türkçesindeki anlamları karşılaştırdığımızda açıkça görülmektedir ki sözcük başka anlama geçiş yaşamıştır ve birden fazla anlam kazanmıştır.

DLT kerekle-: aramak, istemek. (s. 704) > **HT.kirekte-:** gereksinim duymak, gereksinmek. (s. 248)

DLT’de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir. DLT’de kelime sonuna getirilen –le- isimden fiil yapan ek Hakas Türkçesinde –te- (ve varyantları) şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlamsal olarak değişmemiştir.

DLT’de ve Hakas Türkçesinde verilen tanımlar kıyaslandığında sözcüğün yakın anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT kıdığ: deniz, nehir, vadi gibi şeylerin kıyısı; bir şeyin kenarı. (s. 709) > **HT.hıyığ:** dağ yamacı. (s. 179)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılışarak /h/ ye, kelime içindeki /d/ sesi sızıcılışarak /y/ ye değişmiştir.

DLT’de ve Hakas Türkçesinde verilen tanımlar kıyaslandığında sözcüğün yakın anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT kısın-: (harcamada) cimri davranmak. (s. 715) > **HT.hızın-:** 1. sıkılmak, sıkışmak. 2. darlığa düşmek. (s. 181)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /s/ sesi tonlularak /z/ ye değişmiştir.

DLT’de “(harcamada) cimri davranmak” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde “sıkılmak, sıkışmak; darlığa düşmek” anlamlarını kazanmış ve başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT kızar-: kırmızılaşmak. (s. 718) > **HT. hızar-:** kızarmak. (s. 176)

DLT’ de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’ de “kırmızılaşmak” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yoluyla anlam değişmesine uğramış ve “kızarmak” anlamını kazanmıştır.

DLT kızart-: kırmızılaştırmak. (s. 718) > **HT. hızart-:** kızartmak. (s. 181)

DLT’de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’de “kırmızılaştırmak” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde “kızartmak” anlamını kazanarak yakın anlama geçiş yaşamıştır.

DLT kırış-: (bir işe) girişmekte yarışmak. (s. 722) > **HT. kırış-:** 1. girişmek.2. karışmak, el sokmak. 3. karışmak, araya girmek. (s. 249)

DLT’de kelime içindeki /i/ sesleri Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT’de “(bir işe) girişmekte yarışmak” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesindeki birinci anlamıyla yakın anlama geçiş yaşamıştır ve ayrıca ikinci ve üçüncü anlamlar kazanmıştır.

DLT kuyka: deri. (s. 752) > **HT. huyğa (ı.):** baş derisi. (s. 201)

DLT’ de kelime başındaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime içindeki /k/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT’de “deri” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde anlam daralmasına uğrayarak “baş derisi” anlamını kazanmıştır.

DLT oxşa-: okşamak, okşayıp sevmek. (s. 780) > **HT. ohsa-:** öpmek. (s. 320)

DLT’ de kelime içindeki /ş/ sesi Hakas Türkçesinde /s/ ye değişmiştir.

DLT’ de “okşamak, okşayıp sevmek” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yapmış ve “öpmek” anlamını kazanmıştır.

DLT semiz ~ semüz: hayvanların semiz olanı. (s. 813) > **HT. simis:** semiz, şişman. (434)

Sözcük DLT’ de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır.

1. DLT’ de *semiz* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde kelime içindeki /e/ ve /i/ seslerinin daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmesiyle *simis* şeklini almıştır.

2. DLT’ de *semüz* şeklinde olan sözcük Hakas Türkçesinde /e/ ve /ü/ seslerinin daralarak sırasıyla /i/ ve /ĩ/ ye değişmesi sonucu *simis* şeklini almıştır.

DLT’ de “hayvanların semiz olanı” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamış ve “semiz, şişman” anlamını kazanmıştır.

DLT semri-: (at, koyun vb.) semirmek, semizleşmek. (s. 813) > **HT. simir-:** semirmek, şişmanlamak. (s. 434)

DLT’ de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir. DLT’ de kelime sonundaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüş ve Hakas Türkçesinde kelime içinde /ĩ/ sesi türemiştir.

DLT’ de “(at, koyun vb.) semirmek, semizleşmek anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde “semirmek, şişmanlamak” anlamını kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

DLT semrit-: (at vb.ni) semirtmek. (s. 813) > **HT. simirt-:** şişmanlatmak, semirtmek. (s. 434)

DLT’ de kelime içindeki /e/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir. DLT’ de kelime içindeki /i/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür. Hakas Türkçesinde kelime içinde /ĩ/ sesi türemiştir.

DLT’ de “(at vb.ni) semirtmek” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamış ve “şişmanlatmak, semirtmek” anlamını kazanmıştır.

DLT sok-: (tuz vb. şeyleri) dövmek. (s. 827) > **HT. suh-:** 1.vurmak, dövmek. 2. öldürmek, kesmek, bıçakla öldürmek. (s. 441)

DLT’ de kelime ortasındaki /o/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /u/ ya, kelime sonundaki /k/ sesi sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’ de “(tuz vb. şeyleri) dövmek” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yapmış ve “vurmak, dövmek; öldürmek, kesmek, bıçakla öldürmek” anlamlarında kullanılmıştır.

DLT soktur-: (biber vb. şeyleri) dövdürtmek. (s. 827) > **HT. sohtır-:** 1. dövdürmek, dövülmek. 2. kendini bıçaklatmak. (s. 442)

DLT' de kelime içindeki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılışarak /h/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT' de ve Hakas Türkçesinde verilen anlamlar kıyaslandığında sözcüğün başka anlama geçiş yaşadığı ve yeni anlamlar kazandığı anlaşılmaktadır.

DLT sürtür-: 1. (birinin bir yeri) terk etmesi için emir vermek, (birini) sürdürmek. 2. (koyun vb. hayvanları) sürdürmek. (s. 842) > **HT. sürdür-:** birbirini takip etmek, sürüşmek, birbirinin peşinden gitmek. (s. 461)

DLT'de kelime içindeki /d/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /t/ ye, kelime içindeki /ü/ sesi daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT' de “(birinin bir yeri) terk etmesi için emir vermek, (birini) sürdürmek.; (koyun vb. hayvanları) sürdürmek” anlamlarına gelen sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamış ve “birbirini takip etmek, sürüşmek, birbirinin peşinden gitmek” anlamlarını kazanmıştır.

DLT sürüş-: (biri, diğerini) kovalamak. (s. 842) > **HT. süris-:** birbirini takip etmek, sürüşmek, birbirinin peşinden gitmek. (s. 461)

DLT' de kelime içindeki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

DLT' de “(biri, diğerini) kovalamak” anlamında kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yapmış ve “birbirini takip etmek, sürüşmek, birbirinin peşinden gitmek” anlamlarını kazanmıştır.

DLT tabanla-: (deve) toynakla tekmelemek. (s. 847) > **HT.tabañna-:** tabanlarıyla atın böğrüne tepmek. (s. 468)

DLT'de kelime sonundaki /n/ sesi Hakas Türkçesinde /ñ/ ye değişmiştir.

DLT'de isim tabanına getirilen isimden fiil yapan -la- eki Hakas Türkçesinde -na- (ve varyantları) şeklindedir. Fonetik olarak değişen ek anlam olarak değişmemiştir.

DLT'de ve Hakas Türkçesinde verilen tanımları kıyaslandığında sözcüğün yakın anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT talkan: kavut (kavrulmuş ve dövülmüş tahıl ununa şeker veya tatlı yemiş katılarak yapılan yiyecek. (s. 848-849) > **HT. talğan:** yulaf unu. (s. 474)

DLT' de kelime içindeki /k/ sesi Hakas Türkçesinde /ğ/ ye değişmiştir.

DLT’ de “kavut (kavrulmuş ve dövülmüş tahıl ununa şeker veya tatlı yemiş katılarak yapılan yiyecek” anlamında kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamış ve “yulaf unu” anlamını kazanmıştır.

DLT tatıg > tātıg: lezzet. (s. 861) > **HT.tahtın:** 1. tat. 2. *mec.* tat. (s. 485)

DLT’de kelime ortasındaki /t/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye, kelime sonundaki /g/ sesi sızıcılaşarak /n/ ye değişmiştir.

DLT’de ve Hakas Türkçesinde verilen tanımları kıyaslandığında sözcüğün yakın anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT tolğan-: (ağrı yüzünden) kıvranmak. (s. 890) > **HT. tolğan-:** 1. dolanmak, dönmek, çevrilmek. 2. kıvrılmak, zikzak yapmak. (s. 513)

DLT’ de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT’ de “(ağrı yüzünden) kıvranmak” anlamında kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamış ve “dolanmak, dönmek, çevrilmek.; kıvrılmak, zikzak yapmak” anlamlarını kazanmıştır.

DLT tolgaş-: dolamakta ve burmakta yarışmak. (s. 890) > **HT. tolğas-:** 1. dolaşmak, yerinde duramamak. 2. burmak. 3. çevirmek, döndürmek. (s. 513)

DLT’ de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde yumuşayarak /ğ/ ye, kelime sonundaki /ş/ sesi /s/ ye değişmiştir.

Sözcük DLT’ deki “ dolamakta ve burmakta yarışmak” anlamını kaybederek Hakas Türkçesinde “dolaşmak, yerinde duramamak; burmak; çevirmek, döndürmek” anlamlarını kazanmış ve başka anlama geçiş yaşamıştır.

DLT törü-: yaratılmak. (s. 897) > **HT. törü-:** 1. doğmak. 2. *mec.* doğmak, ortaya çıkmak. (s. 523)

DLT’ de kelime sonundaki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT’ de “yaratılmak” anlamında kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yoluyla anlam değişmesi yaşamış ve “doğmak; *mec.* doğmak, ortaya çıkmak” anlamlarını kazanmıştır.

DLT törüt-: yaratmak. (s. 897) > **HT. törüt-:** doğurmak. (s. 523)

DLT’ de kelime sonundaki /ü/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /i/ ye değişmiştir.

DLT’ de “yaratmak” anlamında kullanılan sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yoluyla anlam değişmesi yaşamış ve “doğurmak” anlamını kazanmıştır.

DLT turag: sığınak. (s. 901) > **HT. tura (ı.):** 1. ev. 2. oda. 3. bina. 4. şehir. (s. 528)

DLT’ de kelime sonundaki /g/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür.

Sözcüğün DLT’ deki anlamı ile kıyaslandığında Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşadığı ve anlam alanının genişlediği anlaşılmaktadır.

DLT tuyuk: 1. (kapı vb. için) kilitlenmiş. 2. (insan için) canı sıkılmış. 3. (hava için) kapalı ve sisli. (s. 906) > **HT. tuyuh:** gizli, saklı. (s. 531)

DLT’ de kelime sonundaki /k/ sesi Hakas Türkçesinde sızıcılaşarak /h/ ye değişmiştir.

DLT’ deki ve Hakas Türkçesindeki anlamları kıyaslandığında sözcüğün hem anlam alanının daraldığı hem de başka anlama geçiş yaşadığı görülmektedir.

DLT urul-: 1. dövmek. 2. (sofra vb. için) konulmak, hazırlanmak. (s. 924) > **HT. urıl-:** dökülmek. (s. 541)

DLT’ de kelime içindeki /u/ sesi Hakas Türkçesinde daralarak /ı/ ya değişmiştir.

DLT’ de “1. dövmek. 2. (sofra vb. için) konulmak, hazırlanmak” anlamlarına gelen sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yoluyla anlam değişmesi yaşamıştır.

DLT yöle-: destek yapmak, desteklemek. (s. 983) > **HT. çöle-:** dayamak. (s. 108)

DLT’de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT’de ve Hakas Türkçesinde verilen tanımlar kıyaslandığında sözcüğün yakın anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT ügi: Türklerde (ölçünlü dilde) ve Kıpçaklarda baykuş. (s. 930) ~ **ühi:** baykuş. (s. 931) > **HT. ügü:** zool. puhu kuşu. (s. 548)

Sözcük DLT’ de iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

1. *ügi:* DLT’ de kelime sonundaki /i/ sesi Hakas Türkçesinde /ü/ olmuştur.

2. *ühi*: DLT’ de kelime içindeki /g/ sesi Hakas Türkçesinde /h/ ye, kelime sonundaki /i/ sesi /ü/ ye değişmiştir.

DLT’ de “baykuş” anlamına gelen sözcük Hakas Türkçesinde yakın anlama geçiş yaşamış ve “puhu kuşu” anlamını kazanmıştır.

DLT yawuz: bozuk, zavallı, zayıf. (s. 961) > **HT. çabıs:** 1. s. alçak, engin, yüksek karşıtı. 2. *z.f.* aşağı. (s. 71)

DLT’ de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /w/ sesi /b/ ye, kelime içindeki /u/ sesi daralarak /ı/ ya ve kelime sonundaki /z/ sesi tonsuzlaşarak /s/ ye değişmiştir.

DLT’ de “bozuk, zavallı, zayıf” anlamlarına gelen sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşayarak “1. s. alçak, engin, yüksek karşıtı. 2. *z.f.* aşağı.” anlamlarını kazanmıştır.

DLT yaylat-: (dağ vb. yerlerde) oturtmak, yaylatmak. (s. 962) > **HT. çaylat-:** yerleştirmek, düzene sokmak. (s. 87)

DLT’ de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

DLT’ de “(dağ vb. yerlerde) oturtmak, yaylatmak” anlamlarına gelen sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamış ve “yerleştirmek, düzene sokmak” anlamlarını kazanmıştır.

DLT yıgıl-: toplanmak, yığılmak, yığın haline gelmek. (s. 969) > **HT. çıgıl-:** sağ. düşmek, yıkılmak. (s. 91)

DLT’ de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime ortasındaki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir.

DLT’ de “toplanmak, yığılmak, yığın haline gelmek” anlamlarına gelen sözcük Hakas Türkçesinde başka anlama geçiş yaşamış ve “düşmek, yıkılmak” anlamını kazanmıştır.

DLT yort-: (atı) eşkin koşturmak. (s. 982) > **HT. çort-:** 1. tırıs gitmek. 2. koşmak. (s. 108)

DLT’ de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

Sözcüğün DLT’ deki ve Hakas Türkçesindeki anlamları kıyaslandığında başka anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT yurt: harabe halindeki yerleşim yeri. (s. 990) > **HT. çurt:** 1. ev, konut, mesken. 2. hayat, yaşam. 3. yuva. 4. yurt, memleket. (s. 112)

DLT' de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

Sözcüğün DLT' deki ve Hakas Türkçesindeki anlamları karşılaştırıldığında hem başka anlama geçiş yaşadığı hem de anlam genişlemesi yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT yut: hayvanları ve çiftlik hayvanlarını kışın soğuk ile öldüren afet. (s. 990) > **HT. çut:** s. 1. kötü hava, yağmurlu hava. 2. zayıf, bitkin. 3. pasaklı, şapşal, kılıksız. (s. 113)

DLT' de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye değişmiştir.

Sözcüğün DLT' deki ve Hakas Türkçesindeki anlamları karşılaştırıldığında hem başka anlama geçiş yaşadığı hem de anlam genişlemesi yaşadığı anlaşılmaktadır.

DLT yuvga: yufka ekmek. (s. 990) > **HT.çuğa:**s. 1. ince. 2. nazik. (s. 111)

DLT'de kelime başındaki /y/ sesi Hakas Türkçesinde tonsuzlaşarak /ç/ ye, kelime içindeki /g/ sesi yumuşayarak /ğ/ ye değişmiştir ve kelime içindeki /v/ sesi Hakas Türkçesinde düşmüştür.

DLT'de ve Hakas Türkçesinde verilen tanımları kıyaslandığında sözcüğün uzak anlama geçiş yaşadığı anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Kaşgarlı Mahmud Türk dili ve edebiyat tarihi açısından önemli bir aydındır. XI. yüzyılda kaleme almış olduğu ve asırlar sonrasında dahi büyük bir etki uyandıran Divânu Lûgati't-Türk, ilk Türkçe sözlük olma özelliğini gösterir. Araştırmada Ahmet Bican Ercilasun ve Ziyat Akkoyunlu tarafından hazırlanan Divânu Lûgati't-Türk tercümesi analiz edilmiş ve söz varlığı Ekrem Arıkoğlu tarafından hazırlanan Hakasça-Türkçe Sözlük ile karşılaştırılmıştır. Tespit edilen kelimeler, kendi içinde sınıflandırılıp her madde başı koyu renk yazılıp anlamı verilerek parantez içinde sayfa numarası belirtilmiştir. Divânu Lugât'it-Türk'teki ve Hakas Türkçesindeki sözlük maddeleri aynen verildikten sonra sözcüğün açıklaması yapılmıştır. Fonetik ve semantik incelemesi yapılarak sonuç kısmında sayısal verilerle açıklanmıştır. Sırasıyla Divânu Lûgati't-Türk'teki kullanımları incelenen kelimelerin Hakas Türkçesine gelene kadarki değişimler saptanmaya çalışarak günümüz ölçünlü Hakas Türkçesindeki kullanımına yer verilmiştir. Her bölümün başında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Çalışma toplamda iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde DLT söz varlığı ve Hakas Türkçesi ile ilgili genel değerlendirmeler yapılmıştır. İkinci bölümde DLT ve Hakas Türkçesinin söz varlığı karşılatılarak incelenmiştir. Bu çalışmada fonetik ve anlam olgusu temel unsurlardır. İlk olarak ses değişimleri incelenmiştir. Daha sonra kelimelerin anlamsal değişmelerine değinilmiştir. Fonetik olarak aynı devam eden kelimeler veya anlamsal olarak herhangi bir değişmeye uğramayan kelimeler ayrıca açıklanmamıştır. Çalışmada anlam değişmesine uğrayan kelimeler 1. Anlam genişlemesi. 2. Başka anlama geçiş. 3. Anlam iyileşmesi. 4. Anlam kötüleşmesi alt grupları halinde değerlendirilmiştir.

Söz konusu çalışmada DLT ile Hakas Türkçesinin söz varlığı karşılatırmalı olarak dört bölümde ele alınmıştır. Ortak söz varlığı, fonetik ve anlam bakımından aynen devam eden kelimeler fonetiği değişmiş anlamı değişmemiş kelimeler, fonetiği aynı, anlamı değişmiş kelimeler, hem fonetiği hem de anlamı değişmiş kelimeler olmak üzere dört grupta toplanmıştır. Buna göre, DLT ile Hakas Türkçesi arasında 536'sı isim, 545'i fiil olmak üzere 1081 ortak kelime tespit edilmiştir. DLT'de madde başı 8.000 kelime bulunmaktadır.

İncelemenin birinci bölümünde Fonetik ve anlam bakımından aynen devam eden kelimeler incelenmiştir. Çalışmada tespit edilen fonetik ve anlam bakımından aynen devam eden kelime sayısı 134'tür. Yüzde 12,39 oranla söz varlığı açısından en fazla ortaklık gösteren ikinci grup olarak yer almıştır.

İncelemenin ikinci bölümünde fonetiği değişmiş, anlamı değişmemiş kelimeler incelenmiştir. Çalışmada tespit edilen fonetiği değişmiş, anlamı değişmemiş kelime sayısı 827'dir. Yüzde 76,5 oranında DLT ile Hakas Türkçesi arasında en fazla kelime ortaklığının bulunduğu gruptur.

İncelemenin üçüncü bölümünde fonetiği aynı, anlamı değişmiş kelimeler incelenmiştir. Çalışmada tespit edilen fonetiği aynı, anlamı değişmiş kelime sayısı 68'dir. Bu grup yüzde 6,2'lik bir oranla DLT ile Hakas Türkçesi arasında ortaklığın fazla olduğu üçüncü gruptur.

İncelemenin dördüncü bölümünde hem fonetiği hem anlamı değişmiş kelimeler incelenmiştir. Çalışmada tespit edilen hem fonetiği hem anlamı değişmiş kelime sayısı ise 52 olarak yer almıştır. Bu gruptaki kelimelerin toplama oranı yüzde 4,8'dir. Divânu Lûgati't-Türk ile Hakas Türkçesi arasında en az ortaklığın olduğu grup olarak yer almaktadır.

DLT ile Hakas Türkçesi arasındaki fonetik farklılıklar ünsüz düşmesi, ünsüz türemesi, ünlü düşmesi, ünlü türemesi, ünsüz değişmesi, ses grubu değişmeleri, benzeşme gibi ses olayları sonucu ortaya çıkmıştır.

Ünlü değişmeleri

Hakas Türkçesi ağızlarında ve konuşma dilinde devam eden uzun ünlü kullanımı, Hakas Türkçesinin ölçünlü yazı dilinde görülmemiştir.

e>i: Günümüz Hakas Türkçesinde, ET'ye göre, iki ünlüde kurallı değişme görülür. Bunlardan biri kelimelerin ilk hecesinde ET "e" sesinin Hakas Türkçesinde i'ye dönüşmesidir: DLT. bek "bey" > HT. pik "bey", DLT. emle- "ilaç vermek, tedavi etmek, iyileştirmek" > HT. imne- "tedavi etmek", DLT. et "et" > HT. "1. vücut, vücudun eti. 2. et.", DLT. keril- "gerinmek">HT. kiril- "gerinmek, gerilmek", DLT. kemi "Oğuz ve Kıpçak lehçelerinde gemi" >HT.kime "1. gemi. 2. kayak", DLT. seştür- "çözdürmek" >HT. sistür- (ıl.) "1. çözdürmek. 2. koşumundan ayırtmak"

i>î: ET kelimelerin ilk hecesinde bulunan e ünlüsü i olurken; ET'nin bütün i ünlüleri de normal i ünlüsünden daha kısa ve dar î ünlüsüne

dönüşür; DLT. bilin- “(kendine ait bir şeyi) bilip anlamak” >HT. pılın- “1. bilmek. 2. hissetmek, farkına varmak. 3. kendini bilmek, idrakinde olmak”, DLT. biliş- “tanışmak >HT. pılis- “bilişmek, tanışmak”, DLT. içür- “içirmek” >HT. İzir- “içirmek”, DLT. kegir- > kigir- “geçirmek” >HT. kigir- “geçirmek”, DLT. ker- “germek; yaymak” >HT. kır- “1. girmek. 2. düşmek. 3.geçmek. 4. basmak, girmek. 5. başlamak”

u>ı: DLT. azuk “azık, yiyecek” >HT. azılı (ıı.) “azık, yiyecek”, DLT. bıçtur- “kesmek için emir vermek, kestirmek” >HT. pıstır- “bıçtırmek” vb.

ü>ï: DLT. bölük “hayvan topluluğu (sürü), insan topluluğu (grup) >HT. pölük “1. kol, branş, şube. 2. bölme, duvar. 3. bölüm”, DLT.“öldür-: öldürmek” >HT. öldir- “öldürmek” vb.

a>ı: DLT. boşat- “(çuval, kap vb. için) boşaltmak” >HT. pozıt- “1. bırakmak, salıvermek. 2. (kap) boşaltmak. 3. (vida vb.) gevşetmek. 4. kurtarmak.”, DLT. altun “altın, dinar” >HT. altın“altın” vb.

Ünlü Benzeşmeleri

Hakas Türkçesinde k, x, g, ğ, ŋ gibi ünsüzlerin iki ünlü arasında kalarak düşmesi sonunda yan yana gelen (ikizleşen) iki ünlü benzeşir.

-ñ-: DLT. müñre-“(öküz vb.) böğürmek”>HT. müüre-“böğürmek”, DLT. müñret-“(adamı) ulutmak, öküz gibi böğürtmek”> HT. müüret-“böğürtmek”, DLT müñüz“bütün hayvanların boynuzu, boynuz”>HT. müüs“1. boynuz. 2. boynuzla ilgili, boynuzdan”, DLT. yañı“yeni”>HT. naa“s. 1. yeni. 2. taze. 3. yakın zaman. 4. genç, taze”, DLT. yañıla-“yenilemek”>HT. naala-“yenilemek”.

-g-: DLT. ağır “ağır, yavaş”>HT. aar “1. s. ağır, çetin, güç. 2. s. ağır, tartıda çok çeken, hafif karşıtı. 3. s. ağır, değeri çok olan, gösterişli. 4. ağır, yavaş”, DLT ağırla- “ağırlamak, ihsan etmek, ikram etmek”>HT. aarla- “1. ağırlamak, saygı göstermek 2. ikramda bulunmak”, DLT. ağız“insanın ve bütün hayvanların ağzı” >HT. aas (ahsı)“1. ağız, başın ön kısmı. 2. ağız, dudakların çevrelediği bölüm. 3. ağız, kapların veya eşyaların açık yanı. 4. ağız, akarsuyun, derenin ağzı”, DLT. ogul ~ ogıl“oğul, çocuk”> HT. ool“oğlan”.

Ünlü türemesi

i türemesi: DLT ikinç “ikinci” >HT. ikincî “ikinci”, DLT. börk “başa giyilen şey, börk”>HT. pörük “börk, şapka”, vb.

ı türemesi: DLT. kırk “kırk” >HT. hırh “kırk”, DLT. kork- “korkmak” >HT. horih- “korkmak”, vb.

u türemesi: DLT. kuğruk “kuyruk” >HT. huzuruh “kuyruk”.

e türemesi: DLT. bök “aşık oyununda aşığın sırtının yukarı gelmesi” >HT. pöge “kemik oyununda kemiğın çukur yanının gelmesi”.

a türemesi: DLT. bur- “su buharı yükselmek, buharlaşmak” >HT. pula- “(duman, buhar) yükselmek, buğulanmak, kıvrılarak yükselmek”.

Ünsüz değışmeleri

b- > p-: DLT. bak- “bakmak” >HT. pah- (ıı.) “bakmak, gözetlemek, seyretmek”, DLT. bal “bal” >HT. > HT. pal. “1. bal. 2. yabancı bal, ormanda bulunan bal” vb.

l > t: DLT atlıg “atlı” >HT. attığ (ı) “s. atlı”, DLT. başla- “1. (bir şeye, işe) başlamak. 2. yönetmek, komuta etmek. 3. rehberlik yapmak” >HT. pasta- “1. başlamak. 2. idare etmek, yönetmek. 3. kılavuzluk etmek”, vb.

b- > m-: DLT. boyun ~ boyun “insan vb.’nin boynu”>HT. moyın “anat. 1. boyun. 2. boyunla ilgili”, DLT bün “çorba” >HT. mün “çorba, bulyon”, vb.

k- > x-: DLT. kal- > kâl- “kalmak, terk edilmek, bırakılmak” >HT. hal- “1. kalmak. 2. kalmak, artmak. 3. tamamlanmak, sona ermek anlamında yardımcı fiil olarak kullanılır”, DLT kap- “kapmak; çalmak”>HT. hap- “1. kapmak. 2. ağızıyla tutmak kapmak. 3. değmek, dokunmak, sürtünmek”, vb.

-k- > -x-: DLT. çıkar- “çıkarmak” >HT. sıhar- “çıkarmak”, DLT. koltukla- “koltuğuna almak; koltuğuna vurmak” >HT. holtıhta- “1. koltuğunun altına almak. 2. koltuğundan tutmak”, vb.

-k > -x: DLT. ağak “ayak” >HT. azah “1. ayak. 2. ayak, araçta ayak. 3. alt. 4. son”, DLT. artuk “fazla, fazlalık” >HT. artıh “1. fazla. 2. güzel, iyi, yeğ. 3. pek, çok”, vb.

-k- > (-x-) –ğ-: DLT. arka “sırt” >HT. arğa (ı.) “1. arka, sırt. 2. sıradağ. 3. sırtla ilgili. 4. orman”, DLT. birkır- “at vb. birk diye ses çıkarmak”>HT. pırğır- “pıskırmak, aksırmak, burnundan gürültüyle soluk almak”, vb.

y -> ç-: DLT. yağ- “yağmak” >HT. çağ- “yağmak”, DLT. yalın “ateşin alevi, alev” >HT. çalın “1. yalım, alev. 2. *mec.* yalım, alev. 3. şimşek, yıldırım”, vb.

y -> n-: DLT. yañıla- “yenilemek” >HT. naala- “yenilemek”, DLT. yañı “yeni” >HT. naa “s. 1. yeni. 2. taze. 3. yakın zaman. 4. genç, taze”, DLT. yañak“1. ağzın iki tarafında, dişlerin oturduğu kemik. 2. bir şeyin yanı, kenarı” >HT. naah “1. yanak. 2. yanak”, vb.

ç- > s-: DLT. çak “tam, tam kendisi, ta kendisi” anlamında bir pekiştirici” >HT. sah (ıı.):*zf.* tam, aynen”, DLT. çıkar-:çıkarmak >HT. sıhar-:çıkarmak”, vb.

-ş->-s: DLT. alış- “almada yardımcı olmak, birlikte almak” >HT. alıs- “1. (birlikte) almak. 2. evlenmek, karşılıklı birbirini almak”, DLT. tüş- “1. inmek. 2. Düşmek” >HT. tüs- “1. inmek. 2. kalmak. 3. düşmek. 4. rastlamak. 5. yatmak. 6. (rüzgar) çıkmak, esmek. 7. (yağmur) yağmak, inmek. 8. (ışık) vurmak. 9. *mec.* hisse, pay düşmek. 10. yardımcı fiil olarak fiilin tezliğini ifade eder”, vb.

ş > (s>) z: DLT. beşik “beşik” >HT. pizık:beşik”, DLT. üşi- > üşü- “çok üşümek, soğuk almak” >HT. üzü- “1. üşümek. 2. donmak, çok üşümek”, vb.

-d- > -z-: DLT. eder “eyer” >HT. izer “eyer”,DLT. kadir “zor, şiddetli, çetin” >HT. hazır “s. 1. savaşçı, kavgacı, kızgın. 2. şiddetli, coşkun. 3. azgın. 4. sert. 5. *zf.* hızlı”, vb.

-z > -s: DLT. ağız “insanın ve bütün hayvanların ağzı” >HT. aas (ahsı) “1. ağız, başın ön kısmı. 2. ağız, dudakların çevrelediği bölüm. 3. ağız, kapların veya eşyaların açık yanı. 4. ağız, akarsuyun, derenin ağzı”, DLT. biz “biz” >HT. pıs (ıı) “*zm.* biz”, vb.

g > ğ: DLT. kargan- “lanet etmek”>HT. harğan “beddua etmek”, DLT. karga “karga”>HT. harğa “karga”, vb.

Ünsüz Düşmesi

-ng- > Ø: DLT. müñre- “(öküz vb.) böğürmek”>HT. müüre- “böğürmek”, DLT. müñret-“(adamı) ulutmak, öküz gibi böğürtmek”>HT. müüret-“böğürtmek”, vb.

-g- >Ø: DLT. ağır“ağır, yavaş”.>HT. aar“1. s. ağır, çetin, güç. 2. s. ağır, tartıda çok çeken, hafif karşıtı. 3. s. ağır, değeri çok olan, gösterişli. 4. ağır, yavaş”, DLT. ağırla-“ağırlamak, ihsan etmek, ikram etmek”>HT. aarla-“1. ağırlamak, saygı göstermek 2. ikramda bulunmak”, vb.

Sonuç olarak DLT ile Hakas Türkçesinin söz varlığını karşılaştıran bu çalışmada en fazla değişim oranı fonetik alanda görülmüştür. Anlamsal değerin ise fonetiğe göre daha çok korunduğu gözlemlenmiştir. Hakas Türkçesinin bilinen ilk Türkçe sözlük ile karşılaştırılması dilin geçmişten günümüze söz varlığı boyutunda değişim ve gelişimini görmemizi sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan, (2004), Türkçenin Sözcük Varlığı, Ankara: Engin Yayınevi.
- AKTAŞ, Erhan, (2012), Hakas Türkleri Destan Kahramanları Üzerine Bir Araştırma (İnceleme-Metin), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, İzmir.
- AKÜN, Ömer, F., (2002), Kâşgarlı Mahmud, Cilt 25, Ankara:TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- ANDERSON, David G., (2002), “Hakaslar”, *Türkler*, 20. Cilt, (Ed: Hasan C. Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca), Ankara:Yeni Türkiye Yayınları.
- ARAT, Reşit, R., (1953), “Türk Şivelerinin Tasnifi”, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt:10.
- ARIKOĞLU, Ekrem, (2005), Örnekli Hakasça-Türkçe Sözlük, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ASLIŞEN, Özur, (2006), Yeniçağ'da Hakasların Siyasi ve Kültürel Hayatı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Sakarya.
- BAŞ, Bayram, (2011), “Söz Varlığı İle İlgili Çalışmalarda Kullanılacak Ölçütler”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı:29.
- BAŞ, Bayram, Karadağ, Özey, (2012), “Söz Varlığı Üzerine Yurtdışında ve Türkiye’de Yapılan Temel Araştırmalar”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 193.
- BURAN, Ahmet, (2002), “Dil ve Edebiyat”, *Bizim Külliye Dergisi*, Sayı: 12.
- BURAN, Ahmet, Alkaya, Ercan, (2007), Çağdaş Türk Lehçeleri, Ankara: Akçağ Yayınevi.
- BUTANAIEV, Viktor Y., Butanaev, İrina İ., (2007), Yenisey Kırgızları, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

CAFEROĞLU, Ahmet, (1965), “Abakan Türkleri (Hakas’lar)”, *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü*, Cilt: 3, Sayı: 28.

ÇAVDAR, Esra, (2010), Hakasya Türkleri Siyasi ve Kültürel Tarihi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Edirne.

DEVLET, Nadir, (2002), “Federe ve Muhtar Türk Cumhuriyetleri”, *Türkler*, 20. Cilt, (Ed: Hasan C. Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

DROMPP, Michael, R., (2002), “Erken Dönemlerden Moğol İstilasına Yenisey Kırğızları”, *Türkler*, 2. Cilt, (Ed: Hasan C. Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

ELCAN, Abdullah, (2010), “Bir Karşılıklı Anlaşılabilirlik Problemi: Türkiye Türkçesi İle Azerbaycan Türkçesi Arasında Yalancı Eş Değer Kelimeler”, *III. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi 2010*, 1. Cilt, (Haz: Ö. Ceylan, K. Şahan, H. B. Yeşiltaş, M. O. Hasdedeoğlu, N. Gür, K. Yıldırım), İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.

ERCİLASUN, Ahmet, B., Akkoyunlu Ziyat, (2014), *Dîvânu Lugâti't-Türk*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ERCİLASUN, Konuralp, (2013), *Tarihin Derinliklerinden 19. Yy'a Kâşgar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

GENÇ, Reşat, (1981), *Karahanlı Devlet Teşkilatı (XI. Yy Türk Hâkimiyet Anlayışı ve Karahanlılar)*, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.

GÖKÇE, Orhan, (2001), *İletişim Bilimine Giriş*, Ankara: Turhan Kitabevi.

http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/demo/per-itog/tab1.xls (Erişim Tarihi: 10/07/2018)

http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/demo/per-itog/tab5.xls (Erişim Tarihi: 10/07/2018)

http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/demo/per-itog/tab7.xls (Erişim Tarihi: 10/07/2018)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts (Erişim Tarihi: 11/07/2018)

<https://turkcetarih.com/abakan-turkleri-hakaslar-prof-dr-ahmet-caferoglu/> (Erişim Tarihi: 11/07/2018)

<https://www.google.com.tr/maps/place/Hakasya> (Erişim Tarihi: 10/07/2018)

HUNKAN, Ömer S., (2011), Türk Hakanlığı (Karahanlılar), 3. Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

İNAN, Abdülkadir (1976), Sibirya Türkleri, Türk Dünyası El Kitabı, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yay. Seri:1, Sayı A5.

İNAYET, Alimcan, (2006), “Kaşgarlı Mahmud Hakkında Oluşan Efsaneler Üzerine”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2.

KAŞGARLI, Mahmud (2013), Divânu Lûgat-it Türk, (Çev. Besim Atalay), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KİLLİ, Gülsüm (1995), “Güneydoğu Sibirya Türklerinin Dil Durumu”, *Kök Araştırmalar*, Cilt 1, Sayı 2.

KİLLİ, Gülsüm (2002), Hakas Türkçesinin Alıntıları (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KİLLİ, Gülsüm (2004), “Hakas Türkçesindeki Ünlü Uzunlukları ve Oluşma Şartları Üzerine”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 1, 42,54.

KORKMAZ, Zeynep, (1995), “Kaşgarlı Mahmud ve Divânu Lûgatit Türk”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Cilt 1, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- SARAÇ, Naciye, (2007), “Gizemli Hakasya”, *Bozkurt*, Sayı: 35, Şubat-Mart.
- SOMUNCUOĞLU, Anar. (2002), “Hakas Cumhuriyeti”, *Türkler*, 20. Cilt, (Ed: Hasan C. Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- ŞAHİN, Leysen, (2002), “Sibirya’daki Türk Toplulukları”, *Türkler*, 20. Cilt, (Ed: Hasan C. Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- ŞİŞMAN, Bekir, (1996), “Hakaslar ve Hakaslarda Şaman Kültürü”, *Millî Folklor Dergisi*, Sayı:31-32.
- TURAN, Osman, (2012), *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*, 21. Basım, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- ULUÇAY, Çağatay, M., (1977), *İlk Müslüman Türk Devletleri*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- YILDIZ, Hakkı D., (1976), *İslâmiyet ve Türkler*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- YILMAZ, Gülsüm, K., (2007), “Hakas Ağız Araştırmaları Üzerine”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 3.
- ZALOĞLU, Pınar, (2011), *Orta Asya ve Güney Sibirya Türklerinin Kahramanlık Destanlarında Yardımcı Tipler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

EK

Ek-1:DLT ve Hakas Türkçesinde Bulunan Söz Grupları

DLT		HAKAS TÜRKÇESİ
	a	
1.	aba: tibet dilinde baba. (s.538)	aba (u.) sag: baba: (s. 24)
2.	abıt- : gizlemek, saklamçak →abıd-. (s.538)	abıt- : avutmak, dinlendirmek. (s. 25)
3.	aç : aç. (s. 538)	as (m): s. aç. (s. 52)
4.	aç- : açmak. (s.538)	as- : 1. açmak. 2. <i>mec.</i> açmak. (s.52)
5.	açı: Barsgan lehçesinde kocakarı. (s. 538)	açı: amca çocuğu. (26)
6.	açı-: ekşimek; acımak. (s. 538)	açı-: 1. acımak, ekşimek. 2. sızlamak, acımak. (s. 26)
7.	açıg: ekşi; acı. (s. 538)	açıg: s.1. acı, tatlı karşıtı. 2. acı, keder. 3. acı, şiddetli. 4. ekşi. 5. rahatsızlık verici. (s. 26)
8.	açıglıg: içine konan şeyi ekşitecek ekşisi bulunan. (s.538) açıglıg: nimetlenecek nimeti olan, nimet içinde yaşayan.	açıglıg: s. acılı, üzüntülü. (s. 26)
9.	açıl-: açılmak. (s.539)	açıl-: açılmak. (s. 26)
10.	açın-: ihşanda bulunmak. (s.539)	açın-: acımak, merhamet etmek. (s. 27)
11.	açış-: açmakta yardımcı olmak veya açmakta yarışmak. (s. 539)	açış- (ı): (birlikte) açmak. (s. 27)
12.	açış-: karşılıklı birbirini ekşitmek. (539)	açış- (u.): 1. acı duymak, acımak. 2. ekşitmek, tadını ekşi hale getirmek. 3. (birlikte) acımak, üzölmek. (s.27)
13.	açıt-: ekşitmek. (s. 539)	açıt-: mayalamak, ekşitmek (s.27)
14.	açıt-: elem vermek, acıtmak. (539)	açıt-: acıtmak. (s.27)
15.	açuk: açık, açılmış; net. (s. 540)	açih: s. 1. açık, üstü kapalı olmayan yer. 2. açık, iki ucu birbirine bağılı olmayan. 3. açık, engelsiz. (s. 26)
16.	adaş: arkadaş. (s. 540)	adas (ı): adaş. (s. 28)
17.	ağak: ayak.s.540.	azah: 1. ayak. 2. ayak, araçta ayak. 3. alt. 4. son. (s.59)
18.	ağaklıg: ayaklı, ayağı olan. (s.540)	azahtıg: 1. ayaklı. 2. hızlı. (s.60)
19.	ağgır ~ aygır: atın erkeğı, aygır. (s. 540)	ashır: 1. aygır. 2. erkek (hayvan). (s. 53)
20.	açıg: ayı. (s.541)	aziğ (m.): ayı. (s.60)
21.	ağır-: ayırmak. (s.541)	azır-: 1. aşırnak, üstünden geçirmek. 2. yutmak, aşırnak. 3. ayırmak, bölmek. (s.60)
22.	ağrıl-: ayrılmak. (s. 541)	azın- (ı): 1. ayrılmak. 2. açılmak. 3.

		kendine yol açmak, öne geçmek. (s. 60)
23.	agır: 1. ağır, yavaş. 2. pahalı. (s.542)	aar: 1. s. ağır, çetin, güç. 2. s. ağır, tartıda çok çeken, hafif karşıtı. 3. s. ağır, değeri çok olan, gösterişli. 4. ağır, yavaş. (s.22)
24.	agırla-: ağırlamak, ihsan etmek, ikram etmek. (s.542)	aarla-: 1. ağırlamak, saygı göstermek 2. ikramda bulunmak. (s.23)
25.	agız: ırmağın, testinin, küpün ve kuyunun ağzı. (s.543)	aas (ahsı): 1. ağız, başın ön kısmı. 2. ağız, dudakların çevrelediği bölüm. 3. ağız, kapların veya eşyaların açık yanı. 4. ağız, akarsuyun, derenin ağzı. (s.23)
26.	agız: insanın ve bütün hayvanların ağzı. (s.543)	aas (ahsı): 1. ağız, başın ön kısmı. 2. ağız, dudakların çevrelediği bölüm. 3. ağız, kapların veya eşyaların açık yanı. 4. ağız, akarsuyun, derenin ağzı. (s.23)
27.	aglak: boş, ıssız, çorak. (s.544)	ağlah: 1. s. az sayıda. 2. s.üçra, تنها, ıssız. 3. zf. yalnız tek başına. (s.31)
28.	agna-: hayvanlar debelenerek kaşınmak, ağnamak. (s.544)	ağlan-: ağnamak, toprakta yuvarlanmak. (s.31)
29.	agrı-: ağrımak. (s.544)	ağrı-: ağrımak. (s.31)
30.	axsa-: aksamak. (s.545)	ahsa-: aksamak. (s.32)
31.	axsak: aksak. (s.545)	ahsah: s. aksak, topal. (s.32)
32.	āk ~ ak: Oğuzcada beyaz. (s.546)	ah (ı.): s.1. ak, beyaz. 2. güzel, alımlı. 3. ak, kır. 4. kır, boz. 5. masum, suçsuz. (s.31)
33.	ak-: akmak; (ordu, insan topluluğu için) akar gibi gelmek. (s.546)	ah- 1. akmak. 2. suda sürüklenerek gitmek. (s.32)
34.	āl ~ al: hile, aldatma. (s.547)	al (u.): hile, kandırma. (s.34)
35.	al-: almak; satın almak. (s.547)	al-: almak, satın almak. (s.34)
36.	ala: alaca. (s. 547)	ala: s. ala. (s. 34)
37.	alda-: hile yapmak, aldatmak. (s.547)	alda-: aldatmak, kandırmak. (s.36)
38.	alım: borç, alacak. (s. 547)	alım: alacak. 2. borç. (s. 38)
39.	alımlıg: alacaklı, hak sahibi. (s. 548)	alımlıg: s. borçlu. (s. 38)
40.	alış-: almada yardımcı olmak, birlikte almak. (s.548)	alış-: 1. (birlikte) almak. 2. evlenmek, kaeşilıklı birbirini almak. (s.39)
41.	alp: kahraman, yiğit, şecaatli. (s. 549)	alp: 1. yiğit, alp. 2. güçlü. (s. 39)
42.	altun: altın, dinar. (s.549)	altın: altın. (s. 40)
43.	ana: anne. (s. 550)	ana (ı.): anne. (s.42)
44.	ança: o kadar, onca; ona göre; şöyle. (s. 550)	anca: 1. o kadar, onca. 2. kat, msli. (s. 43)
45.	anda: orada; ondan. (s. 550)	anda: zf. 1. o zaman. 2. orada. (s. 43)
46.	anı: onu. (s.551)	anı: zm. onu. (s.44)
47.	anıñ: onun. (s.551)	anıñ: onun. (s.44)
48.	anın: onunla. (s.551)	anınañ: onunla. (s.44)

49.	añ: yağı ilaç olarak kullanılan bir kuş. (s. 552)	añ: 1. hayvan. 2. yabanî hayvan, vahşî hayvan. (s. 42)
50.	añla-: Oğuzcada anlamak. (s. 553)	
51.	ap ~ ep: pekiştirici ses tekrarı. (s. 553)	ap (m): sıfatlarda pekiştirme yapar. (s. 44)
52.	ap ak: Oğuzcada bembeyaz. (s. 553)	
53.	ar-: 1. yorulmak. 2. kandırmak, aldatmak. (s.553)	ar-: 1. kütüğü oymak. 2. zayıflamak. (s.46)
54.	ara: bir şeyin ortası. (s. 554)	ara: ara, iç. (s.47)
55.	arala-: iki kişinin veya iki şeyin arasından geçmek. (s.554)	arala-: arasından gitmek, yürümek. (s.47)
56.	arçı: heybe. (s. 554)	arçı: düğünde gelinin ailesinin verdiği yiyecekler. (s. 48)
57.	arı-: temizlenmek. (s.554)	arı-: temizlenmek. (s. 50)
58.	arığ ~ arığ: temiz. (s.554)	arığ (u.): s. 1. temiz. 2. saf, arı, açık. 3. parlak, aydınlık, güzel. 4. duru, berrak, temiz. 5. temizlik. (s.50)
59.	arığla-: iyisini seçmek, temizini seçmek, temizlemek. (s.555)	arığla-: 1. temizlemek. 2. ayıklamak, sapından ayırmak. (s.50)
60.	arık: Oğuz ve Kıpçak lehçesinde cılız. (s.555)	arık: s. zayıf, cılız, arık. (s.50)
61.	arın-: temizlenmek, yıkanmak; etek traşı olmak. (s.555)	arığlan-: temizlenmek. (s.50)
62.	arıt-: arıtmak, temizlemek. (s.555)	arıt-: arıtmak, temizlemek. (s.51)
63.	arka: sırt. (s.556)	arğa (ı.): 1. arka, sırt. 2. sıradağ. 3. sırtla ilgili. 4. orman. (s.48)
64.	arkaş-: sırt sırta vermek, sırt sırta vererek yardımlaşmak. (s.556)	arğas-: birbirine arka çıkmak, yardımlaşmak. (s.49)
65.	arşlan: arşlan. (s. 557)	arşlañ: arşlan. (s.51)
66.	art-: artmak, fazlalaşmak. (s.557)	art- (ı.): artmak, fazla gelmek. (s.51)
67.	artıl-: (heybe, yük, insan vb. için) yarısı bir yanda yarısı diğer yanda kalacak şekilde hayvana yüklenmek, atılmak. (s.558)	artıl-: asılmak, yüklenmek. (s.52)
68.	artın-: kendi yükünü, heybesini vb. şeyleri hayvan üzerine koymak. (s.558)	artın-: yüklenmek. (s.52)
69.	artuk: fazla, fazlalık. (s.558)	artık: 1. fazla. 2. güzel, iyi, yeğ. 3. pek, çok. (s.51)
70.	aş ~ aşı: yemek. (s.560)	as (u.): 1. aş, yemek. 2. buğday. 3. tahıl, hububat. (s.52)
71.	aşı- ~ as-: (dağ vb. yüksek yerler için) aşmak. (s.560)	as- (m.): 1. batmak. 2. aşmak. 3. geçmek. 4. galip gelmek. 5. (su) taşımak. (s.52)
72.	aşun-: (birini) geçmek, geride bırakmak. (s. 561)	azın- (ı): 1. ayrılmak, uzlaşmak. 2. açılmak. 3. kendine yol açmak, öne

		geçmek. (s. 60)
73.	āt ~ at: isim. (s.562)	at (ı): ad. (s.54)
74.	at-: (şafak için) sökmek. (s.562)	at-: (tan) atmak. (s.54))
75.	at: at, kısarak. (s.561)	at: kısarak. (s.54)
76.	atan: iğdiş edilmiş deve. (s.563)	atan: buğra, erkek deve. (s.54)
77.	atıl-: atılmak. (s.563)	atıl-: atılmak. (s.54)
78.	atıs: atış. (s.564)	atıs: atış. (s.54)
79.	atlıg: atlı. (s. 564)	attıg (ı): s. atlı. (s. 55)
80.	av: Oğuzlarda av. (s.564)	ab: av. (s.24)
81.	awıçga: ihtiyar. (s. 564)	abışacah: ihtiyar. (s. 25)
82.	āy ~ ay: ay, dünya çevresinde dönen uydu. (s.565)	ay (ıı): 1. gökteki ay. 2. ay, yılın on ikide biri. (s.56)
83.	āy: yılın on iki bölümünden biri. (s.565)	ay (ıı): 1. gökteki ay. 2. ay, yılın on ikide biri. (s.56)
84.	aya: aya, avuç içi. (s.566)	aya: aya. (s.56)
85.	aya-: korumak. (s.566)	aya-: acımak, merhamet etmek. (s. 56)
86.	ayak: ayak. (s.566)	azah: 1. ayak. 2. ayak, araçta ayak. 3. alt. 4. son. (s.59)
87.	ayala-: alkışlamak. (s.566)	ayala-: ayasıyla vurmak. (s.57)
88.	ayas: açık gökyüzü. (s.566)	ayas: ayaz, açık hava. (s.57)
89.	ayıt-: sormak. (s.566)	ayıt-: söylemek, demek. (s.58)
90.	ayran: ayran.(s. 567)	ayran: ayran. (s. 59)
91.	āz ~ az: az. (s. 567)	as (ı): zf. az. (s. 52)
92.	az-: (yol için) şaşırarak, kaybetmek. (s. 567)	as-: 1. kaybolmak. 2. kaybolmuş. (s. 52)
93.	azıg: hayvanların azı dişi. (s. 567)	azıg (ıı): azı (dişi). (s. 60)
94.	azuk: azık, yiyecek. (s.568)	azıh (ıı): azık, yiyecek. (s.60)
	b	
95.	bağram: halk arasında sevinç ve gülüşme, sevinç ve piknik, eğlence. (s. 569). ~ bayram: Oğuzcada bayram. (s. 579)	paryam: bayram. (s. 354)
96.	bāg: (bohça vb. şeyler için) bağ. (s.569)	pağ: 1. bağ, bağlı. 2. bağ,ip. (s.344)
97.	bagla-: bağlamak. (s. 570)	palğa-: 1. bağlamak. 2. Örgü örmek. (s. 346)
98.	baglat-: bağlatmak. (s. 570)	palğat-: bağlatmak. (s. 347)
99.	bak-: bakmak. (s.570)	pah- (ıı): bakmak, gözetlemek, seyretmek. (s.345)
100.	baka: kurbağa. (s. 571)	pağa: kurbağa. (s. 345)
101.	bal: bal. (s.571)	pal: 1. bal. 2. yabanî bal, ormanda bulunan bal. (s.345)
102.	bala: kuş yavrusu; genel olarak hayvan yavrusu. (s. 571)	pala: çocuk. (s. 345)

103.	bālig: yaralı. (s. 572)	palıǵıǵ: s. 1. yaralı. 2. yaralayıcı. (s. 347)
104.	balık: balık; Argu lehçesinde ve Oğuzların bazılarında çamur; müslüman olmayanların ve Uygurların lehçesinde kale ve şehir. (s.572)	palıh: 1. balık. 2. s. balık, balıktan. (s.347)
105.	bār ~ bar: bir şeyin var olduğunu ve yerinde bulunduğunu haber veren bir kelime, var. (s.573)	par (u.): 1. var. 2. varlık. 3. mevcut, eldeki. (s.348)
106.	bar-: gitmek. (s.573)	par-: 1. gitmek. 2. süreklilik içinde olmayı ifade eden yardımcı fiil olarak kullanılır. (s.348)
107.	barça: bütün,hepsi. (s.574)	parça: zf. bütün. (s.348)
108.	barış-: karşılıklı (gelip) gitmek; karşılıklı (gelip) gitmede yarışmak. (s.575)	parıs-: (birlikte) gitmek, varmak. (s.349)
109.	bas-: üstüne çöküp basmak, bastırmak. (s.575)	pas- (ı.): 1. basmak. 2. yürümek, adım atmak. 3. tartıda çekmek. 4. yazı yazmak. 5. daktilo etmek. 6. sessizce yaklaşmak. (s.350)
110.	basā: sonra. (s. 575)	pazmañ: zf. sonra. (s. 356)
111.	baş: insan başı; genel olarak baş (hayvan, bitki, eşya, dağ vb.). (s.576)	pas (ı.): 1. baş, kafa. 2. baş, uç nokta. 3. ön, önce. 4. uç, baş. 5. baş, hayvan sayısı. 6. baş, zamanın başlangıç noktası. 7. baş, lider. 8. başla ilgili. (s.350)
112.	başla-: 1. (bir şeye, işe) başlamak. 2. yönetmek, komuta etmek. 3. rehberlik yapmak. (s. 577)	pasta-: 1. başlamak. 2. idare etmek, yönetmek. 3. kılavuzluk etmek. (s. 351)
113.	başlat-: (bir şeye, işe) başlamak için emir vermek, başlatmak. (s. 578)	pastat-: 1. başlatmak. 2. yönettirmek. 3.kılavuzluk ettirmek. (s. 352)
114.	başlıǵ: başlı, başı olan. (s. 578)	pastıǵ: 1. başlı. 2. başlı, uçlu. (s. 352)
115.	bat-: su vb. şeylere batmak. (s.578)	pat-: 1. batmak, saplanmak. 2. batmak, içine girmek. (s.353)
116.	batıǵ: nehir vb. şeylerin derin yeri. (s.578)	patıǵ: bataklık, bataklık. (s.353)
117.	bāy: zengin. (s.579)	pay (ı.): 1.zengin, varlıklı. 2. zengin, verimli. 3. zengin, gösterişli. (s.354)
118.	baya: bu saatten önce, az önce. (s.579)	paya: zf. demin, az önce. (s.354)
119.	bayram: Oğuzcada bayram. (s.579)	payram: bayram. (s.354)
120.	bayu-: zenginleşmek. (s. 579)	payı-: zengin olmak, zenginleşmek. (s. 354)
121.	bayut-: zenginleştirmek. (s. 579)	payıt-: zenginleştirmek. (s. 354)
122.	beg ~ bēg: bey (emi:r). (s.580)	pig: 1. bey. 2. bürokrat. 3. müdür, direktör. (s. 363)

123.	bek: sağlam, muhkem, sıkı. (s.581)	pik: s. 1. berk. 2. sağlam. 3. güvenilir, emniyetli. 4. pek, çok. (s.363)
124.	bekle-: kapatmak; bağlamak; sağlamlaştırmak. (s. 581)	pikte-: 1. berkitmek, sağlamlaştırmak. 2. kapatmak, kilit altına almak. (s. 364)
125.	beklen-: sağlamlaşmak; hapsedilmek. (s. 581)	pikten-: 1. berkimek, sağlamlaşmak. 2. kilitlenmek, kapatılmak. (s. 364)
126.	belek: yolcunun akrabalarına getirdiği veya bir yerden bir yere gönderilen hediye. (s.582)	pilege: hediye, armağan. (s.365)
127.	belgü: işaret ve alamet. (s.582)	pilgi: belge, im, işaret. (s.366)
128.	belik: yaranın derinliğini ölçen alet. (s.582)	pilig (u): kesici veya batıcı alet, silâh. (s.366)
129.	beriş- → biriş-: karşılıklı vermek. (s.589)	piris-: verişmek, birlikte vermek. (s.368)
130.	bertin-: bertilmek. (s.583)	pirtin-: vücutta bir organ çıkmak, burkulmak. (s.369)
131.	beşik: beşik. (s.583)	pizik: beşik. (s.370)
132.	biç-: (ot vb. şeyleri) biçmek. (s.584)	pis-(u): biçmek. (s.362)
133.	biçtur-: kesmek için emir vermek, kestirmek. (s.585)	pıstır-: biçtirmek. (s.362)
134.	bıldır: geçen yıl. (s.585)	pıltır: z.f. bıldır, geçen sene. (s.360)
135.	birkıg: at ve eşeğin çıkardığı ses. (s. 585)	pirgi (ı): av hayvanını kandırmaya yarayan alet, düdük. (s. 360)
136.	bir kır-: at vb.birk diye ses çıkarmak.(s.585)	pirgır-: pıskırmak, aksırmak, burnundan gürültüyle soluk almak.
137.	biş-: yemek pişmek; meyve olgunlaşmak; kırmız kıvama gelmek. (s. 585)	pis- (ı): 1. (meyve) olgunlaşmak. 2. (güneşte) yanmak. 3. (organ, vücut) olgunlaşmak. (s. 361)
138.	bişur-: pişmiş (yemek, yiyecek). (s.586)	pızır-: 1. pişirmek. 2. mec. pişirmek, olgunlaştırmak. (s.362)
139.	biçek: bıçak. (s.586)	pıcah: bıçak. (s.359)
140.	biçekle-: bıçaklamak. (s. 585)	pıcahta-: bıçaklamak, bıçakla yaralamak. (s. 359)
141.	big: koca → beg. (s.586)	pig: 1. bey. 2. bürokrat. 3. müdür, direktör. (s. 363)
142.	bil-: 1. anlamak. 2. bilmek. 3. tanımak. (s.586)	pil-: bilmek. (s.364)
143.	bil: bel. (s.586)	pil (ı): 1. bel. 2. bel (dağda). 3. bel, belle ilgili. (s.364)
144.	bile-: bilemek, keskinleştirmek. (s.587)	pile-: bilemek, keskinleştirmek. (s.365)
145.	bilegü: bileği. (s.587)	pile: bileği. (s.365)
146.	bilek: bilek. (s.587)	pilek: “1. bilek, el. 2. bilekle ilgili. (s.365)
147.	bilezük: bilezik. (s.587)	pilektees: bilezik. (s.365)
148.	bilig: akıl; hikmet; ilim. (s.582)	pilig: bilme, öğrenme: (s.366)

149.	bilin-: (kendine ait bir şeyi) bilip anlamak. (s. 588)	pīlin-: 1. bilmek. 2. hissetmek, farkına varmak. 3. kendini bilmek, idrakinde olmak. (s. 366)
150.	biliş-: tanışmak. (s. 588)	pīlis-: bilişmek, tanışmak. (s. 366)
151.	bir- ~ ber-: vermek.(s.589)	pir-: 1. vermek. 2. tezlik veya başkası için bir şey yapmak anlamında yardımcı fiil olarak kullanılır. (s.367)
152.	bir: aynı, bir, eşit. (s.589)	pīr: s. 1. bir. 2. bir, aynı, benzer. 3. bir, herhangi bir. (s.367)
153.	bir: sayıda bir. (s.588)	pīr: s. 1. bir. 2. bir, aynı, benzer. 3. bir, herhangi bir. (s.367)
154.	biril-: verilmek. (s.589)	pīril-: verilmek. (s.368)
155.	bış: beş. (s. 590)	pis (i): beş. (s. 369)
156.	biş: beş. (s.590)	pis (i.): beş. (s.369)
157.	bit: bit. (s.590)	pīt: bit. (s.369)
158.	biz: biz. (s.591)	pīs (i.): zm.biz. (s.369)
159.	boğ: insanın uzunluğu ve boyu. (s.591)	pos (u): zm. 1. kendi. 2. gövde, beden. 3. boy, endam. (s.378)
160.	boğug: boya, renk. (s.591)	pozığ (i.): boya: (s.379)
161.	bog-: boğmak: (s.592)	poğ-: 1. boğmak. 2. (torba, çuval ağzı) bağlamak. (s.372)
162.	bog: bohça, heybe. (s.592)	pohça: torba. (s.373)
163.	bok: Oğuz lehçesinde bok. (s.593)	poh: bok. (s.373)
164.	bol-: olmak. (s.593)	pol-: 1. olmak. 2. olmak, durmak. 3. – ebil- yeterli anlamında kullanılır. 4. – imek fiili yerine kullanılır. 5. –dır anlamında yardımcı fiil. (s.373)
165.	boluş-: birinin tarafını tutmak ve onun için kavga etmek. (s.594)	polıs-: yardım etmek. (s.374)
166.	boluş: sözle yardım etme. (s.594)	polıs (u): yardım. (s.374)
167.	borsuk: Oğuzlarda kaba ete benzer küçük bir hayvan (<i>Meles</i>). (s. 594)	porsıh (u): kaç. zool. kirpi. (s. 377)
168.	boşat-: (çuval, kap vb. için) boşaltmak. (s.595)	pozıt-: 1. bırakmak, salıvermek. 2. (kap) boşaltmak. 3. (vida vb.) gevşetmek. 4. kurtarmak. (s.379)
169.	boşat-: (düğümü) gevşetmek. (s.595)	pozıt-: 1. bırakmak, salıvermek. 2. (kap) boşaltmak. 3. (vida vb.) gevşetmek. 4. kurtarmak. (s.379)
170.	boşu-: (düğüm) gevşemek. (s.595)	pozı-: 1. kurtulmak, serbest kalmak. 2. (vida vb.) gevşemek. 3. boşalma. (s.379)
171.	boyın ~boyun: insan vb.'nin boynu. (s.596)	moyn: anat. 1. boyun. 2. boyunla ilgili. (s.300)
172.	bögür: böbrek. (s.597)	püerek: böbrek. (s.392)
173.	bök: aşık oyununda aşığın sırtının yukarı gelmesi. (s. 597)	pöge: kemik oyununda kemiğin çukur yanının gelmesi.(s. 379)
174.	böl-: bölmek, parçalamak. (s.598)	pöl-: 1.bölmek. 2. ayırmak, tecrit etmek.

		(s.380)
175.	bölük: hayvan topluluğu (sürü), insan topluluğu (grup). (s.598)	pölik: 1.kol, brans, şube. 2. bölme, duvar. 3. bölüm. (s.380.)
176.	böri: kurt, börü. (s.598)	püür: kurt. (s.392)
177.	börk: başa giyilen şey, börk. (s. 598)	pörük: börk, şapka. (s. 381)
178.	böz: bez. (s. 598)	pös: bez, kumaş. (s. 381)
179.	büt: but, ayak. (s.604)	put: but; kalça. (s.388)
180.	bu: bu. (s.598)	pu: <i>zm.</i> bu. (s.384)
181.	buçgak: devenin ayak derisi. (s. 599)	pıshah: hayvan pençesi derisi. (s. 362)
182.	budgay ~ bugday: buğday. (s. 599)	puğday: <i>bot.</i> 1. buğday, buğday bitkisi. 2. buğday, buğdaydan (yapılan). (s. 385)
183.	buk-: büküp toplamak. (s.599)	pıh-: bükmek, kıvrırmak, toplamak. (s.360)
184.	buka: ineğin erkeği, boğa. (s. 599)	puğa: <i>zool.</i> 1. boğa. 2. boğa gibi. (s. 385)
185.	bulga-: bulanmak, bulandırmak. (s.601)	puğga-: bulamak, karmak, karıştırmak. (s.386)
186.	bulgak: düşman gelmesinden dolayı halk arasına düşen kargaşa; halk arasındaki fitne.(s.601)	puğğah: karışıklık, kalkışma. (s.386)
187.	bulgan-: (su,mide vb.) bulanmak. (s.601)	puğğal-: 1. bulanmak. 2. karışmak. (s.386)
188.	bulgan-: karışmak. (s.601)	puğğal-: 1. bulanmak. 2. karışmak. (s.386)
189.	bulıt ~ bulut: bulut. (s.601)	pulut: bulut. (s.386)
190.	bulıtlan-: bulutlanmak. (s.602)	pulutta-: bulutlanmak. (s.386)
191.	buluñ: köşe. (s.602)	puluñ: 1. köşe. 2. <i>coğ.</i> burun, çıkıntı. (s.386)
192.	bur-: su buharı yükselmek, buharlaşmak. (s. 602)	pula-: (duman, buhar) yükselmek, buğulanmak, kıvrılarak yükselmek. (s. 385)
193.	burun: bir şeyin ilki, önce. (s.603)	purun (u.): <i>zf.</i> önce, evvel. (s.388)
194.	burun: burun. (s.603)	purun (ı.): burun. (s.388)
195.	bus: sis, karaltı.(s. 604)	pus (ı.): pus, buğu. (s.388)
196.	butı-: budamak. (s. 605)	buda-: ağacın budaklarını kesmek. s. 44.
197.	buz-: yıkmak, harap etmek, kırmak. (s.605)	pus-: bozmak, kırmak. (s.388)
198.	büklün-: bükülmek, eğilmek. (s.606) bükül-: kendi kendine veya birisi tarafından eğilmek. (s.606)	püktel-: bükülmek, eğilmek. (s.391)
199.	bün: çorba. (s. 607)	mün: çorba, bulyon. (s. 302)
200.	bür-: büzmek. (s.607)	pür-: bükmek, tutup çevirmek, dürmek, katlamak. (s.391)

201.	büt-: (yara) kapanmak.(s.608)	püt-: 1. olmak, vücuda gelmek. 2. (yara) kapanmak, iyileşmek. 3. yapmak, vücuda getirmek. (s.392)
202.	büt-: Kıpçak lehçesinde (bitki) bitmek, (yavru) doğmak, (herhangi bir şey) yaratılmak.(s.608)	püt-: 1. olmak, vücuda gelmek. 2. (yara) kapanmak, iyileşmek. 3. yapmak, vücuda getirmek. (s.392))
203.	büz ~ buz: buz. (s.605)	pus (u.): 1. buz. 2. mec. buz gibi, çok soğuk. (s.388)
	ç	
204.	çak-: (çakmak) çakmak. (s.611.9)	sah- (u.): (kıvılcım) çıkarmak, çakmak. (s.404)
205.	çak: “tam, tam kendisi, ta kendisi” anlamında bir pekiştirici. (s.611)	sah (u.): z.f. tam, aynen. (s.404)
206.	çaktur-: (çakmak) çaktırmak. (s.612)	sahtır- (u.): (çakmak taşı) çaktırmak. (s.405)
207.	çalın-: kendini yere çalmak veya kendini yereyatıyormuş gibi göstermek. (s.613)	salıl-: konulmak, konmak, bırakılmak,salınmak. (s.408)
208.	çap-: (ata) hafifçe vurmak. (s.615)	sap-: 1. çarpmak. 2. dikmek, ekmek. 3. vurmak, çarpmak. 4. dövmek. (s.411)
209.	çat-: yatmak, (bir şeyin) altında uzun süre kalmak. (s. 958)	çat-: 1. yatmak. 2. şimdiki zaman eki –yor. 3. uzanmak. 4. ekleşmiş olarak şimdiki zamanı bildiren yardımcı fiil olarak kullanılır. (s. 85)
210.	çaw: ün, şöhret. (s. 617)	sab: ün, şan, şöhret. (s. 398)
211.	çık-: (dışarı, yukarı) çıkmak. (s. 622)	sıh- (i): (tohum vb) çıkmak, uç vermek. 2.çıkılmak,yola koyulmak. 3. ortaya çıkmak, peyda olmak. 4. bırakmak, vazgeçmek. 5. dil açılmak. 6. doğmak. 7. koyulmak, başlamak anlamında yardımcı fiil olarak kullanılır. (s. 422)
212.	çıkır-: çıkarmak. (s.622)	sıhar-: çıkarmak. (s.422)
213.	çın: doğru; güvenilir; doğruluk. (s. 623)	sın (i): gerçek, doğru. (s. 425)
214.	çınra-: (zil, çingirak vb.) çalmak, şingirdamak. (s.623)	sınra-: şingirdamak, çınlamak. (s.426)
215.	çög: 1. güneşin sarılığı ve saçakları. 2. odun köz olduktan sonra ateşin alevi. (s. 626)	soğ: köz, kor. (s. 440)
216.	çom-: suya dalmak. (s.627)	som-: 1. (suda) yüzmek. 2. suya dalmak. (s.443)
217.	çöp: bir şeyin çöpü ve usaresi; üzüm vb. şeylerin posası; şarap, yağ vb. şeylerin dibe çöken kısmı, tortu. (s.628)	söp: 1. çöp. 2. hayvan yeminden kalan artık. 3. ip kalıntısı. (s.450)

e		
218.	eğer: eyer. (s. 632)	izer: eyer. (s. 232)
219.	eğerle-: eyerlemek. (s. 632)	izerle-: eyerlemek. (s. 232)
220.	eg-: eğmek. (s.633)	eg-: eğmek. (s.122)
221.	egil-: eğilmek. (s.633)	eel-: eğilmek. (s.121)
222.	egin: kürek kemiği; omuz. (s.634)	een (u.): omuz. (s.122)
223.	egir-: eğirmek. (s. 634)	ir-: eğirmek. (s. 222)
224.	egir-: eğirmek. (s. 634)	iir-: eğirmek. (s. 214)
225.	egiril-: eğirilmek. (s. 634)	igirle-: eğrilmek, bükülmek. (s. 214)
226.	elge-: un vb. elemek. (s.636)	ilge-: elemek. (s.217)
227.	elgel-: un vb. elenmek. (s. 636)	ilgel-: elenmek. (s. 217)
228.	elgeş-: un vb. elemede yardım etmek veya yarışmak. (s.636)	ilges-: (birlikte)elemek. (s.217)
229.	elget-: un vb. eletmek. (s.637)	ilget-: eletmek, elenmesini sağlamak. (s.217)
230.	elig: elli. (s.637)	ilğ: elli. (s.217)
231.	eliglik: eldiven. (s.637)	ellik: eldiven. (s.123)
232.	elükle-: alaya almak, alay etmek, maskara etmek. (s.637)	elikte-: <i>sag.</i> alaya almak, biriyle eğlenmek. (s.123)
233.	em-: emmek. (s.637)	em-: emmek. (s.123)
234.	em: ilaç. (s.637)	im: ilâç. (s.218)
235.	emçi: doktor. (s.637)	imcî: doktor. (s.218)
236.	emle-: ilaç vermek, tedavi etmek, iyileştirmek. (s.638)	imne-: tedavi etmek. (s.218)
237.	emlet-: tedavi ettirmek. (s. 638)	imnet-: tedavi ettirmek. (s. 218)
238.	emüz-: emzirmek. (s.639)	emîs-: emzirmek. (s.123)
239.	er: adam. (s. 640)	ir: 1. erkek. 2. erkek, koca. (s. 222)
240.	erin-: tembellik etmek. (s.642)	irîn-: erinmek, üşenmek. (s.224)
241.	erkek: erkek. (s.642)	irgek: erkek. (s. 223)
242.	erlen-: (kadın için) evlenmek. (s.642)	irlen-: 1. kocaya varmak. 2. yiğitlenmek, erkeklenmek. (s.225)
243.	ert-: geçmek; gitmek. (s.643)	irt-: geçmek. (s.225)
244.	erte~ irte: sabahın erken saati. (s.643)	irte: 1. erken. 2. sabah. 3. vakitsiz, vaktinden önce. (s.225)
245.	ertür-: ileri geçirmek. (s. 644)	irtür-: geçirmek. (s. 226)
246.	erü- ~ eri-: erimek. (s. 644)	irî-: erimek. (s. 223)
247.	erüt-: eritmek. (s. 644)	irît-: eritmek. (s. 224)
248.	eskü: kazma, külünk. (s.645)	iskî: 1. kürek. 2. kürek, kayık, sandal küreği. (s.227)
249.	esne-: esnemek. (s. 645)	ize- (i): esnemek. (s. 231)
250.	esrük: sarhoş. (s. 646)	izîrik: esrik, sarhoş. (s. 233)
251.	esürt-: sarhoş etmek. (s. 646)	izîrt-: 1. içirtmek. 2. içki içirtmek. (s. 233)

252.	eşik: eşik. (s. 647)	izik (izik): kapı. (s. 233)
253.	eştil-: işitmek. (s.647)	istil-: işitmek, duyulmak. (s.229)
254.	et: et. (s.648)	it: 1. vücut, vücudun eti. 2. et: (s.230)
255.	et-: etmek. (s.648)	it-: etmek, yapmak. (s.230)
256.	etek: etek. (s. 648)	idek: 1. etek. 2. dağ eteği. (s. 213)
257.	etlig: etli, iri gövdeli. (s.649)	ittig: s. 1. etli. 2. şişman, etine dolgun insan. (s.231)
258.	ettür-: ettirmek, yaptırmak. (s. 649)	ittir-: ettirmek, yaptırmak. (s. 231)
259.	ev: (Oğuzlarda ve onları takip edenlerde) ev. (s. 649)	ib: 1. ev. 2. çadır. 3. evsel, evle ilgili, eve ait. 4. <i>mec.</i> mezar. (s. 211)
260.	ewlen-: evlenmek. (s. 651)	iblen-: 1. evlenmek. 2. ev sahibi olmak. 3. etrafı halkayla çevrilmek. (s. 212)
261.	ewlig: ev sahibi, evi olan. (s. 651)	iblig: s. 1. ev sahibi, evi olan. 2. yeri yurdu olan. (s. 212)
262.	ewrül-: (yüzünü) dönmek. (s. 651)	ibiril-: 1. dönmek, dönüp durmak. 2. etrafı çevirmek. (s. 211)
263.	ewür-: ters çevirmek. (s. 651)	ibir-: 1. Birbşeyin etrafını dolaşmak, çevirmek, ablukaya almak, çevrede dolanıp durmak. 2. ters yüz etmek, içini dışına çevirmek. (s. 211)
	x	
264.	xān: han. (s. 654)	han (ı): hakan. (s. 144)
	ı	
265.	ıđ- ~ ıđ-: göndermek. (s. 655)	ıs-: 1. göndermek. 2. anlatmak. 3. yardımcı fiil olarak kendisinden önceki fiillerle kaynaşarak fiilin gerçekleştiğini ifade eder. (s. 208)
266.	ığuk: 1. serbest bırakılmış hayvan. 2. geçit vermeyen, uzayıp giden (dağ). 3. mübarek olan her şey. (s. 655)	ızıh (ı): kutsal (yer, hayvan, bitki). (s. 209)
267.	ıgla-: ağlamak. s. 655. ~ yıgla-: ağlamak. (s. 970)	ılğa-: ağlamak. (s. 204)
268.	ıman-: güvenmek. (s. 656)	ıman-: 1. vakit bulmak. 2. isteyerek yapmak. (s. 205)
269.	ır: şarkı. (s. 656)	ır: şarkı, türkü. (s. 206)
270.	ırgag: sudan buzu çekip buzluğa koymakta kullanılan çengel. (s. 657)	ırğah: 1. çengel, kanca. 2. çelme, bağda. (s. 207)
271.	ış: kandilin isi ve duvar vb. üzerindeki kurum. (s. 658)	ıs: is, duman, tütün. (s. 208)
272.	ış ~ ış: iş, amel. s. 658. ~ iş: iş, amel. (s. 669)	ış (ı): iş, güç. (s. 226)
273.	ışla-: iş yapmak. s.658. ~ işle-: çalışmak. (s.670.)	iste-: 1. yapmak, imal etmek. 2. (deri) serpilemek, işlemek. (s. 229)
274.	ışlan- ~ ışlan- : duman yapışmak, islenmek, kararmak. (s. 658)	ıstal-: dumanlanmak, tütme, islenmek, duman yükselmek. (s. 208)

275.	it: köpek, it. (s. 659)	ît: 1. köpek. 2. <i>mec.</i> kurt. (s. 230)
	i	
276.	iç: iç. (s. 660)	îs (i.): 1. iç. 2. mide. 3. iç. 4. iç. 5. karın içi. 6. karın. (s. 226)
277.	iç-: içmek. (s. 660)	îs - (ii.): içmek. (s. 226)
278.	içil-: içilmek. (s. 660)	îzil-: içilmek. (s. 233)
279.	içiş-: içmekte yarışmak veya yardımlaşmak. (s. 660)	îziş-: içişmek. (s. 234)
280.	içkü: içilen şeyler. (s. 660)	îskî: 1. içki. 2. içkicilik. (s. 227)
281.	içür-: içirmek. (s. 661)	îzir-: içirmek. (s. 233)
282.	iğ: iğ. s. 661. ~ iğ: iğ. s. 663. ~ yığ: iğ. s. 974. ~ yik: iğ. (s. 974)	ii (ii): iğ, ip örmek için çengel. (s. 214)
283.	iğe-: kafa tutmak, inatlaşmak; bıçak vb.bilemek. (s. 662)	iğe-: testereyle kesmek. (s. 214)
284.	iget: gerdek gecesinde gelinle beraber,ona hizmet maksadıyla gönderilen hizmetçi. (s. 662)	iget: kılavuz, rehber. (s. 214)
285.	iki: iki. (s. 663)	îki: iki. (s. 215)
286.	ikigü: ikisi, her iki. (s. 663)	îkôlen: ikisi birlike, ikisi. (s. 215)
287.	ikinç: ikinci. (s. 663)	îkinci: ikinci. (s. 215)
288.	ikkiz: ikiz. (s. 663)	îkis: ikiz. (s. 215)
289.	il: ülke, eyalet. (s. 664)	îl: halk. (s. 216)
290.	in-: inmek. (s. 665)	în-: inmek. (s. 219)
291.	in: koyun pisliği. (s. 665)	in (i.): 1. im, işaret. 2. kopya. (s. 219)
292.	ine-: işaret koymak. (s. 666)	îne-: işaretlemek. (s. 219)
293.	ingek: inek. (s. 666)	înek: inek. (s. 220)
294.	iri-: çürümek. (s. 666)	îri-:1. süt ekşimek, bozulmak. 2. çürümek, bozulmak. (s. 223)
295.	irik: çürümüş, çürük. (s. 666)	îrik (i.): çürük, çürümüş. (s.224)
296.	iriñ: cerahat, irin. (s. 667)	îriñ: irin, cerahat. (s. 224)
297.	irin: dudak. (s. 667)	îrin: dudak. (s. 224)
298.	irk: dört yaşına girmiş koyun. (s. 667)	îrik: iğdiş edilmiş, üç yaşında koç. (s. 224)
299.	isi-: ısınmak, kızmak. (s. 668)	îzgle-: sıcaklaşmak, ısınmak. (s. 233)
300.	isig: sıcak. (s. 668)	îzig: 1. sıcak. 2. sıcak. 3. sıcak. (s. 233)
301.	isit-: ateşlenmek; ısıtmak. (s. 669)	îzit-: ısıtmak. (s. 234)
302.	işen-: güvenmek, itimat etmek. (s. 670)	îzen- (ii): beklemek, ummak, güvenmek. (s. 231)
303.	it-: düşürüncüye kadar itmek. (s. 670)	ît-: itmek. (s. 231)
	k	
304.	kabak: kabak. (s.673)	kabak: meyhane. (s.237)
305.	kaban: erkek adı. (s.673)	kaban: <i>zool.</i> yaban domuzu. (s.237)
306.	kaç- (ii): kaçmak, firar etmek. (s.673)	has- (ii): kaçmak. (s.156)
307.	kaç-: kaçmak, firar etmek. (s. 673)	has- (ii): kaçmak. (s. 156)

308.	kaçtur-: kaçırmak. (s.674)	hashır-: kaçırmak. (s.156)
309.	kaçur-: kaçırmak. (s. 674)	hashır-: kaçırmak. (s. 156)
310.	kaçın: kayın, sıhri akrabalık. (s.675)	hazın: kayın, kayın birader. (s.166)
311.	kađıñ: kayın ağacı. (s.675) kaçın: kayın ağacı. (s.675)	hazıñ: akağaç. (s.166)
312.	kadır: zor, şiddetli, çetin. (s.675)	hazır: s. 1. savaşçı, kavgacı, kızgın. 2. şiddetli, coşkun. 3. azgın. 4. sert. 5. zf. hızlı. (s.167)
313.	kaftan: kaftan. (s.677)	kaftan: kaftan. (s.237)
314.	kak-: dövmek, hafifçe vurmak, kakmak. (s.677)	hah-: 1. vurmak, çarpmak. 2. (müzik aleti) çalmak. (s.138)
315.	kal- ~ kâl-: kalmak, terk edilmek, bırakılmak. (s.678)	hal-: 1.kalmak. 2. kalmak, artmak. 3. tamamlanmak, sona ermek anlamında yardımcı fiil olarak kullanılır. (s.139)
316.	kalıñ: kalın (mihir). (s.679)	halıñ: kalın (evlilikte). (s.142)
317.	kam: kâhin. (s. 680)	ham: kam, şaman. (s. 143)
318.	kañçı: kañçıl. (s.680)	hamcı: kañçıl. (s.143)
319.	kañçıla-: kañçılamak. (s.680)	hamcıla-: kañçılamak.(s.143)
320.	kamiç: kepeç. (s.681)	hamıs (u.): kepeç. (s.143)
321.	kamiş: kañış. (s. 681)	hamıs (ı): kañış. (s. 143)
322.	kamişlıg: kañışlı. (s.681)	hamıstıg (ı.): s. kañışlı. (s.143)
323.	kañug: hepsi, her, bütün. (s. 681)	hamıh: 1. pek çok. 2. çok. 3. bütün, cümle, hep. (s. 143)
324.	kân ~ kan: kan. (s.681)	han (u.): kan. (s.144)
325.	kan-: (suya) kanmak, doymak. (s. 681)	han-: kanmak. (s. 144)
326.	kana- ~ kâna- ~ kâni-: kanamak. (s. 682)	
327.	kanat: kanat. (s.682)	hanat: 1 kanat. 2. kanat, taraf, yan. 3. kçşe. 4. kanat, yüzgeç. (s.144)
328.	kanatlan-: kanadı çıkmak. (s. 681)	hanattan-: 1. kanatlanmak. 2. tüyleri çıkmak. 3. yaramazlık etmek. (s. 145)
329.	kandır- ~ kantur-: (suya) kandırmak, doyurmak. (s. 682)	handır-: 1. Susuzluğunu kandırmak, gidermek. 2. tatmin etmek, ifa etmek, yerine getirmek. (s. 145)
330.	kañlıg ~ kâñlıg: s.kanlı, kanı olan; yağlı kanlı. (s.682)	hannıg: s. kanlı. (s.146)
331.	kâp: kap; tulum; çuval, torba. (s.683)	hap (ı.): kap, torba, çuval. (s.146)
332.	kap-: kapmak; çalmak. (s.683)	hap-: 1. kapmak. 2. ağızıyla tutmak kapmak. 3. değmek, dokunmak, sürtünmek. (s.146)
333.	kañış- ~ kañuş-: (top) kañışmak. (s. 683)	habıs- (ı): 1. kañışmak. 2. tutuşmak. 3. mücadele etmek. 4. savaşmak. (s. 136)
334.	kañış: yağmalama. (s. 683)	habıs: 1. kañışma, tutuşma,mücadele. 2. mec. kañış, tutma, yakalama. 3. mücadele. 4. kavga etme, dövüşme. (s.

		136)
335.	kār: kar. (s.684)	har: kar. (s.147)
336.	kara: siyah, kara. (s.684)	hara: s. kara. (s.147)
337.	karak: göz, gözbebeği. (s. 685)	harah: 1. göz. 2. gözenek. 3. delik, filede göz. 4. oyun kağıdında maça. 5. gözle ilgili, göze ait. (s. 149)
338.	karaklıg: gözbebeği olan hayvan. (s.685)	harahtıg: s. gözlü. (149)
339.	karar-: kararmak. (s.685)	haral-: 1. kararmak. 2. kararmak, parlaklığı kaybolmak. 3. rengi kara olmak. (s.150)
340.	karart-: karartmak. (s.685)	haralt-: 2. karartmak. 2. <i>mec.</i> karalamak; kara çalmak. (s.150)
341.	karga: karga. (s.686)	harğa: karga. (s. 152)
342.	karga-: lanetlemek, birinin kötülüklerini saymak. (s.686)	harğa-: kargımak, lânet etmek, beddua etmek. (s.153)
343.	kargal-: lanetlenmek. (s.686)	harğal: lânetlenmek. (s.153)
344.	kargan-: lanet etmek. (s. 686)	harğan: beddua etmek. (s. 153)
345.	kargaş-: karşılıklı lanet etmek. (s.686)	harğas-: (birbirini) lânetlemek, (birbirine) beddua etmek, kargışmak. (s.686)
346.	kargat-: lanetletmek. (s. 686)	harğat-: lânetletmek, beddua ettirmek. (s. 153)
347.	kargış: lanet ve lanetleme. (s. 686)	harğas: kargış, kargıma, beddua. (s. 153)
348.	karın: karın; mide. (s.687)	harın (ı.): 1. karın. 2. tulum, kırba. (s.153)
349.	karındaş: aynı karından olan iki çocuk, karın arkadaşı. (s.687)	harındaş: 1. kardeş. 2. akraba. 3. kardeş, kardeş kadar yakın kimse veya topluluk. (s.154)
350.	karınlıg: karınlı, karnı olan. (s. 687)	harınnıg: 1. büyük karınlı. 2. gebe, hamile. (s. 154)
351.	karış: karış. (s.687)	harıs: karış. (s.154)
352.	karışla-: karışlamak. (s.687)	harısta-: karışlamak. (s.154)
353.	kāş: herhangi bir şeyin ucu ve kıyısı. (s.691)	has (ı.) 1. kıyı. 2. sırt, tepe. 3. kenar.4. yar. (s.155)
354.	kāş: kaş. (s.691)	has (ıv.): 1. eyer kaşı. 2. insan kaşı. (s.155)
355.	kat I: dikenli ağaçların meyvesi; Yemek, Kıpçak, Kay, Tatar, Çomullarda her türlü ağacın meyvesi. (s. 691)	hat (ıı): yemiş. (s. 157)
356.	kat: kat, tabaka. (s.692)	hat (ıı.): kat, defa, kere. (s.157)
357.	kat-: katmak, ilave etmek, karıştırmak. (s.692)	hat- (ıı.): katmak, karıştırmak. (s.157)
358.	katgur-: katıla katıla gülmek. (s. 692)	hahtır-: kahkaha atmak, gülmek. (s. 158)

359.	katıg: katı, güçlü, sert, sıkı, bir şeyin katı olanı; katılık. (s. 692)	hatıg: 1. sert, hırçın, öfkeli. 2. sert, ağır, dayanılması zor. 3. <i>mec.</i> sert, bağışlaması zor. 4. sert, güçlü, kuvvetli. 5. sert, yumuşak karşıtı. (s. 158)
360.	katur-: katılaştırmak, sertleştirmek. (s. 693)	hatır-: kurutup sertleştirmek, katılaştırmak. (s. 159)
361.	kaya: dağın kayası. (s.695)	haya (ı): kaya. (s.160)
362.	kayak: kaymak. (s.695)	hayah: yağ. (s.160)
363.	kayda: nerede. (s.695)	hayda: <i>zf.</i> nerede. (s.161)
364.	kayna-: kaynamak; kaynayıp coşmak. (s. 696)	hayna-: 1. kaynamak. 2. pişmek. 3. yanmak, kaynamak. 4. <i>mec.</i> kaynamak, birbirine girmek, çok olmak. 5. kaynamak. 6. yaramazlık etmek, kaynaşmak. (s. 163)
365.	kaynat-: kaynatmak. (s. 696)	haynat-: 1. kaynatmak. 2. kaynatmak, pişirmek. 3. (kireç) söndürmek. (s. 163)
366.	kāz: kaz. (s. 696)	has (u): kaz. (s. 155)
367.	kaz-: kazmak. (s. 696)	has- (ı): 1. kazmak. 2. sökmek. (s. 156)
368.	kazı: insan karnının boğumları. (s.696)	hazı (ı): karın yağı. (s.166)
369.	kazın-: kendi başına kazmak. (s.697)	hazın-: kazınmak, eşinmek. (s.166)
370.	kazış-: kazmada yardım etmek veya yarışmak. (s.697)	hazıs- (ı): (birlikte) kazmak. (s.167)
371.	keç-: geçmek. (s.697)	kis- (ı): geçmek. (s.251)
372.	keçig: geçit. (s. 697)	kiçig: geçit, nehir geçidi. (s. 242)
373.	keçtür-: geçirsin diye emir vermek, geçirtmek. (s. 698)	kizirt-: geçir(t)mek. (s. 253)
374.	keçür-: (suyu, günü vb) geçirmek. (s. 698)	kizir- (ı): geçirmek. (s. 253)
375.	keç-: giymek. s. 699. ~ ket-: giymek. (s. 707)	kis- (u): giymek. (s. 251)
376.	kegir- ~ kigir-: geçirmek. (s. 700)	kiğir-: geçirmek. (s. 242)
377.	kel-: gelmek. (s.700)	kil-: gelmek. (s.243)
378.	keldür-: getirmek. (s.701)	kildir-: getirmek. (s.243)
379.	keldür-: getirmek. s. 701. ~ keltür-: getirmek. (s. 702)	kildir-: getirmek. (s. 243)
380.	kelin: gelin. (s.702)	kilın: gelin. (s.244)
381.	keliş: geliş. (s.702)	kilis: geliş, gelme. (s.244)
382.	kemi: Oğuz ve Kıpçak lehçelerinde gemi. (s.702)	kime: 1. gemi. 2. kayık. (s.245)
383.	kemür-: kemirmek. (s. 703)	kimir-: kemirmek. (s. 245)
384.	ker-: germek; yaymak. (s. 704)	kır-: 1. girmek. 2. düşmek. 3. geçmek. 4. basmak, girmek. 5. başlamak. (s. 247)
385.	keregü: çadır. (s. 704)	
386.	kerek: gerek, lazım. (s. 704)	kirek: 1. gerek. 2. ihtiyaç. 3. -malı, -

		meli. 4. İş, şey. 5. olay, vakıa. 6. gerekli. (s. 248)
387.	kerekle-: aramak, istemek. (s. 704)	kirekte-: gereksinim duymak, gereksinmek. (s. 248)
388.	kereklig: gerekli olan. (s. 704)	kirektîğ: s. gerekli. (s. 248)
389.	keril- gerinmek. (s.704)	kiril-: gerinmek, gerilmek. (s.249)
390.	keril-: gerilmek; yayılmak. (705)	kiril-: gerinmek, gerilmek. (s.249)
391.	keriş: ağız kavgası. (s.705)	hırıs: küfürleşme. (s.175)
392.	keriş-: çekişmek, dalaşmak, kavga etmek. (s.705)	hırıs-: kavga etmek. (s.175)
393.	kert-: (ağaç) kertmek; (boyun) kertmek (küçük düşürmek). (s. 705)	kirt-: 1. kertmek. 2. kemirmek. 3. ufalamak, parçalamak. 4. doğramak. (s. 250)
394.	kertik ~ kertük: kertik, tahtada kertme. (s. 705)	kirtik: kertik. (s. 250)
395.	kes-: kesmek. (s.706)	kis (ıı): 1. kesmek. 2. biçmek. 3. kırmak, doğramak. (s.251)
396.	kestür-: kesmesini istemek, kestirmek. (s. 706)	kistür-: kestirmek. (s.252)
397.	kıdığ: deniz, nehir, vadi gibi şeylerin kıyısı; bir şeyin kenarı. (s. 709)	hıyığ: dağ yamacı. (s. 179)
398.	kıl: insan vb.şeylerin kılı. (s.711)	hıl: 1. kıl. 2. tüy, yün. 3. tel. 4. yünden. 5. örümcek ağı. (s.170)
399.	kıl-: kılmak,etmek, yapmak. (s.711)	hıl-: kılmak, yapmak. (s.170)
400.	kılıç: kılıç. (s.711)	hılıs: kılıç. (s.171)
401.	kılın-: kılmak, yapmak. (s. 711)	hıl-: kılmak, yapmak. (s. 170)
402.	kımız: kımız.(s.712)	hımıs: kımız. (s.171)
403.	kın ~ kın: kılıç ve bıçağın kını. (s.712)	hın: kın, kılıf. (s.171)
404.	kır: dağların sırtı. (s.712)	hır (ıı): 1. çatı. 2. üst. 3. yan, kenar. 4. dağ, dağ zirvesi.(s.173)
405.	kır-: kazmak, koparmak, yolmak. (s.712)	hır-: 1. kırmak. 2. saç, sakal kesmek, kazımak. 3. kırmak, öldürmek. (s.173)
406.	kırk: kırk. (s.714)	hırh: kırk. (s.174)
407.	kırk-: kırmak. (s.714)	hırh-: 1. kırmak, kesmek. 2. tıraş etmek. (s. 174)
408.	kıs-: kıstırmak. (s. 715)	hıs- (ıı): sıkıkmak, sıkıştırmak, zorlamak. (s. 176)
409.	kısğa: kısa.(s. 715)	hışha: kısa. (s.176)
410.	kısğaç: kerpeten. (s.715)	hışhas: kıskaç, kerpeten. (s.177)
411.	kısığ: hapis, baskı. (s. 715)	hızığ: 1. sıkma, sıkıştırma. 2. mec. baskı, zulüm. (s. 181)
412.	kısın-: (harcamada) cimri davranmak. (s. 715)	hızın-: 1. sıkılmak, sıkışmak. 2. darlığa düşmek. (s. 181)
413.	kısır: kısır kadın ve kısır hayvan. (s. 715)	hızır: kısır (mal). (s. 181)

414.	kış: kış. (s.716)	hışı (ı.): 1. kış. 2. kışlık, kışa ait. (s.177)
415.	kışla-: kışlamak, kışı geçirmek. (s.716)	hışta- (ı.): kışı geçirmek, kışlamak. (s.177)
416.	kışlag: kışlak, kışlık yer. (s.716)	hıştağ: kışlak.(s.177)
417.	kışlat-: (insanları) evinde kışlatmak. (s. 716)	hıştat-: kışlatmak,kışı geçirtmek. (s. 177)
418.	kıy-: kıymak, yanlamasına kesmek. (s. 716)	hıy-: kıymak, kesmek, doğramak. (s. 178)
419.	kıyıl-: yanlamasına kesilmek. (s.717)	hıyıl-: kıyılmak, kesilmek, doğranmak. (s.179)
420.	kıyış-: 1. yanlamasına kesmede yardım etmek veya yarışmak. 2. gözden kaybolmak. (s. 717)	hıyış-: (birlikte) kıymak, doğramak, kesmek. (s. 179)
421.	kız ~ kız: kız. s. 717.	hıs (ı): kız. (s. 176)
422.	kızır-: kırmızılaşmak. (s. 718)	hızır-: kızarmak. (s. 180)
423.	kızart-: kırmızılaştırmak. (s. 718)	hızart-: kızartmak. (s. 181)
424.	kızıl: kızıl, her şeyin kırmızısı. (s. 718)	hızıl: 1. kızıl. 2. kırmızı. (s. 181)
425.	kiçig: küçük. (s. 719)	kıçig:s. 1. küçük.2. küçük,yaşça küçük. (s. 242)
426.	kidin ~ kiğin: sonra; geride, arkada olan. (s. 719)	kizın:s. arka. (s. 253)
427.	kip: kalıp. (s.721)	kip (ı.): kalıp, kundura kalıbı. (s.246)
428.	kir-: girmek. (s.721)	kır-: 1. girmek. 2. düşmek. 3. geçmek. 4. basmak, girmek. 5. başlamak. (s.247)
429.	kiriş-: (bir işe) girişmekte yarışmak. (s. 722)	kırış-: 1. girişmek. 2. karışmak, el sokmak. 3. karışmak, araya girmek. (s. 249)
430.	kiriş: yay kirişi. (s.722)	kırış: kiriş. (s.249)
431.	kirlen-: kirlenmek. (s. 722)	kırilen-: kirlenmek. (s. 249)
432.	kişne-: kişnemek. (s. 724)	kışte-: kişnemek. (s. 251)
433.	koğuz: dul kadın. (s.725)	hozındı (ı.): 1. boşanmış (kadın). 2. terk edilmiş. (s.194)
434.	kök: gök, gökyüzü, hava. (s.734)	kök (ı.): s. 1. yeşil. 2. mavi. 3. yeşilden. 4. mec. gök, gökyüzü (s. 261)
435.	köker-: grileşmek, göğün renginde olmak. (s. 734)	köger-: 1. göğermek. 2. morarmak. 3. filizlenmek, yeşermek. (s. 260)
436.	köl ~ köl: göl; gölcük, havuz. (s.736)	köl: göl. (s.263)
437.	kön-: gön, deri; özellikle atın derisi. (s.737)	kön: gön, tabaklanmış deri. (s.264)
438.	koç ~ koçnar: koç. (s. 724)	hoshar (ı): teke. (s. 191)
439.	kok-: 1. korkmak, kokusu yükselmek. 2. (yara) sakinleşmek. 3. (su) azalıp durgunlaşmak. (s.725)	hoh- (ı.): su eksilmek, azalmak, çekilmek. (s.183)
440.	köl ~ kol: kol. (s.726)	hol: 1. el. 2. hayvanın budu, kol. 3. elle

		ilgili, ele ait. 4. dere, nehir kolu. 5. kol. 6. el, yönetim, baskı, etki. 7. yan, taraf. 8. dere yatağı, vadi. (s.184)
441.	kolan: kolan, eyer kayışı. (s.726)	holağ: kolan. (s.184)
442.	koltuk: koltuk altı. (s.726)	holtih: (vücutta) koltuk. (s.185)
443.	koltukla-: koltuğuna almak; koltuğuna vurmak. (s.726)	holtih-ta-: 1. koltuğunun altına almak. 2. koltuğundan tutmak. (s.185)
444.	kon-: 1. (kuş vb.) konmak. 2. (kabile vb.) konmak, inmek; konaklamak, yerleşmek. (s.727)	hon-: 1. geceleme, geceyi geçirmek. 2. (kuş) konmak. 3. güneş inmek. 4. attan inmek. 5. durmak, duraklamak. 6. yardımcı fiil olarak bitmek, sona ermek anlamını verir. (s.186)
445.	kop: çok, bol, oldukça; mübalağa ve kuvvetlendirme sözü. s. 728. ~ köp: gür, bol, sık ve dolaşık. (s. 739)	köp: s. çok. (s. 266)
446.	kork-: korkmak. (s.730)	horih-: korkmak. (s.190)
447.	korkıt- ~ korkut-: korkutmak. (s.730)	horğit-: korkutmak. (190)
448.	korum: kaya. (s. 731)	horım (u): 1. yüksek kaya. 2. taşlık alan. (s. 190)
449.	koş-: (yanına) katmak. (s.731)	hos- (u): koşmak, eklemek, ilave etmek. (s.191)
450.	köş: çift, çifte. (s.731)	hos (u): 1. eş, benzer,çift. 2. birleşik, müşterek. (s.191)
451.	koşul-: (bir şey bir şeye kendi kendine veya birisi tarafından) katılmak. (s. 731)	hozıl-: 1. katılmak. 2. katılmak, karışmak. 3. toplanmak. (s. 193)
452.	köy ~ koy: koyun. (s.732)	hoy: 1. koyun. 2. koyunla ilgili. (s.192)
453.	koyug: koyu, katı sıvı. (s.733)	hoyığ: 1. koyu, katı. 2. sık, yoğun, kesif. 2. koyu bir hâlde, katı şekilde. sert, katı, şiddetli. (s.192)
454.	koyul-: (sıvı şeyler) katılaşmak, koyulaşmak, koyulmak. (s. 733)	hoyı-: 1. koyulaşmak, katılaşmak. 2. kesifleşmek, yoğunlaşmak. (s. 192)
455.	koyuluş-: koyulaşmak. (s.733)	hoyı-: 1. koyulaşmak, katılaşmak. 2. kesifleşmek, yoğunlaşmak. (s.192)
456.	köç: göç. (s.733)	kös (u): 1. göç.2. göçebe. 3. <i>mec.</i> aile. 4. bir göçümlük mesafe, uzaklık. (s.269)
457.	köç-: göçmek. (s.733)	kös-: göçmek. (s.269)
458.	kögüz: göğüs. (s. 734)	kögis (i): göğüs. (s. 261)
459.	kölige: koyu gölge. ~ kölik: gölge. (s. 736)	kölek: gölge. (s. 262)
460.	köm-: (ölü vb.ni) gömmek. (s.736)	köm-: gömmek. (s.263)
461.	kömiş- ~ kömüş-: gömmekte yardımcı olmak. (s.737)	kömiş-: gömdürmek, gömmek. (s.264)
462.	kömtür-: gömdürmek. (s. 737)	kömdür-: gömdürmek. (s. 263)
463.	könek: deriden yapılan su kabı. (s. 738)	könek: kova. (s. 264)

464.	köni: düz (nesne); doğru, düzgün. (s.738)	köni: 1. s. doğru, düz, düzgün. 2. zf. doğruca (s.264)
465.	kör-: bakmak, görmek. (s.739)	kör-: görmek, bakmak. (s.267)
466.	köriş-: gözle bakışmak; herhangi bir şey görünmek. (s. 740)	köris-: görüşmek. (s. 268)
467.	körtür-: görmesini sağlamak, gördürmek. (s. 740)	kördür-: göstermek. (s. 267)
468.	körük: kuyumcu ve demirci körüğü. (s. 741)	körük (u): körük, demirci körüğü. (s. 268)
469.	körün-: görünmek. (s. 741)	körin-: 1. görünmek. 2. ortaya çıkmak, belli olmak. 3. bakınmak. (s. 268)
470.	körün-: görünmek. (s.741)	körin-: 1. görünmek. 2. ortaya çıkmak, belli olmak. 3. bakınmak. (s.268)
471.	körüş: sözle değil gözle olan münazara, bakışma. (s. 741)	köris-: görüşmek. (s. 268)
472.	köt: göt, kıç. (s.742)	köt: göt, arka. (s.271)
473.	kuba: doru ve sarı arasında olan. (s.744)	huba (u): 1. solgun sarı, kuba, sararmış, solmuş. 2. boz. (s.194)
474.	kuğruk: kuyruk. (s.745)	huzuruh: kuyruk. (s.201)
475.	kuğug: kuyu. s. 745. ~ kuyug: kuyu. (s. 753)	hutuh: kuyu. (s. 200)
476.	kulaç: kulaç. (s. 745)	hulas: kulaç.(s. 196)
477.	kulaçla-: kulaçla kulaçlamak. (s. 745)	hulasta-: kulaçlamak. (s. 196)
478.	kulak: kulak. s. 745. ~ kulkak ~ kulxak: kulak. (s. 746)	hulah: 1. kulak, işitme organı. 2. kulak, borkün kulakları. 3. kulak, kulp, tutamak. 4.delik. (s. 196)
479.	kulakla-: kulağa vurmak. (s. 745)	hulahta-: kulağını çekmek. (s. 196)
480.	kulaklıg: kulaklı, kulağı olan. (s. 746)	hulahtıg: s. kulaklı. (s. 196)
481.	kulun: kulun, tay. (s. 746)	hulun: kulun. (s. 197)
482.	kunduz: kunduz. (s. 746)	hunduz: zool. kunduz. (s. 197)
483.	kur: kuşak, kemer. (s.747)	hur (ı): 1. kemer. 2. bez parçası. 3. çıkıntı, aşit, geçit. (s.197)
484.	kurı- ~ kuru-: kurumak. (s. 748)	huru-: kurumak. (s. 199)
485.	kurı- ~ kuru-: kurumak. (s.748)	huru-: kurumak. (s.199)
486.	kurıt- ~ kurut-: kurutmak. (s. 748)	huruğla-: kurutmak, kurulamak. (s. 199)
487.	kurşa-: kemer bağlamak. (s. 749)	hurça-: 1. (kemer) bağlamak, kuşanmak. 2. çemberlemek. (s. 198)
488.	kurşat-: kuşanmayı emretmek. (s. 749)	hurçat-: kuşatmak, kemer bağlatmak. (s. 198)
489.	kurt: kurt (böcek). (s.749)	hurt: zool. kurtçuk, böcek. (s.199)
490.	kurug: içi boşalmış olan (kap,ev). (s.749)	huruğ: 1. kuru. 2. boş. 3. sade, katıksız. 4. boş. (s.199)
491.	kurug: kuru; (boş) suçlama. (s.749)	huruğ: 1. kuru. 2. boş. 3. sade, katıksız. 4. boş. (s.199)

492.	kurut: keş (yağsız, kuru peynir). (s. 750)	hurut: kurutulmuş peynir, kurut. (s. 199)
493.	kus-: kusmak. (s.750)	hus- (ı): 1. dökmek, serpmek. 2. kusmak. (s.200)
494.	kusık: fındık. (s. 750)	huzuh: 1. fıstık, çam fıstığı. 2. ceviz. (s. 201)
495.	kustur-: kusturmak. (s. 750)	hustır-: kusturmak. (s. 200)
496.	kustur-: kusturmak. (s.750)	hustır-: kusturmak. (s.200)
497.	kuş: kuş. (s.750)	hus (ı): kuş. (s.199)
498.	kuşla-: kuş avlamak. (s.751)	husta-: kuş avlamak. (s.200)
499.	kutgar-: kurtarmak. (s.751)	huthar-: kurtarmak. (s.201)
500.	kuyka: deri. (s. 752)	huyğa (ı): baş derisi. (s. 201)
501.	kuykala-: (derideki tüyü) soymadan yakmak ve suda temizlemek. (s. 752)	huyuhta-: 1. yanık kokmak. 2.tüylerini yakmak. (s. 201)
502.	kuzgun: kuzgun. (s. 753)	hushun: zool. 1. kuzgun. 2. mec. kuzgun, hunhar, yırtıcı, vahşi. (s. 200)
503.	kūç ~ küç: güç, kuvvet. (s.753)	kūs (ı): güç, kuvvet. (s.280)
504.	küdegü ~ küdegü: damat, güveyi. (s. 754)	küzee: damat, güveyi. (s. 281)
505.	kūn ~ kūn: güneş. (s.756)	kūn: 1. güneş. a) güneşin doğuşu b) doğu a) güneşin batışı b) batı. 2. gün, 24 saatlik zaman dilimi. 3. hayat. 4. ölüyü anma günü. (s.276)
506.	kūn batsıg: batı. (s.756)	kūn: 1. güneş. a) güneşin doğuşu b) doğu a) güneşin batışı b) batı. 2. gün, 24 saatlik zaman dilimi. 3. hayat. 4. ölüyü anma günü. (s.276)
507.	kül-: gülmek. (s.755)	kül-: gülmek. (s.275)
508.	kül: kül. (s.755)	kül: kül. (s.275)
509.	kümüş: gümüş; para. (s. 756)	kümüş: 1. gümüş. 2. gümüşten, gümüş. 3. gümüş gibi. (s. 276)
510.	kūn ~ kūn: gün. (s.756)	kūn: 1. güneş. a) güneşin doğuşu b) doğu a) güneşin batışı b) batı. 2. gün, 24 saatlik zaman dilimi. 3. hayat. 4. ölüyü anma günü. (s.276)
511.	künlük: günlük. (s. 756)	kündük (ı): sag. günlük. (s. 277)
512.	küp: küp. (s. 756)	
513.	kür: azimli, yürekli, korkusuz, gurulu olan. (s. 757)	kür: s. 1. gür, fazla, şidetli. 2. çevik (at). 3. kaba, küstah. (s. 278)
514.	küreş-: (kar vb.) küremekte yarış etmek veya yardımlaşmak. (s.757)	küres- (ı): birlikte küremek. (s.279)
515.	küreş-: güreşmek; savaşmak. (s.757)	küres- (ı): 1. güreşmek. 2. mücadele etmek. 3. savaşmak. (s.279)
516.	küret-: (kar vb. şeyleri) küretmek. (s.757)	küret-: küretmek. (s.279)
517.	kürgek: geminin küreği ve her türlü	kürcek (ı): 1. kürek. 2. kürek gibi,

	kürek. (s. 757)	küreğe benzer. 3. kürek,ekmek küreği. (s. 278)
518.	küri-: (kar vb) şeyleri kürülemek. (s. 757)	küre-: 1. küremek, kürekle bir tarafa atmak. 2. <i>mec.</i> harcamak. (s. 278)
519.	kürle-: gürlmek. (s.757)	kürle-(ı): bağırmaq, gürlmek. (s.279)
520.	küye: keçe vb. şeyleri yiyen güve. (s. 758)	küü (ı): güve. (s. 281)
521.	küz ~ küz: güz. (s. 759)	küs (u): güz. (s. 280)
	m	
522.	ma (ı): “işte burada, al” anlamında bir gösterme edatı. (s. 761)	ma (ı): <i>ünl.</i> ha, hı!. (s. 287)
523.	mayıl-: (meyve) bozulmak. (s. 762)	mayıl-: yorulmak. (s. 292)
524.	min: ben. (s. 764)	min: <i>zm.</i> ben. (s. 296)
525.	miñ: bin. (s. 764)	mñ: bin. (s. 296)
526.	miñ: bin. (s. 764)	muñ (ı): bin. (s. 301)
527.	miñde-: (saç) yolmak. (s. 764)	miñde-: acele etmek. (s. 296)
528.	muñ: bela, sıkıntı. (s. 765)	muñ: üzüntü, keder. (s. 301)
529.	mün-: binmek. (s. 766)	mün-: binmek. (s. 302)
530.	mün: çorba. (s. 766)	mün: çorba. (s. 302)
531.	mündür-: bindirmek. (s. 766)	mündür-: bindirmek. (s. 302)
532.	müñre-: (öküz vb.) böğürmek. (s. 766)	müüre-: böğürmek. (s. 303)
533.	müñret-: (adamı) ulutmak, öküz gibi böğürtmek. (s. 767)	müüret-: böğürtmek. (s. 303)
534.	müñüz: bütün hayvanların boynuzu, boynuz. (s. 767)	müüs: 1. boynuz. 2. boynuzla ilgili, boynuzdan. (s. 303)
	o	
535.	oçak ~ oçuk: ocak. (s. 770)	oçır: ocak. (s. 318)
536.	oğlak: oğlak. (s.770)	oğlah: oğlak. (s.320)
537.	oğlan: oğlan, çocuk. (s. 770)	ool: oğlan. (s. 323)
538.	ogrılık: hırsızlık. (s. 771)	oğır: 1. hırsızlık. 2. hırsız. (s. 319)
539.	ogul ~ ogıl: oğul, çocuk. (s. 771)	ool: oğlan. (s. 323)
540.	ogurla-: çalmak. (s. 772)	oğurla-: hırsızlık yapmak, çalmak. (s. 320)
541.	oxşa-: okşamak, okşayıp sevmek. (s. 780)	ohsa-: öpmek. (s. 320)
542.	ok: ok. (s. 772)	oh (ı): 1. ok. 2. mermi. (s. 320)
543.	ol: o. (s. 773)	ol: <i>zm.</i> o, üçüncü şahıs. (s. 320)
544.	oñ: sağ. (s. 776)	oñ (ı): sağ. (s. 322)
545.	ön: on. (s. 776)	on: on, 10. (s. 322)
546.	or-: (ot vb.) biçmek,kesmek. (s. 777)	or-: 1. <i>sag.</i> ekleminden bölmek; parçalara ayırmak. (s. 325)
547.	orlaş- ~ orlaş-: (birlikte) bağırıp çağırmaq. (s. 777)	orlaş-: 1. böğürmek. 2. bağırmaq. (s. 327)
548.	orna-: yerleşmek, mekân tutmak, yurt tutmak. (s. 778)	orna-: 1. değışmek, değış tokuş etmek. (s. 327)

549.	ortak: ortak. (s. 778)	ortah: ortak. (s. 327)
550.	ortu: orta, bir şeyin ortası. (s. 778)	ortu: 1. orta. 2. yarı. 3. ara, mesafe. 4. dolu olmayan. (327)
551.	ortula-: orta yaşa gelmek. (s. 778)	ortula-: yaşı orta halli göstermek. (s. 328)
552.	orun: yer. (s. 778)	orm: 1. yer. 2. yer, iz. (s. 326)
553.	os-: Oğuzcada zannetmek. (s. 778)	os-: 1. ağaçtan ağaca atlamak, zıplamak. 2. kurtulmak. (s. 328)
554.	öt ~ ot: ateş, alev. (s. 779)	ot (u.): ateş. (s. 328)
555.	ot: ot, bitki. (s. 779)	ot (u.): ot. (s. 328)
556.	otgar-: otlatmak. (s. 779)	othar-: yemlemek, ot yedirmek, otlatmak. (s. 329)
557.	otlug: otlu, otu olan. (s. 780)	ottığ (ı.): s. otlu. (s. 329)
558.	ottuz: otuz; üçer defa, üçer. (s. 780)	otuz: otuz. (s. 329)
559.	öy-: oymak. (s. 781)	oy-: 1. oymak, delmek. 2. mec. delmek, düşmek. (s. 330)
560.	öy: yerdeki oyukluk. (s. 781)	oy (u.): 1. çukur. 2. girinti. 3. derin. 4. vadi. (s. 330)
561.	oyna-: oynamak. (s. 781)	oyna-: oynamak. 2. şaka yapmak. (s. 331)
562.	oynaş: -haram olarak- başkasıyla sevişen kadın. (s. 781)	oynas: 1. oynama, oynayış. 2. oynas,yosma, ahlâksız. (s. 331)
563.	oynat-: oynatmak. (s. 331)	oynat-: oynatmak, oynamasına müsaade etmek. 2. eğlendirmek. (s. 331)
564.	oyun: oyun. (s. 781)	oyun: 1. oyun. 2. şaka. (s. 330)
	ö	
565.	öç ~ öç: intikam ve kin, öç. (s. 783)	ös (ı.): öç. (s. 339)
566.	öl ~ öl: ıslak, nemli. (s. 786)	öl: s. 1. nemli, rutubetli. 2. ıslak. (s. 335)
567.	ögey: <i>ögey ata</i> “üvey baba”, <i>ögey kız</i> “besleme kız”, <i>ögey ogul</i> “besleme oğul”. (s. 784)	ööy: üvey. (s. 338)
568.	öğren-: öğrenmek. (s. 785)	ügren-: 1. öğrenmek. 2. öğrenim görmek, okumak. 3. alışmak. (s. 547)
569.	öğret-: öğretmek. (s.785)	üğret-: 1. eğitmek, yola getirmek. 2. okutmak, okula göndermek. 3. tembihlemek. (s. 548)
570.	öl-: ölmek. (s. 335)	öl-: ölmek. (s. 335)
571.	öldür-: öldürmek. (s. 786)	öldür-: öldürmek. (s. 335)
572.	ölüg: ölü. (s. 786)	ölig: 1. ölü, ölmüş, ölen. 2. bilmece (yumurta ve civciv.) (s. 335)
573.	ölüm: ölüm. (s.787)	ölüm: ölüm. (s. 335)
574.	öñ: nesnenin rengi. (s. 787)	öñ (ı.): renk. (s. 335)
575.	öñlen-: renklenmek. (s. 787)	öñnen-: renklenmek, güzelleşmek, gelişmek. (s. 336)
576.	öñlüg: renkli. (s. 787)	öñnig: s. 1. renkli. 2. mec. güzel. (s. 336)

577.	ördek: ördek, ördeğe benzer su kuşları. (s. 789)	örték: zool. ördek. (s. 339)
578.	ört: yangın. (s. 790)	ört: yangın. (s. 339)
579.	örte-: yakmak; dağlanmak, yanmak. (s. 790)	örte-: yakmak. (s. 339)
580.	örtel-: yakılmak. (s. 790)	örtel-: yanmak. (s. 339)
581.	örteş-: karşılıklı birbirinin bir şeyini yakmak. (s. 790)	örtés-: yakmak. (s. 339)
582.	örtet-: bir şeyin yakılması için emir vermek, yaktırtmak. (s. 790)	örtet-: yaktırtmak. (s. 339)
583.	öt-: bir şeyi delip geçmek; bir yeri geçmek. (s. 792)	öt-: 1. delmek. 2. (ekin) yeşermek. 3. (su) geçmek. 4. kalabalığın arasından geçmek. 5. geçmek. (s. 340)
584.	ötgün-: taklit etmek, öykünmek. (s. 792)	ötkin-: 1. öykünmek, taklit etmek. 2. sataşmak, takılmak. (s. 340)
585.	ötgür-: bir şeyi bir yerden geçirmek; (mektup için) göndermek. (s. 792)	öttür-: 1. geçirmek. 2. deldirmek. 3. ipliği iğneye saptamak. (s. 340)
586.	özel-: âciz kalmak, içinden hemen çıkılamayacak bir işe düşmek; ruhu teslim etmekte zorlanmak; eziyet çekmek. (s. 794)	özel-: üzülmek, sıkıntı duymak. (s. 340)
587.	ör- ~ ör-: (saç, sepet vb. şeyler için) elle örmek. (s. 789)	ür- (ı.): örmek. (s. 549)
588.	öt: safra kesesi. (s. 792)	ööt: 1. öd, safra. 2. safra kesesi. (s. 338)
589.	ügür: at, koyun, geyik, cariyе, bağirtlak kuşu ve deve gibi şeylerin sürüsü. (s. 931)	ör: yulku. (s. 338)
590.	öz ~ öz: kendi. (s. 794)	ös (u): 1. iç, öz. 2. mide. 3. kendi. (s. 339)
	s	
591.	saban: saban. (s. 797)	saban (u.): kaç. 1. karasaban.2. kız.saban demiri. (s. 399)
592.	saban: toprağı ekin için hazırlama, sürme. (s. 797)	saban (ı.): ağaç yayık, ağaç fiçı. (s. 398)
593.	saç-: 1. (su vb. şeyleri) serpmek; yağmur saçmak. 2. dağıtmak, malını fırlatmak. (s. 797)	sas- (u): 1. saçmak, dökmek, serpmek, yaymak. 2. fırlatmak, atmak. (s. 414)
594.	saç: saç. (s. 797)	sas (u.): saç. (s. 414)
595.	saçlıg: gür saçlı. (s. 798)	sastiğ: s. saçlı. (s. 414)
596.	saçtur-: (para vb) saçtırtmak. (s. 798)	sastır- (u): saçtırtmak, dağıtırtmak, döktürmek. (s. 414)
597.	sag-: (süt) sağmak. (s. 798)	sağ-: sağmak. (s. 401)
598.	sagız: sakız. (s. 799)	sağıs (u.): ağaç gövdesinde sakız, reçine. (s. 403)
599.	salın-: sarkmak, salınmak. (s. 801)	salın-: 1. bırakmak, koymak, salmak. 2. güvenilmek, inanılmak. (s. 408)

600.	sān: sayı. (s. 802)	san: 1. hesap. 2. sayı. (s. 409)
601.	sāna-: saymak. (s. 802)	sana-: 1. saymak, olduğunu düşünmek, farz etmek, addetmek. 2. saymak, hesaplamak. (s. 409)
602.	sap: kılıç ve bıçağın sapı. (s. 803)	sap (ı): 1. (bitkide) sap. 2. (araç gereçte) sap. (s. 410)
603.	sapla-: sap takmak. (s. 804)	sapta-: 1. saplamak, sap takmak. 2. saplamak, geçirmek. 3. beşik kertmesi yapmak. (s. 411)
604.	saplat-: (kılıç, hançer vb. şeyleri) sapına geçirtmek. (s. 804)	saptat-: 1. saplatmak, sap taktırmak. 2. saplatmak, ipliği iğneye taktırmak. (s. 411)
605.	sargar-: sararmak, zaferanla boyanmış gibi olmak. (s. 805)	sarğal: 1. sararmak. 2. solmak. 3. eskimek. (s. 412)
606.	sarıg ~ sārıg: sarı. (s. 805)	sarığ: 1. sarı. 2. sarışın. a) eritilmiş yağ. b) maslenitsa, eski bir bayram. (s. 412)
607.	sarıl- ~ sarul-: sarılmak. (s. 805)	sarıl-: sarılmak. (s. 413)
608.	sarın-: (işe) sarınmak, kendini (işe) sarmak. (s. 805)	sarın-: sarılmak. (s. 413)
609.	sarın-: (sarık) sarınmak. (s. 805)	sarın-: sarılmak. (s. 413)
610.	sarıt- ~ sarut-: (sarık vb. şeyleri) sardırmak; (bir şey) sarmayı istemek. (s. 806)	sarıt-: sardırmak. (s. 413)
611.	saru-: (bir şeyi bir şeye) sarmak. (s. 808)	sarı-: sarmak. (s. 412)
612.	sat-: satmak. (s. 808)	sat-: satmak. (s. 414)
613.	sattur-: sattırmak. (s. 809)	sattır-: sattırmak. (s. 415)
614.	sāw: şöret (şî:t). (s. 810)	sab: ün, şan, şöret. (s.398)
615.	sāy: taşlık yer. (s. 811)	say: 1. çakıl, say. 2. sığ, sıgılık. (s. 415)
616.	sekirt-: (at vb.ni) koşturmak. (s. 813)	
617.	sekiz ~ sekkiz: sekiz. (s. 813)	sigīs: s. sekiz. (s. 432)
618.	sekiz ön ~ seksön: seksen. (s. 813)	sigizon: s. seksen. (s. 432)
619.	semiz ~ semüz: hayvanların semiz olanı. (s. 813)	simīs: semiz, şişman. (s. 434)
620.	semri-: (at, koyun vb) semirmek, semizleşmek. (s. 813)	simir-: semirmek, şişmanlamak. (s. 434)
621.	semrit-: (at vb.ni) semirtmek. (s. 813)	simirt-: şişmanlatmak, semirtmek. (s. 434)
622.	sen: sen. (s. 813)	sin (ıı): zm. sen. (s. 435)
623.	seşil-: ayrılmak, çözülmek. (s. 815) ~ şeşil-: (dügüm vb) kendi kendine veya birisi tarafından çözülmek. (s. 845)	sistil-: çözülmek. (s. 438)
624.	seştür-: çözdürmek. (s. 815)	sistür- (ıı): 1. çözdürmek. 2. koşumundan ayırtmak. (s. 438)
625.	sézig: zan. (s. 816)	sizik: 1. tahmin, sezi, zan, şüphe. 2.

		anlama, kavrama, sezme. 3. duygu, duyu. (s. 438)
626.	sézin-: zanda bulunmak. (s. 816)	sizîn-: 1. fark etmek, farkına varmak, anlamak, kavramak. 2. duymak, sezilmek. (s. 439)
627.	sıgdat-: ağlatmak. (s. 817) ~ sıgtat-: ağlatmak. s. 818. ~ sıxtat-: ağlatmak. (s. 822)	sıhtat-: ağlatmak. (s. 422)
628.	sıgıt: ağlama. s. 818. ~ sıxıt: ağlama. (s. 822)	sıhtağ: ağlama. (s. 422)
629.	sıgta-: ağlamak. (s. 818)	sıhta- (ı): ağlamak. (s. 422)
630.	sık-: sıkmak. (s.818)	sıh- (m.): kısmak, kırpmak, sıkmak. (s. 422)
631.	sın-: 1. kırılmak. 2. (ordu vb) yenilmek. (s. 819)	sın-: kırılmak. (s. 425)
632.	sın: uzunluk ve boy. (s. 819)	sın (u): 1.boy. 2. uzunluk. 3. zirve, sıradağ. (s. 425)
633.	sına-: sınamak, denemek. (s. 820)	sına-: sınamak, denemek. (s. 425)
634.	sınat-: sınatmak. (s. 820)	sınat-: sınatmak, denetmek. (s. 425)
635.	sınuk: Oğuzcada kırık → sıñuk. (s. 820)	sınıh (ı.): 1. kırık, çatlak. 2. kırıntı, yıkıntı. 3. kırma, parçalama. (s. 426)
636.	sıp: iki yıllık at. (s. 820)	sıp: bir yaşında tay. (s. 426)
637.	sır: çin kâselerine sürülen ve üzerine işleme yapılan macun. (s. 820)	sır (ı.): boya. (s.427)
638.	sırı-: sık dikişle dikmek. (s. 820)	sırı-: sırmak, seyrek dikmek. (s. 428)
639.	sırt: 1. kalın kıl. 2. Oğuzlarda küçük vadi ve küçük bayırlar. (s. 821)	sırt: 1. bir şeyin dış tarafı. 2. sırt, arka. 3. dövdü, balta tersi. 4. sırt. 5.sıra dağ. (s. 429)
640.	sızla-: sızlamak. (s. 823)	sızta-: sızlamak. (s. 429)
641.	sızlat-: sızlatmak. (s. 823)	sıztat-: sızlatmak. (s. 429)
642.	sış: vücuttaki şiş. (s. 821)	sış (ı.): çıban, şiş. (s. 437)
643.	sış ~ sış: et dizilen şiş; tutmaç yeme şişi. (s. 821)	sış (u.): şiş, kebab şişi. (s. 437)
644.	siğ-: işemek. (s. 823) ~ sit-: işemek. (s. 826)	side-: işemek, sidiklemek. (s. 431)
645.	sidük ~ siğük: her türlü idrar, sidik. (s. 823)	siğik: sidik, idrar. (s. 432)
646.	siğil: siğil. (s. 823) ~ sügül: siğil. (s. 839)	süül: siğil. (s. 462)
647.	silk-: silmek. (s. 824)	silik-: silmek, sarsmak, silkelemek. (s. 434)
648.	sirke: başta bulunan bit yumurtası. (s. 825)	sirge: sirke, bit sirkesi. (s. 436)
649.	sirkele-: (çocuğun başından) sirke sökmek. (s. 825)	sirgele-: sirke düşmek, sirkelenmek. (s. 437)
650.	sizig: zan. (s. 826)	sizik: 1. tahmin, sezi, zan, şüphe. 2. anlama, kavrama, sezme. 3. duygu,

		duyu. (s. 438)
651.	soğı-: soğumak. (s. 826)	soo-: soğumak. (s. 444)
652.	sogul-: (süt vb) çekilmek, (su vb) emilmek. (s. 826)	sool-: 1. (su) soğulmak, çekilmek, azalmak. 2. gözü akmak. (s. 445)
653.	sok-: (tuz vb. şeyleri) dövmek. (s. 827)	soh-: vurmak, dövmek. 2. Öldürmek, kesmek, bıçakla öldürmek. (s. 441)
654.	soktur-: (biber vb. şeyleri) dövdürtmek. (s. 827)	sohtur-: 1. dövdürmek, dövülmek. 2. kendini bıçaklatmak. (s. 442)
655.	söl: sol. (s. 827)	sol: sol. (s. 442)
656.	soñ: 1. herhangi bir şeyin ve işin sonu, son. 2. sonra. (s. 828)	soñ: 1. son, sonra. 2. gelecek. (s. 443)
657.	sor-: emmek. (s. 828)	sor-: 1. emmek. 2. içine çekmek, içmek. (s. 446)
658.	sorit-: emzirmek. s. 828.	sordır-: emdirmek, emzirmek. (s. 446)
659.	soy-: (deriyi) yüzmek. (s. 828)	soy-: (deriyi) yüzmek, soymak. (s. 447)
660.	soyul-: (deri) soyulmak. (s. 830)	soyıl-: (deri) soyulmak, yüzülmek. (s.448)
661.	soyuş-: (deri, ağaç, yumurta vb. şeyleri) soymada yardımcı olmak. (s. 830)	soyıs-: deriyi birlikte yüzmek, soymak. (s. 448)
662.	sök- ~ sök-: sövmek, küfretmek. (s. 831)	sök- (u): sövmek, kötü söylemek. (s. 448)
663.	sök-: (yama, dikiş vb. şeyleri) sökmek. (s. 831)	sök- (ı): sökmek. (s. 448)
664.	söktür- ~ söktür-: sövmesi için (birini) zorlamak, sövdürmek. (s. 831)	söklettir-: sövdürmek, kötü söyletmek. (s. 448)
665.	sökül-: (elbise) sökülme. (s. 831)	sögül-: sökülme. (s. 448)
666.	söküş-: (elbise vb. şeyleri) sökmeye yardım etmek veya yarışmak. (s. 832)	sögüs- (ı): (birlikte) dikişi sökmek. (s. 448)
667.	söküş-: karşılıklı sövmek, sövüşmek. (s. 832)	sögüs- (u): sövüşmek, küfürleşmek. (s. 448)
668.	söl: ağaç ve etteki nem. (s. 832)	söl (ı): 1. irin, cerahat. 2. lenf. 3.yaşayan organizmadaki sıvı. (s. 449)
669.	söz: söz. (s. 832)	sös: söz. (s. 451)
670.	sözle-: söylemek, konuşmak. (s. 833)	söste-: 1. söylemek. 2. kulağına fısıldamak. (s. 451)
671.	suk-: sokmak, girdirmek; bir şeyi zorla sokmak. (s. 835)	suh-: sokmak, koymak, yerleştirmek. (s. 455)
672.	sun-: (bir şey) vermek, uzatmak. (s. 836)	sun-: sunmak, uzatmak. (s. 456)
673.	suvuk: yumuşak sıvı. (s. 836)	suuh: sıvı, mayi, akışkan, kaygan. (s. 458)

674.	suw ~ sūw: su. (s. 836)	suğ (ı): 1. su. 2. nehir, ırmak. 3. su, suyla ilgili. (s. 454)
675.	suwgar-: suvarmak. (s. 837)	suğar-: su vermek, su içirmek. (s. 454)
676.	suwgarış-: suvarmada yardımcı olmak. (s. 837)	suğarış-: (birlikte) sulamak. (s. 454)
677.	suwgart-: suvartmak. (s. 837)	suğart-: sulatmak, suvartmak. (s. 454)
678.	suwla-: su içmek. (s. 838)	
679.	suwlan-: ıslanmak; bir şeyin suyu çoğalmak ve bu sebeple yumuşamak. (s. 838)	suuh-: ıslanmak. (s. 458)
680.	sūwsa-: susamak. (s. 838)	suhsa-: susamak. (s. 455)
681.	suwsat-: susatmak. (s. 838)	suhsat-: susatmak. (s. 455)
682.	sūt: süt. (s. 843)	süt: süt. (s. 462)
683.	sūñük: kemik. (s. 840)	söök (ı): 1. kemik. 2. naaş, cenaze. 3. nesil, kuşak, göbek. 4. kemik, kemikten yapılmış. 5. mezar. 6. vücut, iskelet. (s. 449)
684.	sür-: önüne katıp sürmek. (s.841)	sür-: sürmek, peşinden takip etmek. (s. 460)
685.	sürt-: (yağ vb. şeyleri) sürmek. (s.841)	sürt-: 1. ovmak, ovuşturmak. 2. sürtmek, sürmek, sıvamak. (s. 461)
686.	sürtül-: (yağ vb. şeyler) sürülmek. (s. 841)	sürtül-: 1. ovulmak, ovuşturulmak. 2. sürtülmek, sıvanmak. (s. 461)
687.	sürtün-: (bir yere) sürtünmek. (s. 841)	sürtün-: 1. ovulmak, ovuşturulmak. 2. sürtünmek, sıvanmak. (s. 461)
688.	sürtür-: 1. (birinin bir yeri) terk etmesi için emir vermek, (birini) sürdürmek. 2. (koyun vb. hayvanları) sürdürmek. (s. 842)	sürdür-: 1. sürdürmek, takip ettirmek. 2. kovalanmak, sürülmek. (a. 460)
689.	sürüş-: (biri, diğerini) kovalamak. (s. 842)	sürüş-: birbirini takip etmek, sürüşmek, birbirinin peşinden gitmek. (s. 461)
690.	süs-: süsmek. (s. 843)	süs- (ı): süsmek. (s. 461)
691.	süsüş-: süsüşmek, tolaşmak. (s. 843)	süskiles-: tolaşmak. (s. 462)
	ş	
692.	şeş-: (dügüm) çözmek, (at vb. hayvanları) bağından serbest bırakmak. (s. 845)	sis- (ı): çıkarmak, çözmek. (s. 438)
	t	
693.	taban: devenin tabanı. (s. 847)	taban (ı): taban. (s. 468)
694.	tabanla-: (deve) toynakla tekmelemek. (s. 847)	tabañna-: tabanlarıyla atın böğrüne tepmek. (s. 468)
695.	tağun ~ tadun: dana, öküzün bir yaşında olanı. (s. 847)	tazın: enenmiş boğa, öküz. (s. 488)
696.	tāg ~ tag: dağ. (s. 847)	tag: dağ. (s. 470)
697.	tāl: taze dal. (s. 848)	tal: söğüt. (s. 472)
698.	talas: tutma yeri; at yarışında ve	talas: dalaş, dalaşma, kavga. (s. 473)

	çevgân oyununda bitişi göstermek için uzatılan ip. (s. 848)	
699.	talkan: kavut (kavrulmuş ve dövülmüş tahıl ununa şeker veya tatlı yemiş katılarak yapılan yiyecek. (s. 848)	talğan: yulaf unu. (s. 474)
700.	talı: seçkin (şey). (s. 850)	talı: 1. seçkin. 2. sevimli. (s. 474)
701.	talula-: (bir şeyi) seçmek, seçip ayırmak. (s. 850)	talla-: 1. seçmek, ayırmak. 2. titizce ayıklamak. (s. 474)
702.	tam-: damlamak. (s. 850)	tamcıla-: damlamak. (s. 475)
703.	tam: kapı sürgüsü. (s. 850)	tam: 1. kat, katman. 2. sıra, düzen. (s. 475)
704.	tamak: boğaz. ~ tamgak: 1. boğaz, hançere. 2. damak. (s. 850)	tamah (u.): boğaz. (s. 475)
705.	tamar: Oğuzlarda damar. (s. 850)	tamır: <i>anat.</i> damar, insan damarı. (s. 475)
706.	tamar: vücuttaki damar. (s. 851)	tamır: <i>anat.</i> 1. damar, insan damarı. 2. damar, yaprak damarı. 3. kök, bitki kökü. 4. kök, insan soyu (s. 475)
707.	tamga: hakan vb. kimselerin damgası. (s. 850)	tañma: damga. (s. 478)
708.	tamgala-: yazıya mühür vurmak. (s. 850)	tañmala-: 1. damgalamak. 2. <i>mec.</i> damgalamak, iz bırakmak. (s. 478)
709.	tamgalıg: damgalı, üzerine damga vurulmuş olan. (s. 851)	tañmalıg: s. damgalı. (s. 478)
710.	tamış-: (sular) damlamak. (s. 851)	tamcıla-: damlamak. (s. 475)
711.	tamurlug: damarlı, içinde damar bulunan. (s. 851)	tamırlıg: s. damarlı, lifli, telli. (s. 476)
712.	tan: sabah erken ve akşam esen soğuk rüzgar. (s. 851)	tan (ı.): 1. esinti, meltem. 2. (esinti sonucu) inme, felç. (s. 476)
713.	tañ: şafak vakti, sabah. (s. 852)	tañ (ı): tan. (s. 476)
714.	tañ: şaşırtıcı (şey). (s. 852)	tān (u.): <i>ünl.</i> şaşma, şaşıрма bildiren ünlem. (s. 476)
715.	tana: Uç ve Argu lehçesinde kişniş (<i>coriandrum sativum</i>) tohumu. (s. 851)	tana: 1. sedef düğme. 2. sedef. (s. 477)
716.	tap-: 1. bulmak. 2. hizmet etmek. 3. kulluk etmek. (s. 853)	tap- (u.): 1. aramak. 2. bulmak. 3. servet edinmek. 4. (çocuk) doğurmak. (s. 479)
717.	tap: 1. yaradan veya dayaktan deride kalan iz. 2. “yeter, kâfi” anlamında bir söz. (s. 853)	tap: 1. perçin. 2. yonga. (s. 478)
718.	tār: herhangi bir şeyin darı, dar. (s. 855)	tar (u.): 1. dar. 2. <i>mec.</i> dar. (s.480)
719.	tara-: 1. (askeri) dağıtmak. 2. saç vb. için) taramak. (s. 856)	tara-: 1. dağılmak, birbirinden ayrılmak. 2. yayılmak, dağılmak. 3. 3. taramak. (s. 480)
720.	taral-: (saç vb.) taranmak. (s. 856)	taral-: 1. dağılmak, yayılmak. 2.

		taranmak. (s. 480)
721.	taran-: başkasının yardımı olmadan taranmak. (s. 856)	taran-: 1. dağılmak. 2. taranmak. (s. 480)
722.	targak: tarak. (856)	tarğah: tarak. (s. 481)
723.	tarı-: (toprağı) sürmek. (s. 856)	tarı-: (ekin) ekmek. (s. 481)
724.	tarıl-: dağılmak. (s. 857)	tarın- (ı): dağılmak. (s. 482)
725.	tarıt-: ekin ektirmek. (s. 857)	tarıt-: ektirmek. (s. 482)
726.	tart-: 1. (bir şeyi) çekmek. 2. (ayakkabı vb. şeyleri) çıkarmak. 3. (para vb. şeyleri) tartmak. 4. (ip vb. şeyleri) uzatmak, germek. (s. 858)	tart-: 1. çekmek. 2. seçirmek. 3. çekmek, taşımak. 4. (ağırlık) çekmek, gelmek. 5. çekmek. 6. çekmek, azalmak. 7. çekmek, daralmak. 8. ishal kesilmek, durmak. (s.482)
727.	tartıl-: 1. (para vb. şeyler) tartılmak. 4. (ip vb. şeyler) gerilmek. (s. 858)	tartıl-: 1. çekilmek. 2. taşınmak. 3. dolmak. 4. yükselmek, çekilmek. 5. (et) kıyılmak, çekilmek. (s. 483)
728.	tartın-: şefkat göstermek. (s. 859)	tartın-: 1. çekilmek, daralmak. 2. çekilmek, önünden tutup götürülmek. 3. çekmek, kendi kendine çekmek. (s. 483)
729.	tartış-: 1. karşılıklı çekmek, çekişmek. 2. (altın vb. şeyleri) tartmada yardımcı olmak. 3. (ip vb. şeyleri) germede yardımcı olmak. 4. (yay) kurma ve çekmede yarışmak. 5. (nesnenin parçacıkları) birbirini çekmek. (s. 859)	tartış-: 1. birlikte çekmek. 2. çekişmek, kavga etmek, tartışmak. 3. mücadele etmek. 4. birlikte çekmek, taşımak. 5. et çekmesine (kıymasına) yardım etmek. (s. 483)
730.	tarun- ~ tarın-: sıkılmak, bıkmak. (s. 859)	tarın- (ı): darılmak, kızmak, snirlenmek. (s. 482)
731.	tās: taş, kaya. (s. 860)	tas (ı): 1. taş. 2. taş, taştan. (s. 484)
732.	taş: dışarı, dış (elbise vb.). (s. 860)	tas (iv): dış. (s. 484)
733.	taş-: taşmak. (s. 860)	tas-: (su) taşmak, kabarmak, dökülmek, kabarmak. (s. 484)
734.	tat: kılıç vb. üzerinde kabaran pas. (s. 861)	tat: pas. (s. 485)
735.	tat: kılıç vb. üzerinde kabaran pas. (s. 861)	tat: pas. (s. 485)
736.	tatig ~ tātig: lezzet. (s. 861)	tahtın: 1. tat. 2. <i>mec.</i> tat. (s. 485)
737.	tawış ~ tawuş: ses ve hareket. (s. 863)	tabıs (ı): ses, seda, ün. (s. 469)
738.	tawrak: hız; hızlı, çabuk. (s. 864)	tabırah: 1. <i>is.</i> hız, çabukluk, sürat. 2. <i>s.</i> süratli, hızlı, seri, çabuk, çevik. 3. <i>zf.</i> çabuk, süratle, hemen. (s. 469)
739.	tay: tay. (s. 864)	tay: tay. (s. 486)
740.	tayak: değnek, baston; dayanak. (s. 864)	tayah: 1. asa, baston, dayak, dayanak. 2. dört ayaklı hayvanın bir ayağı. (s. 486)
741.	tayan-: dayanmak, yaslanmak; güvenmek. (s. 865)	tayan-: dayanmak, yaslanmak. (s. 486)
742.	taz: kel. (s. 865)	tas (ı): 1. kel, dazlak. 2. boynuzsuz,

		kabak. (s. 483)
743.	teg-: ulaşmak, erişmek; isabet etmek, değmek; saldırmak. (s. 865)	teg-: değmek, dokunmak. (s. 490)
744.	teli-: yavruyu başka hayvanın yanına katmak. (s. 867)	tili-: (yavruyu) başka bir anneye alıştırmak. (s. 501)
745.	temür: demir. (s. 868)	tîmîr: 1. demir. 2. demir, demirden. 3. <i>mec.</i> demir gibi, sert. (s. 501)
746.	teñ: denk ve akran. (s. 868)	tîñ: 1. s. denk, eşit. 2. s. düz. 3. <i>zf.</i> düz. 4. <i>zf.</i> denk, eşit, birlikte. (s. 502)
747.	teñiz: deniz. (s. 868)	tîñis: deniz, okyanus. (s. 503)
748.	teñle-: denkleştirmek, denk duruma getirmek. (s. 868)	tîñne-: 1. denkleme. 2. kıyaslamak, mukayese etmek. (s. 503)
749.	teñleş-: denkleşmek, denk duruma gelmek. (s. 868)	tîñnes-: denkleşmek, eşit olmak. (s. 503)
750.	tep-: tekme atmak, tekmelemek, tepmek. (s. 869)	tîp-: tekme atmak, tepmek. (s. 503)
751.	tepe: dağ. (s. 869)~ töpu: 1. dağın tepesi, tepe. 2. insanın tepesi, başın üstü. (s. 896)	töñ: tepe, yükseklik. (s. 522)
752.	tepig: tekme, tepik. (s. 869)	tebig: tepme, tepeş. (s. 488)
753.	tepil- ~ tepül-: tepilmek. (s. 869)	tebil-: tepilmek. (s. 488)
754.	tepin-: tepmek, (herhangi bir şey için) ayağını oynatmak. (s. 869)	tepp-: 1. tepmek, çifte atmak. 2. tepmek, tepiklemek. (s. 491)
755.	tepiş-: tekmeleşmek, tepeşmek. (s. 869)	tebis-: tepeşmek. (s. 488)
756.	ter: 1. ter. 2. parayla çalıştırılan kişinin ücreti. (s. 871)	tîr: ter. (s. 504)
757.	teri: deri. (s. 871)	tîri: deri(si). (s. 505)
758.	teriñ: Oğuzlarda her şeyin bol ve derini. (s. 871)	tîreñ: derin. (s. 504)
759.	terle-: ter sızdırmak, terlemek. (s. 872)	tîrle-: terlemek. (s. 505)
760.	terlet-: terletmek. (s. 872)	tîrlet-: terletmek. (s. 505)
761.	teve: Oğuzlarda deve. ~ tewe: deve. ~ tewi: Türklerde (ölçünlü Türkçede) deve. (s. 873)	tibe: deve. (s. 497)
762.	tez-: kaçmak. (s. 874)	tis- (ı): kaçmak. (s. 506)
763.	tezek: at pisliği. (s. 874)	tizek: tezek. (s. 507)
764.	tıkın-: 1. sınırlı bir şekilde yamak yemek. (bir şeyi, bir şeyin içine). 2. şiddetle ve tekmeyle sokmak. (s. 876)	tıgın-: 1. tıkmak, sokmak. 2. tıknamak, gövdeye indirmek. (s. 492)
765.	tıl: 1. genel olarak dil (<i>lisa:n</i>); konuşma organı (<i>lisa:n</i>). 2. dil, lehçe. 3. konuşma, söz. (s. 876)	tîl: 1. ağızdaki organ, dil 2. dil, lisan. 3. haber. 4. <i>mec.</i> dil. (s. 500)
766.	tın-: (insan) nefes almak. (s. 877)	tın-: 1. nefes almak. 2. iç çekmek, ah almak. (s. 495)

767.	tñla-: dinlemek, (söze) kulak asmak. (s. 878)	tñna-: dinlemek. (s. 495)
768.	tñlat-: (söz) işittirmek ve dinlemeyi sağlamak, dinletmek. (s. 878)	tñnat-: dinletmek, işittirmek. (s. 495)
769.	tırñak: tırnak. (s. 878)	tırğah: 1. tırnak. 2. pençe. (s. 496)
770.	tışı: dişi, her şeyin dişisi. (s. 878)	tizi: dişi, erkek karşıtı. (s. 507)
771.	tıt-: (eti vb. şeyleri) ditmek, parçalamak. (s. 878)	tıt-: ditmek, yün kabartmak. (s. 497)
772.	tıt: çam ağacı (<i>pinus</i>). (s. 878)	tıt: <i>bot.</i> 1. melez (ağacı). 2. melez ağacından. (s. 497)
773.	tj- ~ ti- ~ te-: demek, söylemek. (s. 879)	tī-: demek, söylemek. (s. 497)
774.	tik-: dikmek. (s. 879)	tik- (ı): dikmek. (s. 499)
775.	til-: boylamasına kesmek, dilmek. (s. 881)	til-: 1. dilmek. 2. koparmak. 3. yırtmak. 4. kesmek. (s. 500)
776.	tile-: istemek; isteyip aramak. (s.881)	tile-: 1. aramak. 2. dilemek, istemek. (s. 500)
777.	tilek: dilek. (s. 881)	tileg: 1. arama. 2. dilek, istek. (s. 500)
778.	tilet-: istetmek, aratmak. (s. 881)	tilet-: 1. aratmak. 2. diletmek, istetmek. (s. 501)
779.	tilim: dilim, boyuna kesilmiş veya yarılmış her şey. (s. 881)	tilim: dilim. (s. 501)
780.	tilkü: tilki. (s. 882)	tülgü: tilki. (s. 533)
781.	tñ ~ tın: nefes, ruh. (s. 877)	tın: 1. can. 2. nefes, soluk. (s. 494)
782.	tin: yular, dizgin. (s. 882)	tin: dizgin. (s. 502)
783.	tir- ~ tjr-: biriktirmek. (s. 882)	tir-: dermek, toparlamak. (s. 504)
784.	tire-: destek yapmak. (s. 882)	tire-: diremek, dayamak, destek koymak. (s. 504)
785.	tiregü: kendisine dayanılacak ve yelken ve benzeri şeyleri dik tutacak olan nesne (direk). (s. 882)	tireg: direk, destek, dayak. (s. 504)
786.	tirek: kavak ağacı (<i>populus</i>). (s.882)	tirek: <i>bot.</i> kavak, kavak ağacı. (s. 504)
787.	tiren-: (bir yere) dayanmak. (s. 882)	tiren-: dayanmak, yaslanmak, destek almak. (s. 504)
788.	tirig: canlı, diri. (s. 883)	tirig: 1. diri, canlı. 2. <i>mec.</i> canlı, güçlü. 3. canlı, parlak. (s. 505)
789.	tiril-: dirilmek, canlanmak. (s. 883)	tiril-: dirilmek. (s. 505)
790.	tirin-: kendi başına toplamak. (s. 883)	tirin-: derlenmek, toparlanmak, hazırlanmak. (s. 505)
791.	tirsgek: 1. göz kapağında çıkan sivilce. 2. elin dirseği. (s. 883)	tirsek (ı): dirsek. (s. 505)
792.	tış ~ tış: diş. (s. 878)	tış (ı): diş. (s. 505)
793.	tışle-: dişlerle ısırarak. (s. 884)	tışte-: dişlemek, dişleriyle ısırarak. (s. 507)
794.	titreş-: (insan) titremek, titreşmek;	titişes-: titreşmek, titremek. (s. 507)

	(nesne) yerinden oynamak, titreşmek. (s. 884)	
795.	tiz: diz. (s. 885)	tīs (n.): diz. (s. 506)
796.	tiz-: dizmek. (s. 885)	tīs- (i.): dizmek. (s. 506)
797.	toğ-: doymak. s. 885. ~ toy-: doymak. (s. 894)	tos-: doymak. (s. 519)
798.	töl: Oğuzcada yavru. (s. 895)	töl: çocuk, yavru. (s. 521)
799.	toğ-: doğmak. (s. 886)	tuğ-: yavrulamak, yumurtlamak. (s. 526)
800.	tok: tok. (s. 888)	toh (i): 1. tokluk. 2. tok. 3. besleyici, gıdalı. (s. 511)
801.	tokson: doksan. s. 889. ~ tokuz ön: doksan, dokuz kere on. (s. 890)	toğzon: s. doksan. (s. 510)
802.	tokuz: dokuz. (s. 890)	toğıs (i): dokuz. (s. 510)
803.	tol-: dolmak. (s. 890)	tol-: dolmak. (s. 512)
804.	tolga-: (yün çilesi) dolamak. (s. 890)	tolğa: 1. döndürmek, çevirmek. 2. dolamak. 3. burmak, kıvrırmak. 4. (yakasına) yapışmak. (s. 513)
805.	tolgan-: (ağrı yüzünde) kıvrınmak. (s. 890)	tolğan-: 1. dolanmak, dönmek, çevirmek. 2. kıvrılmak, zikzak yapmak. (s. 513)
806.	tolgaş-: dolamakta ve burmakta yarışmak. (s. 89)	tolğas-: 1. dolaşmak, yerinde durmamak. 2. burmak. 3. çevirmek, döndürmek. (s. 513)
807.	tön ~ ton: elbise. (s. 891)	ton: palto, kürk. (s. 514)
808.	tön: 1. içi buz olan herhangi bir şey. 2. donmuş şey. (s. 892)	tön (n.): 1. don, donmuş. 2. sert, soğuk. 3. sağlam, dayanıklı. (s. 514)
809.	toñ-: 1. soğuktan donup ölmek. 2. (su vb) donmak. (s. 892)	toñ-: 1. donmak. 2. çok üşümek. (s. 514)
810.	top: top. (s. 892)	top: 1. top. 2. yuvarlak. (s. 517)
811.	toprak: toprak, kum; toz. (s. 892)	tobrah: yer, toprak. (s. 508)
812.	tör ~ tor: ağ, kuş ve balık avlanan tuzak ve ağ. (s. 893)	tor: 1. komet, kuyruklu yıldız. 2. oyuk, kertik. (s.517)
813.	torku: ipek. (s. 893)	torğı: 1. ipek. 2. ipekli, ipekten. 3. ipek gibi, kıymetli. (s. 518)
814.	toy: seramik çamuru. (s. 894)	toy (i.): killi toprak, balçık. (s. 520)
815.	toz-: bazı Kıpçak, yemek, suvar ve bulgarlar rus'a ve rum'a kadar uzananlarca doymak. (s. 894)	tos-: doymak. (s. 519)
816.	tök-: dökmek. (s. 895)	tök-: 1. dökmek. 2. dökmek, akıtmak. (s. 521)
817.	töktür-: dökmek için emir vermek, döktürmek. (s. 895)	töktür-: döktürmek, akıttırmak. (s. 521)
818.	tökül-: birisi tarafından veya kendi kendine dökülmek. (s. 865)	tögil-: dökülmek. (s. 521)
819.	töküş-: dökmede, akıtmada yardım etmek veya yarışmak. s. 895.	tögils: karşılıklı dökmek, serpiştirmek. (s. 521)
820.	töle-: Oğuzcada (koyun vb.)	töle-: ödemek. (s. 521)

	yavrulamak. (s. 895)	
821.	tölet-: Oğuzcada (koyun vb.) doğurtmak. (s.895)	tölet-: ödetmek. (s. 522)
822.	töp: arpa mayası ile yoğrulan kaynamış buğdayın ılık bir yerde bekletilmesiyle elde edilen yiyecek. (s. 896)	töp: zirve, şahika. (s. 522)
823.	törü-: yaratılmak. (s. 897)	töri-: 1. doğmak. 2. <i>mec.</i> doğmak, ortaya çıkmak.
824.	törüt-: yaratmak. (s. 897)	törüt-: doğurmak. (s. 523)
825.	töşe-: (döşek vb) döşemek. (s. 897)	töze-: döşemek, sermek. (s. 523)
826.	töşel-: birisi tarafından döşenmek. (s. 897)	tözel-: döşenmek. (s. 523)
827.	töşen-: (kendi başına döşek vb) döşemek. (s. 897)	tözen-: döşenmek. (s. 523)
828.	töşet-: döşetmek. (s. 897)	tözet-: döşetmek. (s. 523)
829.	töz: 1. asıl. 2. üst tabaka. (s. 898)	tös: 1. ruh. 2. tılsım. 3.kök, öz, esas. (s. 523)
830.	tör: evin baş kısmı, itibarlı yeri. (s.896)	tör (u.): köşebaşı, başköşe. (s. 522)
831.	tört ~ tört: dört. (s. 897)	tört: s. dört. (s. 523)
832.	törtünç: dördüncü. (s. 897)	törtüncü: dördüncü. (s. 523)
833.	töş: döş, göğsün başı, göğüs. (s. 897)	tös (ı.): 1. döş, göğüs. 2. dağ yamacı. (s.523)
834.	tüğ: sancak, tuğ. (s. 898)	tuğ: tuğ, bayrak. (s. 526)
835.	tul: dul. (s. 898)	tul (u.): 1. matem, yas. 2. dul. (s. 526)
836.	tuluñ: 1. göz ile kulak arkası. 2. atın kulağı altında bulunan, atın gemine ait bir halka. (s. 899)	tuluñ: belik, iki saç örgüsü (kadının evli olduğunu gösterir. (s. 527)
837.	tumşuk: kuşun gagası, gaga. (s. 900)	tumzuh: 1. burun. 2. gaga. (s. 527)
838.	tun-: (gök) bulutlanmak, kapanmak. (s. 900)	tun-: sağır olmak, sağırlaşmak. (s. 527)
839.	tün: kadının ilki (oğlu, kızı, eşi). (s. 900)	tun: ilk, birinci. (s. 527)
840.	tüp ~ tüp: 1. ağacın kökü. 2. duvar temeli. 3. insanın aslı. 4. dip. (s. 910)	tüp: dip. (s. 534)
841.	tur-: 1. kalkmak, ayağa kalkmak. 2. durmak, (bir yerde) kalmak. 3. (sis vb.) kalkmak. (s. 900)	tur-: 1. durmak, kalmak. 2. kalkmak, uykudan uyanmak. 3. kalkmak, yerinden doğrulmak. 4. fiyatında, değerinde olmak. 5. şimdiki zaman bildiren ek. hareketin sürekliliğini ifade eder. (s. 528)
842.	tur-: -a zarf fiil ekli fiillerden sonra devamlılık bildiren yardımcı fiil. (s. 901)	tur-: 1. durmak, kalmak. 2. kalkmak, uykudan uyanmak. 3. kalkmak, yerinden doğrulmak. 4. fiyatında, değerinde olmak. 5. şimdiki zaman bildiren ek.

		hareketin sürekliliğini ifade eder. (s. 528)
843.	tur-: durmak, (bir yerde) kalmak. (s. 901)	tur-: 1. durmak, kalmak. 2. kalkmak, uykudan uyanmak. 3. kalkmak, yerinden doğrulmak. 4. fiyatında, değerinde olmak. 5. şimdiki zaman bildiren ek. hareketin sürekliliğini ifade eder. (s. 528)
844.	turag: sığınak. (s. 901)	tura (ı): 1. ev. 2. oda. 3. bina. 4. şehir. (s. 528)
845.	turna: turna. (s. 902)	turna: turna. (s. 529)
846.	turum: bir adam boyu. (s. 902)	turum: çok büyük. (s. 529)
847.	turuş-: 1. beraber ayağa kalkmak. 2. (birine) mukavemet etmek. (s. 903)	turıs-: 1. (birlikte) durmak, beklemek. 2. (birine) arka çıkmak, savunmak. (s. 529)
848.	tusu: fayda ve şifa. (s. 903)	tuza: yardım, yarar, fayda. (s. 531)
849.	tüş: düş, rüya. (s. 912)	tüs (ü): düş, rüya. (s. 535)
850.	tuşag: atın ön ayaklarını bağlamak için kullanılan köstek. (s. 903)	tuzah: 1. bukağı, köstek. 2. ilmikli kapan, kuş kapanı. (s. 531)
851.	tut-: tutmak, almak; yakalamak; alıkoymak. (s. 904)	tut-: tutmak elinde bulundurmak; tutmak, alıkoymak. (s. 530)
852.	tuttur-: tutmak, yakalamak için emir vermek, tutturmak. (s. 905)	tut(t)ır-: tutturmak, tutuşturmak. (s. 530)
853.	tuyag: toynak. (s. 906)	tuyğah: toynak. (s. 530)
854.	tuyaglıg: tırnaklı, toynaklı (hayvan). (s. 906)	tuyğahtıg: s.toynaklı. (s. 531)
855.	tuyuk: 1. (kapı vb. için) kilitlenmiş. 2. (insan için) canı sıkılmış. 3. (hava için) kapalı ve sisli. (s. 906)	tuyuh: gizli, saklı. (s. 531)
856.	tüz: tuz. (s. 906)	tus (ı): 1. tuz. 2. tuzla ilgili. (s. 529)
857.	tuza-: tuzlamak. (s. 906)	tusta-: tuzlamak. (s. 529)
858.	tuzak: tuzak, avda kullanılan ağ. (s. 907)	tuzah: 1. Bukağı, köstek. 2. İlmikli kapan, kuş kapanı. (s. 531)
859.	tuzak: tuzak; avda kullanılan ağ. (s. 907)	tuzakta-: (kuş için) tuzak kurmak, kuş kapanı hazırlamak. (s. 531)
860.	tuzlug: tuzlu, tuzu olan (et vb). (s. 907)	tustiğ: s. tuzlu. (s. 530)
861.	tüg-: düğümlemek. (s. 907)	tüg-: düğmek, düğüm etmek. (s. 532)
862.	tüle- ~ tüle-: tüy dökmek. (s. 908)	tüle-: tülemek, tüy dökmek. (s. 533)
863.	tün ~ tün: gece. (s. 909)	tün: gece. (s. 533)
864.	tüne-: bir gece geceleme. (s. 909)	tüne-: tünemek, geceyi geçirmek. (s. 533)
865.	tünlük: baca deliği, tünlük, dünlük (tepe penceresi). (s. 909)	tünük: baca. (s. 534)
866.	tür-: dürmek. (s. 910)	tür-: dürmek, katlamak, yıgmak. (s. 534)
867.	türgek: bohça. (s. 911)	türgek: 1. makara. 2. rulo. (s. 534)

868.	türül-: dürülmek. (s. 912)	türil-: dürülmek, toplanmak, yığılmak, toparlanmak. (s. 535)
869.	türüş-: dürmede yardımcı olmak veya yarışmak. (s. 912)	türis-: birlikte dürmek, toplamak, yığmak. (s. 535)
870.	tüş-: 1. inmek. 2. düşmek. (s. 912)	tüs-: 1. inmek. 2. kalmak. 3. düşmek. 4. rastlamak. 5. yatmak. 6. (rüzgar) çıkmak, esmek. 7. (yağmur) yağmak, inmek. 8. (ışık) vurmak. 9. <i>mec.</i> hisse, pay düşmek. 10. yardımcı fiil olarak fiilin tezliğini ifade eder. (s. 535)
871.	tüş-: düşmek. (s. 912)	tüs-: 1. inmek. 2. kalmak. 3. düşmek. 4. rastlamak. 5. yatmak. 6. (rüzgar) çıkmak, esmek. 7. (yağmur) yağmak, inmek. 8. (ışık) vurmak. 9. <i>mec.</i> hisse, pay düşmek. 10. yardımcı fiil olarak fiilin tezliğini ifade eder. (s. 535)
872.	tüşe-: rüya görmek. (s. 912)	tüze-: (düş) görmek. (s. 536)
873.	tüşür-: 1. düşürmek. 2. indirmek. (s. 913)	tüzir-: 1. indirmek. 2. düşürmek. 3. kaybetmek, yitirmek. (s. 536)
874.	tütün: duman. (s. 913)	tüdü: duman. (s. 532)
875.	tüz-: (yer vb. şeyleri) düzeltmek. (s. 914)	tüzet-: 1. düzeltmek. 2. <i>mec.</i> düzeltmek, doğrultmak. (s. 536)
876.	tüz: 1. eşit, denk. 2. düz. (s. 914)	tüs (ı): düz. (s. 535)
	u	
877.	uç: uç, bir şeyin ucu. (s. 915)	uç: uç. (s. 537)
878.	uç-: uçmak. (s. 915)	us- (ü.): uçmak. (s. 542)
879.	uç: sırt. (s. 915)	uç: sırt, arka. (s. 537)
880.	uğıkla-: uykusu gelmek, uyumak, uyuklamak. (s. 916)	uzu-: 1. uyumak. 2. yatmak, biriyle yatmak. 3. donup kalmak. 4. (yoğurt) oluşmak. (s. 544)
881.	uk-: anlamak, öğrenmek. (s. 919)	uh-: 1. duymak, dinlemek, işitmek. 2. anlamak. (s. 538)
882.	ul-: yıpranmak, dağılmak. (s. 919)	ul-: ulumak. (s. 539)
883.	ula-: 1. bağlamak. 2. (akrabalık vb. için) bağ kurmak. (s. 920)	ula-: 1. (parmağıyla) göstermek, işaret etmek. 2. ulamak. (s. 539)
884.	ulı-: ulumak. (s. 920)	ulu-: ulumak (köpek, kurt). (s. 539)
885.	uluş-: birlikte ulumak. (s. 921)	ulus-: uluşmak. (s. 540)
886.	ült- ~ ulıt-: ulutmak. (s. 921)	ulut-: ulutmak. (s. 540)
887.	ulug: yüce, ulu, büyük. (s. 921)	uluğ: s.1. büyük, geniş. 2.yaşlı. 3. <i>mec.</i> büyük. (s. 539)
888.	ün: un. (s. 922)	un: un. (s. 540)
889.	una-: rıza göstermek, razı olmak. (s. 922)	una-: onamak. (s. 540)
890.	unat-: razı etmek. (s. 922)	unat-: 1. kırıp parçalamak, ufak parçalara doğramak. 2. kırıp geçirmek, öldürmek. (s. 540)
891.	unıt- ~ unut-: unutmak. (s. 922)	undu-: unutmak. (s. 540)

892.	ur ~ ür-: vurmak, dövmek. (s. 922)	ur-: dökmek, akıtmak. (s. 541)
893.	uran: Oğuzlarda sürekli olarak (kölesini) döven. (s. 923)	uran: uranyum. (s. 541)
894.	uruk: ip. (s. 923)	uruh: organ, kendir, ip. (s. 541)
895.	urul-: 1. dövülmek. 2. (sofra vb. için) konulmak, hazırlanmak. (s. 924)	urıl-: dökülmek. (s. 541)
896.	urun-: dövünmek. (s. 924)	urun-: 1. dövünmek, vurunmak, çarpınmak, birbirine vurmak. 2. rastlamak.
897.	uruş- ~ urış-: vuruşmak, savaşmak. (s. 924)	urus-: dövüşmek, vuruşmak, çarpışmak, tutuşmak, kapışmak. (s. 542)
898.	uruş ~ uruş: dövüş ve savaş, mücadele. (s. 924)	urus: vuruş, dövüş, savaş, kavga. (s. 542)
899.	ut-: yenmek, galip gelmek. (s. 925)	ut-: utmak, kazanmak. (s. 543)
900.	utrulan-: yüz yüze gelmek. (s. 925)	udurla-: karşılamak. (s. 538)
901.	uy-: (un vb. şeyleri) sertleşip kıvamını bulması için bastırmak. (s. 927)	uy-: uymak. (s. 543)
902.	uya: 1. kuş yuvası. 2. kardeş, akraba, yakın. (s. 927)	uya: 1. yuva, kuş evi. 2. yuva, ev. (s. 543)
903.	uyad- ~ uyat-: utanmak. (s. 927)	uyat-: utanmak, sıkılmak. (s. 543)
904.	uyal-: utanmak ve çekinmek. (s. 927)	uyat-: utanmak, sıkılmak. (s. 543)
905.	uyala-: yuva yapmak, yuva edinmek. (s. 927)	uyala-: yuva yapmak. (s. 543)
906.	uzak: uzamış olan, uzun, uzun süre. (s. 928)	uzah (u.): s.1. uzun, uzun zaman. 2. uzak. (s. 544)
907.	uzun: uzun olan her şey, uzun. (s. 928)	uzun: s. 1. uzun. 2. uzun, uzak. 3. uzunluk. (s. 544)
	ü	
908.	ün ~ ün: ses. (s. 932)	ün: 1. ses. 2. ton, ses tonu. (s. 549)
909.	üt ~ üt: delik. (s. 936)	üt (ı): delik. (s. 551)
910.	üz: eli sanatlı ve mesleğinde mahir (insan). (s. 928)	us (ı): uz, usta. (s. 542)
911.	üç: üç. (s. 929)	üs (ı): üç. (s. 551)
912.	üçün: sebep ifade eden bir edat, için. (s. 929)	üçün: s. için. (s. 547)
913.	üçünç: üçüncü. (s. 929)	üçüncü: s. üçüncü. (s. 547)
914.	üd: Oğuzlarda ve onlara uyanlarda delik. s. 929. ~ üt ~ üt: delik. (s. 936)	üt (ı): delik. (s. 551)
915.	üg-: küme hâline getirmek. (s. 929)	üg-: yığmak, kümelemek, toplamak. (s. 547)
916.	ügi: Türklerde (ölçünlü dilde) ve Kıpçaklarda baykuş. s. 930. ~ ühi: baykuş. (s. 931)	ügü: zool. puhu kuşu. (s. 548)

917.	ügre: tutmaca göre daha ince hamur şeritleri ile yapılan bir yemek. (s. 930)	ügre: çorba. (s. 547)
918.	üle-: paylaşmak, dağıtmak. (s. 932)	üle-: 1. bölmek. 2. dağıtmak. (s. 548)
919.	üleş-: karşılıklı olarak hisse almak, paylaşmak. (s. 932)	üleş-: bölüşmek, üleşmek. (s. 548)
920.	ület-: dağıtılıp üleştirilmek için emir vermek, üleştirmek. (s. 932)	ület-: böldürmek, dağıttırmak. (s. 548)
921.	ülgü: ölçü. (s. 932)	ülgü: patron, bıçki modeli, kalıp. (s. 548)
922.	Ülker: Ülker yıldızı. (s. 932)	ülger: ülker. (s. 548)
923.	ülüg: pay, hisse. (s. 932)	
924.	ülüş: pay, hisse. (s. 932)	ülüş: pay, hisse, ülüş. (s. 549)
925.	ünde-: seslenerek çağırmak. (s. 932)	ünne-: seslemek, seslenmek. (s. 549)
926.	ündes-: karşılıklı çağırmak, çağırışmak. (s. 932)	ündes-: seslenmek, cevap vermek. (s.549)
927.	ür-: (ateş vb. şeyleri) üflemek. (s. 933)	ür- (m.): üflemek. (s. 549)
928.	ür-: havlamak, ürmek. (s. 933)	ür- (n.): 1. ürmek, havlamak. 2. esmek. (s. 549)
929.	ürk-: (kurttan, düşmandan vb. şeylerden) ürmek. (s. 934)	ürgü-: ürmek, korkmak. (s. 550)
930.	ürküş-: (birden çok insan, topluluk) ürmek, korkarak kaçışmak. (s. 934)	ürgüs-: ürkütmek. (s. 550)
931.	ürküt-: ürkütmek. (s. 934)	ürgüt-: ürkütmek. (s. 550)
932.	üşü- ~ üşü-: çok üşüme, soğuk almak. (s. 935)	üzü-: 1. üşüme. 2. donmak, çok üşüme. (s. 552)
933.	üşit- ~ üşüt-: soğuyuncaya kadar soğukta bırakmak. (s. 936)	üzüt-: üşütmek. (s. 552)
934.	üşkür- ~ üşkir-: üflemek, üfleyerek ılık çalmak. (s. 936)	ür- (m): üflemek. (s. 549)
935.	üz-: koparmak, kesmek, kesip atmak. (s. 937)	üs-: 1. kesip koparmak. 2. plâni, anlaşmayı bozmak. 3. sözü kesmek. (s. 551)
936.	üz: yağ. (s. 937)	üs (n): yağ. (s. 551)
937.	üztür-: kopartmak. (s. 937)	üstür-: kestirmek. (s. 551)
938.	üzül-: kopmak. (s. 937)	üzil-: kesilmek, kopmak, sınırlanmak. (s. 551)
	y	
939.	yâ: yay. (s. 939)	çaa (n.): yay. (s. 69)
940.	yad- ~ yat-: yaymak, sermek.(s. 939) ~ yay-: 1. (elbise vb. şeyleri suda) çalkalamak. 2. meylettirmek. (s. 961)	yad- ~ yat-: yaymak, sermek.(s. 939) ~ yay-: 1. (elbise vb. şeyleri suda) çalkalamak. 2. meylettirmek. (s. 961)
941.	yadag: yaya. (s. 939)	yadag: yaya. (s. 939)
942.	yadıl-: 1. (askerler, yabancılar vb.	yadıl-: 1. (askerler, yabancılar vb. için)

	için) dağılmak, yayılmak. 2. yayılmak, serilmek. (s. 939)~ yayıl-: 1. (asker vb) yayılmak. 2. sallanmak, titreyip salınmak. (s. 960)	dağılmak, yayılmak. 2. yayılmak, serilmek. (s. 939)~ yayıl-: 1. (asker vb) yayılmak. 2. sallanmak, titreyip salınmak. (s. 960)
943.	yağıl-: yayılmak, serilmek. (s. 939)	çazıl-: yayılmak, açılmak. (s. 89)
944.	yāğ ~ yag: 1. yağ. 2. Oğuzlarda iç yağı. (s.940)	çağ: hayvansal yağ. (s. 72)
945.	yagıla-: 1. düşmanla savaşmak. 2. düşmanlık etmek, düşmanlık yapmak. (s. 941)	çaal-: 1. savaşmak. 2. savaşa gitmek. 3. kavga etmek. 4. küfretmek. (s. 69)
946.	yagır: büyükbaş hayvanların yarası. (s. 941)	çaar: yağır, atın sırtında oluşmuş yara. (s. 69)
947.	yagla- ~ yāgla-: yağlamak. (s. 941)	çağla- (ı): yağlamak, iç yağı sürmek. (s. 74)
948.	yāğlıg: yağlı olan. (s. 941)	çağlığ: s.1. yağlı. 2. yağlı, yağ bulaşmış. (s. 74)
949.	yagmur: yağmur. (s. 942) ~ yamgur: yağmur. (s. 947)	çaas: yağış. (s. 69)
950.	yag-: yağmak. (s. 940)	çağ-: yağmak. (s. 72)
951.	yaka: elbise yakası. (s. 943)	çağa: 1. kıyı, kenar. 2. kemer, kuşak. 3. yaka. (s. 72)
952.	yakın: yakın. (s. 943)	çağın: 1. yakın, uzak karşıtı. 2. yakın, kadar. yakın, akraba. (s. 73)
953.	yakiş-: yaklaşmak. (s. 943)	çağdas-: yaklaşmak. (s. 73)
954.	yalga-: yalamak → <i>yalwa-</i> .(s. 945)	çalğa-: yalamak, lap lap içmek. (s. 76)
955.	yalgan-: yalamak, yalanmak → <i>yalwan-</i> . (s. 945)	çağlan-: yalanmak. (s. 76)
956.	yalgaş-: (birden çok kişi) yalamak, yalaşmak. (s. 945)	çalğas-: yalaşmak, birbirini yalamak. (s. 76)
957.	yalgat-: yalatmak. → <i>yalwat-</i> .(s. 945)	çağlat-: yalatmak. (s. 76)
958.	yalın: ateşin alevi, alev. (s. 945)	çalın: 1. yalım, alev. 2. <i>mec.</i> yalım, alev. 3. şimşek, yıldırım. (s. 77)
959.	yalwa-: yalamak. (s. 946)	çalğa-: yalamak, lap lap içmek. (s. 76)
960.	yalwan-: yalanmak. (s. 946)	çağlan-: yalanmak. (s. 76)
961.	yañak: 1. ağzın iki tarafında, dişerin oturduğu kemik. 2. bir şeyin yan, kenarı. (s. 949)	naah: 1. yanak. 2. yanak. (s. 305)
962.	yañı: yeni. (s. 949)	naa: s. 1. yeni. 2. taze. 3. yakın zaman. 4. genç, taze. (s. 305)
963.	yañıla-: yenilemek. (s. 949)	naala-: yenilemek. (s. 305)
964.	yañıla-: yenilemek. (s. 949)	naalamak: yenilemek. (s. 305)
965.	yap-: (kapıyı) çarpmak, kapatmak, örtmek. (s. 950)	çap-: örtmek, kapatmak, kaplamak. (s. 78)
966.	yapçun-: yapışmak, yapışıp asılmak. (s. 950)	çapsın- (ıı): yapışmak, asılmak, tutunmak. (s. 79)
967.	yapşur-: yapıştırmak. (s. 951)	çapsır-: yapıştırmak. (s. 79)

968.	yaptur-: (kapı vb. bir şeyi) çarpmayı emretmek, kapattırmak. (s. 951)	çaptır-: 1. kapattırmak, örttürmek. 2. sardırmak, sarılmak, bürümek. (s. 80)
969.	yār: yar, uçurum, sel sularının aktığı yarı. (s. 952)	çar: yar, uçurum. (s. 80)
970.	yar-: yarmak. (s. 952)	çar-: 1. yarmak, kesmek, kırmak. 2. bölmek, ikiye ayırmak. (s. 80)
971.	yara-: uymak ve yaramak; caiz (mümkün) olmak. (s. 952)	çara-: yarmak, uygun olmak. (s. 80)
972.	yaratan-: (birine) yaranmak; naz ve cilve yapmak. (s. 953)	çaran-: yaranmak. (s. 80)
973.	yaraş-: (insanlar) uyum sağlamak, anlaşmak. (s. 953)	çaras-: 1. yaramak, uygun gelmek. 2. uzlaşmak, uyuşmak, barışmak. (s. 80)
974.	yaraş-: uygun olmak, yaramak. (s. 953)	çaras-: 1. yaramak, uygun gelmek. 2. uzlaşmak, uyuşmak, barışmak. (s. 80)
975.	yarıl-: yarılıp kopmak, ayrılmak. (s. 953)	çarıl-: 1. kopmak, ayrılmak. 2. çiçek tomurcukları açılmak. 3. yarılmak. 4. (yavru) yumurtadan çıkmak. 5. ayrılmak. 6. eşler ayrılmak. (s.82)
976.	yarıl-: yarılmak. (s. 953)	çarıl-: 1. kopmak, ayrılmak. 2. çiçek tomurcukları açılmak. 3. yarılmak. 4. (yavru) yumurtadan çıkmak. 5. ayrılmak. 6. eşler ayrılmak. (s.82)
977.	yarım: nesnenin yarısı, yarım. (s. 954)	çarım: s.1. yarım. 2. yarı. 3. buçuk. (s. 82)
978.	yarın: kürek kemiği. (s. 954)	çarın: kürek kemiği. (s. 82)
979.	yariş-: 1. yarışmak, at yarıştırmak. 2. yarı yarıya bölmek. (s. 954)	çarıs- (ı.): yarışmak. (s. 83)
980.	yariş: at yarışı. (s. 954)	çarıs (u.): yarış, müsabaka. (s. 83)
981.	yariş: iki adam arasında mal bölüşümü. (s. 954)	çarıs (ı.): yarış, yarma, bölme, bölüm. (s. 83)
982.	yartur-: (odun vb. şeyleri) yardırmak. (s. 955)	çardır-: 1. yardırmak. 2. böldürmek. (s. 81)
983.	yarū-: (güneş vb.) aydınlatmak; (karanlık bir yer) aydınlanmak. (s. 956)	çarı-: 1. aydınlanmak, parlamak, ışık saçmak. 2. yeni doğanın gözü açılmak. (s. 82)
984.	yaruk: aydınlık, ışıklı, parlak; ışık. (s. 956)	çarıh (ı.): s. 1. açık, sarıh, vazıh. 2. parlak, aydınlık.
985.	yaruk: yarı. (s. 956)	çarıh (u.): yarı, çatlak. (s. 82)
986.	yasta-: (birinin arkasına) yastık koymak. (s. 957)	çatsa-: 1. yaslamak, yastık koymak. 2. yatak sermek. (s. 84)
987.	yastuk: yastık. (s. 957)	çastıh: yastık. (s. 84)
988.	yaş ~ yāş: 1. göz yaşı. 2. insanın yaşı. 3. taze. 4. yeşil. (s. 957)	ças (ı.): 1. küçük, yeni doğmuş. 2. taze. 3. yaş, kuru olmayan, taze. 4. yaş, gözyaşı. 5. yaş, bir yıl. (s. 83)

989.	yāş: 1. göz yaşı. 2. insanın yaşı. 3. taze. 4. yeşil. (s. 957)	čas (ı): 1. küçük, yeni doğmuş. 2. taze. 3. yaş, kuru olmayan, taze. 4. yaş, gözyaşı. 5. yaş, bir yıl. (s. 83)
990.	yaşa-: yaşamak. (s. 957)	çaza- (iv): yaşamak. (s. 87)
991.	yaşart-: yeşertmek. (s. 958)	çazart-: yeşertmek. (s. 88)
992.	yaşıl ~ yāşıl: yeşil. (s. 958)	çazıl: s. yeşil. (s. 89)
993.	yaşur-: gizlemek, örtmek. (s. 958)	çazır-: saklamak, gizlemek. (s. 89)
994.	yaşut: gizli, gizlenmiş. (s. 958)	çazıt (ı): 1. gizli. 2. sır, gizlilik. (s. 90)
995.	yāt: yabancı, ecnebi. (s. 958)	çat: yad, el, başkası. (s. 84)
996.	yawuz: kötü; bozuk; zavallı, zayıf. (s. 961)	çabıs: 1. s. alçak, engin, yüksek karşıtı. 2. zf. aşağı. (s. 71)
997.	yaxşı: iyi. (s. 961)	çahıs: 1. zf. güzel, iyi. 2. s. güzel. (s. 74)
998.	yāy: yaz. (s. 961)	çay (u): yaz. (s. 85)
999.	yaya: insanın kızı, kalçası. (s. 961)	çaya: kalça. (s. 85)
1000	yayıl-: (asker vb.) yayılmak. (s. 961)	çayıl-: 1. yayılmak, dağılmak. 2. (duman) dağılmak. 3. (dedikodu) yayılmak. 4. serpilmek, saçılmak, yayılmak. (s. 86)
1001	yaykal-: (su vb) çalkalanmak. (s. 962)	çayhal-: sallanmak, çalkalanmak, ırgalanmak. (s. 86)
1002	yayla-: yaz mevsimini geçirmek, yaylamak. (s. 962)	çayla-: yaylamak, yaylaya çıkmak. (s. 87)
1003	yaylag: yayla, yazlık. (s. 962)	çaylağ: yayla. (s. 87)
1004	yaylat-: (dağ vb. yerlerde) oturtmak, yaylatmak. (s. 962)	çaylat-: yerleştirmek, düzene koymak. (s. 87)
1005	yāz: 1. yaz. 2. ilkbahar. (s. 962)	çay (u): yaz. (s. 85)
1006	yaz-: Oğuzcada yazmak. (s. 963)	ças- (ı): sermek, yaymak, dağıtmak, yazmak. (s. 84)
1007	yazıl-: çözülmek, açılmak. (s. 963)	çazıl- (u): yayılmak, açılmak. (s. 89)
1008	yāzuk ~ yazuk: suç, günah. (s. 964)	çazığ (u): 1. günah, yazık. 2. hata, yanlış. (s. 89)
1009	yazuklug: suçlu. (s. 964)	çazıhtıg: s. günahlı. (s. 89)
1010	yediş-: (heybe ve bohça vb. şeylerin nakışını) dikmekte yardım etmek. (s. 964)	çizis-: karşılıklı boncuk dizmek. (s. 104)
1011	yek: şeytan. (s. 964)	çik (ı): s. 1. alçak, rezil. 2. şeytan, iblis. (s. 98)
1012	yel ~ yél: yel, rüzgar; karındaki yel, gaz. (s. 974)	çil (ı): yel, rüzgar. (s. 99)
1013	yelne-: kısırak memesi doğum sırasında dolmak, memeye süt gelmek. (s. 965)	çilne-: bk. çilne-: (meme) sütle dolmak, şişmek. (s. 100)
1014	yeñ-: Oğuz ve Kıpçak lehçesinde yenmek, galip gelmek. (s. 966)	çiñ-: yenmek, galip gelmek, mağlup etmek. (s. 100)
1015	yeñ-: Oğuz ve Kıpçak lehçesinde yenmek, galip gelmek. (s. 966)	çiñ-: yenmek, galip gelmek, mağlup etmek. (s. 100)
1016	yér ~ yer: yer. (s. 967)	çir: 1. yer. 2. yer, mekan. (s. 101)

1017	y�r ~ yer: yer. s. 967. ~ yir: yer; yeryüzü; toprak; mekan; arazi; ülke. (s. 977)	�er:kız. Yer. (s. 91)
1018	yer-: (dal vb. Şeyleri) demir kullanmadan, nazikçe yarmak. (s. 967)	�ir-: yirmek, kırmak, yarmak. (s. 101)
1019	yet- ~ yit-: yetişmek, erişmek, ulaşmak. (s. 967)	�it-: 1. kavuşmak, ulaşmak, yetişmek, varmak. 2. basmak, ulaşmak. 3. yetmek, yeterli olmak, k�fi gelmek. 4. yetmek, ulaşmak. (s. 102)
1020	yetiŐ-: yetişmek, ulaşmak. (s. 967)	�it-: 1. kavuşmak, ulaşmak, yetişmek, varmak. 2. basmak, ulaşmak. 3. yetmek, yeterli olmak, k�fi gelmek. 4. yetmek, ulaşmak. (s. 102)
1021	yıd: koku. (s. 968)	�is (u): koku. (s. 95)
1022	yıdla-: (misk vb. bir Şeyi) koklamak. (s. 968)	�itsa-: koklamak. (s. 95)
1023	yıdla-: (et vb. Şeyler) kokmak. (s. 969)	�itsan-: koku saçmak, koku vermek. (s. 95)
1024	yıg-: yıgmak, toplamak; biriktirmek. (s. 969)	�g-: 1. toplamak, biriktirmek. 2. yıgmak. 3. saklamak. 4. gömmek, defnetmek. (s. 91)
1025	yıgaç ~ yig�: a�a�; odun, tahta, kereste. (s. 969)	a�as: 1. a�a�. 2. s. a�a�la ilgili, a�a�. (s. 30)
1026	yıgıl-: toplanmak, yıgılmak, yıgın haline gelmek. (s. 969)	�gıl-:sa�. düşmek, yıkılmak. (s. 91)
1027	yıglat-: a�latmak. (s. 970)	il�at-: a�latmak. (s. 205)
1028	yıl: sene, yıl. (s. 971)	�il: 1. yıl. 2. yıllık. (s. 92)
1029	yılan yılı: türkçede 12 yıldan birinin adı, yılan yılı. (s. 971)	�ılan �ılı: yılan yılı. (s. 93)
1030	yılan: yılan. (s. 971)	�ılan: yılan. (s. 92)
1031	yılı-: (su vb.) ılmak. (s. 971)	�ılı-: ılmak, ısınmak. (s. 93)
1032	yılıg: ılık (su vb.).(s. 971)	�ılıg: s. ılık, sıcak. (s. 93)
1033	yılır-: ısınmak. (s. 971)	�ılın-: ılmak, ısınmak. (s. 93)
1034	yılıt-: (su vb. Şeyleri) ısıtmak. (s. 972)	�ılıt-: ısıtmak, ılıtmak. (s. 93)
1035	yıp: ip, iplik. (s. 972)	�ip: 1. ip. 2. avda kullanılan a�. (s. 101)
1036	yıra-: uzaklaşmak. (s. 972)	ıra-: uzaklaşmak. (s. 206)
1037	yırak: uzak. (s. 973)	ırah: uzak. (s. 206)
1038	yırat-: uzaklaştırmak. (s. 973)	ırat-: uzaklaştırmak. (s. 206)
1039	yırt-: yırtmak. (s. 973)	�irt-: yırtmak, parçalamak. (s. 95)
1040	yırtıl-: yırtılmak. (s. 973)	�irtıl-: yırtılmak, parçalanmak. (s. 95)
1041	yi-: (bir Şey) yemek. (s. 973)	�i-: yemek. (s. 96)
1042	yi: dikiş, dikiş yeri. (s. 973)	�ik: 1. dikiş yeri. 2. yarık, aralık, çatlak. (s. 98)
1043	yigit: delikanlı, her Şeyin genci. (s. 974)	�iit: s. genç, yi�it. (s. 98)

1044	yigne: iğne. s. 974. ~ yiñne: iğne. (s. 977)	iñe: iğne. (s. 220)
1045	yil: atın yelesi. (s. 975)	çilîn (ı.): yele. (s. 100)
1046	yilîk: Oğuzcada ilik. (s. 975)	çilîñ: 1. kemikte ilik. 2. ilik kemiği. (s. 100)
1047	yir: yer; yeryüzü; toprak; mekân; arazi; ülke. (s. 977)	çir: 1. yer, yeryüzü. 2. yer, mekan. (s. 101)
1048	yit-: yitmek, kaybolmak. (s. 978)	çit-: yitmek, kaybolmak. (s. 103)
1049	yiti: yedi. (s. 978)	çiti: s. yedi. (s. 103)
1050	yitiğ: keskin (bıçak; kılıç vb). (s. 978)	çitiğ: s. 1. keskin, iyi kesen. 2. keskin, iyi gören göz. (s. 103)
1051	yogurkan: yorgan, örtü. (s. 979)	çorğan: yorgan. (s. 108)
1052	yök ~ yok: yok, olmaz, değil. (s. 980)	çoh: 1. yok. 2. fakir. (s. 105)
1053	yöl ~ yol: yol, yolculuk, sefer. (s. 980)	çol: 1. yol. 2. yolla ilgili. (s. 107)
1054	yoriga at: yorga at. (s. 981)	çorğa: yorga. (s. 108)
1055	yorık: koşma ve yürüme, hareket. (s. 981)	çorih: 1. yürüyüş. 2. yolculuk. (s. 108)
1056	yort-: (atı) eşkin koşturmak. (s. 982)	çort-: 1. tırıs gitmek. 2. koşmak. (s. 108)
1057	yöle-: destek yapmak, desteklemek. (s. 983)	çöle-: dayamak. (s. 108)
1058	yuban-: (kendini işten) alıkoyup savaştırmak. (s. 984)	çuban-: ağır davranmak, boş şeylerle uğraşmak. (s. 110)
1059	yubka: her şeyin incesi; yufka. (s. 985)~ yuvga: yufka ekmek. (s. 990)	çuğa: s. 1. ince. 2. nazik. (s. 111)
1060	yuk-: bulaşmak. (s. 985)	çuh: 1. yapışmak. 2. hastalık bulaşmak. 3. uyuşmak, uygun gelmek, kaynaşmak. (s. 111)
1061	yuktur-: sürmek, dokundurmak, bulaştırmak. (s. 985)	çuhtur-: 1. yapıştırmak. 2. (hastalık) bulaştırmak. (s. 111)
1062	yul-: yolmak. (s. 986)	çul-: yolmak, çekip köküyle koparmak. (s. 112)
1063	yumşa-: yumuşamak. (s. 988)	çimiy-: yumuşamak, sakinleşmek, sükunete kavuşmak. (s. 94)
1064	yumşak: her şeyin yumuşağı, yumuşak. (s. 988)	çuurallıg: s. yumuşak. (s. 113)
1065	yun-: yıkanmak. (s. 989)	çun-: 1. yıkanmak. 2. temizlenmek. (s. 112)
1066	yurt: harabe halindeki yerleşim yeri. (s. 990)	çurt: 1.ev, konut,mesken. 2. hayat, yaşam. 3. yuva. 4. yurt, memleket. (s. 112)
1067	yut: hayvanları ve çiftlik hayvanlarını kışın soğuk ile öldüren afet. (s. 990)	çut: s. 1. kötü hava, yağmurlu hava. 2. zayıf, bitkin. 3. pasaklı, şapşal, kılıksız. (s. 113)
1068	yüz ~ yüz: yüz, çehre; yüzey. (s. 991)	çüs (ı.): yüz, surat, çehre. (s. 115)

	994)	
1069	yüz: (sayıda) yüz. (s. 994)	çüs (ı.): s. yüz, 100 sayısı. (s. 115)
1070	yüzlüg ~ yüzlüg: yüzlü, yüzü olan. (s. 994)	çüstüg: s. yüzlü, yüzü olan. (s. 115)
1071	yügrük: hızlı koşan. (s. 992)	çügürük: 1. koşu. 2. koşucu, hızlı. 3. <i>mec.</i> keskin, atik. (s. 114)
1072	yügür-: koşmak. (s. 992)	çügür-: koşmak. (s. 114)
1073	yügürt-: (birini) koşturmak. (s. 992)	çügürt-: koşturmak, sürmek. (s. 114)
1074	yük: yük. (s. 992)	çük (ı.): yük, bagaj. (s. 114)
1075	yükle-: yüklemek. s. 992)	çükte-: yüklemek. (s. 114)
1076	yüket-: yükletmek. (s. 992)	çüktendir-: yükletmek. (s. 114)
1077	yürek: kalp, yürek. (s. 994)	çürek: yürek, kalp. (s. 115)
1078	yüreklig: kalbi sebat içinde olan kahraman. (s. 994)	çürektig: yürekli, cesur, kahraman. (s. 115)
1079	yüz-: (suda) yüzmek. (s. 944)	çüs-: suda yüzmek. (s. 115)
1080	yüztür-: (suda) yüzdürmek. (s. 994)	çüstür-: suda yüzdürmek. (s. 115)
1081	yüzük: yüzük. (s. 995)	çüstük: yüksük (yüzük). (s. 115)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı :Ezgiya MALKOÇ

Doğum Yeri ve Tarihi:Göle / 25.11.1991

Eğitim Durumu :Lisans

Lisans Öğrenimi :Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili
ve Edebiyatı / Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları

Bildiği Yabancı Diller:İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar:-

Projeler: -

Çalıştığı Kurumlar: Ardahan Üniversitesi 2018,

İletişim:0541 648 09 03

E-Posta Adresi:ezgiyamalkoc@ardahan.edu.tr